27,139/B

Dr. Schellenberg

Geschenk von Herrn
Professor E. Desor
aus Friedrichsdorf.
1864.

Stadt-Bibliothek
Homburg v. d. H.
Doublette dkl
№ 1706

ANTONII DE HAEN,

CONSILIARII AVL. ET MED. PRACT. IN HAC ALMA ET ANTIQVISSIMA VNIVERSITATE PROFESSORIS PRIMARII

PARS QUARTA RATIONIS MEDENDI IN NOSOCOMIO PRACTICO;

QVOD IN GRATIAM ET EMOLVMENTVM MEDICINAE STVDIOSORVM

CONDIDIT

MARIA THERESIA,

AVGVSTISSIMA ROMANORUM IMPERATRIX,

HVNG. BOHEM. &c REGINA &c. &c.

EDITIO TERTIA.

STADTBIBLIOTHEK
Doublette
HOMBURG V.D.H.

VINDOBONAE,
TYPIS JOANNIS THOMÆ DE TRATTNER;
CAES. REG. APOST. MAIEST. AULÆ AC INF. AUST.
TYPOGR. ET BIBLIOPOLÆ.
M. DCC. LXIV.

305346

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

SACRAE CAESAREAE, REGIAE, APOSTOLICAE
MAIESTATI,

AVGVSTISSIMAE ROMANORVM
IMPERATRICI,
HVNGARIAE, BOHEMIAE, DALMATIAE,
CROATIAE, SCLAVONIAE, &c. &c.
REGINAE,
ARCHIDUCI AVSTRIAE, &c. &c.

MARIAE THERESIAE,

DOMINAE
SVAE CLEMENTISSIMAE,

ANTONIUS DE HAEN.

STADTBIBLIOTHEK
ZU
HOMBURG V.D.H.

En jam quartum Tomum annui laboris ad MAIESTATIS TUÆ *pedes devolutus, humillime depono. Ob-*

ſervata continet numeroſa, quæ partim Noſocomium TUUM, *partim Urbs Regia* TUA, *partim denique finitimæ* TUAE *urbes, ac regiones, ſuppeditarunt: obſervata eum unice in finem collecta, ut calamitatibus ſubditorum* TUORUM *tum averruncandis, tum mulcendis, tum denique auferendis, inſervirent. Eo enim, ut ſane debuit, omnis diurna mea, omnis nocturna tetendit vigilantia. At neque hic metam fixi laboribus. Quantum enim legendo aſſequi poteram, quidquid celebres per Europam Eruditorum Societates variæ, quidquid ſolertes in Arte Viri, quidquid demum privatum Literarum Commercium, ſive inſolitum, ſive plane novum, ad miſerias humanas mitigandas auferendasque evulgarant, id omne ad experimentum in Noſocomio revocatum eſt;*

ut

ut nimirum Populi TUI *ſalus, commiſſa nobis, eo cuncto gauderet auxilio, quo & alias terrarum Gentes gaudere intellexeram. Necdum tamen omni debito ſatisfactum. Vetus Adagium fert, Amicorum omnia communia eſſe: porro univerſæ Telluris incolas amicos noſtros, noſtros proximos reputamus; eorum ergo in gratiam publicæ lucis ea facere tenebar, quæ nobis recenter detecta, alicubi forte adhuc ignorarentur. Hiſce,* AUGUSTISSIMA IMPERATRIX, *ſi, quo ſereno vultu præcedentibus conatibus meis annuere ſolebas, etiam nunc annuas, erit quod exſultem vehementer, quod gratiſſimo recorder animo, quod ad curſum ſequentem alacrius abſolvendum me potenter exſtimulet.*

Dabam 31. Octobris
1759.

ELEN-

ELENCHUS
CAPITUM.

C A P V T I.
De Febribus Malignis dictis. Pag. 1.
C A P V T II.
De Aneuryſmate. Pag. 9.
C A P V T III.
De Tympanitide, & Hydrope Cyſtico varia. Pag. 62.
C A P V T IV.
De Coxario Morbo. Pag. 135.
C A P V T V.
De Apoplexia, & Nervorum morbis. Pag. 175.
C A P V T VI.
De Sanguine & Calore humano. Pag. 217.
C A P V T VII.
De Singulari quorundam Medicamentorum virtute. Pag. 241.
C A P V T VIII.
De Viribus Electrinis. Pag. 260.

CA-

CAPUT I.

DE FEBRIBUS MALIGNIS DICTIS.

§. I. Malignitatem de morbi cujusquam acuti eſſentia non eſſe, ſed modo accidens quoddam, probatur exemplo variolarum. §. II. Cortice Peruviano plurimo qui olim a morbo maligno curati, valent pulcre omnes. §. III. Exempla duarum fœminarum, quarum alteram Cortex ſervavit uberrima cum Petechiarum expulſione; alteram, cum earundem præmatura retropulſione. §. IV. Cortex ſerius datus, malignitatem non curat.

§. I. Quæ anno proxime elapſo adeo fuſe de Febribus, quas malignas vocant, diſſerui, ea præ-

ſens annus confirmavit abunde; tum quantum ad genium earum attinet, tum quantum ad curam.

Quippe *Tom.* 3. *cap.* 1. frequentia obſervationum ſuffultus, concluſi Malignitatem haud eſſe, quod in ſcholis medicis ita vocant, de eſſentia Morbi, ſed quoddam potius Accidens; quod nimirum alienis illum ſtiparet ſymptomatibus, quod Artis potentiæ illum ſubtraheret. Id, niſi me animus fallit, manifeſtum eſt. Variolas v. g. deſcripturi Autores, haud ſolent ab illis, malignas quas appellitant, exemplar, normamve, deſumere, ſed a communi illarum genere. Quo facto, primo eam addere ſpeciem conſuevere, qua, licet genuina, qui laborant, tamen vix lectum petant, non ægrotent fere, & præter manifeſtam papularum expulſionem, maturationem, exſiccationem, aliud fere morbi hujus ſignum non habeant. Se-

cun-

cundo peſſimum iſtud genus adjiciunt, quod ſymptomatum numero, ac ſævitie; quodque pertinaci adverſus omnem Artis operam reſiſtentia, ita ſua malignitate ab illa prædefinita communi ſpecie abludit, quam benigniſſimum illud bonitate, ac lenitate ſua, ab eadem differebat. Ut itaque & dicta illa Malignitas æque parum in vera idea, ac definitione Variolarum includatur, quam miranda illa Mitiſſimarum Benignitas.

Quod ſi ita cum Variolis eſt, eo magis id cum Petechiis, cum albis, rubrisque Miliaribus, ſe ſic habebit. Examine rite inſtituto, Efflorescentiæ hæ binæ 1mo ut morbi primarii producuntur: id vero rarius, & ad certas potiſſimum Epidemias duntaxat. 2do ut Acutorum Criſes; quod etiam raro admodum; nec niſi Regiminis errore frequentius. 3^tio^ ut ἐπιγενόμενοι plerisque morbis acutis, puerperio; quæ

A 2 duo

duo poſteriora de Variolis affirmari nunquam poſſunt. Porro, quæ tria hic dixi, audacter aſſevero, cum ſexto jam anno huic Noſocomio præpoſitus, innumeros acutos morbos hic jam demonſtraverim, tractaverim, & ter modo quaterve primarium invenerim, ſemelque modo epigenomenon. Quotiescunque vero morbum hunc primarium in Vrbe, ſuburbiisque, inveni, Epidemico id tempore fuit, niſi ſemel forte iterumque ſporadice. Cæterum vero, experientia multiplici fretus, repeto id, quod *Tom. 1. & 3. Rat. Med.* ſat ſuperque, ni fallor, evici, Morbos hosce a malo potiſſimum regimine proficiſci, & hinc Germanis, Hungaris, Bohemis, Sclavis, Styris &c. tanta frequentia ac malignitate infames eſſe.

§. II. Ad relatas *Tom. 3. cap. 1.* curationes, id modo addendum habeo, quod omnes illi, quos Cortice Peru-

viano

viano abundantiſſimo uſos ibidem enarravi, hucuſque perbelle, cujuscumque demum temperamenti ſint, valeant; & quibus mobilior Nervus imbellem olim valetudinem conciliaſſet, jam longe valentiore ſanitate fruantur.

§. III. Pulcras hoc anno hujus morbi curas vidi. 30. annorum fœminæ, petechiis adeo ſcatenti, ut Medici alii mecum teſtarentur repletiorem iis ſe neminem vidiſſe, jamque maligne ab ipſo principio decumbenti; conſueta methodo Corticem dedimus, corticis uſum a curato morbo dudum protraximus. Læti contemplabamur poſtquam aliquot diebus eo remedio uſa eſſet, vires increſcentes, ægramque cum abundantiſſima efflореſcentia vix ægrotantem, & firma valetudine brevi potitam.

Contra vero æque fortunatum exemplum, cum retroceſſione petechiarum, Juvencula dedit, quæ ſex ſeptimanarum

ſpatio febrium inſultu vago, univerſaque artuum laſſitudine, ſuum inter famulatum vexata, febrim deinde continuam putridam, (incertum quot diebus, octo tamen ad minimum) perpeſſa, ad nos adferebatur, multa jam ſcatens Petechia. Poſtridie iisdem repleta omnino fuit. Eo uſque nec vires, nec pulſus, nec febris, nec pravum quodquam ſymptoma, ullam faciebant Malignitatis ſuſpicionem. At vero poſt meridiem, en maligna quæque ſymptomata, cum introcurſu macularum, turmatim acceſſerunt. Cortex igitur illico datus, admota Veſicantia, Paregorica per vices ſunt porrecta. Hinc ſequenti quidem die paucus Macularum reditus, copioſior poſt meridiem, tertio autem die vix ullus; niſi quod eorum loco decem forte Miliaria alba in jugo colloque comparerent. Interim quæ paucæ ſuperfuerant petechiæ, lateſcebant; quæ

pau-

pauca Miliaria comparuerant, mox opaca fiebant, quarto die evanida. Vomitus eodem tempore primo æruginoſus, deinde frequenter flavus, inſigni aderat levamine. Porro febris, poſtquam integro octiduo ſub tanto corticis uſu perſeveraſſet, ceſſavit, integram ſanitatem poſt ſe relinquens.

In penultimo exemplo corticis ſub uſu confertiſſimæ, quæ præextiterant, petechiæ, adhuc augebantur, & extantibus hisce ſanitatem jam afferri cortice lætabamur; id quod in his morbis ſolenne eſſe *Tom.* 3. *cap.* 1. pluribus exemplis demonſtraveram. Ultimum exemplum omnium primum eſt, quod obſervavi, Petechiarum introverſarum, nec Cortice, nec Opio, redeuntium, Miliariumque numero tam paucorum, & quarto jam die evanidorum. Æque tamen & cita, & integra, huic, quam illis, ſalus rediit. Nunquid introverſus

humor vi corticis ad ſyſtema cæliacum determinatus, & ſic vomitu eliminatus fuerit? Credibile.

§. IV. Quamvis porro hæc Methodus tum mihi feliciſſime cedere ſoleat, aliisque in Noſocomiis impenſe laudetur; eſt tamen quod ſero adhibita mortem non averruncet. Puella 17. annorum, cujus hiſtoria in *capite de ſanguine* habebitur, primis decem ægritudinis diebus penitus neglecta, ad nos adfertur, Petechiis in pectore plena. Conſueta quidem Methodo Petechiæ pulcre per ſex integros dies perſtitere, attamen febris continua remittens, eaque valida, die decimo ab ingreſſu ejus in Noſocomium, ſuſtulit illam. Quippe inertiores Corticis vires, quam ut humores, jam intime hac malignitate penetratos, & infectos, repurgare emendareque poſſit.

CA-

CAPUT II.
DE ANEURYSMATE.

§. I. *Cum nullus fere locus humano in corpore ſit qui Aneuryſmati, interna de cauſa genito, ſedem non præbeat, loca præcipua enarrantur.* §. II. *Varia circa Aneuryſma: unicum exiſtens duplex poteſt apparere; intus ſæpe oſſeum eſt, loco poteſt mutari, eſt ſimplex ejus, & multiplex ſaccus.* §. III. *Anatome Aneuryſmatis cordis.* §. IV. *Solutio problematum,* α *Cur unum Aneuryſma ſimplicem modo tunicam, eamque tenuem habeat? Aliud craſſiſſimam? aliud denique & pluribus, & ſæpe concentricis ſibi lamellis, compoſitam?* β *Cur manu frequentius examinare haud tutum?* γ *Cur ſæpe non pulſet?* δ *Cur locum mutet? Cur licet ſemper præſens, tamen nonnunquam abſens videatur?* ζ *Quare tremit aliquando?* §. V. *Curatio pallians, & curans.* §. VI. *Bini notabiles caſus Aneuryſmatum, quæ idiopathica haberi poterant, & modo ſympathica, aut deuteropathica, erant.* §. VII. *Datur aneuryſmatica totius fere corporis Diatheſis.* §. VIII. *Biga Aneuryſmatum a male adminiſtrata venæ ſectione ortorum.* §. IX. *Aneuryſmatis ejusmodi externi curatio, quandoquidem Compreſſione, & Interceptione perficitur, præprimis diſſeritur de*

Compreſſione; tam ea, quæ apertura facta, Arteriæ immediate incumbit, quam illa, quæ externe tantum, citra aperturam, adhibetur. Prior harum, uſitata veteribus, poſtmodum neglecta, a Germanis primum, dein & a Gallis, in uſum revocata eſt, ab ultimis præterea Fungo Agarici decorata. §. X. *Curatio in Noſocomio, apertura loci, adplicatione Fungi, compreſſione externa, feliciter peracta eſt.* §. XI. *Tentamen curæ per ſolam externam compreſſionem.* §. XII. *Fouberti ſententia circa ſpuriorum Aneuryſmatum duplex genus.* §. XIII. *Reſponſum ad tria problemata.*

§. I. Cum nullus fere in corpore humano locus ſit, in quo Aneuryſmatis ſedes inventa non fuerit; cum idem Aneuryſma ſub larva aliorum tumorum haud raro apparens, turpiter fallat incautos; cumque demum præſens creditum, nihilominus aliquoties minime adfuerit: frequentia obſervationum, qua inſtructus ſum, me adigit, ut de hac materia fuſius agam. Ac primum quidem dico, Aneuryſma ubicumque

que inveniri locorum; externa ſive cauſa, ſive interna, genitum fuerit.

1mo. In Cubito, ſeu Brachio, frequenter obſervatur a male adminiſtrata venæ ſectione.

2do. Circa Talum a cauſa interna, ut videtur, ortum, vidit, deſcripſit, *Ruiſchius* Obſ. anat. 38. „ Si ſanguis in
„ Aneuryſmate coagulatur, nulla per-
„ cipitur pulſatio. Hoc olim decepit
„ Chirurgum expertiſſimum, ... mi-
„ hi, dum viveret, amicum familia-
„ rem; qui circa talum Aneuryſma,
„ nucis juglandis magnitudine, aperie-
„ bat, neſciens tamen tumorem dictum
„ Aneuryſma eſſe, quia omnis pulſa-
„ tio deerat. Aperto tumore, & ſan-
„ guine coagulato expreſſo, tanta ſub-
„ orta eſt hæmorrhagia, ut vix eſſet
„ ſiſtendo.

3^{tio}. In genu vidit clariſſ. *Boerhaave* in Studioſo germano, quem ſerio mo-

nuerat, ne unquam, quod non pulſaret, cuipiam aperiundi facultatem faceret. Fecit tamen, & periit.

4to. In Arteria Poplitæa horrendum vidi, a ſaltu veroſimiliter natum Crus amputandum fuit.

5to. In Art. Femorali terribile, letale, vidi in orphanotrophio Hagano, vulnere ortum.

6to. In Art. Iliaca, *Lanciſius.*

7mo. In Aorta mox ſupra illius in Iliacas diviſionem vidit *Fantonus* Tom. 3. *Sepulcr. Boneti*, pag. 556.

8vo. In Cæliaca Art. *Lanciſius.* Studio omitto Aneuryſma ter quater in Art. Meſenterica Equi a *Ruiſchio* inventum, cum hic de humano corpore tantum diſſeritur.

9no. In intercoſtali Art. exili *Ruiſchius* ter quater vidit Aneuryſma, ovi gallinacei magnitudine. Vulneri originem aliquando id debet, paſſim vero cauſis internis.

10.

10mo. In Subclavia, a contuſione natum, vidit Illuſtriſſ. Baro *van Swieten*, Com. Tom. I. pag. 228. Subclaviæ Aneuryſma homini mortem tuſſi, & hæmoptöe, conſciſcit. Anatome detexit Aneuryſma hoc Aſpere arteriæ accreviſſe, ſpatium intercartilagineum eroſiſſe, & omnem vitalem ſanguinem hinc profudiſſe. vid. *Hiſt. Acad. Reg. Sc. Par.* anni 1733.

11mo. In Aorta inter primas ejus diviſiones, & Cor. *ibid.* ann. 1712. Etiam illud monſtroſiſſimum *Ruyſchii* Obſ. anat. chir. n°. 38. incipiebat digitis tribus ſupra cor.

Et mox ſupra cor incipiebat *compoſitum* illud Aneuryſma, cujus hiſtoriam brevi dabo.

12mo. In curvatura Aortæ. *Hiſt. Acad. Reg. Sc. Par.* an. 1707. Aneuryſma naſcitur homini in collo, poſt enormem 5. dierum vomitum, quem

Agyr-

Agyrta, Rheumatiſmi diſcutiendi gratia, excitaverat, produxerat. *Littræus* in cadavere ejus invenit Aortam ſua in curvatura in ſaccum dilatatam, qui media ſui parte in thorace locatus, cariem oſſibus creaverat; dein alia ſui parte ſuperiora conſcendens, totum latus colli, ad usque maxillam, expleverat. Multos polypos, & ſanguinis, tum fluidioris, tum coagulati, duas eduxit pintas. Videatur ſimile *ibidem* anno 1700. natum a ſubito flexu colli in venatu.

13tio. In Arteria Epicrania Aneuryſma vidi ovo gallinaceo magnitudine par, felici interceptioni interfui. Contuſione natum erat.

14to. Cæterum Aneuryſmata inventa ſunt Arteriæ temporalis, Arteriæ in Naſo externo, aliis corporis partibus, ut paſſim inveniri poteſt in Sepulcreto *Boneti*, in Biblioth. Med. *Mangeti*, &c.

15to.

15to. Aneuryſmatica datur plurimarum eodem in corpore arteriarum Diatheſis, ut §. VII. patebit.

Unde concluſio hæc firma ſit, quod in tractandis hiſce ſumma ſit prudentia opus, cum ubique locorum exiſtentia, pathognomicis ſignis aliquando careant, facillimeque aliis cum tumoribus commiſceantur.

§. II. Atque hæc de varia ejus ſede ſufficiant; conſideranda nunc veniunt obſervata quædam de Aneuryſmate in genere; ac primo quidem obſervamus, illud duplex quandoque adparere, cum tamen vere unicum ſit. Egregius *Morand, Hiſt. Acad. Reg. Sc. Par.* ann. 1721. tumorem aneuryſmaticum detexit alteram inter tertiamque coſtam; alium iterum tumorem ſimilem inter tertiam & quartam. At in cadavere unicum modo eſſe deprehendit, ſed a coſta tertia intropreſſum, & vi ſanguinis protruſum infra, ſupraque eandem. Se-

Secundo, Aneuryſmata inveni bis intus oſſea, non quidem continuitate, ſed veluti per inſulas difformes. Magni *Wepferi* Aorta ſic inventa eſt, ut Tabula vitæ ejus præfixa exhibet. Plurimi alii id ita invenerunt.

Tertio, Aneuryſma loco mutari poteſt, vt diſparuiſſe quis crederet, niſi revera adeſſe ſymptomata demonſtrarent. En notabile Exemplum! Subtiliſſimus Anatomicus, præſtantiſſimus Medicus, candidus Amicus meus, C. H. *Velſe*, egoque, anno 1753. quinquagenariam mulierem ſæpius examinavimus, cui citra manifeſtam cauſam inter 2. & 3. coſtam, ad læva ſterni, Aneuryſma aderat. Id tamen integro ante mortem menſe penitus delituit, ut videretur diparuiſſe. Symptomata tamen continuabant. In Cadavere Aneuryſma inventum, quod angulum Aortæ dictum occupans, tres forte pugnos

ma-

magnitudine æquaret. Tunicas habebat haud craſſas, ſed veluti lamellas albicantes, haud cohærentes inter ſeſe, ſed quaſi alias ad alias adpoſitas, quo magis internas, eo magis fuſcas. Nucleus ſacci grumoſus ſanguis erat, ita tamen ut nonnihil ſpatii in eo pervium eſſet, quo ſanguis, corde miſſus, per Aortam deſcendentem transflueret.

Quarto, ſunt aliquando Aneuryſmata compoſita, ut haud ita pridem publice demonſtravi. In Noſocomio dicto *Beckenhäuſel*, in viri cadavere invenerat mirum hoc ſpectaculum expertiſſimus ibidem Phyſicus *A. Störck*, vir ad illuſtrandam ſectionibus anatomicis Medicinam natus; dumque rari, utiliſque, quiddam invenerit, quo univerſum ſtudium medicum inde promoveatur, id intactum ad me mittere ſolitus. Porro Aneuryſma iſtud erat in Aorta ab ipſo corde inchoans, & ultra curvaturam pergens, oſſeis inſulis

craſſioribus inſtructum. Ubi nunc Aorta ex curvatura in rectum eſſet abitura, removebatur ſenſim a dorſo, ita ut demum inde ad duos pollices latos aberraret. In cauſa erat ſaccus, ex poſtica parte ejusdem Aortæ deſcendentis enatus, orificio pollicis diametrum habente. Porro ex hoc orificio creſcens ſaccus habebat quatuor pollicum longitudinem, craſſitiem vero binorum, explebatque accurate cavum id, quod dorſum inter Aortamque intereſſet. Quod vero adhuc mirabilius, inter quartam ac quintam Coſtas idem ille ingens ſaccus primo removerat, valido pulſu ſuo, hasce a ſe mutuo coſtas, intercoſtales muſculos deleverat, tumque inter remotas ad ſeſquipollicem a ſe mutuo has coſtas tranſiens, mox ſupra easdem explicaverat ſe in ſaccum manui integræ magnitudine parem. Neque veſtigia invenire fuit muſculorum dorſi ſecus ſpinam, & ultra; craſſa

de-

demum ſubſtantia, eademque fungoſa hunc ſaccum externum demum terminabat. Ipſe vero ſaccus, dudum ante mortem haud pulſans, cruore grumoſo atro, tum intra, tum extra thoracem, totus infractus fuit. Haud multum diſſimilem caſum doctiſſimus *Noordwyk* habet in Præfatione ad *Franciſci Solani Obſ. de Pulſu.*

§. III. Ut Arteriarum, ita & Cordis Aneuryſmata dari, tum paſſim Scriptores Medici, tum præprimis *Lanciſius*, & denique Ill. noſter Præſes *in Comm. Tom.* I. ad §. 176. pluribus evicere exemplis. Addam quæ viderim ipſe. Nauta, vir mediæ ætatis, levi ſarcina onuſtus, iter unius horæ per pedes confecerat, indeque perceperat cordis palpitationes. Venæ ſectio interim, lenia ſolventia, blanda neurotica, effecere, ut conſcendere denuo, ac gubernare navim poſſet. Ter quater in anno recruduit quidem Paroxyſmus, ſed ad eadem auxilia iterum conticuit. In-

termedio vero tempore, atque id quidem integri quadriennii ſpatio, ab omni incommodo immunis fuit; leviſſima mali admonitione, ad majores animi corporisque motus, tantummodo percepta. At vero quinto demum anno continuarunt Inſultus. Quum igitur tribus ferme menſibus vix remiſiſſent, Exp. *Velſe* ordinarius ægri medicus, qui ſuis in difficilioribus me, ut ego illum, amice conſulere ſolebat, ad ægrum me adduxit. Horrui ſane hominem videns, lividum, anxium, inæqualem habentem ac tremulum pulſum. Et ſi ipſi manus ad Præcordia, ad ſternum, ad 7. & 8. ſiniſtri lateris coſtam præcipue vero earum ad arcus, admovebatur, percipiebamus inæqualem, tremulum, ingratumque penitus motum: exceptis ſex ultimis vitæ diebus, quibus nullus unquam pulſus obſervari potuerat.

Cadaver luſtrantes multam invenimus in cavo pectoris dextro, putremque

aquam,

aquam, ac pulmonem, medio lobo excepto, totum fere purulentum; in ſiniſtro vero cavo pulmonem a Corde maximo ita compreſſum, ut aëra ægerrime capere potuerit. Cor enim ad minimum triplo majus ſolito erat, mucrone quam baſi latius. Omnium autem maximus ſiniſter Ventriculus, ad mucronem ampliſſimus, at vero extenuatus adeo, ut levis modo membranula albeſcens, facile diſrumpenda, ibidem ſupereſſet. Cæterum ſanguis concretus, vehementerque tum polypoſus, tum Cordis parietibus, columniſque, accretus, cavum hoc explebat. Cordis vero dexter Ventriculus, & binæ auriculæ, ſinuſque, Arteria pulmonalis, utraque Cava vena, polypos firmos longoſque continebant.

§. IV. Sed ne longus ſim, ſufficiat hæc exempla attuliſſe, ut vera Aneuryſmatum idea habeatur. Collectores caſuum quidem, *Borellus*, *Schenckius*, *Paræus*,

 Hil-

Hildanus, *Bonetus*, *Mangetus*, plurima exempla attulere; verum cum ad præcedentia jure referri queant, recenſio eorum non uſui, ſed oneri foret. Practice modo ex iis agendum eſt.

Ac primo quidem quæritur, cur multa Aneuryſmata tenues tunicas, alia craſſiores, alia denique easdem lamellatim diſpoſitas habeant? Polypoſus ſanguis ejus eſt naturæ, ut ejusdem adplicatione tunica arterioſa adpareat longe craſſior. Deinde ipſæ Arteriarum tunicæ a ſe mutuo diſcedere queunt, geruntque nonnunquam inter ſeſe ſanguinem in lamellam compactum. Tandem in degeneratione partium, ut alibi, ita & hic, novæ membranæ ex veteribus enaſcuntur, ejusdem fere cum naturalibus ſubſtantiæ. Veſicam pellem inveni in ſeptem loculos membranoſos diviſam, quorum quiſque magnum gereret Lapidem. In antiquis Herniis vidi Operatores ſudantes, dum 10.

12. 20. & plures membranas ſolvere deberent, priuſquam verum Peritonæi ſaccum attingerent. Ubi vero ſanguis modo in ſacco grumeſcit, vel potius paulo tantum ſpiſſior fit, tunicam mole non auget, ſed extendit duntaxat, idque nonnunquam adeo, ut ruptura ſubſequatur letalis.

Secundo. Cur haud adeo tutum eſt, Aneuryſma frequentius tractare manibus, & curatis examinare? Pluribus de cauſis. 1mo. Quia eo modo reprimimus ſanguinem verſus cor, caput, &c unde haud raro ingentes anxietates, ſuffocationes, vertigines. 2do. Quia filamenta, ac fragmenta polypoſa, preſſione ad arteriæ axin ducta, impetu ſanguinis facile abripiuntur, inque vaſa minora impulſa, circuitum humorum in iisdem intercipiunt. 3^tio^. Quia ſic tunicæ teneriores ſolvi queunt, letalemque hæmorrhagiam producere.

Tertio. Cur ſæpe non pulſat Aneuryſma? 1mo. Quia ita ejus tunicæ incraſſari poſſunt, ut impulſi cruoris effectus exterius non percipiatur. 2do. Quia tanta tunc adeſt in ejus ſinu grumoſi ſanguinis copia, ut pulſus ſuffocetur. 3^{tio}. Quia ſenſim impellentis cordis vires minuuntur; unde licet reliquis in arteriis pulſus quiſquam percipiatur, vires tamen cordis debiliores ſunt, quam ut per incraſſatas tunicas, ſanguinemve concretum, pulſum exterius percipiendum producerent. Jam ſimile quid ſuſpicatus *Paræus* erat.

Quarto. Undenam Aneuryſma ita mutari poſſit, ut antiqua in ſede ultra non inveniatur? An non ubique Ligamentis enatis ad vicinas ſe partes annectat? Aneuryſma ita loco mutatum, internum fuit, ut pag. 15. patuit. Hinc magnum illud, ac ponderoſum, dum in parte averſa ponderis forſitan augmentum fit, eo verſus tota mole propendeat, antiquæ

ſe-

ſedis ligamenta elonget, eamque vacuam relinquat, oportet. Caſum hunc noviſſe juvat, ne forſan relationem manifeſti Aneuryſmatis dubiæ fidei habeamus, illud ultra non invenientes. Quanquam ſymptomatum perſeverantia cum Anamneſi priore conjuncta, Aneuryſmatis præſentiam abunde demonſtret. Mutatione autem loci hoc Aneuryſma fœminæ multo moleſtius fuit, cum moles quondam foras extans, jam vero introverſa, reliqua magis premeret, angeretque vitalia. Qua ipſa de cauſa compreſſio artificioſa mortem acceleravit Canonico, de quo *Lanciſius* part. 1. Lib. 1. cap. 2. prop. 28. Quare cum eodem autore concludimus quaſcumque externas Aneuryſmatum compreſſiones fatales eſſe, niſi oſſe probe ſuſtineantur: tum quod hinc cavum internum anguſtetur, tum quod Aneuryſma interius nunc minus ſuffultum, facilius findatur.

Quinto. Quæ cauſæ, quod Aneuryſma cordis aliquo tempore Nautam vexaverit? & notabili iterum tempore non vexaverit? Cur iterum elapſo quadriennio continuo ipſi moleſtum fuerit, ac mortem tandem intulerit?

Inchoans cordis debilitas, principium Aneuryſmatis illius ponens, venæ ſectione, diluentibus, paregoricis, & quiete, emendata fuit, ut jam inter vim impulſorum humorum, & contrahentis ſe cordis æquilibrium reſtitueretur. Plethora poſt aliquot menſes elapſos renata, ſuperabat denuo debilioris cordis vires; hinc renata ſenſim Aneuryſmatis ſymptomata. Cura autem eadem æquilibratam poteſtatem reſtituens, ſymptomata abegit. Ita potuit hac cura palliante homo ille quatuor annos illos ſat commode tranſigere: *palliante*, ajo; cum cor ſemper debilius exiſtens, quam ut aliquam plethoram promoveret, proegumenam cauſam futuri

turi Aneuryſmatis perpetuo in ſe gereret. Demonſtrabatque hanc ipſam proegumenam cauſam levior ille morbi reditus, ad rarefactos, adeoque ſpatium ſibi amplius poſcentes, in animi ac corporis validiore motu, humores; rarefactione ceſſante denuo pacatus. Ultimis vero tribus vitæ menſibus debilitas hæc cordis tantopere increvit, ut ultra contrahere ſe non valuerit, ſed amplificari ſeſe, extenuarique vi, & pondere ſanguinis, permiſerit; unde vitæ perfecta eſt orta quies.

Quinto. Undenam tremor explorante digito perceptus, & ſi aliquantum continuatur, ingratus Aneuryſmatis, præcipue ejus, quod in Brachio eſt? Isque tamen in uno, quam in alio, major? Difficilis eſt problematis ſolutio; ſed ad finem, enarratis primo aliquot practicis caſibus, facilior forte patebit reſponſio.

§. V.

§. V. Morbi atrocis nunc proponenda Cura eſt, eaque ſive perfecta, curatoria dicta, ſive pallians tantum. Ac primo quidem ea Aneuryſmatis interni.

Si undique colligamus obſervata, & omnia unquam data remedia; ſi quæcumque dicta ſpecifica; ſi ſucceſſus bonos, tam celebratos Antiquis, quam nobis obſervatos, expendimus; clare comprehendimus cardinem rei verſari in eo totam, ut quod ſolida inter fluidaque deſideratur, æquilibrium reſtituatur. Dum id reſtituit Medicina, vel *curative* id facit vel *palliative.* Palliative, ſi, reſtituto æquilibrio, Cor, Arteriave, debilis eſſe perſeveret, ipſumque æquilibrium reſtitutum non ſit, niſi copia imminuta humorum, ac morbus actutum redeat, dum vel copia, vel rarefactio, molem humorum iterum auget. Cura vero curatoria ſive integra ſit, ſi reſtituto palliative æquilibrio, Ars noverit debilitatis ſolidis priſcum robur reſti-

tuere,

tuere, amplificatis priſtinam reddere Diametrum. Id & poſſibile eſſe, & nonnunquam præſtari, tum ratio ſuadet, tum experimentum confirmat. Facta enim ejuſmodi evacuatione, quæ æquilibrium ita reddit, ut quod olim ratione ſolidorum deficiebat, nunc potius ratione fluidorum aliquantiſper deſideretur; fieri poſſe id videtur, ut ſolida, contractilitate adhuc ſua donata, in priſcam ſe formam reſtituant: præſertim ſi & copioſe, & aſſiduo, tam alimenta quam medicamenta ingerantur, quæ ſpiſſitudini polypoſæ, in dilatata parte hoſpitanti, diluendæ, apta nata ſint. Curæ feliciter peractæ jubent hæc aliquando fieri credamus. Cæterum palliaus cura, ſatis abundeque fortunatam ſeipſam exiſtimaret, ſi noſſet humores & paucitate, & tranquillitate perpetuo ineptos reddere, ad tollendum æquilibrium. At vero, quandoquidem ita cum Mortalibus eſt comparatum, ut ſex rerum

non

non naturalium uſus nequeat ſemper æque moderatus manere; hinc cum redintegrantibus paroxyſmis toties hi ægri luctantur, donec demum ſuffocati, fatis cedant.

Sed in ipſa cura magna differentia. In Noſocomio habemus, qui in antiquiore morbo, inſigni levamine gaudeant; habemus, qui in recenti vix gaudeant ullo. Ratio videtur ſuadere, hos longe citius ad immedicabilem conditionem adoleviſſe. Dantur enim, quibus malum incredibile quantillo creverit ſpatio! Ipſe *Lanciſius*, cum examinaret cadaver Veſtiarii, quem Aneuryſma, a ſterni contuſione oriundum, intra anni ſpatium e vivis eripuerat, detexit anguli Aortæ Aneuryſma, Punicum malum magnitudine æquans, quod os ſterni elevaverat, & carie penitus excavaverat.

Cæterum ſi utcumque medicabile malum eſt, Humorum repetitæ evacuationes, Sapones acidi, ut Tamarindus,

vario-

variorum fructuum acido-ſaponaceorum Rob dicta, Nitrum copioſum Cremor tartari; & quia id hominum genus ſpaſmis admodum torqueri ſolet, Gummi ferulacea, & Opium; Diæta cæterum blanda ex jure carnium tenuiore, carnibus tenerioribus, fructibus horæis, oleribus ſaponaceis; tum deinque magna animi corporisque quies, calamitoſum hunc morbum ad tempus notabile, ſæpe etiam per annos, tolerabilem reddunt.

§. VI. Sed eſt alia adhuc ratio, hic neceſſario memoranda, cur in ſuſcipienda horum ægrorum cura minus deſperare debeamus. Quippe plures morbi hunc ipſum ita ſimulant, ut ſæpe protopathicus eſſe credatur, quem vel ipſa curatio, vel cadaverum ad alias morborum cauſas rimandas examen, deuteropathicum duntaxat vel ſympathicum eſſe demonſtrent. Adeo quippe facile hic morbus ludit medentes. En quæ ipſe expertus!

Æta-

Ætatis Centurio florentis, temperiei bilioſæ, illibatæ quondam ſanitatis, ſed a triennio ad Melancholiam ex animi ægritudine diſpoſitus, cœpit demum, anno 1757. ineunte, cordis palpitationibus vexari: quas eo tempore tamen Venæ ſectio, ac Purgans, brevi, & integre, ſedabat. Æſtate idem malum paſſus, eodem ſanatus auxilio fuit: labente demum anno repetens illud nulli auxilio ceſſit. Operam navantes peritiſſimi Medici inanem, jure ſuſpicantur vel Aneuryſma cordis, Arteriarumve majorum, vel Polypos iisdem innatos, vel & geminum hoc malum, adeoque difficulter ſanabile, hic adeſſe.

16. Jan. 1758. in conſilium vocor; quo die perbelle ſe habebat, ſed animo corporeque adeo mobilis, ut a meo, quem anhelus expectabat, introitu, & adſpectu, graviſſimum mox paroxymum pateretur. Cor percipiebamus horrende palpitans, pulſum parvum, & admodum inæqualem,

tuſ-

tuſſim cum ſputo mucoſo, lotium lateritio cum ſedimine. Profecto teterrimi mali jam annoſa diuturnitas, ſedamen intermedium olim quidem habens, jam vero perennis, peſſimiſque ſtipata ſymptomatibus, ideam, quam præſtantiſſimi viri de eo formaverant, omni ex parte confirmare videbatur.

Nihil enim mutare hanc ideam poterat immunitas aliquoties obſervata morbi, cujus cauſa crederetur perpetuo adeſſe. In Lienis, Hepatis, Ventriculi, Cerebri morbis, intervalla optima obſervamus, dum interim in cadaveribus cauſam mali perpetui magnam, ſufficientem, eamque diuturnam detegimus. Imo in Nauta, de quo antea actum, pag. 18. præſentem perpetui mali cauſam a morte deteximus, cum tamen cauſa hæc toties in vita effectibus caruiſſet. Nec tuſſis, Pulmonis affecti ſymptoma, huic ideæ contraria

ſuit, imo potius confirmabat eandem; 1mo. quia in Aneuryſmate circa Vitalia tuſſis ejusmodi frequens nobis obſervatur. 2do Quia ejusdem dudum meminerat in hoc morbo *Lanciſius*; eamque validæ Pulmonum compreſſioni, & irritationi, tumentibus Vitalibus oriundæ, adſcripſerat.

At vero cum in his decipi facile, praxiſque nos doceat, Vitalia nonnunquam tam valide ſecundario affici, quam ſi primario afficerentur; cum præterea *Boerhaave* ſſ. 826. & ſeqq. Inſt. Med. notaſſet Palpitationes cordis violentas originem ſpaſmis aliquando debere, vel etiam „ irritatione fibrarum cordis, ab „ acri quodam ſtimulo factæ, ut in caco- „ chymica materie mota „ ſententiam aliquo modo lenivimus, dubiam protulimus, abjectumque ægri animum aliquantula ſpe ereximus.

In-

Impugnare igitur malum iis intendimus, quæ cuicumque proforent cauſæ; ſaponibus acidis, nitro, neuroticis, opio. Quibus equidem proderamus utcumque, lucida tamen intervalla diris exacerbationis turbari ſæpe dolebamus. Quin imo ruit in pejus malum. Pulſabant haud Vitalia modo, ſed & Abdominis viſcera. Interim miramur inſolitum phænomenon. Vomitus enim violentus, qui ex natura ſua hic letaliſſimus videri debuiſſet, palpitationem ſedavit, pulſum æqualem reddidit, & tranſpirationem dudum abſentem reſtituit; non ea die duntaxat, ſed ſex integris poſtmodum ſeptimanis. Interea tamen male ipſi fuit a tuſſi violenta, ſicca, rebelli, a reſpiratione laborioſa; a pulſu, citra palpitationem, inæquali, & nonnunquam, rarius licet, intermittente. Sputa tandem craſſa, flavo-viridia prodiere; a quibus tuſſis quidem mitior, ſed

notabilior languor, horror, frigus extremorum, & calores nocturni, anxietateſque enormes. Tuſſi demum ceſſante mobilis materiæ ſtrepitus in pulmone exaudiebatur, perſeverabat anxietas. Kermes minerale, & quotidianum clyſma, hic proderant.

Martii 10. expectoratione ſponte ceſſante, dirus rediit, qui a 24. Januarii ſiluerat, Palpitationis paroxyſmus; quem denuo vomitus, ut olim, ſed non tam integre, ſolvit. Vehementiſſimus autem paroxyſmus decimo ex illinc die recruduit. Epigaſtrium quoque ab aliquot retro ſeptimanis intumuerat, jam vero totus venter tumidus, tentuſque, deprehenditur. Cataplaſma emolliens 3. Aprilis impoſitum profuit, ſucceſſitque alvus flava quidem, ſed multo glutine, multiſque duris, & ex flavo viridibus, fæcibus referta. Idem & 4. Aprilis contigit; ſed eo cum eventu, ut vera jam

acce-

accederet mortis imago: cordis pulſatio, virium collapſus, pulſus debilis, intermittens, atque omni modo inæqualis, frigus extremorum. 5. Aprilis Reſpiratio parva, inæqualis; pulſus exilis, intermittens, tremulus, facies vere Hippocratica. Dumque jam mors adſtare præ foribus videbatur, alvus prodiit libera, fœtidiſſima, nunc nigra, nunc virideſcens; idque ea nocte octies. En vero ejus ſtupendos effectus! Mox ceſſarunt quævis ſymptomata, vires ad horam crevere, & ſanitas tam cito rediit, ut 4to. Majo gratias DEO acturus, Templum adiverit, meque poſtera die cum ſuo ordinario Medico *Störck* inviſerit, perfectam ſuam valetudinem teſtatus, nec a conſcenſu 46. graduum, quibus ad me conſcenditur, vel quidquam defatigatus, aut anhelus. Manſit ipſi integra ſanitas, donec hyemali tempore, Milite ad bellica exercitia coaptando,

 in

in Hungaria ſeſe defatigans, ægrotaverit, perierit.

Luculentiusne exemplum haberi poteſt deuteropathici morbi, tam perfecte protopathicum æmulans? Atra bilis per vices mota varios hos paroxyſmos excitaverat. Atra bilis tota in motum ducta, mortis ad limina hominem duxit; integre tamen expulſa, corpus reliquit ſanum. Partitim mota, vomitu expulſa eſt; mota integre, alvo.

Eſt igitur exemplum ejus, quod laudato mox loco optimus *Boerhaave* de cacochymica materia mota dixerat: ſed cum deuteropathicum, vel etiam ſympathicum morbum hunc, protopathici adeo æmulum, a miris nervorum affectibus deducit, en ejus quoque manifeſtum exemplum!

Juvencula fœmina ad Noſocomium noſtrum acceſſit, multis ab annis vehementi cordis palpitatione, anhelitu,

anxie-

anxietate præcordiorum, tuſſique vexata frequenti; artis interea opem fruſtra eo uſque experta. Cum alvo ab octiduo careret, enema immitti jubeo, alia interim paraturus. Sed interim moritur. In cadavere publice examinato vitales partes ſanitatem illibatam adeo referebant, ut nihil illibatius. Neque quod toto corpore tam in ſolidis, quam in fluidis accuſaretis, quidquam erat; præter geminam, ſed leviuſculam, Pulmonis ad Pleuram adhæſionem, & tres lumbricos teretes in Ileo inteſtino. Porro & cum his lumbricis, & cum longe latioribus Pulmonum adhæſionibus millenos homines ſaniſſime vivere, Anatomicis compertum eſt. Ut proinde cum *Boerhaavio* §. 826. concludamus: „ Cauſa ejus plerumque eſt, inordinatus, „ & violentus ſpirituum vitalium in „ cordis villos impetus, &c.

§. VII. Porro morbi hi Aneuryſmatici, eorumve ſimillimi, hic loci frequentiſſimi ſunt, multamque horum varietatem exhibent. Sunt duo in Noſocomio homines, qui, omnibus rite perpenſis, protopathica vitalium affectione laborare videntur, quibus tamen a validiore motu nec intermittat, nec remittat, nec inæqualis ſit pulſus. Alterique horum, qui 17. annos natus, ex Hortorum forte cultura hunc morbum contraxit, jamque triennem habet, vehementiſſima cordis adeſt pulſatio, ut viſu, audituque percipiatur; Præcordiorum præterea, & ad arcus potiſſimum 3. & 4. coſtæ, ardor continuus; carotidum ambarum totum collum concutiens pulſus; tumor colli ingens, pulſansque; pulſatio ad ambas inguinales tanta, ut tangentium digiti vi repellantur; pulſus ad malleolos tantus, ut dormientem continuo excitet, ſomnum-

ve

ve præprimis impediat; idemque ad temporales arterias obſervatur. Eſt igitur univerſalis fere Aneuryſmatica Diatheſis. Egregii *Lanciſii*, aliorumque Obſervatio, ponens, quo diuturniora validioraque Aneuryſmata ſint, eo locorum remotiorum arterias debiliores & exiliores eſſe, in hoc juvene proinde locum non habet.

§. VIII. Atque hæc ſufficiant, ut quæ circa Aneuryſmata interna nos noſtra obſervata docuiſſent, communicaremus. Supereſt modo Obſervationes itidem noſtras circa Externa patefacere.

Notabilia exempla horum duo in Noſocomio proſtabant hoc anno, ex imprudenti venæ ſectione, reſiliente inſtrumento peracta, nata. Fœminæ ambæ erant, juvencula, & Vetula. Vocabo utrumque Aneuryſma ſpurium. Præmonitos enim Lectores velim, me hic loci haud immorari iis, quæ Viri

egregii *Freind*, *Monroo*, *Foubert*, aliique, contra communem Aneuryſmatum in Spuria, aç Vera, diviſionem, haud abſque aliquo Rationum pondere, ſcripſerint: ſequar modo eam utriusque definitionem, quam, poſt *Sennertum*, *Boerhaave*, Illuſtriſſ. *Præſes*, & *Heyſterus*, adoptarint.

Aneuryſma hoc ſenſu ſpurium, homo, minime Chirurgus, fœminæ juvenculæ conciliaverat in dextri brachii arteria humeraria, mox ante ejus in Radiæam, & Cubitæam, diviſionem; quemadmodum in operatione patebat. Tremor modicus tangendo percipiebatur, & tumor ſenſim increſcebat. Pulſus in carpo debilis: idque ut poſtea patuit, naturaliter. Cum tumor augeſceret, operatio concludebatur; variarumque Methodorum tum præſtantia, tum periculo, rite penſitatis, Compreſſio debita cæteris prælata eſt. Arridebat equidem inter-

terceptio, quod & felix ſæpe, & Optimorum in arte gauderet ſuffragio; verum cum nonnunquam id periculi involveret, ut circulatio ſanguinis ſubjecta in parte aut multum læderetur, aut penitus deleretur; cumque e contrario artificioſa compreſſio quoad curam æque ſecura eſſet, nec hisce tamen ſociata periculis, hanc ipſi prætulimus. Eſt porro paucis ſuper illa diſſerendum.

§. IX. Compreſſio Aneuryſmatum quæ oſſa ſibi ſubjecta habebant, ſtipticorum ſuffulta auxilio, multo Priſcis in uſu, eviluerat; quod inanis, quod uſu caſſa, quod etiam aliquoties damnoſa eſſet inventa. Induſtria vero humana, tandem periculis edocta, & infortuniis monita, didicit hanc ipſa interceptione præſtantiorem reddere.

In commercio Literario *Norimbergenſi* anni 1732. pag. 107. & ſeqq.

opti-

optimus *Hamberger*, in inclyta Academia *Jenenſi* celeberrimus, ac vere doctiſſimus Medicinæ Profeſſor, curationem Aneuryſmatis ſpurii feliciſſimam cum publico communicavit. Aneuryſma hoc ignarus omnino Chirurgus, Venam Baſilicam tundens, produxerat; pertuſæ arteriæ manifeſtiſſima cæteroqui ſigna ne advertens quidem. Curatio hæc peracta eſt primo adpoſitione comprimentis arteriam humerariam funiculi, dein ſufficiente dilatatione loci affecti, & denique adplicatione chartæ maſticatæ, liquore ſtiptico Deppelii madefactæ, ad ipſum Arteriæ vulnus: ita quidem, ut chartæ maſticatæ lamina prima minima eſſet, altera paulo major tertio major priore, & ſic porro; donec ſufficiens laminarum altitudo haberetur, quæ circumductis faſciis apte ad vulnus appreſſa maneret: adſtringente interim pulvere totum explente vulneris cavum.

Pu-

Publica diſputatione Doct. *Emrich Jenæ* 1734. hanc curam propugnavit.

Vir eruditis omnibus carus C. S. *Trew*, S. C. Maj. ut & S. March. Onoldino-Brandenb. Conſiliarius, & Archiater, Reip. Norimb. Phyſ. ordinarius, Senior, Comes Palat. cæſareus, S. R. I. Nobilis, Acad. Cæſar. N. C. Director, Reg. Soc. Lond. & Berol. Scient. Socius, in Eph. N. C. vol. 8. Obſ. 126. ſimilem Hambergerianæ curam *Norimbergæ* anno 1747. exoptatiſſimo cum ſucceſſu intra menſis ſpatium perfecit. Anno 1748. eadem cum felicitate curam hanc repetivit, & *Eph. N. C.* vol. 10. deſcripſit. Ad Aneuryſmatum vero imprudenti venæ ſectione oriundorum intellectum, & curam, egregias, atque ad ipſam naturam expreſſas, Tabulas tres addidit, una cum nitidiſſima earum expoſitione.

Exp. Chirurgus *Foubert* Acad. Reg.

Chir.

Chir. Socius, dedit de Aneuryſmate Diſſertationem in Tom. II. *Actorum* ejusdem Academiæ, in eaque laudavit compreſſionem externam in recenti, parvoque Aneuryſmate: in majore autem & utcumque vetuſtiore ſuadet, ſuoque exemplo comprobat, operationem. Operationem autem hanc, ſi eſt Arteriæ truncus, mera compreſſione perficit, ut ita evitentur infortunia, quæ Ars aliquando poſt interceptionem luget; ſin autem vulnus in Ramo eſt, intercipit illum, ligatque. Haud bene capio, cur Ramum etiam compreſſione curandum non ſuſcipiat, ſi Truncum tuto noverit compreſſione curare; ſed hæc non ſunt hujus loci. Illud autem ex hac diſſertatione patet, quod Autor ſuam operationem primo Charta maſticata peractam deſcribat anno 1732. non adjungens quo præciſe anni tempore. Porro eodem anno publicæ lucis curationem ſuam fecit Cl.

Ham.

Hambergerus, quam exeunte anno 1731. perfecerat. *Foubertus* vero ſua non edidit niſi anno 1753.

Igitur compreſſio Arteriæ pertuſæ, celebrata Veteribus, feliciter peracta à *Sculteto* anno 1631. primo compreſſione trunci, tum ſpongia uſta, adſtringentiſſimo pulvere conſperſa, ad vulnus Arteriæ admota, dein conveniente ligatura firmata, & denique artificioſe excogitato inſtrumento, quod ipſum D. *Morand.* Tom. 2. *Act. Acad. Chir.* impenſe laudat, adpreſſa; Hæc, inquam, compreſſio, a *Dionyſio*, ab *Heyſtero*, aliiſque, commendata, deinde a Cl. *Hambergero* anno 1731. facta, & 1732. promulgata; anno 1732. a *Fouberto* primum *Pariſiis* inſtituta quidem, at vero non niſi 21. poſtmodum annis cum publico communicata eſt. Interea temporis *Cl. Trew* bis hanc curam perfecit, longe antequam ille Acad. Pariſ. Tomus ſecundus in lucem prodiit. In

In hoc porro tomo duæ eruditæ Diſſertationes de Aneuryſmatis curatione habentur; quarum altera laudata jam ſæpius illa *Fouberti* eſt, altera celeberrimi in arte *Morandi*: Morandiana hæc præter alia id novum habet, quod ad *Agaricum* pertinet. Nempe poſtquam Chirurgus *Broſſard* arcano ſe pollere indicaſſet, quo Arteriarum hæmorrhagiam quamcumque tuto ſiſteret, tentamen ejus & adplicatio facta eſt finiente anno 1750. idque in arteria brachiali gladio pertuſa. Arcanum ſuum Chirurgus adplicuit vulneri: quo facto, ſimplici ligatura curabatur ſpatio menſis id Aneuryſma. Erat autem arcanum hoc remedium *Fungus Agaricus pedis equini facie.* Ter jam ſibi experimentum ſucceſſiſſe, aliisque præterea Chirurgis, *Morandus* aſſerit: equidem & citra Agaricum bis ſeſe, aliumque haud ita pridem Chirurgum, ſola compreſſione

arte-

arterioſi ſanguinis impetum repreſſiſſe; Agarici tamen vires vel ideo præſtantiores eſſe, quod compreſſione utcumque laxiore, Gangrænæ propterea metum nunquam faciente, curam ſuam perficiat.

§. X. Plures ergo claros in arte Viros imitati, curam ſpurii noſtri Aneuryſmatis Agarici applicatione, & compreſſione, tentavimus. Egregius chirurgiæ Doctor, curiſque tum graviſſimis, tum feliciſſimis in Auſtria nobilis Dominus *Ritter*, cum aliis claris urbis chirurgis, ſua præſentia, conſilioque, aſſiſtebat Noſocomii Chirurgo *Leber*, qui operationem in ſe ſuſceperat. Inciſo cum Integumentis tumore, extravaſatus humor fere omnis ſponte excidit. Arteriæ vulnus, laxato inſtrumento tornatili, apparuit in eadem ante ejusdem diviſionem, obtinere: ut profecto hic caſus ille haberi triſtiſſimus

potuiſſet, in quo, poſt conſuetam intercipiendi methodum, gangræna ſubſequeretur. Porro fuit & Arteriæ, & Aponeuroſeos muſculi bicipitis brachii, tanta cohæſio, atque coalitus, ut corpus fere unicum eſſet; ſola capſula, vaſa hic involvente, intermedia; at complanata eadem, & cum ſubjecto vaſe, impoſitaque Aponeuroſi, unita: ita quidem, ut nullo intermedio cruore, vulnus unum idemque videretur eſſe, quod penetraret utrumque; utque laxata tornatili machina, per unicum duntaxat foramen ſanguis videretur ſcaturire. Hinc, cum Aponeuroſeos perſciſſio dolorem creet, & ſuppuratione nimia deſtrui poſſit; cumque ii, quibus ſola compreſſione externa Aneuryſma curatur, cum mutua vaſis, aponeuroſeosque concretione, brachii motum expedite abſolvant: Aponeuroſin conſervavimus, & communi vulneri

pul-

pulverem Agarici inſperſimus, Fungi ejusdem lamellas, contuſione valida complanatas, deſuper poſuimus; eo quidem ordine, ut prima minor, altera major, tertia iterum hac major eſſet, ſicque ad talem altitudinem ultima lamina emineret, ut idonea ligatura brachio circumducta, totus firmaretur adparatus. Ipſum vero brachium univerſum, ut tunc, ita toto curæ tempore, vino aqua miſto fovebatur. Machina tornatilis poſt operationem relaxata, curam egregiam eſſe monſtravit. Emulſio paregorica pluribus deinceps diebus data, & jus carnis dilutum cum pane, unicum medicamentum, & nutrimentum fuit.

Tribus elapſis ab operatione diebus, incipiens vulneris ob junios calores fœtor deligationem ſuaſit. Apparatu quamvis prudenter ablato, cecidere nihilominus omnes Agarici lamellæ, ut nu-

 dus

dus vulneris fundus conſpiceretur. Sanguinis porro nil prodiit. Ergo inſtrumentum tornatile ſuſpenſa manu laxantes, dein plus, tandem integre, ne guttam quidem unicam transſudantem deprehendere potuimus. Gaudebamus ſane; cum eo aliqui animo eſſemus, ut, operatione irrita viſa, Aponeuroſin ab Arteria ſolveremus, fungumque, ac totum adparatum, nudæ adponeremus arteriæ. Quia vero res pro votis ſucceſſerat, aponeuroſin integram reliquimus. Cur ſub ipſa prima operatione eam non læſeramus, rationem ante dedimus Confirmabatur ea noſtra intentio obſervatione *Fouberti*, qui eorum in cadaveribus, quorum aneuryſma brachii ſola externa compreſſio quondam curaverat, quoſque alii jam morbi ſuſtulerant, Aponeuroſin cum arteria coalitam invenerat. Igitur pulverem Fungi de integro inſperſimus, novas

la-

lamellas impoſuimus, & deligationem, ut antea, perfecimus. Spatio 14. dierum tota peracta cura fuit, ut modo deeſſet Epidermis, quæ quoque intra octiduum integra comparuit. Sæpius hanc fœminam poſtea vidimus, eamque nullum in movendo brachio incommodum ab adhæſione Aponeuroſeos pati deprehendimus.

§. XI. Altera, de qua dixeram, mulier vetula, ſpurium habuit, licet verum referre videretur, Aneuryſma; rationem mox exponam. Huic tumor longe minor, ſed tremulus motus longe major, eique, qui locum diutius digito explorabat, perquam ingratus. Non video qui in externis Aneuryſmatibus hujus tremoris meminerint Autores. *Paræus* ſuſurrum, ſonitumve, non tremorem, obſervavit. Tremor tamen iſte, quo blandiore digito tangebatur; eo diſtinctior; quo duriore, eo

confuſior; ſi fortiſſime, nullus adparerebat. Cum igitur intra 14. dies tumor vix augeretur, ſimplici tantum externa ligatura hoc Aneuryſma curare annifi ſumus, ſubere oblongo, eoque fornicato, ad tumentem arteriam adplicito, ac proba firmato ligatura. Quod ubi cum tantillo tumoris decremento ſpatio binorum menſium proſequeremur, tremor ſenſim ceſſavit, & corpus durum, fere rotundum, extrorſum convexum, immobile, tegere videbatur arteriam in loco vulneris: unde nullam habens moleſtiam fœmina, motu debito brachium exercebat.

§. XII. Cur vero ſpurium hoc Aneuryſma vocem? Quæ origo rotundi hujus, atque immobilis, ſupra vulnus, corporis? Undenam tremulus ille motus?

Ad primum reſponſio facilis; ad alterum & tertium vix certi quidquam habeo:

beo: ut tamen veroſimile quid profe-ram, licebit prius ex laudata *Fouberti* Diſſertatione nonnulla proferre.

Dividit vir expertus ſpurium Aneu-ryſma in *primitivum*, & *conſecutivum*. Primitivum vocat id, in quo actutum ad pertuſam arteriam tumor comparet, totum ferme brachium brevi occupans, citumque propterea, ne Gangræna & mors accedant, auxilium poſcens. Con-ſecutivum autem illud, in quo quidem nullus a principio tumor, præ valida compreſſione, qua Chirurgus, mox ab infortunata ſanguinis miſſione, lo-cum firmaverit; deinde vero tumor pe-detentim obſervatur, dum ægro Chi-rurgoque maturius ovantibus, com-preſſio ſolvitur, abjiciturque, ac con-ſueti motus brachio exercentur. Quo demum fit, ut Aneuryſma hoc ſpurium referat verum. Quo autem modo id fiat, en qui explicet.

Prima compreſſione, ut dictum, facta, jam & cutis, & adeps, & aponeuroſis, & capſula vaſa includens nervoſque, & arteria ipſa, Cicatricem communem formant; arteriæ tamen vulnus, cæteris tardius coaleſcens, rotundam aperturam ſervat, in qua hæret trumbus ſanguinis. Trumbus ille perfecte coaleſcit in unum cum arteria ſolidum, ſi adparatus ſufficiente temporis ſpatio adplicatus ſervetur; ſi minus, trumbus expellitur, ſequitur tunc ſanguis ſenſim tumefaciens accretas ſuperpoſitasque partes. Sanguis porro ille partes hasce elevans, & in determinato quodam ambitu ſolvens, parvum ac circumſcriptum refert tumorem. Eo rerum ſtatu tum pulſus, tum reprimendus digito tumor, verum Aneuryſma, ſive Arteriam minime perforatam, mentiuntur. Pulſus porro ille manifeſtus hic percipitur, quia ſanguis ex arteria per

hoc

hoc foramen in formatum hoc cavum impellitur; tumorem autem digitus reprimit, quod fluidus medio in tumore cruor per arteriæ foramen repellatur. Cenſet autem autor hanc ſuam Theoriam anatome confirmari. Nactus enim occaſiones aptas, invenit in illis quidem, qui ſine perſectione integumentorum mera ambiente compreſſione, aneuryſmate ejusmodi curati fuiſſent, dum aliis poſtmodum morbis periiſſent, arteriam, capſulam, & aponeuroſin, una eademque cicatrice coaluiſſe: in Operationibus vero ſuis, quas ſæpius compreſſione externa haud ſufficiente inſtituere debuerat, Sacculum detexiſſe ſe ait, pro diuturnitate mali nunc majorem, nunc minorem; qui exterius formabatur inferiore aponeuroſeos facie, intus vero variis compacti ſanguinis lamellis, eo compactioribus, quo exte-

rioribus, quique demum fluidum gerebat in medio ſanguinem.

§. XIII. His ex *Fouberto* præmiſſis ad tria data Problemata me converto. Ad I. dico, quandoquidem ex relatis tum noſtræ mulieris, tum ex pluribus apud hunc autorem hiſtoriis, arteriam totam pertuſam fuiſſe conſtet; & definitio ſpurii Aneuryſmatis id ſupponat; videor merito id noſtrum ſpurium vocaſſe, quamtumvis veri naturam æmularetur. Confirmant id etiam alia *Fouberti* obſervata, quæ in eorum cadaveribus, qui olim ab Aneuryſmate perperam vero dicto curati, aliis deinde morbis occubuerant, demonſtrarunt ſtigma, ſive cicatricem in Arteriæ pariete interno.

II^da^ Quæſtio erat, quænam rotundi, atque immobilis, noſtra in fœmina tumoris origo fuerit? Videtur *Foubertus* jam explicaſſe, ut reſponſum hic repe-

repetere ſit ſupervacaneum. An vero ex hujus autoris theoria, anatome confirmata, reſponſio quoque haberetur, ad ſingulare illud phænomenon, quod clariſſimi viri, *Hamberger*, & *Trew*, ſuis in caſibus obſervatum notarunt, deſcripſerunt, ſed non explicuerunt? Prior in *Comm. Litt.* ann. 1732. ſic ſcribit: „ Apparuit (in operatione) „ tunc globus ex carne membranoſus, „ ſuperficiei inæqualis, arteriæ adhæ„ rens, diametri duorum digitorum. „ Hunc exploraturus, digitis parum „ compreſſi, ex ægroto quærens num „ dolorem perciperet? Quod cum ne„ garet, fortius preſſi, & ſic non ſo„ lum ab arteria ſucceſſive receſſit, „ ſed & in tribus locis ruptus, ſan„ guinem coagulatum dimiſit. „ Poſterior vero ſic: „ Poſt hæc, inquit, magis „ magisque totam cavitatem a grumis, „ digitorum ope, purgabat operator,

„ ac

„ ac denique quendam (tumorem) pau-
„ lo firmius ad locum arteriæ adhæren-
„ tem, & aliter conformatum, protra-
„ hebat, illi, quem Domini *Jenenſes*
„ in caſu ſuperius expoſito offenderunt,
„ valde ſimilem, articulum digiti ma-
„ gnitudine æquantem, ſanguine con-
„ grumato pallidiorem, & quaſi mem-
„ branoſum, inferius præterea ſulco,
„ arteriæ trunco procul dubio reſpon-
„ dente manifeſte excavatum.

Igiturne in noſtra fœmina, & in *Fouberti* ægris, & in caſibus clariſſimorum *Hambergeri* & *Trew*, hoc modo quo dixi, natum id corpuſculum? An, quod cum eodem nato nonnulli penitus curentur, alii curati ad tempus habiti, tamen poſthac, tumente brachio, inciſione indigeant; an, inquam, id ideo fiat, quod in illis ita corpus hoc cum Arteria coagmentatum eſt, ut vis pellentis per foramen Arteriæ ſanguinis ne-

queat

queat illud ullibi, toto in ambitu ſolvere; in his vero illud alicubi ſolvit, ita ut per rimas has toto brachio longe lateque diffundatur? Videretur certe ex omnibus his obſervatis quid ſimile concludi oportere.

Ad III, problema, quod tremoris rationem poſcebat, reſponſio difficilis mihi videtur. Expoſitum mox corpus, immediate, firmiſſime, & calli veluti ope cum arteriæ corpore coadunatum, utique motu arteriæ in Diaſtole ac Syſtole afficitur, ſed cum obſequioſum præ duritie non ſit, fortaſſis ideo tantummodo tremit, non autem manifeſte expanditur contrahiturque: Jamque novus ſanguis aſſiduo ex arteria in hoc operculo repulſus, videtur quoque hinc tremorem augere. Binæ enim cauſæ continuo agitant hoc corpus ſuperpoſitum, quod ſua duritie non niſi leviſſime reagere, agique, poſſit.

CA-

CAPUT III.

DE TYMPANITIDE ET HYDROPE CYSTICO VARIA.

§. I. *Examen Tympanitidis.* §. II. *Hiſtoria Hydropis Cyſtici, ſive ſaccati, numeroſis cadaverum ſectionibus ſuffulta, cum explicatione* τῶν Εμμοτῶν Hippocratis. §. III. *Examen Doctrinæ* ſecundi Tomi Acad. Chir. Paris. *circa amplam ventris dilatationem, ſaccique, in hac ſpecie Hydropis: eaque occaſione cunctis emolumentis & nocumentis hinc Methodi a Pariſienſibus propoſitæ, illinc Paracenteſeos, diſcuſſis; HAEC demum ILLI, quibusdam exceptis caſibus, præferenda forte videtur. Simul eorum ſententia de extirpando Ovario examinatur.* §. IV. *Quæſtiones Pathologicæ circa Hydropis originem & naturam.*

§. I. Peculiari capite de *Tympanitide* egi Tom. II. Rat. Med. In præſentiarum nonnulla addere juvat, quæ ibidem dicta confirment; huncque morbum, qui debitæ cognitionis defectu fre-

frequenter adeſſe dicitur, dum minime adeſt, ab omnibus aliis rite diſtinguant.

Puer necdum ſextum ætatis annum integre explens, debilis, incedere necdum valens, a matre mihi ſiſtitur. Narrat illa quo momento quondam huic ſuo infanti mammam præberet, ſe ex nuncio improviſo nec opinatæ Mariti mortis vehementer fuiſſe perterritam; obſervaſſeque paulo poſt flaveſcentem infantem, ac poſtliminio indies macriorem reddi: ventrem ipſi quoque intumuiſſe, idque ea lege, ut nunc plus, nunc minus tumeret, nunquam vero integre detumeſceret; jam vero a 30. diebus immanem excreviſſe in molem, cum rara, duraque alvo; ita ut quintus denuo dies, ex quo eam non exoneraſſet, laberetur. Examinavimus tunc puerum. Facie excepta macerrimus, ventrem adeo tumentem gerebat, ut ſuperius vix ſpatium pro Thorace relinqueret, infe-

rius

rius vero ſuper femora propenderet. Haud æquabiliter tamen extendebatur, utpote eminentiis pluribus, iisdemque globoſis & oblongis, inæqualis: parte nimirum dextra, eaque ſuperiore, eminentior, inde depreſſior, in medio denuo elatus; mox inde iterum planior, in ſiniſtra vero regione tum media, tum infirma, vehementer extuberans. Percuſſus nihil undulationis, ſed obſcurum tympani ſonum, unde totus morbus nomen habet, referebat.

Quam veriſſime igitur *Boerhaave* poſt veteres docuerat Inſt. Med. §. 817. ex Ictero Tympanitidem facile naſci! Bile intra ſanguinem refuſa, Inteſtinis deeſt neceſſarius, quo & agant & exonerent ſe, ſtimulus. Ergo expanduntur, & perſeverante, aut continuo repetente, eadem expanſione, fibræ eorum demum fere paralyticæ fiunt, nec niſi duplicata vi reſpirationis, aut validiorum pur-

gantium ſtimulo, commoventur ad evacuationem. Evacuata autem hæc Inteſtina vix concidunt, quum vi contractili amiſſa, mox aëre extendatur, fæcibus dein tempore accumulatis, immanius turgeant, atque ita, ad exonerandum ſeſe, vi indigeant validiore quam antea. Cum paralyſeos hujus origo annoſior eſſet, triſtem prognoſin dabat morbus. Cura tamen tentanda erat, eaque primum evacuando pallians, deinde roborando curans. Sed ſero venimus. Eodem die fatis ceſſit.

Inciſo abdomine, tumoris cauſam videbamus nec aëri deberi, nec aquæ, verum unice expanſis Inteſtinis craſſis, & quemadmodum figura externa deſignaverat, hinc plus, illinc minus, dilatatis & impletis. Aëris porro immenſa copia, multumque duarum fæcum, eadem explebant. Hocque jam tempore & multa, & profunde tincta,

Bilis in veſicula fellea aderat, ut ſtimulare inteſtina potuiſſet; ſed dudum nata, & inveterata paralyſis, ſuborto atque agente poſthac ſtimulo, emendari nequivit.

Externa igitur, inæqualis ea, & tortuoſa ventris facies, ſedem Tympaniæ oſtenderat in Inteſtinis eſſe; ſed non, in quibusnam proprie eſſet? Hic Anatome craſſa Inteſtina, aliis in cadaveribus cum craſſis & tenuia oſtendit nobis inflata. Quin & præternaturalis craſſorum decurſus, & flexura, omnem genuinæ Morbi ſedis determinationem a priore, ut ajunt, negabat. Quippe in cadavere vidimus ſaccum cœci vix pollices duos capientem, ſuo cum appendiculo, non ſede conſueta, ſed aliena, verſus medium abdomen, locari. Colon inde aſſurgens, mox ampliſſimum, ad Lienem vergebat, indeque retro, verſus umbilicum reflexum, & hinc

iterum

iterum viam ad ſiniſtrum Ileum petens, denuo oblique dextrorſum amplitudine ſtupenda aſſurgens, tandem ſacci ingentis, potius quam inteſtini forma, ad anum deſcendebat.

Si jam vetabamur ab externa ventris forma locum proprie affectum, vivente ægro, determinare; nonne eandem ob cauſam idem in aliis abdominis morbis, ut puta in colica dicta, vetamur? Etenim pluribus in cadaveribus coli figuram minime naturalem deteximus: ita quidem ut in nonnullis ad Hepar affixum, mox vel ad umbilicum, vel ad imam pelvim deſcendat, indeque aſſurgens Lienem petat, poſtea autem curſum conſuetum abſolvat. In aliis iterum alio atque alio invenitur hæc forma tortuoſa modo. Ita ut dolor verſus umbilicum tenuibus ineſſe creditus, haud raro ipſum colon occupet. Et Experimentum capientes, inflando forciter in-

teſtinum animalis, evidenter cernebamus illud & amplitudine & longitudine augeri, ſi determinato in ſpatio coarctabatur; nova in omnem modum, omnem in formam, volumina tunc producens. Qua etiam de cauſa toties in iis, qui calculo veſicæ perierant, & longiſſimos, & ampliſſimos, & maxime tortuoſos ureteres invenimus, & jam in prioribus deſcripſimus; eo quod urina, ſecreta renibus, intrare veſicam prohibeatur. Elongat quippe illa, ampliatque ureteres; & cum hi elongati nequeant amplius in longitudinem porrigi, coguntur hinc inde in latus ſecedere, formare volvulos, elongantes, vel lacerantes, quæ ipſos involverat, celluloſitatam. Itaque protruſo cum Peritonæo deinceps, in remotiore longe plaga, nova productione celluloſa vicinis affigunt ſe; ac ſi perpetuo ibidem hæſiſſent, quemadmodum plura nobis exhibuere cadavera,

Sed

Sed ut ad rem; Proſpectus anatomicus hujus tympanitici confirmat eam, quam Tom. 2. cap. 5. ideam ejus dedi. Sedes mali eſt in ipſo inteſtinorum cavo; materies, cum copioſis excrementis, Aer eſt. Si in cavo abdomine aqua ineſt, ea a cacochymia corporis univerſa producitur; ſi aër, ab eroſo inteſtino. Cauſam remotam in hoc ægro, Bilis defectum cum *Boerhaavio* agnovimus, in aliis, iteratas Colicas, Ileumque, deteximus. Quippe in Colica clauſa dicta, & Ileo, inteſtina materie chyloſa, ac ſtercorea, tum & aëre copioſo, amplificantur, & elongantur, ita ut figura, decurſuque, mutentur. Repetitis his morbis tandem fit, ut licet homines poſthac ab iisdem curentur, inteſtina tamen priſtinam figuram nondum recuperent, atque ita cauſa prædiſponens ad Tympaniam maneat. Si Inteſtinorum Nervi ſuperſit nonnulla adhuc con-

contractilitas; ſi etiam diæta talis ſit, ut non ingerantur alimenta, quæ multum aëris factitii, aut *Gas Helmontii*, in ventre generent; ſi nec duri cibi aſſumantur, nec ſegnis ſit alvus, Tympania non formabitur: ſin vero ita perierit vis inteſtinorum contractilis, ut plane ſit iners; ſi continuo a prava diæta inteſtina diſtendantur, diſtentaque maneant; erit demum, ex proegumena & procatarctica cauſa combinata, cauſa proxima nata, nempe ipſa Tympanitis. Ex iisdem ſimul intelligitur, quod ſi omnis aër, ac fæculenta materies, expulſa fuerit, Curatio tamen mali impoſſibilis ſit, ſi Nervorum Meſentericorum ac Meſocolicorum paralyſis ſit irreparabilis. Cauſa enim procatarctica aſſiduo renaſcens, dat cum hac perſeverante proegumena, ſemper novam cauſam proximam.

§. II. Atque hæc dixiſſe de Tympanitide ſufficiant. Sequitur nunc conſideratio

mor-

morbi, qui multa ſæpe habeat cum illa communia, Hydropis ſcilicet abdominis, ejusque potiſſimum, quem *Ciſticum*, ſive *Saccatum*, adpellare ſolemus. Hic ſane Hydrops inæqualitate notabili & miranda ventris fere Tympaniam æmulatur; caretque ille fluctuatione aquarum in multis, ut hinc eo ſit Tampaniæ ſimilior. Attamen Reſonantia non adeſt: unde hinc hic ab illa internoſci poteſt. Sed ſi collectores caſuum conſulamus, dantur caſus rariores, ubi Tympanitidem Hydropis dicitur comitatus eſſe, aut ſaltem ſuperveniſſe: ſi id verum, & multis in cyſtis ille Hydropus colligitur; poterit reſonantia aëris ſuffocari ab aqua utriculis contenta, atque ita tota morbi alioqui clara idea, penitus confundi. Anamneſis bona, & exacta utriuſque morbi cognitio, poterit hanc confuſionem utcumque emendare. Ut ergo utriuſque morbi Diagnoſis illuſtretur,

juvat caſus plures miſerandos Hydropis recenſere, & practice de eo diſſerere.

Fœmina 30. annorum quartum infantem 21. Nov. 1758. feliciter enixa erat, ſed tertio a partu die lecto imprudenter ſurgens, frigus ſuſcepit: horrore inde atque ardore correpta, mox ſuppreſſa ſibi lochia percepit, ventrisque deinceps tumorem, atque dolorem. Dolor quidem poſt aliquot dies remiſit multum, tumor vero magna cum ventris gravitate perſeveravit. Acceſſit me menſe Aprili 1759. Quo quidem tempore cujuspiam liquidi fluctuationem, tum ipſa corpus ſiniſtrorſum vertens percipiebat, tum nos percutiente ventrem manu evidenter deprehendebamus. Sed, ut decurſus morbi docebit, omnis poſthac fluctuatio ceſſavit. Conquerebatur autem, dum me primum accederet, moleſtiſſimam ſibi manſiſſe dextro in inguine duritiem, quam pugno magnitudine parem deprehendere potui. Dia-

Diagnoſis ergo evidenter docuit, Uterum a ſupreſſis lochiis inflammatum, ſuppuratumque fuiſſe; ac forte ipſum, vel Tubam Falopii, vel Ovarium, pure tumidum, inguini accubuiſſe, accreviſſe. Quam ſententiam immobilitas tumoris, quodcumque in latus ſe fœmina verteret, confirmabat. Prognoſis tum ex hac ipſa fœmina, tum ex multis aliis, quas habueramus, mulieribus multiplex erat: vel puris intra ſanguinem timenda reſorptio, quo demum ſanguis totus corrumpatur, ac ſerius ocius fœmina pereat: vel abſorpti puris per alia viſcera ſperanda excretio; unde perfectam conſequi ſanitatem notabilibus videram exemplis: vel etiam exitus puris in ipſo accretionis loco per inguen prævidendus, cujus quoque exemplum habueram: vel denique, ut pus introrſum erumpens, in cavum ventrem effunderetur, omniaque ibidem viſcera corrumperet.

 Hunc

Hunc ultimum eventum, quod frequens ſit, quodque eum tam graphice *Hippocrates* deſcripſerit, paulo attentius hic contemplemur. Ulcera demum hæc ſunt, quæ Ἔμμοτα *Hipp.* adpellavit. Ita ut talia interna ulcera intelligenda ſint, de quibus agit in *Aphor.* 47. ſect. 5. *Ἢν ὑςέρη ἐν τῷ ἰσχίῳ ἐγκειμένη, διαπυήσῃ, ἀνάγκη ἔμμοτον γένεσθαι.* Quod *Almeloven*, poſt pleroſque interpretes ſic reddidit „ ſi uterus coxæ incumbens „ ſuppuratus fuerit, neceſſe eſt medi„ camentum in linteo carpto adplicari. Hoc ſenſu *Oedipo* opus eſt, qui explicet. Nemo ex omnibus Interpretibus rectius *Proſpero Martiano* verum ſenſum *Hippocratis* reddidit. Videatur is comm. pag. 460. Ita ut vera Aphoriſmi interpretatio hæc ſit: „ Si uterus ſuppura„ tus ad coxam vel ignem, accubuerit, „ neceſſe eſt cava ulcera interna fieri.

Ac primo quidem ipſe uterus brevi a partu ſanguine turgens, magnæque adhuc exiſtens molis, ſi inflammatur ac ſuppuratur, mole adhuc creſcit, fitque gravis, ac facile alterutrum in latus cadit, & inguini, ac verſus coxam, accumbit, accreſcitque. Tuba Fallopiana, ipſumque Ovarium, eadem de cauſa pure tumens, facile cum inguine, ac margine toto Muſculi obliqui externi concreſcit. Rebus ſic ſe habentibus, periculum eſt, ſecundum & *Hippocratis*, & omnium obſervata, ne hic fiant Ἔμμοτα, ulcera cava interna. Hinc *Hipp.* Libr. de Nat. mul. cap. 6. pag. 684. apud *Chart.* Ἢν αἱ μῆτραι ἄψωνται, πρόσκεινται καὶ ἢν ἄψῃ, ὄψει σκληρὸν ὑπὸ τὸν κενεῶνα· καὶ ὀδύνη λαμβάνει τὴν νείαιραν γαστέρα, καὶ τοὺς κενεῶνας, καὶ τὰς ἰσχύας· καὶ εἰς τὸ σκέλος ὀδύνη ἐπίπτει, καὶ ἐκτείνειν οὐ δύνανται· πολλάκις δὲ καὶ ἐκπυίσκονται ἔμμοτοι γενόμεναι, καὶ ῥεόμεναι ἀποθνήσκουσιν, ἢν μὴ καύσῃς ἢ τά-

μῃς.

μης. „ Si adhæſerint uteri, incumbunt.
„ Et ſi attigeris, durum quid ſub ili-
„ bus (ſub laterum mollitudine, ſub va-
„ cuitatibus abdominis) deprehendens;
„ dolor imum ventrem prehendit, & ilia,
„ & lumbos; & dolor in crus incidit,
„ ut illud extendere nequeat. Sæpius
„ vero uteri ſuppurantur, in ulcera
„ cava interna mutati; & fluentes
„ moriuntur, niſi locum vel uſſeris,
„ vel ſecueris; „ ut nimirum pus ad exteriora alliciatur. Videte hæc omnia confirmata notabili Hiſtoria *Malienſis* Epid. 5. pag. 1149. Libr. *de Artic.* pag. 817. & 822. Edit. *Foës.* Deinde etiam Tom. VII. *Chart. Hipp.* pag. 684. 690. 740. 767. 813. Sed legendus ubique græcus modo textus; nam verſiones hic loci nihil valent. Vidi in cadavere puellæ, quæ clam pepererat, neglectaque fuerat, ſuppuratum uterum cum omento primo caluiſſe in dextro latere, omentum hoc

mire

mire degenerans & incraſſatum coiviſſe cum ligamento rotundo uteri, cum vaſis nerviſque cruralibus; at longa patientia opus eſſet, antequam partes concretæ probe diſtinguerentur: fiſtulis, & ulceribus, maſſa tota penetrabatur.

Hiſce ita conſideratis, caſum noſtræ mulieris incipimus intelligere. Ἔμμοτα quippe, ulcera cava, fiſtuloſa, interna, ipſi aderant, unde pus cavum ventrem occupabat; cujus forte tantillum, a vaſis bibulis reſorptum, quotidie in Urina adparebat. Attamen ſolum pus non adeſſe, ſed etiam magnam aquæ copiam, fluctuatio docebat; id quod inde natum facile intelligitur, quod vaſis Lymphaticis & Uterus, & Tubæ, & Ovaria, undique ſcateant; quæ vicino pure eroſa ventrem facile colluvie aquarum inundant. Suppurato utero plus ſimplici vice aquam cum pure in abdomine effuſam vidi.

Vires

Vires ergo optimæ cum adeſſent, Paracenteſin 24 Aprilis inſtituimus, eduximusque liquidi ſubvirideſcentis, turbidi, inodori, Libr. 27. Venter videbatur jam integre evacuatus. Conſtringens ventrem machina poſt meridiem paululum laxanda fuit, cum Reſpiratio, mox ab operatione liberior, nunc impeditior fieret. Bene ſe poſtmodum per omnia habuit; ſomno, viribus, appetitu. Eductus porro liquor, in 14. magnis vitris collectus, intra 8. horas cepit floccos oblongos, alboſque, a ſuperficie deorſum verſus formare, & ſeq. die pus in fundo exhibere. Liquor tenuior ad ignem coagulabatur. Servavi hanc ſuis in vaſis materiam a 24. Apr. ad 5. Maji, & publico examini denuo ſubjeci. Nullus aderat fœtor, viridis, craſſa, flociculenta eſſe perſeverabat, ponens in fundo gelatinam ſpiſſam, nonnullis in vitris

tris ſanguine, pure in aliis, miſtam. 9. Maji, 15. proinde die a paracenteſi, phænomena omnia eadem manebant. Tenuior effuſa pars colorem ſyrupi violarum minime mutavit, iterato licet ſæpius experimento. Cum aceto non efferbuit. Spiritus nitri affuſus nullam effervefcentiam, ſed inſulam coagulatam, ad quamlibet portionem affuſam, producebat. Portio vero alia in cochleari igni impoſita, mox abivit in coagulum. Serum ergo, ſeu Lympha coagulabilis, eroſis vaſis Lymphaticis, maximam partem abdominis explevit, pus reliquam.

Ablatis tandem, quæ abdomen per aliquot dies conſtrinxerant, faſciis, Tumor in inguine dextro apparuit, & 18. Maji jam percipiebatur ab inguine ſurſum creſcere, & verſus medium abdomen pergere, tactu durus, & plane immobilis. Simulque adeo tumidus venter, quam

ante

ante Paracenteſin adparuiſſet. Auguſti autem 10. durities toto fere abdomine, excepta regione iliaca ſiniſtra, percepta eſt, ſupra umbilicum jam eminens immobilis, inæqualis; ſed nec fluctuans, nec reſonans. Diuretica & purgantia menſibus Junio, Julio, Auguſto data, eo uſque profuere, ut res domeſticas ſuas, multorum liberorum mater, ſufficienter peragere poſſet. Septembri vero menſe tumor totum ventrem medium, ad cordis ſcrobem uſque implet, ibidem capite adulti hominis major, & in latere ſiniſtro ad inguen uſque porrectus; durus ubique, decem forte in locis globoſior, & depreſſior; nec fluctuans, nec reſonans.

Interim obſervamus, quod in primo Hydrope non fuit, Muſculos abdominales adeo molles ac flaccidos, ut ſupra enormes hos tumores prehendi plicarique poſſint. An igitur, a prima ven-

tris

tris extenſione, muſculi hi, totumque peritonæum, vim contractilem irreparabiliter amiſerint, & in perfectam paralyſin degenerarint? Plauſibile hoc argumentum deſtruit ſequens obſervatio. Tumores cyſticos fœmina quæpiam habere a quinque menſibus cœpit, prima vice vitæ ſuæ, ante id tempus perfecta ſana; quæ tamen, tumidiſſimo cum ventre, flaccidiſſimos habebat Abdominis muſculos. An ergo Nervi dorſales & lumbares ab internis tumoribus ita comprimerentur, ut Muſculi abdominales hinc paralytici redderentur? Sed paralyſis ejusmodi abeſſe nequit, niſi ſimul & alias partes afficiat, quæ hic non afficiuntur. Ad modum hunc ſolvendum plures primo caſus obſervandi erunt, pluresque cadaverum ſectiones faciendæ; unde eum nunc in medio relinquam. Id modo addendum habeo, quod in utraque hac fœmina Umbilici re-

gio arcte videatur cum cyſtico tumore connexa.

Gravem nunc ordimur quæſtionem, qua petitur 1mo. An noſtra mulier novam ſubire Paracenteſin debeat? 2do. An dictis cum remediis ſibi ſit linquenda? 3^{tio}. An vero methodum minus palliantem, tutius curantem, qua illi ſuccurri poſſit, poſſideamus?

Intricata quæſtio reſponſum ſuſpendit, quum illud totam, qua late patet, quæſtionem coram cernere debeat, cum omni ea varietate, quam varii caſus ejusdemmet morbi exhibent. Igitur plures primo recenſebo, ut reſponſio ad omnes adæquate adornetur.

Fœmina 50. ann. rite perpetuo, dolorem ad inſtantia catamenia ſi exceperis, valens, anno 1758. finiente Septembri, cecidit ab altitudine 12. pedum; ita quidem ut toto ſiniſtro ventris latere impingeret in ligneum ſepimen horti, deinde,

de, gravitante corporis trunco, hinc in terram inſiliret. Doluit inde venter, &, dolore mitigato, duri quidquam habuit, ſenſim creſcens, immobile, explens demum præcipuam ventris partem, doloremque medio in epigaſtrio creans. Altero menſe poſt caſum circiter elapſo, fœmina terrore valido, ac mœrore de incarcerato marito afficiebatur, ex eoque tempore ventrem univerſum tumere ſibi percepit, durum, quod antea, corpus ultra non animadvertens. Toto Aprili 1759. vix horæ ſpatio ſomnum oculis videns, nihil appetens, & ſi forte quid appeteret, illud compreſſo ventriculo non admittens, ægerrime reſpirans, ad noſtrum Noſocomium ducta eſt, in eoque ſuſcepta. Examine inſtituto, nullum deprehendimus durum in abdomine corpus, ſed æquabilem diſtenſionem, & manifeſtam aquæ fluctuationem. Parvus ipſi, & celer, & inæqualis pulſus.

Quærebatur num præſenti in periculo verſanti mulieri inſtituenda Paracenteſis foret? Remedia diuretica mox ipſi exhibens, inutilia prorſum vidi, & e contrario vires indies minui, omnemque fere reſpirationem ſupprimi. An ergo certo interitui relinquenda? Paracenteſis hic damnari ſolet, meritoque condemnabatur olim, quando Ars in debitam abdominis compreſſionem nondum ſatis intenta, reſpirationem, effluentibus aquis, ſuppreſſam cerneret, vitamque abeuntem in auras. Jam vero ars pro ratione effluentis Lymphæ arctans abdomen, ac vaſa non ſuſtentata fulciens, comprimensque, ſupplet functioni muſculorum abdominalium, qui jam otiantur; impeditque ne humores per vaſa olim compreſſa ægerrime, jam ab aquis prementibus libera, impetuoſe ruentes, haud ſufficienter ferantur ad Encephalum. Quo igitur modo jam inſtitui-

ſtituitur Paracenteſis, licet parum nonnunquam juvans, tamen vix unquam funeſta, & ſæpe vitam reddens ad tempus tolerabilem, præferenda certæ perniciei videbatur: maxime ea ſi fieret cautione, ut aquæ haud plus una vice demeretur, quam viderentur vires commode ferre.

Itaque octiduo integro bene apud nos enutrita, ac viribus aucta, operationem ſubiit 9. Maji, & ingenti ſuo commodo 35. aquæ Libras amiſit; ventre ita detumeſcente, ut nihil Lymphæ ſupereſſe videretur; quantum nempe faſciato ventre deprehendi potuerat. Aqua limpida, ſed flava erat, ad ignem coagulata, ſyrupum Violarum plane viridem reddens, cum aceto miſta minime efferveſcens, cum ſpiritu ſalis albeſcens, & in coagulum abiens. Effectus habuit operatio omnes, quos a palliante cura expectare potueramus; reſpirationem

ſenſim expeditiorem, appetitum redivivum, prudentis alimentorum ingeſtionis tolerantiam, doloris abſentiam, copioſiorem urinam, naturalem, liquidiorem tamen, alvum, placidos reficienteſque ſomnos, demum auctas indies vires. Flatus modo moleſtos, ut prior illa, ut omnes, quibus unquam Paracenteſin inſtitueramus, etiam & hæcce eſt conqueſta, idque jam mox ab operatione inſtituta. Opium hos flatus multum moderabatur. Quippe Inteſtina olim ab accumbente aqua vehementer compreſſa jam eadem educta longe minus a conſtringente ventrem machina comprimuntur; adeoque ab alimentis, & ab aëre potiſſimum extenduntur; debilitata vix renituntur. Sanguis autem ſpirituſque in vaſa nervoſque commodius influunt. Cum tamen Inteſtina aërem & alimenta, præ debilitate ſufficienter propellere nequeant, variis in plagis neceſſario exten-

dan-

dantur, & in locis, ubi illa extenſio non adeſt, ſpaſmodice contrahantur, neceſſe eſt. Opium datum ſpaſmos ſolvit, efficitque ut contenta hæc per univerſum inteſtinorum tractum æquabilius diſtribuantur.

Attamen debuit ligatura, ſenſim jam laxata, 18. Maji auferri, cum recreſcentes aquæ reſpirationem fere ſuffocarent. 21. Maji dimidiam partem antiquæ molis venter jam erat adeptus. Et ipſe tumor, quem illa ante hydropem perceperat; quemque, Hydrope formato, nec ipſa, nec nos, ullo modo deprehendere potueramus; laxata prius ligatura, utcumque, ablata eadem manifeſtus adparuit, ſuperiora medii abdominis, dextrumque ejus latus occupans; haud ita tamen deorſum vergens, ut Uterum, aut Ovarium, affectum eſſe ſuſpicareris. Immobilis plane idem, haud tamen peritonæo ac-

cretus; aqua ad digiti lati diſtantiam inter hoc & illum manifeſto, ſæpiuſque deprehenſa. Atque ita ſenſim increvit abdomen ad eandem, ad quam olim molem, imo ea majorem; cum jam enſiformis cartilago extrorſum a tumido corpore incurvaretur. Voluit tamen ad maritum, liberoſque redire, atque ibidem, me inſcio, mortua eſt; ut aperiundi, quod doleo, cadaveris facultatem non habuerim.

Vidua 48. annos nata, plurium infantum mater, abdomine tumere cœpit anno 1757. ſed 25. Dec. ejusdem anni tota detumuit, enormi Lymphæ copia pleno rivo de pudendis proſiliente. Unde Hydrops uteri fuiſſe videtur, qui ſic ſponte curatus. Attamen rurſum tumuit, tantam demum in molem, ut hujus, quem vivimus, anni Majo menſe finiente, diſtantia a ſcrobiculo cordis ad umbilicum 4. pedum eſſet,

ab

ab umbilico vero ad pudenda 2. pedum. Umbilicus in genu altitudine inveniebatur. Ut longitudo, ita monſtroſa plane ventris amplitudo fuit. Unde nec ipſa movere ſeſe, nec ultra fere a ſuo famulitio verti, attollique poſſet. Conſilio indicto Medicorum, & ego rogabar. Fluctuationem manifeſtam immenſæ aquarum molis percipiebamus omnes. Quærebatur modo, qua illam methodo juvaremus. An medicamento evacuante? Sed & moles major erat, quam ut hinc ſufficiens evacuatio ſperanda foret; & Medici hiſce dudum oleum luſerant operamque. Quin imo ab aliquot diebus Reſpiratio ſuffocationis metum incutiebat, ut celeri auxilio opus eſſet. Num ergo Paracenteſis inſtituenda? certe permittebant eam ætas, vireſque; ſuadebat ſuffocationis periculum; nec ſcirrhi forte præſentis ſuſpicio dehortabatur, cum aquarum

 evacu-

evacuationem palliantem, ut ajunt, tantum intenderemus: eductis nimirum aquis homines ſuos ſcirrhos tolerabilius gerere, toties experti. Voce una ergo Paracenteſin, qua unice imminens ſuffocatio averruncaretur, ſuaſimus, laudavimus. Sed vero in Paracenteſi ligandus venter eſt, & pro ratione effluentis laticis conſtringendus. Qualisnam machina, loris ac fibulis inſtructa, ad id apta erit? Et ſi apta, nonne flaccido jam tantæ molis ventre, inepta erit, quæ ſufficienter adducatur? Itaque unam communem ejusmodi machinam primo apponendam eſſe; & monſtroſo corpori aliam etiam monſtroſam machinam, quæ illico parari poſſet, circumdandam eſſe; ea quidem intentione, ut ſi flaccido ventre major machina inepta, quæ ſufficienter adduceretur, foret, minor ſuppoſita ventrem conſtringeret. Quod ſi commode liberaliorem aquæ eductionem

nem non ferret, parciore deſiſtendum eſſe concluſum fuit.

Igitur in inferiore parte, eaque dextra, ventris facta apertura, 37. aut 38. Libræ effluxere liquoris non fœtidi, ſed fuſci, turbidi, amurcam plane referentis. Subſtitit tunc fluxus omnis; percipiebaturque cannula in corpus durum impingere. Penetrandumne per illud eſſet? Negabatur: ignorabamus enim an id non foret quodpiam ſcirrhoſum viſcus, quod pertuſione malignum fieret. Sed quid ſi ſaccus durus, ac ſemiſcirrhoſus ingentem liquidi ſeu boni, ſeu corrupti, copiam contineret? Nonne pertuſus evacuaretur? Evacuaretur quidem, ſed primum in abdominis cavum; remotus enim ille a peritonæo erat, cum inter hoc & illum tot Libræ amurcarum jam effluxiſſent. Ponamus ergo ſacco pertuſo liquorem effluere putridum, ichoroſum, ſanioſum

can-

cancroſum: nonne ille, alluens ad inteſtina, cæteraque viſcera abdominis, corrumperet eadem, mortemque, quam procraſtinare animus erat, acceleraret? Sed contra: Inſtrumento triſulco in ſaccum adacto, an cannula non clauderet foramen; ita ut, quemadmodum ex externo abdomine liquor copioſus cannula effluxiſſet, ita etiam ex ſacco efflueret? Ita; ſed conſiderabamus, amurcam quæ effluxerat intuiti, improbabile non eſſe, quo ſpiſſus, ſi quem durum hoc corpus gereret, amurcoſuſque humor foret, per cannulam minime proſiliturus, &, eadem ideo extracta, in cavum ventrem effluxurus. Saltem maturius ſuper hoc deliberandum eſſe, & jam corpus refocillandum, ac quieti tradendum fore. Levamen ab operatione nullum percepit, niſi 12. poſtea horis; jam, inquiebat, me bene habeo, ſimulque expirabat. Mo-

le-

le cadaver vix imminutum, terribili mephiti totas explevit ædes: ita ut veniam ejus aperiundi $2\frac{1}{2}$ a morte diebus nacti, re infecta aufugerimus, ne curioſitatis pœnas, ut olim egregius Anatomicus *Canſinus*, inſontes lueremus.

Homo 49. ann. Hydrope aſcite, ac ſimul anaſarka laborans, in Noſocomio dicto *Becken-häuſel*, menſe Octobri 1758. ab optimo ibidem Phyſico *Störck*, vino ſquillitico curabatur, ut ſuos denuo labores perficere poſſet: ſuperſtite tamen tumore duro, immobili, in Epigaſtrio. Curando illi varia quidem moliebatur Medicus, ſed æger, victus prolibus quæritandi deſiderio actus, curam ſui neglexit. Unde denuo eundem in morbum relapſus, idem repetiit Noſocomium. Cum jam incaſſum quævis remedia abhibita eſſent, Paracenteſis inſtituta eſt, & centum

aquæ

aquæ turbidæ, ac rubææ, libras eduxit.

Evacuato ventre, qui olim in Epigaſtrio perceptus tumor, is jam longe extenſior deprehendebatur. Dabantur ſelecta remedia, ſed incaſſum. Crevit enim ita Hydrops, ut axacto a prima Paracenteſi menſe, altera inſtitueretur, ne ſuffocaretur, ſimilemque & natura, & copia, materiem educeret. Id quod deinceps quovis menſe ſepties repetitum. Poſt ſeptimam Paracenteſin videbatur 14. diebus belle ſe habere, poſtquam iterum, immane quantum! intumuerit. Virium projectio, appetitus proſtratio, febres, ac ſudores, octavam diſſuadebant: ſed veritus homo, ne aut venter ſibi finderetur, aut reſpiratio plane deficeret, octavam voluit ſubire: eductisque iterum 100. propemodum aquæ Libris, multum levaminis percepiſſe ſibi viſus

eſt.

eſt. Attamen collabaſcentibus pedetentim viribus undecimo ab illinc die periit.

Cadaver exhibuit omentum in pelvim uſque propendens, mutatum in craſſum atque membranaceum Marſupium, anteriore facie peritonæo, poſteriore hinc inde inteſtinis accretum. Nulla in cavo abdomine aqua, in ſacco vero Omenti copioſiſſima, rubraque eadem, & fœtida. Ipſe porro ſaccus ille craſſus, ſteatomatoſum tumorem gerebat, maſſæ informis, 33. Libras medicas pondere æquantem. Nonnihil aquæ & Thorax habebat. Similem fere caſum *Horſtius* habet, Op. Med. Lib. 2. Tom. 2. Obſ. 4.

In eodem Noſocomio fœmina circiter quadragenaria, enormem gerens molem aquarum, atque ob eam fere ſuffocata, amiſit Paracenteſi 60. circiter Libr. medicas aquæ ſubrubellæ ac glutinoſæ.

Suble-

Sublevabatur inde. Sed quod antea nunquam experta erat, jam in pectoris ſiniſtrum latus, citra intentatas ſuffocationis minas, ultra decumbere non potuit. Signa præſentis fors hydropis pectoris ejus Paracenteſin poſtulaſſent, ni & ipſa eandem formidaſſet, & vires diſſuaſiſſent exiguæ. Porro a ventris Paracenteſi primis 14. diebus venter haud multum crevit, ſed duros modo in toto Epigaſtrio tumores exhibuit: elapſis vero hiſce diebus tumor ventris univerſi denuo crevit, vireſque ita projectæ ſunt, ut ægra bimeſtri poſthac ſpatio elapſo interiret.

In cadavere plurima aqua explebat abdomen, Hepar omnino ſcirrhoſum, ac ſiniſtro lobo ſuo farciminis inſtar productum, ſplenique accretum. Ovarium dextrum, ut publica demonſtratione Auditoribus exhibui, in duo magna, eademque rotunda fere, corpora formatum, puri-

formi-

formi materia plena. Cavum dextrum Thoracis admodum Hydropicum.

§. III. His variis hiſtoriis relatis ad quæſtionem paulo ante pag. 82. propoſitam; utrum nempe Paracenteſis noſtra in fœmina ſit repetenda, an vero Ars noſtra aliquid poſſideat, quo vel conſtantius ſolamen, vel integram conferat ſanitatem? ad hanc, inquam, quæſtionem reſponſum nunc adornare convenit.

Si *Tomum alterum Acad. Chir. Reg. Par.* conſulamus, viderentur efficaciora iis, quæ nos adhibuimus, auxilia modernis innotuiſſe Chirurgis, ac pulcris confirmata exemplis fuiſſe. Referunt hæc *Acta* VII. hiſtorias Hydropis, ut ajunt ſaccati, nec non ſcirrhoſi Ovarii. Habetur deinde erudita Epicriſis clari in arte Chirurgica *Morandi*, qua impenſe laudat Chirurgorum conamina, qui Paracenteſi minime contenti, Abdomen

lata plaga vulnerarent, ſaccique, tum membranoſi, tum etiam jam ſcirrhoſi facti, in quo incluſum liquidum, integra hoc modo evacuationem, collapſum, conſumtionem, efficere anniſi eſſent; imo qui in poſterum ſcirrhoſum ovarium, quod cyſtici hydropis frequens ſedes, veluti caſtrando eſſent exemturi. Tandemque finiens in hæc verba erumpit „ La Chirurgie moderne eſt capable „ de grandes entrepriſes; on ne ſauroit „ lui ouvrir trop de vues pour guérir.

Sane ſi omnes ſaccati Hydropes in ovario eſſent, iidemque perpetuo, lateque, peritonæo accreti; vel ſi eſſent inter Peritonæum & muſculos abdominales; ſi præterea ipſi ſacci membranoſi tantummodo, non vero craſſiſſimi & valde ſcirrhoſi eſſent; ſi denique in eodem homine ſaccus duntaxat unicus, & non, ut ſæpe fit, multiplices eſſent; laudaremus cum *Morando* hæc molimi-

na:

na: ſed haud videmur certi ſemper eſſe de parte affecta, de natura affectionis, de numero loculorum, qui humores includunt. Si enim propriam meam experientiam mente recogito; ſi ingentem illam obſervationum ſylvam apud Collectores caſuum revolvo; ſi denique ipſa Academiæ chirurgicæ exempla examino: jure videor dubitare, an cura ibidem commendata ſæpius non fruſtranea, imo & periculoſa foret? Unde juvat accurate rem totam examinare.

I^{mo}. Sacci hi peritonæum inter muſculosque abdominales reperiuntur. Ita in iisdem Actis caſus Chirurgi *le Dran*, n°. 1. ille domini *Mouton* n°. 3. & Domini *la Chaud* n° 4. Quod enim ultimus ſaccum inter Peritonæi duplicaturam formatum dixerit, id, inquit *Morandus*, ex veterum opinione, poſtmodum correcta, proficiſcitur: unde idem ſic concludit: „ Ce n'eſt pas la premie-

 „ re

„ re fois qu'on a tenu ce langage; mais
„ les Anatomiſtes ne l'admettent point:
„ & je crois que cette Hydropiſie pre-
„ tendüe entre les deux Lames du Pe-
„ ritoine, n'eſt autre que celle, de l'e-
„ ſpéce raportée par Mr. *Mouton* „
nempe inter Abdominis muſculos & peritonæum. Eratque eadem de ſede hujus Hydropis ſententia magni *Ruiſchii* Obſ. anat. chir. n°. 45. Videantur hic *Douglas* & *Winslow* de Peritonæo.

2. Saccati Hydropes fluctuant nonnunquam in abdomine, nullibi accreti. Ipſe *Morandus* talem communicavit cum *Acad. Reg. Sc. Par.* ann. 1718. Cujus ſacci particula, in ipſa Paracenteſi lacerati, claudebat cannulam, extractaque cannula, vulnere prodibat, & ad duas ulnas extrahebatur, poſtquam demum abundantiſſima aqua effluxit. Addit oblongas has lacinias laceratam membranam vere retuliſſe. Attamen aquas,

ci-

cito renatas, alteram, & tertiam Paracenteſin, unius menſis ſpatio ſingulis interpoſito, poſtulaſſe. Jam vero in *Act. Acad. Chir.* addit in ejusdem hominis denati cadavere detexiſſe ſe hujus ſacci reliquias, libere in abdomine, nulla facta adhæſione, hærentes.

3. Tumores hydropicis in corporibus reperire eſt, qui Peritonæo non accreti, imo ab eodem remoti ſunt, & ſuo nihilominus loco fixi, immobilesque. Fœmina in Noſocomio noſtro, cujus Hiſtoria pag. 82. relata, gerebat tumorem maximum, duriſſimum, ad digiti lati diſtantiam a Peritonæo remotum; ut interpoſita aqua manifeſto docebat. Tumida ejusmodi corpora, a Peritonæo multum remota, variis viſceribus, ſeu radicibus inhærere, ſequentia probabunt.

4. Nonnunquam ſacci Hydropici, tumoresve purulenti, ſteatomatoſi, ſcir-

rhoſi, a ſcirrhoſo Hepate, Liene, Meſenterio, Omento, Utero, Ovario &c. proficiſcuntur, tenuiore, ampliore, pedunculo inde penduli; iidemque aut libere fluctuantes, aut lapſu temporis demum tum vicinis partibus, tum peritonæo, affixi.

A. Ita inveni in Septuagenaria Ovarium ſtupendæ molis, totum fere abdomen explens; aqua, ichore, pure, infarctum, undique liberum; ſimulque veram præterea Aſciten.

B. Marſupialis figuræ ingens Omentum, ſaccum Hidropicum fecit ipſum, tota facie anteriore cum Peritonæo, poſteriore multis in locis cum inteſtinis connatum, in Viro cujus hiſtoria habetur pag. 93.

C. Tumores univerſi abdominis, inæquales, compoſiti ex meris Hydatidibus, integrum ventrem replentibus, extendentibusque, in ſaccis quampluri-

mis

mis Lympham continentibus, *Ruiſchio* comparebant *Obſ. anat. ch.* n° 46.

D. Hydrops abdominis datur cum tumentiſſimo, & inæquali Hepate, in Hydatidas toto converſo. *Ruiſch. ibid.* n° 45. Et iterum n° 65. ubi pertuſio ejus letalis fuit.

E. Venter in Hydropico inæqualis, inventus a morte fuit pluribus, iisdem mole prægrandibus, in Menſenterio deberi tumoribus. *Blanckart Cent.* 2. n° 30.

F. Idem n° 25. detexit, præter caſum *Ruiſchii* ad Lit. C. ſimul veram Aſciten. Hæc ipſa fœmina initio ab Hydrope curata videbatur, remanente duritie lapidea in abdomine; recrevit poſtea malum.

G. Geminum ventris tumorem Virgo gerens, falſo creditur ab obſtetricibus paritura gemellos, moritur. Meſenterium exhibet duo ingentia ſteatomata, quorum alterum pus, ac ſaniem, in ca-

vum ventrem effuderat, ipſum uterum eroſerat. *Tulp. Lib.* 2. n° 33.

H. In Meſenterio Tumor reperitur 20. Libr. pondere, extrinſecus membranaceus, intus hydatibus refertus; ſed præterea & Hydatides aderant *Aſciten* facientes. *id. ibid.* n°. 34.

I. Tumor Pancreatis ac Meſenterii 10½ Libras ponderans, invenitur cum enormi Aſcite. *Planck. Cent.* 1. n° 37.

5to. Ipſe uterus immane quantum aquis poſſit extendi! Fluctuationis perceptionem percuſſo abdomine exhibet, mentiturque Aſciten. *Blanckard. Cent.* 2 n° 29. Uterus hic continebat ichoris, ac materiæ oleaginoſæ, 85. Libras mercatorias.

6to. Ventriculus in Hydropici cadavere invenitur ſedes eſſe Hydropis, ulnæ magnitudinem habens, peritonæo firmirter accretus: ita ut ſectio, quæ puncto abdomine aquæ 90. Libras eduxerat,

xerat, reperiretur eam ex cavo eduxiſſe ventriculo. *Idem Cent.* I. n° 84.

7. Hydatidas multas in cavo abdominis extendi poſſe, in punctis contactuum mutuo inter ſe agglutinari, alia ſui parte cum peritonæo coaleſcere, in cadavere Quinquagenariæ inveni: ita quidem ut clarus apud Haganos *Velſius*, egoque, pertundentes Abdomen, inveniremus forte 20. & plura conceptacula aquæ, ſingula mediam, integram nonnulla Libram aquæ continentia, concreta tum inter ſe in punctis contactuum, tum cum peritonæo. Ovarium ſiniſtrum caput infantis recens nati referebat; dextrum, biennis: hydatibus utrumque cinctum.

8. Actis *Edinburg.* part. 2. n°. 30. refertur mira prorſum hiſtoria juvenis hydropici, ei, quæ pag. 82. ex Noſocomio noſtro recenſebatur, ſimillima, ortu, progreſſu, figura, ſymptomati-

 bus.

bus. Paracenteſi 12. Libris viride-ſcentis Lymphæ eductis, æger poſtridie moriebatur. Triplici cauſæ hic fuit ventris adſcribenda moles. Primo Aſciti. Secundo Hydropi Lienis, qui ſupernumerariam tunicam a Peritonæo, qua parte Diaphragma ſuccingit, accipiens, inter hanc, & propriam ſuam tunicam, aquæ limpidæ, inodoræ, non coagulabilis, ſed admodum muriaticæ, ſex Libras continebat. Tertio, immani Veſiculæ felleæ amplitudini, quæ in concentricos loculos, ſingulos bilem continentes, diviſa, octo libras bilis ſpiſſioris gerebat. Porro neque veſica fellea, neque lien, deprehendebantur peritonæo connati.

9. Datur ventris tumor enormis, durus, æqualis, in corpore ſumme cachectico, ubi omnis ſuſpicio enormis hydropis ſaccati adeſt, maxime cum abdomen totum expleat, excepta in-

ſima

ſima hypogaſtrica regione; ubi tamen monſtroſa abdominis moles unice debebatur ſaniſſimis, &, citra notatum Anatomicis exemplum, mole immenſis, Hepati, & Lieni; ut 2. Jan. 1759. publice demonſtravi in cadavere adoleſcentis 14. annorum, ſpina ventoſa, omnes dorſi ac lumborum vertebras, etiam os ſacrum, exedente, enecti.

Sufficiunt, ni fallor, hæc, tam claris deſcripta Autoribus, quam obſervata nobis exempla, ut varietas pateſcat cauſæ, ſedis, phænomenon, in Hydrope abdominis. Quærebatur modo num certius, tutiusque, adplicatis hucuſque, auxilium noſſet Ars noſtra, ad curandum hunc morbum?

Intentio expertorum *Acad. Gall.* Chirurgorum ea demum eſt, ut in Hydrope ſaccato foramine Paracenteſeos non contenti, idem inſigniter dilatent, latamque aperturam diutiſſime apertam ſervent;

vent; ut haud modo is, qui in ſacco cavo eſt, effluat humor, ſed etiam ille qui poſthac aliunde in eundem influit. Quippe ſaccum, foramine Paracenteſeos clauſo, a vaſis in illum hiantibus denuo impleri, idque citius quam prius, tertia citius, quam altera vice, & ſic porro: lata vero apertura facta, quod in ſaccum de integro perpluat, tranſſudetve, exſtillare id foras: ſacci latera, haud extenſa amplius, concidere, corrugari, condenſari: hinc exhalantia in illum vaſa ſenſim arctari, minui, deleri, in fibras fere abire: hac lege demum tam parum in ſacco colligi debere, ut totum facile apertura effluat, & ſaccus concidat totus. Id vero totum quo rite fiat, Artificem oportere maturius advocari, quam ut ingens jam factus ſit ſaccus. Opus hoc facilius promoveri continuis injectionibus, v. g. decocti hordei, mellis &c. Imo

eo

eo pervenerunt, ut ſtatuant quamprimum percepto Ovarii ſcirrho, & nondum prodigioſo ſacco inde producto, Ovarii ipſius extirpationem indicari: quod illibata vita, illibata ſanitate, effici poſſe quibusdam allatis teſtimoniis ſtatuminare ſatagunt. Finemque demum his omnibus *Morandus* imponit exclamatione ſuperius citata. „ Eſſe ita „ cum moderna Chirurgia comparatum „ magna tentare ut auſit: nimium fo„ re nunquam, qui ipſi proponatur, „ curandi ſcopum.

Nequeo non laudare, ſummiſque celebrare encomiis, qui artem promovere noſtram generoſe annitantur. Plurimis enim adminiculis jam gaudemus, quæ difficilia, imo quæ impoſſibilia ætas remotior crediderit. Induſtria humana nullis addicta hypotheſibus, ſolis innixa obſervationibus, Artis noſtræ pomœria indies extendit, eorumque, qui

qui id perfecerint, nomen æternum cluet. Hinc cum reliquis publicis Actis, quibus numeroſæ Eruditorum Sodalitates, ut cæteras artes, ita & noſtram, perpoliant, illuſtrent, extendant, hæc Chirurgiæ *Pariſinæ* Acta per omne ævum clarebunt. Sed antequam egregia hæc conamina, quæ Theoria formavit, unum quoque alterumve experimentum ſuggeſſit, ſtabilem praxeos legem forment, perpendendæ primum erunt, quæ in eadem exſequenda occurrunt, difficultates.

Primum itaque, ut a Caſtratione exordiar, ſi eam in avibus, pecudibuſque, homines inſtituant, non inde datur ad caſtrandas mulieres argumentum. Nam primo in brutis nihil periclitamur, ſi inde pereant, ut quædam inde perire certum eſt; in homine homicidium, ſi inde periret, foret. Secundo, non habemus, qui affirment,

ſcrip-

ſcriptores, inter humanas femellas inculpate id tentatum eſſe. Videtur equidem a *Morando* autoritas *F. Plateri*, ac *Diemerbrœckii* laudari; verum, ut mihi ſaltem videtur, minus convenienter. *Plateri* locus eſt *Libr.* 1. *Obſ. pag.* 261. 262. Totum quod dixit, meræ ſpeculationis eſt: imo quo ſermone ad finem utitur, eo aperte teſtatur & ſine vitæ periculo aliquo inſtitui non poſſe, & nondum ſe legiſſe, quod a quopiam id tentatum fuerit. Et quid hic *Diemerbrœckii* autoritas? Diſerte condemnat ille *Plateri* ſpeculationem, ſtatuitque citra ſummum vitæ diſcrimen, & citra ſummum Chriſtianorum dedecus, id nunquam poſſe fieri, *Anat. Libr.* 1. *cap.* 24. Igitur haud oportuiſſet, ut mihi videtur, hos binos laudare autores, qui nihil minus, quam quod egregius Vir velit, ſtatuerint. Quod *Heſychius* & *Athenæus*, & *Alexander ab Alexandro*,

de

de barbararum Gentium neſando, aliumque in ſcopum intento, auſu meminerint, etiam nullius eſſe ponderis mihi adparet. Quid enim nobis cum gentibus efferis, qui mancipiorum vitæ ſe arbitros crederent? Et ſi *Franckenau* caſu ſemel viderit in vivis manſiſſe fœminam, cui in vulnerato abdomine ſimul ovarium periret, quid inde ad praxin? Si per momentum ſupponeremus ſani ovarii exſectionem nefandam ſalva vita fieri nonnunquam poſſe, an ideo concludemus Ovarii degeneraſcentis, vaſaque diametri ingenitis habentis, exſectionem etiam ſine periculo fieri? Id mox patebit:

Sed ſecundo dico & rationi adverſari. 1° Scirrhoſum Ovarium eſt, quod integrum exſcindere eſt animus. Scirrhoſum porro Ovarium & ego, & mecum plures, multoties in cadaveribus deteximus undiquaque connatum, ſcirrho-

ſis,

ſisque annexum productionibus. Ut periculum ingens tunc eſſet, ne vel Tuba Fallopii, vel Fimbria ejus, imo ne vel ipſa læderentur inteſtina, aliæve nobiles, quibuscum connatum ſit, partes. 2. Scirrhoſa pars, ut mole creſcit, ita & vaſorum diametro: abſcindendo igitur Ovarium, poterit Chirurgus hæmorrhagiam, cui ſedandæ impar ſit, producere; modo v. g. ſpermatica arteria ad ſuum, in Ovarium, ingreſſum, diametro multum amplificata ſit. 3. Non ſemper ovarium eſt, quod durum extenſumque in laterali Hypogaſtrio detegimus, verum aliquando tuba degenerans, ipſeque uterus, ut pag. 74. advertimus ex *Hippocrate*. 4. Ipſa vulneris conſideratio in corpore Cachectico, ut paſſim hæ mulieres id habent, quod hic latum eſſe oportet, hanc operationem condemnare videtur, ratione eorum, quæ ſub ipſa, poſtque

ipſam, generalis vulnerum hiſtoria docet. Conſultum igitur mihi videtur, hanc Operationem haud ita promovere, ne forte temerarii nonnulli Chirurgi eadem in humanam perniciem abutantur.

Jam ipſam ſacci hydropici dilatationem examinemus.

1° Sacci hi habentur tantæ ſæpe molis, ut integrum ferme expleant abdomen, cohæreantque cum Peritonæo, & Viſceribus abdominalibus. Apertura igitur lata, diuque ſervata aperta, poterit ſacci quidem minuere profunditatem, vix vero ejus aut latitudinem, aut altitudinem. Ergo vaſa liquorem in cavum ſaccum inſtillantia vix contrahentur; & quia prementis liquoris reſiſtentia ablata eſt, copioſius jam fundent humores ſuos: quæ ratio primaria eſt, cur etiam poſt Paracenteſin Hydrops longe citius quam antea recreſcat. Etenim incipiente primum Hydrope, vaſa

ſa initio minima ſunt, parumque transmittunt. Extendente ſe ſacco, amplificantur & vaſa illius. Quamdiu magna eſt reſiſtentia a liquidis ſacco contentis, vaſa lente, quamvis ſenſim jam amplificata, novum liquidum ſtillant, adeoque primum Hydropem lente producunt. Dum vero diſtentiſſimus ſaccus, humoribus evacuatis nullam in ſua cavitate reſiſtentiam habet, vaſa ampliſſima vacuata, aliunde valide implentur, & intra menſem forte plus liquidi ſuum in ſaccum effundunt, quam triennii olim ſpatio. Igitur in dato hic caſu corpus totum extenuetur oportet, derivatione humorum undique facta in cavum ſaccum. Sed & aër, vulneribus adeo pernicioſus, latiſſima ſuperficie vulnus, totumque hunc ſaccum alluens, idque in Cacochymico corpore, putredinem brevi inducere poteſt.

2. Sacci hi & a me, & a claris, quos citavi, Autoribus, & a plurimis aliis, aliquando inveniuntur digitum, duoſve digitos craſſi: ita ut licet humor lato vulnere aſſiduo effluat, iidem tamen contrahere ſe nequeant. Unde vaſa in ſaccum ſe evacuantia, ſi jam intus nullam reſiſtentiam offendent, copiam certe longe majorem aquæ dabunt, cum diametro aucta maneant.

3. Iidem ſacci ſæpius reperiuntur poſtica facie cohærere cum Inteſtinis. In his hominibus ſenſim ac lente comprimuntur Inteſtina, & tandem difficulter, & cum dolore, exonerant ſeſe. Hinc male habent. Ubi vero ſaccus evacuatus eſt, idemque durus ac craſſus eſt, Inteſtina illi nonnullis in plagis connata, vehementer dolere atque inflammari poſſunt, cum aquis ſublatis minus preſſa, liberius agant, moveantque ſeſe, connata ſacco duro tamen. Et hinc forte

pro

pro parte dolores illi, ac ſpaſmi, quos primo a Paracenteſi tempore conqueri homines ſolent.

4. Neque craſſæ duntaxat ſubſtantiæ nonnunquam hi ſacci ſunt, verum etiam ingentibus obſita ſcirrhis; ut iidem illi, quibuscum nunc agitur, fatentur autores. Scirrhi hi, præſente aqua ſuſtinebantur, fulciebantur: jam vero iisdem elapſis, ſaccoque concidente, ſe mutuo fricant, dirosque minitantur Cancros.

Oggeret forſitan quispiam tum hanc, tum n°3. allatam difficultatem, æque in Paracenteſi obtinere, quam in dilatato vulnere ſacci; adeoque ſi ratiocinium hoc quid valeret, etiam Paracenteſin ultra inſtituendam non eſſe. Sed huic reſpondeo primo, Paracenteſin in his deſperatis caſibus modo inſtitui, ut certa alioqui pernicies procraſtinetur. Secundo ſubitum aquarum a Paracenteſi reditum

hunc motum, hunc impedire affrictum. Unde nullius vis hæc objectio eſt.

5. In ipſa hac dilatatione, quæ ad 3. 4. 5. digitos lata ſæpe fieri debet, oportebit ſæpe ipſos tranſcindere ſaccos. Præterquam quod ſcirrhus ſic vehementer irritetur, vaſa ſanguinea in ſcirrho magna, nec duris in his maſſis facultate ſe retrotrahendi gaudentia, hæmorrhagiam letalem producere poterunt; quemadmodum Scirrhi & Cancri Mammarum toties oſtendunt. Video equidem ſapientem *Morandum* n° 8. teſtari: „ Il m'eſt arrivé pluſieurs fois de por„ter le Trois quarts dans ces maſſes „ (Squirreuſes) il en ſortoit du ſang; je „ reportois le Trois quarts en d'autres „ points, l'eau ſortit, & il ne réſul„toit de la fauſſe ponction d'autre ac„cident, que la douleur paſſagere d'u„ne piquure. „ Verum primo, lata ſectione longe plures arteriæ perſcinduntur,

tur, quam in punctura *Morandi.* Secundo, ipſa ſcirrhi natura docet ejusmodi puncturam haud ſemper impune patrari. Tertio in relatione hujus Autoris non notatur, eas, quibus punctura talis inutilis facta eſſet, ad ſanitatem rediiſſe.

6. Sæpius tumores reperire eſt in Meſenterio, in Hepate, in Ovario, in ſaccis ab ovario, aliisve viſceribus, productis; qui ut exempla allata docuere, peritonæo nullibi accreti ſunt. Ita in binis noſtris in Noſocomio fœminis, hydropico maxime abdomine nullus tumor percipiebatur, quia tumorem inter peritonæumque moles aquarum. Vacuo autem abdomine, & maxime recreſcere cœpit aquis, digiti aut pollicis diſtantia intereſſe clara deprehendebatur. Si hoc in caſu lata plaga abdomen, ſaccumque perſcindam, effluent quidem ex utroque aquæ, ichor, ſanies, pus, quodcumque demum in eodem contine-

tur; ſed ex ſacco ſimul aliquid in cavum ventrem effluet, ubi ille evacuatus fuerit: & quamdiu illa lata apertura patebit, ſemper plus in cavitatem peritonæi ſtillabit, quam extra illud, cum nulla hic adhæſio ſit. Porro ſi aqua pura exſtillat, erit Hydrops perpetuus ventris; ſi liquor putridus, brevi abdominis ac pelvis viſcera peſſumdabuntur, mortemque accelerabunt.

7. Nonne latum hoc abdominis vulnus inutile videtur, imo noxium, in Caſibus n°. 4. Lit. G. & I. n°. 5. 6. 7. 8?

8. Quod jam ſupra innui, ſi quis velit vulnus 3. 5. 6. & ultra, digitos latum abdomenque penetrans, ſemper omni prorſum periculo carere; eique hoc per momentum concedamus; haud tamen illi concedemus, Vulnus tantum, in Corpore cacochymico & cachectico, ut ejusmodi homines paſſim ſunt, vacare periculo. Vulnera in ſanis periculo va-

vacua, ſolent haud raro in morboſis periculum inferre; ut toties in Relationibus ad Judices Medici ac Chirurgi teſtantur.

Has utique nunc enarratas difficultates lubens fateor me hucuſque impediviſſe, quo minus optimorum Virorum *Acad. Reg. Par.* tum amplexus ſententiam fuerim, tum exſecutus: certiora prius obſervata; numeroſioraque experimenta, in ſubſequentibus Acad. Tomis, antequam imitari auſim, expectaturus.

Paracenteſin interim præfero hucuſque, quia in ſaccato Hydrope vitam alioqui ſuffocandam protrahit, & intolerabiles minuit anxietates. Si pluribus utriculis liquor contineatur, vix juvabit; ſed neque tunc utilis incidendi methodus erit. Si Scirrhi adſunt viſcerum, neutra methodo curabuntur, ſed eductio aquarum per Paracenteſin

Scirrhis minus nocebit, quam incidendi methodus, ut ad n. 4. oſtendi. Si vero unus alterve caſus extat, in quo Paracenteſin mors brevi ſequatur, ut erat monſtroſus ille hydrops pag. 87: oportet hoſce deſperatos cæteroqui exiſtimare, ita ut etiam citra Paracenteſin mors ſubſecuta fuiſſet. Porro agitur hic tantum de Paracenteſi in cyſtico hydrope inſtituenda; ſi enim vera aſcites eſt, eaque recens, & corpus cæterum bene habet, paracenteſis ſimul & ſemel Hydropem non raro curat integre.

Eſt nihilominus, ubi Natura ipſa exceptionem faciat, & abdominis latam aperturam indicet. Aug. 22. nos femina acceſſit, quæ 5. Junii pepererat. Hæc a dextro umbilici latere dolorem tempore graviditatis perceperat, a partu vero tuberculum; quod ſenſim creſcens tandem in tumorem durum abivit, qui pluſquam 5. pollices utraque

dia-

diametro referebat, eo dolentiorem, quo mole majorem. Utrumvis in latus illa decumbebat, hic tumor plane immobilis erat, peritonæo proximus, & veroſimiliter eidem accretus. Menſibus a partu carebat. Appoſui emolliens atque diſcutiens cataplaſma, remediaque ſolventia interna præſcripſi; attentus in eventum, quem tumor hic dolens, nullam febrim comitem habens, eſſet habiturus. 29. Aug. dolor, tumor, rubor, externo jam abdomine obſervabantur; quare emolliens, & maturans cataplaſma adhibitum eſt. Poſtera die, copioſo pure fluctuante, apertura lanceola facta eſt; exivit puris dimidia libra, ut & die ſequenti, reliquis quidem diebus minus, quo tempore deligabatur vulnus, ſed continuo tamen hucuſque pure locus totus madet. Injectiones, cum aqua hordei & melle bis die fiunt, & aperturam, ſat latam, diu-

diutiſſime apertam ſervare animus eſt. Tumor minuitur, totuſque emolleſcit. Dolor vix obſervatur. Stylus ductilis reperit ſaccum undique clauſum, ſed ſenſibiliſſimum. Hic nunc caſus eſt, Natura monſtrante viam, in quo *Pariſina* Methodus juxta perpetuas Naturæ leges uſui veniat; alias ineluctabilibus difficultatibus, ut mihi ſaltem videtur, plena.

§. IV. Superſunt quædam Problemata ſolvenda. I. Quid cauſæ, quod facta Paracenteſi ſæpe longe citius renaſcatur Hydrops, quam primum natus eſſet? Reſpondi jam pag. 118. ad hanc quæſtionem. Ponamus Hydropem cyſticum primum naſci in parva cujusquam viſceris Hyatide. Lente admodum Membrana continens a mole minima in majorem extenditur, ut ſemianno, biennio, quadriennio, decennio, & quod plus eſt, indigeat, antequam verum referat Aſciten. Facta jam Paracenteſi

Mem-

Membrana maxima, intus cava, Lymphaticis oſculis pertuſa millenis, mox denuo repleatur neceſſe eſt; cum nulla intus reſiſtentia ſit, & in inania ſpatia humores undique veluti attrahantur.

II. Undenam Hydropici aquam nonnunquam citiſſime colligunt? Ita ut a Paracenteſi elapſo vix octiduo nonnulli 50. Libras aquæ recolligant, interea temporis vix potantes? Idque ad ſingulas Paracenteſes? Cur in relatis Hiſtoriis vix poti homines, ſingulo menſe 100. Libras Paracenteſi evacuarint?

Cum neque ore liquor corpus intraverit, neque ipſo corpore ſuppeditari potuerit, neceſſe eſt ipſo in aëre cauſam quæri. Adverterat ſua in Chemia Clariſſimus *Boerhaave* aëra, etiam ſiccum, aqua ſaturum eſſe, inde corpora humeſcere, & ſi apta, quæ velu-

ti

ti, trahant, corpora inveniat, aquam inibi deponere ſuam. Ita Cap. de Theoria Aëris, explicans quomodo uncia una ſalis tartari ſicciſſimi tandem uncias quatuor olei tartari per deliquium, aëri tantummodo expoſita, exhibeat; credit 1° hoc fieri vi, ut dictum eſt, attractrice inter aquam aëris, & alcalinum ſalem. Vel 2^{od} ex eo quod in loco quieto, clauſo, ſubterraneo, ubi hoc experimentum fiebat, aër perpetuo moveatur, & ſic ſuam aquam ſucceſſive ad ſalem adplicet. Vel 3^{tio} ex eo, quod aquæ partes ita moveantur per aëream molem, ut jam in hac, jam in alia parte ſpatii aërei ſint, atque ita tandem omnes concurrant cum illo ſale, qui intra hunc aëra eſt poſitus. Addit demum: „ Verum credibile eſt „ omni de genere Experimentorum, „ quod omnes illæ cauſæ ſimul concur„ rant ad eundem effectum producen„ dum.

„ dum. Ne quis autem credat experimentum in humido ſubterraneo aëre modo ſuccedere, haud vero in ſicciſſimo, addidit *Boerhaave* experimenta ſicciſſimo hyemali aëre facta, quibus evicit etiam ultra tertiam ponderis ſali accreviſſe ſpatio 14. dierum.

Quæ cum ita ſe habeant, credibile admodum Hydropicis corporibus latentem diſpoſitionem ineſſe, qua aëris aquam continuo imbibant. Et ſi intra paucos dies ex ſicciſſimo ſale tartari naſcatur oleum tartari per deliquium, id eſt, ſi ſal tartari ex aqua aëris tribus quartis partibus pondere intra paucos dies creſcat, haud ita mirabimur hominem 150. Librarum, paucos intra dies, Libris 50. & pluribus graviorem fieri, & nova paracenteſi totidem aquæ Libras emittere, licet toto eo tempore vix liquidi quidquam hauſerit. An ſacci hydropici poſt Paracenteſin Vacui-

tas

tas in omnibus aquam aëris attrahat, & ſic una cum data antea cauſa hydropem renovet actutum? Intelligitur hinc humida Athmoſphæra, humidis ædibus, Hydropem in prædiſpoſitis naſci facilius, renaſcique.

III. An credendum cum doctiſſimo *Bianchi*, quod Bilis defectus cauſa Hydropis ſit, aut ejusdem ſaltem effectus? Ita nempe egregius vir ſcribit Hiſt. Hep. pag. 147. „ Pallida igitur
„ occurrit *ordinario* ad Cyſtin ſuam Bi-
„ lis in Delicatulis, in Chloroſi, pal-
„ lidior in Cachexia, fluxibuſque Cæ-
„ liacis, *pallidiſſima, & fere abſque*
„ *ulla flavedinis tinctura, ac tantum non*
„ *aquea, in Hydrope*, aliiſque morbis
„ diuturnis, in quibus ſenſim deperierit
„ emicatio in ſanguine: in hiſce *inter-*
„ *dum* affectionibus albeſcens obſerva-
„ tur, & candida; ut vidit *Diemer-*
„ *broeck.* „ Quantum ad bilem inſipi-

dam.

dam. „ In Cachecticis, ait p. 170.
„ præcipue mulieribus, aliiſque lente
„ ægrotantibus, delinquentem hoc ri-
„ tu bilem *ordinario* videmus.

Antequam reſpondeam, examinandus eſt, qui ex *Diemerbroeckio* hic laudatur textus. Eſt ex ejus Anatome, ubi de bile agit. Invenit bilem Veſicæ poſt diuturnum Hydropem candidam, & utcumque viſcidam. Hucuſque res convenit cum obſervatis Cl. *Bianchi*: ſequitur vero aliquid, quod non convenit; nam ex Ductu Choledocho, & ex Poro Biliario, Bilem flavam verſus inteſtinum fluentem vidit.

Ergo 1° *Diemerbroeckii* experimentum in Hydropico factum id quidem confirmat, quod de Cyſtica bile *Bianchi* refert, non vero demonſtrat idem, quoad Hepaticam bilem: Bilis vere flava Hepate ſecreta, ad inteſtina fluxit. Potuiſſet hic homo ictericus fieri, ſine

ulla vel minima flavæ bilis guttula in Veſicula.

2do Hoc ipſo experimento intelligitur hominem & ictericotatum poſſe fieri, & ſimul flava reddere alvi excrementa. Si enim ponamus, hominem ſanum quacumque cauſa obſtructione in ductu cyſtico nata reddi ictericum, bilis flava ex poro hepatico ad duodenum fluens tingere excrementa debet.

3^tio Hoc eodem experimento concludimus in ictero, dum albæ fæces ſunt, vel nullam bilem ſecerni hepate, & veſicula, vel obſtructionem eſſe in Ductu communi, aut ad Duodenum.

4to Itidem inde apparet, Hepaticam bilem in Cyſtim non influere, ut communiter creditur, ſed totam in Duodenum abire. Neque ſuſpicio hic haberi poteſt anguſtioris forte cyſtici ductus; cum Autor dicat, miratum ſe illius amplitudinem fuiſſe. Unde recte judicat

Cyſti-

Cyſticam bilem peculiari fabrica tunicæ internæ Veſiculæ generari, ſtagnatione perfici; defectu tamen ejus flavam bilem Inteſtina ſubire, excrementaque tingere poſſe. Certe ſi pulcerrima *Liberkuhniana* Præparata, Microſcopiis inſerta, quæ Ill. *Baro van Swieten* Academiæ noſtræ dono dedit, attente contemplemur, convincimur mirabilem hujus tunicæ ſtructuram magnis uſibus neceſſario deſtinatam eſſe. Unde cum eodem Ill. Viro, *Cap. de Hepat.* fatemur, quod „ artificio ſummo, & penitus pe-
„ culiari reptatu, arteriæ numeroſiſſi-
„ mæ decurrunt, per membranas veſi-
„ cæ felleæ, uti injectiones anatomi-
„ cæ docuerunt; unde admodum ve-
„ roſimile videtur, peculiarem adeo va-
„ ſorum apparatum ſervire hic ſingula-
„ ris liquidi præparationi & ſecretio-
„ ni.

Hæc nunc de *Diemerbroeckii* teſtimonio in quantum firmet, & non firmet Cl. *Bianchi* ſententiam.

Probatur etiam *Ruiſchi* obſervatione, n°. 87. invenientis in cadavere Hydropici Hepar induratum, veſicam felleam ſextuplo majorem naturali, ſed aquoſa plenam, inſipidaque Lympha; in ductu vero Choledocho calculum ciceris majoris magnitudine, omnino obturantem hunc meatum.

Convenit etiam *Bianchi* ſententia cum nonnullis meis obſervatis.

Anno 1744. Junii 30. cum doctiſſimo *Velſe* bimeſtris infantis cadaver luſtrans, veſiculam felleam inveni turgidam valde, ſed humore plane aquoſo plenam, guſtu amaritiem vix ullam referente. Poſt hydropem pectoris, acidum terribile, copioſamque pituitam vitream, perierat infans.

21.

21. Dec 1758. idem in Noſocomio publice demonſtravi in cadavere Hydropici, cujus Hepar granuloſum totum. Ter ego, pluresque adſtantium, aquoſum veſiculæ liquorem guſtantes, ne minimum quidem percepimus amarorem. Nec pellucidus inſipidusque modo liquor, ſed gelati inſtar tremulus fuit, & cohærens. Portio ejus igni in Cochleari expoſita nihil coagulabatur, ſed avolabat in auras tenui pellicula relicta: portio alia ſyrupum violarum viridem fecit.

Igitur plures caſus dantur, qui idem, quod *Bianchi* voluit, poſuitque, confirment; at vero ſæpe contrarium obtinet. Dedita opera rem examinans bilem flavam, amaram, pluries in Hydropicorum cadaveribus inveni, demonſtravi. In Tympanitico pueri, cujus morbum a defectu bilis pag. 64. deduxi, demonſtravi tamen bilem veſicæ flavam,

amaram, poſtea recreviſſe ipſo cachectico ejus ſtatu. Et in *Diemerbroeckii* enarrato caſu, licet cyſtica bilis pallida eſſet, aderat tamen hepatica flava. Equidem Anonymus autor in *Act. Edimb. Tom.* 1. *Diſſ.* 33. ſtatuit Hepaticam Bilem blandum humorem eſſe, qui parvam bilioſarum particularum copiam modo haberet: ita quidem, ut dubitet, num a bile hepatica retropreſſa, tum profunda flavedo, tum penetrantiſſima amarities, tum quævis alia, quæ ſubito in Ictero adparent, ſympomata, proficiſci queant? Attamen plus ſimplici vice bilem pori hepatici demonſtravi flavam admodum, guſtuque perquam amaram: licet cyſticæ flavedine, amaroreque, cedentem. Quis noverit an, bile cyſtica pallida, non frequentior contingat *Diemerbroeckii* obſervatio? Saltem meam ejus examinandæ negligentiam in poſterum emendabo.

CA-

CAPUT IV.
DE COXARIO MORBO.

§. I. *Varia de Coxarum morbis. Cur nati hi externis de cauſis dubiam haud raro Diagnoſin habeant; imo cur eodem in morbo juſte data Diagnoſis, poſtmodum falſa reperiatur. Inſignis morbi varietas demonſtratur exemplis.* §. II. *Nec certior ſæpe, conſtantiorque, ejus Natura adparet, dum internis ſolis, vel miſtis ſimul internis externisque de cauſis, proficiſcitur.* §. III. *Notabilis caſus juvenis fœminæ id demonſtrans.* §. IV. *Examen quæſtionis, num Coxendice affecta, tumida, præſentem teſtata materiem, ampla apertura facienda ſit; Negatur in genere, & in ſpecie.* §. V. *Examen Doctrinæ* Hippocratis *de Coxarii morbi natura, eventu, cura; eaque occaſione multorum ejus textuum expoſitio.* §. VI. *Curatio ſequentibus Hippocraticum ævis celebrata, enarratur, diſcutitur.* §. VII. *Ratio cur Articulo Coxæ affecto multi non curentur; Imo cur plures inde pereant; Phthiſis iſchiadica.* §. VIII. *Laus Corticis peruviani cum Lactea diæta, deſperatis aliquando in rebus vitam, ſanitatemque, reſtituentis. conſervantis.*

§. I. Permultæ ſeſe obtulerunt in Noſocomio occaſiones Coxarum morbos cognoſcendi, quarum rationem jam dedi in ſingulis Tomis *Rat. Med.* Cum vero frequens admodum morbus ſit, novas Obſervationes addam, quibus latens ſæpe obſcuruſque morbus clariorem ſui Diagnoſin poſtmodum præbere, tutiuſque curari poſſit.

Multum ſæpe & acriter utrinque diſputari ſolet, quando femur poſt caſum laborat, ſitne os femoris luxatum tantummodo, an fractum? Et ſi fractum, utrum ad Epiphyſin, an in cervice? Vel an in Luxatione frangatur Ligamentum teres, an vero poſſit ſufficienter extendi, ut os aberrans ſequatur? &c Non eſt hujus loci ea enarrare quæ *Petit*, *La Motte*, *Heyſter*, aliique, ad varios hos defectus internoſcendos pulcra ſcripſerint. Tractatum Chirurgicum non ſcribo, ſed caſus medico-chirurgicos

rurgicos in Noſocomio, & alibi, mihi obſervatos, duntaxat communico. Hinc dixiſſe ſufficiat vario admodum modo hæc ſe habere: ita ut 1$^{mo.}$ Cervix frangatur, oſſis capite in acetabulo manente. 2$^{do.}$ ut frangatur Epiphyſis, & ab oſſe ſolvatur; maxime in junioribus: non tamen ita ſemper. 3.^{tio} ut os femoris integrum luxetur, fracto ligamento tereti. 4to ut illud luxetur, hoc elongato, ſed integro. 5to ut ipſum caput oſſis cum acetabulo morboſe uniatur, & perfecta fiat, eaque immedicabilis, Anchyloſis.

In puero decenni, robuſto, luxationem introrſum, deorſum, factam, perfectiſſime reſtituimus; ſed quo nobis curæ integritas pateſceret, diuturno eum tempore in Noſocomio ſervavimus. Licet forte rariore caſu ligamentum fractum uniri denuo, elongatis utrinque fibris ligamentoſis, poſſit, probabilius tamen

 eſt

eſt huic puero luxaticnem integro oſſe, integroque ſed elongato, ligamento tereti, contigiſſe, cum debitus, ac conſtans articulo motus tam cito adfuerit.

Puer ſex cum dimidio annorum ſub ludibundo pedum exercitio dolorem percepit ad coxam dextram, cui brevi poſt tumor acceſſit. Trium aut forte quatuor menſium ſpatio hæc ita perſeverarunt, abſque eo, quod crus longius, breviuſve, adparuerit. Deinde vero ad duos circiter digitos latos brevius redditum eſt. Vix ſeptem menſibus ab origine morbi elapſis, diarrhœa, febre, convulſione, periit. In cadavere vidimus caput oſſis femoris ad crepidinem ſuperiorem acetabuli locatum. Ligamentum teres omnino deſiderabatur. Tumida admodum glandula in cavo acetabuli, ut caput oſſis femoris intra illud excipi ultra non poſſet Mira igitur contorſio,

&

& inde nata inflammatio primum adfuiſſe videtur, cum ſubſequente degeneratione *Haverſiani* ſmegmatis, cum eroſione atque conſumtione tum ligamenti teretis, tum ligamenti dicti ad teretem acceſſorii, ex cavo acetabulo enati. (vide *Schwencke* Obſ. de Lig. c. oſ. fem. connectente interno; ad finem *Hiſt. Sang.*) Unde demum caput oſſis femoris ex Cotula trudi cœptum, crus ſenſim brevius redditum, & integra, ſed extenſa adhuc Capſula, idem caput oſſis ad ſuperiorem cavi acetabulo marginem applicatum.

Similem hiſtoria in Noſocomio vidimus puellæ 16. annorum, quæ quatuor annis dolorum in coxa prægreſſis, utroque cum crure æquali, tandem incœpit crus brevius habere, ita ut nunc ad tres digitos latos altero brevius ſit.

Meritiſſimo ergo jure egregius *Petit*, poſtquam ſemel hinc deceptus fuiſſet, ſcri-

ſcripſit *part.* 1. *morb. oſſ. cap.* 12. integram luxationem natam ſe inveniſſe, ubi bimeſtri ante ſpatio ſigna evidentiſſima articuli duntaxat læſi haud vero luxati, affuiſſent. Videtur eodem præciſe modo id *Petito* contigiſſe, quo nobis noſtris in caſibus viſum fuit.

Sed & aliud in Noſocomio obſervavimus. Puer duodecennis, a teneris claudicans, alio morbo mortuus, exhibuit nobis caput oſſis femoris ſuo cum acetabulo firmiſſime unitum; ita ut videatur a caſu, aliave violenta cauſa, ſemel nata contuſio, inflammatio, ſuppuratio, eroſiſſe tam caput oſſis, quam cavum acetabulum: unde demum effectum, ut ambo hæc in unum corpus penitiſſime coaluerint. Genus igitur peculiare claudicationis, ab Anchyloſi ortum, quale quid etiam *Petito*, ad finem mox laudati capitis, contigit. Simul aderat oſſis Iſchii verſus interiora

dege-

degeneratio; multum enim ibi eminebat in loco acetabuli.

Concludimus ergo in affectionibus oſſis femoris, & articuli coxæ, a cauſis externis ortis, Diagnoſin ſæpe plurimum difficultatis, incertitudiniſque habere; tum & inconſtantem eandem ideo eſſe, quod lapſu temporis affectionum harum tota natura mutetur.

§. II. Verum non minorem ambiguitatem ſæpe infert hujus Articuli affectio, quam vel cauſæ mere internæ, vel internæ cum externis combinatæ, produxerint. Mala nempe plurima hunc articulum occupant. Levior contuſio, quæ forte ſine accedentibus internis cauſis non nocuiſſet; Communis inflammatio; Diatheſis arthritica, rheumatica, ſcorbutica, venerea; Metaſtaſes denique morbos varios, teterrimoſque, circa hunc locum frequenter generant. Multa exempla dedi *Rat. med. part.*

part. 1. *cap.* 7. *pag.* 129. *part.* 2. *cap.* 2. *pag.* 9. & *ibid. cap.* 8. *pag.* 131. *Et part.* 3. *toto capite* 5. Hiſce novam obſervationem adjungam, totum morbum dein dogmatice tractaturus.

§. III. Puella 14. annos nata, ſpatio 7. ſeptimanarum laborans febre intermittente, aut continua remittente (id enim ex ejus enarratione ambiguum manet) emetico tandem dato, febre liberatur; toto interea corpore intumeſcens, & pellucidis, ad ſupernos infernoſque artus; veſiculis plena. Quibus citra aperturam evanidis, manſit tumidiſſima. Diureticis tamen & purgantibus inde ita curabatur, ut domeſticos repetere quidem labores poſſet, ſed tamen cum difficultate, ac laſſitudine perpetua, utque teſtetur bona valetudine nunquam deinceps ſe uſam fuiſſe. Tranſegit ſic triennium. Poſtquam tumorem obſervare cœpit ad externum latus

tus femoris dextri, digiti circiter longitudine a criſta oſſis Ilei, verſus os ſacrum, & ſeſqui digiti longitudine exinde deorſum verſus, ſupra Glutæum magnum. Dimiſſus ſibi tumor ſex integris menſibus, cataplaſmate dein fotus, emollitur, ſponte aperitur, funditque puris ſerique multum, trimeſtri ſpatio; tandem adſperſo ignoto ſibi pulvere coaluit: ſic tamen, ut perpetuo doluerit locus, ipſaque poſtliminio in eundem incumbere non potuerit.

Catamenia ipſi, 17. annum ætatis agenti, obſervari cœpta continuarunt quidem, ſed & parce, & quovis alterno, tertiove menſe, tantum.

Notandum porro eſt quod, ante tumorem primo perceptum, iratus Pater, magna vi, grave magnumque ligni fruſtum in illam, ab eo fugientem projecerit, femurque dextrum percuſſerit, contuderitque. Quod equidem

utrum

utrum immediate ante perceptum dolentis loci tumorem, an dudum antea, contigerit, haud bene meminit. Ita ut dubium ſuperſit, ſitne tumor ex relicta Cacochymia natus, an contuſione? Alteram forte cauſam altera promovit.

Annos 19. nata, novum percepit antiquo loco dolorem, qui ignoto emplaſtro adpoſito ruptus, ſimilem, ut olim, materiem dedit. Novembri menſe 1758. ann. 20. attingens, tumorem deprehendit in medio poſtico femore ſibi naſci, findi, puriſque copiam magnam ad medium Decembrem uſque effundere.

Anno 1759. Jan. 5. primum me convenit, exhibens ulcera duo; unum loco ſuperiore antea deſcripto, alterum in medio poſtico femore. In hoc ſtylus ultra pollicis geometrici profunditatem fere perpendiculariter intrabat; in illud

illud, pollicis medii. Os utriuſque anguſtiſſimum, ut vix ſtylum admitteret: decurſus totus fiſtuloſum in profundioribus ulcus teſtabatur. Vagæ febres aderant.

Diagnoſis incerta. Probabile erat Cacochymiam antiquam, contuſione externa ad femur determinatam, tumorem produxiſſe; vel ſi tumor dudum præextitiſſet, eum contuſione auctum fuiſſe. Quid autem proprie, quave ratione, læſum hic eſſet, ſigna non indicabant. Attamen cum omnibus ſuis ærumnis recta adhuc incedebat.

Ut Diagnoſis incerta, ita ambigua Prognoſis. Ut enim Tomis hujus operis a nterioribus demonſtratum eſt, dum ad profunda Coxæ, Femoriſque, ejusmodi dolores, ac tumores dudum hæſerunt, interiora paſſim deſtructa ſunt, aut vehementer ſaltem læſa, antequam materies prorumpat foras. Ex quo id

contingere ibidem conſtitit, ut arte poſtmodum aperturam faciente, aër accedat, & homo pereat. Attamen rem ſe non tam deſperate habere ſemper, imo conſequi ſalutem poſſe, etiamſi interna jam pro parte eroſa eſſent, felicia quædam exempla *Rat. Med. Part.* 3. *pag.* 5 enarrata demonſtraverant.

§. IV. Indicatio in hujusmodi calamitatibus parvam facere aperturam jubet: *aperturam* quidem, ut materies interiora peſſumdans foras alliciatur, expurgarique locus poſſit; *parvam* vero, quia aër multum accedens, citiore corruptione accelerare mortem ſolet. Unde aperturæ hæ & raro, & caute deligandæ ſunt, hic porro cum parvam aperturam Natura feciſſet, de alia facienda, eademve dilatanda, cogitandum non erat.

An tamen latior apertura, arte facta, non præſtitiſſet, præ fiſtulis hiſce

binis,

binis, quæ ſponte natæ tantillum modo de mali ſcaturigine auferrent?

Neutiquam. Primo repetita toties experientia nos, alioſque nocumenta latioris aperturæ ſæpe docuerat. Secundo ſtyli ſenſim profundior, atque ad os demum fere penetrans ingreſſus, vetabat certe omnia hic perſcindere; Vaginam femoris, Glutæum maximum, Bicipitis Cruris caput longum, ſub eoque Nervum Iſchiadicum, tum Arteriam venamque inſignes, quæ ex magno trunco Arteriæ ac Venæ Cruralium mox anterius, in inguinibus, oriuntur, deinde ad poſteriora femoris penetrant; tandem & Semitendinoſum. Præterquam quod Vaſa inſignia ex Cruralibus per Adductores magnos femorum penetrantia, ſupraque eoſdem decurrentia, hic lædi poſſent. Anno 1756. Vexillifer in Noſocomio, ſuppurato femore, & crure, indigebat ad medium

femur poſticum apertura. Ramus autem adeo notabilis ibi decurrebat, ut ſiſtendæ Hæmorrhagiæ vix pares eſſemus. Metus igitur Hæmorrhagiæ, Convulſionis, Claudicationis, dilatare hic late profundeque, omnino vetuit.

§. V. Quid ergo in ejusmodi malis, ubi a cauſis ſive internis, ſive externis, coxa, viciniaque ejus afficiuntur, agendum?

Lex Noſocomii noſtri immutabilis eſt Medicinam Hippocraticam facere, *Hippocratem* in omnibus, maxime autem in difficilioribus, conſulere, conſultum ſequi; niſi poſteriora obſervata, quod tamen rarius, illum jam correxerint, & emendarint. Erat igitur denuo ſpecimen juventuti Medicæ dandum, quo caperet, qua lege *Hippocratis* mentem inveſtigare, veſtigia premere deberent.

Occurrebat 1°. Aphoriſmus 31. ſect. 4. Τοῖσιν κοπώδεσιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν

„ Laſ-

„ Laſſatis per febras abſceſſus maxime „ fiunt ad articulos & circa maxillas. „ Quotidiana quippe obſervata docent, his, qui a morbo febrili, aut acuto, haud rite judicantur, laſſitudines manere, ſenſumque gravitatis; a materia, quæ vel admodum morboſa, vel ſaltem a ſanitate aliena in corpore oberrat, cum reliquis circumfertur humoribus, & per multa vaſa minima penetrare ſe nequit. Hæc ipſa materies, quamvis nonnunquam febres, ſive inflammatorias, ſive hecticas, letalesque producat; ſæpe tamen ad Parotidas, Coxasve, aut ad alias partes, metaſtatice defertur. Incertum porro, quamdiu hæc ſit oberratura in corpore materies, antequam ad loca certa deponat ſeſe. Incertum etiam, an non eos affectura ſit locos, qui affecti, vel partium, quæ afficiuntur, vel totius corporis, inferant perniciem. Poſſe nonnunquam diu humo-

ribus miſtam manere, cumque iisdem circumduci, & experientia pluries in Noſocomio docuit, & peculiariter de Metaſtaſi ad Coxam obſervaſſe *Celſus* videtur *Lib.* 4. *Cap.* 22. *de Coxarum Morbis*: „ Eoque id genus, inquit, „ difficillime curatur, quod fere poſt „ longos morbos vi peſtifera huc ſe in- „ clinat: quod ut alias partes liberat, „ ſic hanc ipſam quoque affectam pre- „ hendit.

Attamen in hac incertitudine *Hippocrates* indefatigata ſua obſervandi induſtria eo pervenerat, ut præſciret, an non brevi tempore oberrans hæc materia ad certo determinatam partem adpelleret? Aph. 32. Sect. 4. „ Quibus ex morbo „ reſurgentibus aliquid dolet, ibi ab- „ ſceſſus fiunt. Materies quippe ad certam corporis regionem deferri cœpta, quæque per minima ibidem vaſa penetret, inepta, extendit eadem, nervos

ſub-

ſubjectos, interpoſitosque premit; hinc tunc perceptio doloris. Porro dolor ille, deſcripto rerum in ſtatu, innuit hujus impulſionis primordia poni, adeoque futurum monet ibidem abſceſſum.

Imo in his laſſitudinibus poſt febres relictis, locum ipſum prædefinire, etiam ante natos dolores, audebat *Hippocrates*, Aphor. 33. ſect. 4. „Sed etiamſi quid „ doluerit ante morbum, ibi ſe figit „ morbus „ Etenim ſi homini pars quæpiam ante morbum doluerat, bona Criſi ea quoque ſaneſcebat: Criſi vero imperfecta prægreſſa, timendum nunc erat, ne heterogenea materies, laſſitudines poſt febres efficiens, eum peteret locum, qui ex antiquiore dolore jam obſtructus, hincque debilitatus, craſſiori morboſæ materiæ tranſitum neceſſario denegaret.

Sic *Epid.* 7. *Sect.* 7. *apud. Foës. pag.* 1139. morbos circa brumam ortos deſcribens, Tuſſes nimirum, Peripneu-

moniam, Anginas variæ ſpeciei, & Paraplexias „ Anginæ autem, inquit,
„ Paraplectica mala, aut dura & ſicca
„ erant, aut parva, & raro maturum
„ educentia. Nonnullis vero etiam mul-
„ tum educebatur. Qui ergo plus vo-
„ ce mala habebant, aut rigore corri-
„ piebantur, iis tuſſes in Anginas po-
„ tiſſimum deſinebant Qui vero ma-
„ nu ægre habebant, manibus tantum
„ reſoluti fuerunt. Qui autem equita-
„ runt, aut plurimum viæ confecerunt,
„ *ἢ ἄλλοτι τοῖσι σκέλεσι ταλαιπωρήσαν-*
„ *τες, τουτέοισιν ἐς ὀσφῦν, ἢ σκέλεα, ἀκρα-*
„ *σίαι παραπληγικαὶ*, aut alioqui cruri-
„ bus male habuerunt, iis Lumborum,
„ aut Crurum inpotentiæ ex reſolutio-
„ ne obortæ ſunt, & ad femora tibiaſ-
„ que laſſitudo ac dolor.

Epid. 4. pag. 1132. „ *Apemanti* ſoro-
„ ris filius tumida præcordia, & Lienem
„ habuit. Crebra ſpiratio erat, alvi ege-
„ ſtio

„ ſtio glutinoſa, & bilioſa, quibusdam
„ excrementis permiſtis. Κοπιώδης ἐξ
„ ἔργων, cum ex opere defatigatus eſſet,
„ 20. die abſceſſus in pedes decubuit, id-
„ que ex judicatione, qua delaſſatis ejuſ-
„ modi, non ad oculum verbi gratia,
„ ſed ad articulos, abſceſſus decumbat.

Idem obſervaverat in alius generis metaſtaſibus, v. g. iis, quæ poſt immanem tuſſim ceſſantem, partes paralyticas redderent, Epid. 4. pag. 1138. „ In tuſ-
„ ſientibus iis quidem, qui manibus labo-
„ rabant (male habebant) velut *puero*,
„ qui ſarmenta contorquebat, & *Amyn-*
„ *thæ* filio, ubi utriſque ſolius dextræ
„ reſolutio contigiſſet, ceſſabat tuſſis:
„ poſtquam enim tuſſiverant, hac af-
„ fecti ſunt. Qui vero aut equitarunt,
„ aut pedibus iter fecerunt, in Lum-
„ bis & Femoribus eam ſenſerunt.

Itaque, ſecundum *Hippocratem*, Juvenculæ noſtræ ideo ad Coxam materies

 decu-

decubuit, quod ſuo in famulatu pedibus, una cum toto corpore delaſſatis, multum uteretur; quodque etiam contuſio ad eundem locum contigiſſet. Atque hæc de Hippocratica Diagnoſi ac Prognoſi: examinanda jam ejus curatio eſt.

Epid. 4. pag. 1127. „ *Moſcho* nono
„ die largus ex nare ſiniſtra, paucus
„ autem ex dextra, ſanguis effluxit. In
„ 14 diem, prout debebat, judicatio
„ ab initio commovebatur. 17. die er-
„ rata in ciborum ratione contingebant.
„ 19. noctu enatum eſt ad aurem dex-
„ tram tuberculum parvum, intus du-
„ rum, foris paullum mole, dolorem in-
„ ferens, nec remittens. Purgatione re-
„ jecta ſunt admodum biliosa, puru-
„ lenta, ſepiæ atramento maxime ſimi-
„ lia. Neque ſecus, ac is, cui admota
„ cucurbitula, cum dolor ad Coxen-
„ dicem eſſet, in crus deſcendit, alle-
„ vatus eſt.

Nimi-

Nimirum *Moſchus* acuto morbo communi laborabat, quem dies 14. pro parte judicaturus videbatur, atque dies 17. integre forte judicaſſet, niſi Diætæ errores hanc Naturæ intentionem & conatum interturbaſſent. Hinc die 19. forte finiente, aut 20. inchoante, Metaſtaſis pone aurem contingebat; haud tamen cum totius morboſæ maſſæ eo verſus determinatione, ſiquidem conſtet ejusdemmet portionem inteſtina petiviſſe. Attamen *Hippocrates* curam hujus Metaſtaſeos eodem modo perfecit, quo ejus, qui metaſtaſin patiebatur ad Coxam; nempe Cucurbitulis.

Et pag. 1128. „*Qui ex figulino equo* „ *decidit*, cui nec illico admota eſt cu- „ curbita, ἐκάυθη ἔσω, intus uſtus „ eſt; ac die 20 malum recruduit: „ ſanguinis profluvia, feculenta, & „ erodentia, prodierunt.

Epid.

Epid. 5. pag. 1143. „ In Oenia-
„ dis *Eupolemus* Coxendicis & Ingui-
„ nis dolore conflictabatur, ut & in to-
„ to loco propinquo Coxæ juncturæ,
„ ab inguine, & anteriore coxendicis
„ parte. Huic ſanguis ex malleolo de-
„ tractus eſt, admodum multus, niger-
„ que idem, & craſſus: epoto autem
„ medicamento alvum deorſum purgan-
„ te, multum purgatus eſt, & melius
„ quidem ei aliqua ex parte fuit. Do-
„ lores vero non ceſſabant, ſed tum
„ Coxendicem, tum illius juncturam,
„ tum Cochonam „, (Cochone eſt illa
pars tota ſuperioris femoris anterior,
poſteriorque, quæ eſt a criſta Ilei &
Pube, uſque ad extremum Tuber oſſis I-
ſchii, cui inſidemus. Vid. *Goræum in Def.
& Foeſ. in Oecon.*) tum etiam inguinis loca,
„ ſuppuratio occupabat, ibique dolor
„ erat intenſior. Pus autem *os* potius,
„ quam *carnem*, pervadebat, & aliquan-
„ diu

„ diu ſic ſe habere ignorabatur, donec
„ admodum debilis extiterit.

„ Tandem Cruſtis valde multis, iiſ-
„ que magnis ac denſis, inuſtus eſt,
„ puſque multum & craſſum effluxit,
„ ac paucis poſt diebus interiit; tum
„ ex ulcerum magnitudine & multitu-
„ dine, tum ex corporis debilitate.
„ Hic videbatur ſanari potuiſſe, ſi uni-
„ ca ampla ſectione ſectus fuiſſet, & ſi
„ per eam ſectionem pus effluxiſſet: aut
„ ſi altera ſectione opus fuiſſet, amplam
„ eam facere: & hæc emnia ἐν τῇ ὥρῃ, ido-
„ neo ſuo tempore, inſtituere oportuiſſet.

„ *Lyconi* in Oeniadis in reliquis qui-
„ dem eadem contigere, dolores tamen
„ ad crus non admodum pervadebant,
„ neque purulentus extitit, verum ſa-
„ nus longo intervallo. Medicamenta
„ autem ebibebat (φάρμακα, medica-
„ menta purgantia) & cucurbitulas ad-

move-

„ movebat, ſanguis mittebatur, atque „ interea melius habere videbatur.

„ Lariſſæ *Scamander* Coxendicem „ ſyderatam habuit, ἰσχίον ἐσφακέλισε, „ coxendicem ſphacelatam habuit, & os „ diu diſparatum. Hic poſt magnam „ ſectionem, etiam uſque ad os ipſum „ factam, denique inuſtus eſt, ac tum „ 12mo poſt ſectionem die convulſio „ cœpit, ac magis detinuit. Convulſio- „ ne autem tentabatur crus ipſum ad „ latera uſque, quæ ad alteram etiam „ partem perveniebat. Crus autem con- „ trahebatur & extendebatur, cætera- „ que membra movebat, & maxillæ ri- „ guerunt. Hic octavo poſt convulſio- „ nis inſultum die convulſione periit. „ Utriculis vero concalefactis, ex oro- „ bis, ervis, ad curationem totum cor- „ pus fovebatur, & ab enemate pau- „ cum ſtercus tandem prodiit. Medica- „ mentum ſinceram bilem affatim de-

„ tur-

„ turbans, φάρμακον κατακορὲς, bibit,
„ & repetivit. Ac receſſit quidem al-
„ vus, nihil autem opis inde tulit. So-
„ mnus parvus venit. Rurſusque epoto
„ ſub veſperam valido medicamento,
„ ſinceram bilem affatim deturbante,
„ ſub ortum ſolis mortuus eſt. Ἐδόκει
„ δὲ ἂν πλείονα χρόνον διενεγκεῖν, εἰ μὴ
„ κατὰ τοῦ φαρμάκου τὴν ἰσχύν. Videbatur
„ autem longiore tempore morbum la-
„ turus fuiſſe, niſi propter violentiam
„ remedii periiſſet.

§. VI. Ex his cunctis liquet ſummam horum malorum curam Priſcis in eo poſitam fuiſſe, ut internis externisque auxiliis materiem a coxa revellerent. Ac primo quidem ſectio & uſtio frequenter adhibebantur, ſpemque curæ ipſis ſemper magnam videntur feciſſe; ita ut, quemadmodum pag. 156. animadvertebamus, mortem *Eupolemi* adſcripſerit *Hippocrates* debitæ, ac tempeſtivæ, ſimulque

que profundæ ſectioni neglectæ. Itidem legimus pag. 1151. Edit. *Foës. Hippocratem Cyrenii*, & *Hecaſonis* mortem, tardius factæ inuſtioni adſcripſiſſe. Imo utrumque hoc extremum remedium ſimul adhibitum fuiſſe docuit *Scamandri* mox data hiſtoria. Sectionem unam, latam, amplam, quandoque pluribus parvis prætuliſſe magnum virum, caſus *Eupolemi* manifeſtat. Sed ſimul partibus jam ſphacelatis hanc methodum non profuiſſe, nimia jam facta internorum deſtructione, antequam malum foras ſe verteret, *Scamandri*, aliorumque exempla luculenter demonſtrant.

Sectiones itidem hæ, atque inuſtiones leguntur quidem ad os uſque factæ, at in ſphacelo tantum, ubi vel nihil, vel profundiſſime ſecandum eſſet, & ubi mors cæteroqui certiſſima inſtaret. Cæterum amplæ ac latæ, haud vero nimis profundæ inſtituebantur, & a ſubſequen-

tium

tium ſæculorum Medicis inſtitutæ leguntur.

Hinc *Celſus Lib.* 4. *cap.* 22. inuſtionem duntaxat ſuperficiariam commendare videtur: „ Ultimum eſt, inquit, „ (& in uteri morbis quoque efficaciſ- „ ſimum) tribus aut quatuor locis ſu- „ per Coxam Cutem candentibus fer- „ ramentis exulcerare.

Equidem legitur *Hippocrates Lib. de int. aff. cap.* 53. apud *Chart. tom.* 7. *pag.* 677. jubere Iſchiadicis „ πολλὰς ἐσχάρας, καὶ βαθείας καῦσαι, eſcharas & „ multas & profundas inurere; „ ſed ideo profunditatem ad os uſque intelligere non videtur. In obeſis certe poteſt profunda uſtio eſſe, quæ tamen adipem vix omnem penetret. Imo os ipſum vitari oportere laudato mox loco innuit *Hippocrates*, jubens „ Eſcharas multas „ profundaſque inurere in oſſeis quidem „ partibus fungis, μύκησι; in carnoſis

„ vero ferramentis. „ Et alio hujus
„ libri loco jubet inuri modo Lino cru-
„ do.

Proſper Alpinus Libr. 3. *de Med. Aegyp. cap.* 12. innumeras Ægyptiorum curas, cauterio plurimis in morbis peractas, enarrans „ Hinc mirum, inquit,
„ non eſt, ſi proſpere hoc remedium in
„ omnibus articulorum doloribus, cura-
„ tu difficilioribus, experiuntur; potiſ-
„ ſimumque in Coxendico dolore mul-
„ tas uſtiones, non modo ſupra articu-
„ lum, ſed etiam ſupra femur facien-
„ tes. „ Gens porro illa, ut idem refert, inuſtiones facit Goſſypio, linteo involuto, filis cericis compreſſo, in conum formato, perpendiculariter perforato, cujus coni perforati baſin loco inurendo apponunt, interea dum incendunt apicem. Unde etiam ſuperficiaria videtur eorum uſtio eſſe. *Paræus Lib.* 18. *cap.* 28. ad digiti (lati procul dubio) pro-

fun-

funditatem locum hunc inuri jubet, idque tribus, quatuorve diverſis per ambitum articuli plagis; cavendo, inquit, ne Nervi lædantur. Cæterum raros invenimus, qui ad os uſque inuri locum jubeant, *Tulpium Lib.* 3. *cap.* 26. *Deckers Exerc. pract. pag.* 34. aliosque paucos ſi exceperis.

Referenda huc famoſa *Moxa*, ſive *Artemiſiæ Lanugo*, quam Indi parant. Agit nempe, quo priora, modo. Vim enim Artemiſiæ peculiarem hic non agnoſcimus. *Olaus Borrichius* dudum adverterat, majorum virium in Iſchiade curanda hanc cum Artemiſia factam inuſtionem non eſſe, ipſis veſicantibus. Et ſi, quæ pro & contra ſcriptitata fuerint ſuperiore ſæculo, apud *Bonetum Med. Sep. Tom.* 2. *Lib.* 6. *Sect.* 5. *cap. de Arthrit.* attente pervolvimus, abunde convincimur, hoc auxilium, adeo olim decantatum, tam caro pretio ſolutum,

 præ

præ reliquis inuſtionibus nihil ſingulare habere.

2do. *Cucurbitas Hippocrates* hic impenſe laudat; laudarunt omnes poſt illum Autores. Iterata harum actione Revulſio neceſſe eſt ab interioribus verſus exteriora fiat. Continuo enim magnam in molem elata integumenta, humores huc undique alliciunt: ſpeſque ſic fit, fore ut hac lege & moveatur, & attrahatur, quæ profunda in ſede locabatur, morbi materies. Idque revera fieri, innumera teſtantur exempla.

Ad Inuſtiones & Cucurbitas merito referimus lata *Veſicantia* noſtra. Clariſſimus *Boerhaave* ajebat ſæpius nobis, ſi vellet arcanum quoddam vendere, id fore tectas, & ſub alia ſpecie occultatas Cantharidas, in Iſchiadicis. Hoc remedium Emplaſtri forma, palma manus majus, adplicabat Coxæ, & dein poſt ingentem veſicam contractam auferebat,

vul-

vulnuſque percurabat: dolore non abeunte, repetebat idem octiduo poſt; idque aliquoties ac tertiam, quartamve vicem: quamvis raro id ſibi contigiſſe teſtaretur, ut quarto Emplaſtro indigeret. Innumeri ſunt, quos in Noſocomio hac Methodo ab annoſioribus hisce ærumnis percuravimus. Hæc autem cura vix obtinet, ubi locus ſponte exulceratur, ut in caſu Juvenculæ noſtræ; quamvis etiam in ambitu ulcerum ſemel iterumque explorata fuerit.

Tertio laudavit hic *Hipp. Venæ Sectiones*. Nec datur fere autor, qui eandem haud commendaverit revellendi animo, ſi indicatio utcumque vel juberet, vel permitteret. In initio tamen proficua magis futura, quam progreſſo malo, videtur.

Quarto, *Purgantia* & *Clyſmata* adhibuit, poſtque ipſum omnes. Præter Revulſionis intentionem generalem, ve-

teres videbantur quid peculiare ab his remediis expectare; ſaltem ab enematibus. *Dioſcorides* clyſmata hic adplicabat ex acerrimis omnium purgantibus. An Anatome hanc Veterum experientiam forſan confirmat? Arteria Natium *Winslowo* dicta, producit Hæmorrhoidalem internam, aliam omnino ab iis arteriis, quas vulgo Hæmorrhoidales internas appellare conſuevimus; ſimulque dat ramum ad Articulum femoris; imo dat Ramulos qui interiorem ſubſtantiam perreptant Nervi Iſchiadici. Præterea Ramus primus Arteriæ pudendæ internæ dat Ramos Hæmorrhoidales internos, & Ramum anterius poſteriuſque decurrentem ſupra cervicem oſſis femoris. Atque hæc de communibus Arteriis; ſi autem Nervos contemplemur, a Nervo Iſchiadico, pelvi egreſſo, Ramus proficiſcitur, qui Anum petit.

Quin-

Quinto, *Chliaſmata*, ſive *Fomenta tepida*, egregii uſus deprehendere cum *Hippocrate* Medici omnes; maxime ſi cum farinoſis in Cataplaſma redigerentur. Conabantur hinc omnia laxare, & per laxatos poros acres adigere ſtimulos. *Dioſcorides* in Iſchiadicis miſcuit Cataplaſmati Radicem ſcammonii, ipſamque Colocynthidem. Nullus fere Autor eſt, qui peculiare quoddam acre hic non commendaverit. Videte *Proſp. Alp. Med. Meth. Lib.* 9. *cap.* 5. *Foreſt. Lib.* 29. *Obſ.* 22. *in ſcholio.* Iſchiadis ſubita admodum curatio deſcribitur a *Boneto Med. ſept. Tom.* 2. *pag.* 575. partem affectam primo probe fricatam, igni dein expoſitam, fovendo hoc Linimento. ℞. Sapon. ven. raſi unc. I. Aq. Reg. Hung. q. ſ. Deinde fricando unguento, quod ex ung. Alth. Thereb. & Ol. Lumbr. pararetur. Egregium Belli Ducem *Hagæ Batavorum* iteratis

 veſi-

veſicantibus fruſtra fere vexaveram. Semicuratus iter ſuſcipere debuit. Loco, quo perrexerat, quietus, ferendo dolori non erat. Matrona conſulit, totum quantum femur involveret emplaſtro, quod ex pulvere Maſtiches cum ſpiritus vini ſ. q. pararetur. Adplicuit, dolore immunis Hagam rediit, rem mihi patefecit totam. Deſperatis pluribus hoc conſilio profui. *Calx viva cum melle*, vel cum unguentis quibusdam miſta, plures egregias curas mihi edidit.

Sexto, *Frictiones tum ſiccæ, tum humidæ*, rebus penetrantiſſimis inſtitutæ, pertinaciter continuatæ, ſæpius utiliſſimæ inventæ ſunt; ut jam exemplis ad n. 5. patuit.

Septimo *Thermas* commendant, laudantque plures. His curari multos, multos minime, compertum eſt. Plures vidi, qui Aquisgranenſibus, qui Badenſibus,

&c.

&c. uſi, vel nihil lucrati eſſent, vel in pejus verſi. Laudat tamen *Schultetus* proprio exemplo ſuo virtutes Balnei *Thalſengenſis*, vulgo *Geſundbrunn*, in Agro *Ulmenſi*: cujus uſu Iſchiadico dolore, aliis quidem remediis olim cedente, ſed tamen iterum redeunte, jam a novennio carebat. *Embroche* in deſperatis ſemper tentanda eſt, licet habeamus, quibus non profuerit; prodeſt tamen aliquando.

Octavo *Fonticulos* & Veterum multi, & uſus hodiernus, ſæpe ſalutares invenere. Irritatio eſt perpetua, perpetuuſque revellens effluxus.

§. VII. Veruntamen in cunctis hiſce tum Veterum, tum Modernorum methodis adhibendis, Prognoſis fere ſemper incerta eſt: cum natura mali nos prorſum lateat, nec niſi ex effectibus, &, ut ajunt, a poſteriore nobis ſæpe manifeſtetur. Conſiderentur

varii tantummodo, qui afficiuntur, loci! Prava materies hæret fortaſſis in cute modo, vel in Panniculo adipoſo, vel in Faſcia lata, vel in involucris Muſculorum ſuperiorum, inferiorumve, vel in involucris Iſchiadici Nervi vel in Perioſteo ſuperioris partis oſſis femoris, vel in Perioſteo oſſis Iſchii, vel in oſſea parte Acetabuli, vel in Capſa ligamentoſa Articuli, vel in Cartilaginibus ſeu Os, ſeu Cavum acetabuli incruſtantibus, vel in Glandula magna, vel in Ligamento tereti, ejusve ſive alterutra, ſive utraque origine, vel denique in pluribus harum partium ſimul. Deinde ad loca tam varia etiam multiplex adpellit materia. Eſt enim ſerum acre Podagricum, Rheumaticum, Scorbuticum, Venereum; ſi locus primario afficiatur: vel eſt ichor, ſanies, pus, acrimonia jam expoſita, metaſtatice huc aliunde delata: vel eſt materies genita

ex

ex prægreſſa loci hujus communi inflammatione. Quæcumque jam materies ſit, ſi non corrumpatur, ſi eliciatur extrorſum, ſi nova non ſuccedat, ſi nihil intus deſtruxerit, integram poteſt admittere curam. Si vero expulſam priorem nova ſubſequatur, recidivas facit, curaſque inconſtantes. Sed enim vero ſi corrumpatur, diuque ibidem hæreat, cunctas hic partes peſſumdet neceſſe eſt. Ita vidimus in Noſocomio nunc ipſos Muſculos, Nervoſque putredine liquatos; nunc Os femoris carioſum; nunc laceram articularem Capſulam; alio tempore Acetabulum carioſum fractum; alia vice caput oſſis totum, eroſo ligamento, extra Acetabulum; iterum Acetabulum deſtructum totum, ita ut vel illud ſolum, vel & Os Iſchii, & Os Sacrum, & Vertebræ Lumborum, carie conſumerentur; nunc iterum per-

fectam

fectam Oſſis femoris cum acetabulo Anchyloſin &c.

His ergo omnibus, quæ ad variam morbi ſedem, variamque materiæ Naturam ſpectant, conſideratis, minus mirabimur tam curas inconſtantes, quam caſus deſperatos. Erimuſque in Prognoſi cautiores cum morbus toties fallat nos; quid dicam! cum ipſum τὸν πάνυ fefellerit *Hippocratem*. Juvat textum adducere ex Epid. 5. pag. 1151. „ *Hecaſoni* in Omilo, ex Corporis impu-
„ ritate, & prava (ſeu intempeſtive
„ data) purgatione, gravis in Coxen-
„ dicem dolor incubuit. Quo qui-
„ dem demittente, febribus correptus
„ eſt, diuque Lectulo decumbens, ne-
„ que bibebat quidem, neque ſitiebat.
„ Debilis quidem erat, & crebro in-
„ horruit. Huic probe quidem, ut
„ conveniebat, morbus ſublatus eſt;
„ corpus autem ex oblatis opem per-

„ cipie-

„ cipiebat. " Igitur videbatur laboraſſe *Hecaſòn* Phthiſi vere coxaria, hecticas febres, cum frequenti horrore, & magna debilitate, inducente. Morbo liberari viſus eſt, vireſque deperditas belle recuperare, ut jam ſaneſcere videretur. Sed an ſanus factus eſt? „ Tan-
„ dem, ait, morbus per inferiora eru-
„ pit, ac totus cum multa bile ſeceſ-
„ ſit, & mente motus interiit. „ Ergo morbus lucido quodam intervallo latuerat, & veluti curatus habebatur; & quidem ita, ut *Hippocrates* ſubjungat,
„ ἐδόκει δὲ ἂν ἐκφύγειν τὸ νόσημα, *He-*
„ *caſon* videbatur morbo emergere, e
„ morbo evadere. " Sed interea tandem morbus per inferiora ſeceſſit, occiditque *Hecaſonem*. Id quod Phthiſicis ſolenne eſt, ut diarrhœa colliquante pereant. Hujus *Phthiſeos Iſchiadicæ* exempla plura præcedentibus Tomis *Rat. Med.* dedi, morte paſſim terminatæ.

tæ. Diarrhœa hæc colliquans latenter promota *Eupolemon* occiderat, pag. 156.

§. VIII. Haud omnium tamen in hac Phthiſi iſchiadica ſortem æque deſperatam eſſe, binis exemplis luculentis *Tom.* 3. *Rat. Med. cap.* 5. clare vidimus. Ipſiſſimaque juvencula, cujus caſus totum hoc caput genuit, eadem, qua illæ binæ, methodo, lactea ſcilicet Diæta, cum largo corticis peruviani uſu, huc uſque bene ſe habet, ulcere Lympham modicam exſudante. Lymphæ autem hujus inde revellendæ cauſa, fonticulus inciſus eſt. Hoc tempore toroſa, robuſta, duros ſuos labores indefatigata perficit, idque jam trimeſtri ſpatio. Cæterum ſapones Herbæque ſaponaceæ atque antiſcorbuticæ dictæ, ſi largiſſime ſumantur, egregium uſum habent, ubicumque ſpes reſolutionis aliqua ſupereſt.

CA-

CAPUT V.

DE APOPLEXIA ET NERVORUM MORBIS.

§. I. *Variæ cauſæ remotæ Apoplexiæ, unam modo eandemque cauſam proximam facientes, cadaveribus ſectis demonſtrantur; ſimulque practice diſſeritur circa Apoplexiam, ſive deſperatam, ſive ſanabilem, ex cauſarum expoſitarum contemplatione.* §. II. *Examen cauſæ, cur toties Apoplexia aut generet paralyſin, aut ipſam ſequatur. Ea occaſione oſtenditur, cauſam eandem proximam in decem v. g. hominibus, decem varios Cerebri, Nervorumque gignere morbos. Ideoque quid iidem hi morbi cummune inter ſe, quid diverſum habeant, & quinam demum ex illa diverſitate effectus diverſi producantur, examinatur.* §. III. *Reperitur tamen, ab omnibus hiſce Catalepſin maxime abludere; cujus miræ hiſtoriæ enarrantur, examinantur, magnamque partem inexplicabiles declarantur: qua occaſione etiam aliquid de ſomnambulis.* §. IV. *Examen quæſtionis, cur Cerebro uno in latere affecto, oppoſitum latus Paralyſis prehendat. Aſſertio hæc juſtos intra terminos limitatur contrariis obſer-*

obſervationibus. De Lympha Cerebri non concreſcibili.

§. I. Nonnullos morbos reperire eſt, qui ſæpius licet viſi, inſpectiſque demonſtrati Cadaveribus, repetito tamen frequentius examine, Medicinam magis illuſtrent magisque: quos inter Apoplexiam eique affines morbos merito recenſemus; de qua porro ut quid digne proferamus, primo hiſtorias morborum varias, cadaverumque ſectiones præmittemus.

Anni currentis 15. Aprilis, fœmina 102. annorum habita, in Noſocomio *civico* extinguebatur. Cadaver petieram, Fati ſenilis proſpectum Auditoribus daturus. Exp. Noſocomii illius Phyſicus Dominus *Erndl* ſequentem primo dabat Anamneſin: Autumno elapſo febrim continuam paſſa erat, hyeme diarrhœam. Aptis reſtituta medelis, viribus tamen ſenſim defecit; ut lectu-

lectulo perpetuo affixa, cardiacis ſemper fovenda eſſet. Brevi ante mortem, en, inquit, morior! ſumto autem cardiaco, gaudeo, ait, denuo me recolligo; ſimulque deſiit vivere. En jam quæ dabat Anatome!

Muſculi abdominales ſoli quidem tenuatiſſimi, cæteri vero muſculi omnes, tendineſque femorum, ſurarum, colli, dorſi, omnino carnoſi, toroſi, pinguedinoſi, ut in ætate media. Egregia omnia viſcera ventris. In Thorace itidem boni Pulmones; Cor, vaſa majora, ut in homine ſano 30. annorum ſe habebant. Haud igitur quod expectaveram, & demonſtrare geſtiveram, inveni: inveni autem, quod non cogitaveram. Intra Cranium nempe, ubi cerebrum totum minime ſiccum, ſed maxime naturale erat, Cruor ater, ſpiſſus, effuſus erat ſub Pia Matre, ad lobum poſteriorem ſiniſtrum ita qui-

dem, ut cavum, pollicem capiens, in hoc lobo expleret.

Eſt Apoplexiæ ſpecies, ſolo ſpirituum defectu oriunda, quæ huic fœminæ jam pluries intentaverat mortis minas. Cum pauca tamen quantitate ſpirituum, ope Cardiacorum, tum replentium, tum excitantium, refecta, vitam protraxit. Jam vero effuſus cruor ſubjecta preſſit; Cranio enim ſemper exacte pleno, preſſio grumoſi ſanguinis in lobo poſteriore Cerebri removebat a ſe per ambitum lobi ſubſtantiam; ea remota ſubſtantia premebat vicina ſibi, atque ita compreſſio progreſſa videtur ad ipſam uſque Medullam oblongatam: quo demum factum, ut pauca illa ſpirituum copia, qua debilis hæc vita eouſque ſuſtentata, protractaque fuerat, interciperetur, eaque intercepta, Mors adeſſet. Utrum nunc ſanguis ſenſim ibidem colligi cœperit, an effuſus recenter fuerit, incertum: poſſe

ta-

tamen ſubito ante mortem effundi, ſequentibus demonſtrabitur.

2. Die 19. Febr. ex eodem Noſocomio adferebatur mihi cadaver ſenis, qui ſtrenuus ſemper helluo vini, eodem ſeſe triduo ante mortem ita impleverat, ut in ipſa ebrietate Apoplexia ἰσχυρῇ tactus bidui ſpatio extingueretur.

Dura Mater bona, tota vero Pia dicta aneuryſmatica & varicoſa omnino fuit, idque non in ſuperficie modo, ſed inter omnes cerebri anfractus ſeu volvulos, & inter utrumque hemiſphærium, potiſſimum vero ad Tempora. Ventriculus anterior cerebri ſiniſter grumoſi ſanguinis eam habebat copiam, ut commune cochleare expleret, dexter dimidium paulo fluidioris. Cerebelli Pia Mater, maxime ſiniſtri, ut ea cerebri ſe habebat.

Alcoholis eſt, dum ſanguine ſuſceptum circumducitur, illum rarefacere

Spatium igitur majus occupantes humores, vaſa extendunt, dilatant, ſimulque eadem dilatata, quod vehementem ſtimulum circumferant, in validiorem adigunt actionem. Repetita multoties hac actione, debilitantur ſic vaſa, ut communi & tranquilla humorum circulatione languide tantum reagant, nec niſi ſtimulo repetito debite ſuos propellant humores. Sed demonſtratum eſt, repetita rarefactione humorum vaſa debilitari. Ergo quo ſæpius neceſſarius eſt ſtimulus, ut torpor vaſorum excitetur, eo frequentius eadem rarefactio, vaſa extendens, cauſam debilitatis adauget. Et hinc demum triſtis illa neceſſitas vini, ſpirituumve copiam ſenſim augendi, cum vaſa de die in diem debiliora, a conſuetis ultra non afficiantur. Hinc ſenſim homo ita flaccidus adparet, ut, qui Dei eſt imago, jam referat Bacchi ſimulacrum. Hinc igitur capimus cur

Ar-

Arteriæ Venæque Piæ Matris aneuryſmaticæ ac varicoſæ fiant: id quod videtur tolerari utcumque poſſe, abſque eo quod vaſa dehiſcant, quia æquabiliter ſuſtinentur; at in Ventriculis cerebri alia res eſt. Vaſa innumera plexus Choroidei poſſunt pro momento ſine reſiſtentia eſſe, ſi plus Lymphæ ex iisdem reſorbeatur, quam in illos influit. Vel ſi id non fit, ſaltem vaſa in rore, vel liquore perpetuo ſita, debilitari, ac dilatari prædictis internis de cauſis ita queunt, ut facile dehiſcant: præterquam quod acrimonia in his corporibus nata, acrem ventriculis Lympham inſtillet, quæ eadem vaſa corrodat, facileque diſſolvat. Hinc demum effuſio ſanguinis. Hinc ventriculi ſanguine turgidi totum cerebrum ac Medulam Oblongatam comprimunt. Hinc capimus, unicam unciam ſanguinis, intra cranium effuſam, inter Apoplexiæ cauſas ab Autoribus jure referri.

3. Sartor 55. annn. 9. Aug. 1757, terrore, mœrore, gravique ira correptus cubitum ſanus petit. 10. Aug. evigilans deprehendit ſe toto latere dextro tumidum, ac paralyticum; idque haud in crure, brachioque ſolis, verum etiam in gena, & lingua, ita ut loquens non intelligeretur. Vena ipſi mox ſecta eſt, & quæ reliqua artis erant, adhibita, tandem trigeſies balneo Badenſi uſus eſt. Quibus omnibus id effectum, ut tumor partium demitteret quidem, & cruri quiſquam rediret motus; paralyſis vero eodem perſeveraret cæteris in partibus modo.

Prima vice illum vidi 9. Junii 1758, eumque ab illo die ad Machinam electricam adhibere cœpi. Eſt idem ille, de quo *Rat. Med. part.* 3. *cap.* 6. *n°* 11. Menſe Januario 1759. in lecto jacens, expedite poterat brachium, digitoſque movere; extra lectum vero minus.

Ha-

Habent id plures Paralytici, dum incipiunt emendari. Suſtentatis partibus, obſcurus, qui redierit muſculis, motus eosdem facilius movet, quam ſi pendente brachio muſculi totum brachii pondus ſimul ſuſtinere attollereque debeant. Junio menſe vox diſtinctior, tantusque jam pedis motus, ut ſolus, ſine ſcipione, magnam circumambulet aulam.

Nona autem Junii ad ſecundam pomeridianam Machinæ accedens, dixerat famulo Noſocomii quidem, ſibi bene non eſſe, nobis vero nihil, niſi ad 10. forte ictum. Ducebatur illico in lectum, ut parum quieſceret, utque quid ipſi deeſſet examinarem. Illico magnam præcordiorum anxietatem conquerebatur, & intra dimidiæ horæ ſpatium mentis compos ultra non fuit. Fruſtra vena ſecta eſt; fruſtra injectum Enema, adhibitaque veſicantia. Deglutitio ſub-

lata prohibuit uſum medicamentorum. Intra quadrihorium expiravit.

In Cadavere Dura Mater a latere ſiniſtro ſinus Falciformis cum cranio concreverat, ibidemque craſſa ac dura erat. In ſiniſtro cerebri hemiſphærio, potiſſimum ad latus, varicoſiſſima eadem erat, in dextro autem parum tantum. Eademque in plaga, qua Dura Mater cum cranio cohærebat, etiam arcte coibat cum Arachnoidæa ac Pia membranis. Sub Arachnoidæa in poſterioris lobi cerebri parte priore & læva, Lympha multa ſplendens, hinc inde ſubrubella, adparuit. Eadem Lympha coagulata, tremula, conſpiciebatur in lobi hujus poſteriore plaga, maxime inter medullæ volvulos, ſupra Piam Matrem. Cæterum niger ſanguis videbatur omnes medullæ gyros, volvuloſve per totum Encephalon ſejungere; id quod adhuc adparebat profundioribus

ſectio-

ſectionibus jam Medullæ bona parte ablata. Ventriculus ſiniſter anterior, ſive ſuperior dictus, & ampliſſimus omnino erat, & tum copioſiſſima rubellla aqua, tum grumoſo ſanguine plenus fuit; dexter vero ejus compar ſuam & amplitudinem, & lympham, naturalem habuit. Ventriculus quartus, amplus, copioſo, ac coagulato ſanguine, diſtentus erat, uſque ad foramen magnum oſſis occipitis.

In ſiniſtro cerebri hemiſphærio quæ enarrata vitia ſunt, ad Paralyſin dextri lateris explicandam ſufficiunt. Vitia Ventriculi quarti ad Apoplexiam, eamque tam cito letalem, intelligendam ſufficienter quoque facere videntur. Expoſueram ad ægrum II. quo pacto in plexu choroideo vaſa rodi, rumpique poſſint, ac ſanguinem ſuum intra ventriculos cerebri anteriores effundere. Eadem explicatio valet ad Ventriculum

quartum, cum & ſpeciem quandam plexus choroidei habeat. Cæterum ex hiſtoria morbi patet, hanc effuſionem letalem ſubito contigiſſe: an forſitan nimium repleverit ventriculum in prægreſſo mox prandio; hacque lege Aorta, tumente ventriculo compreſſa, impetum majorem in tenera plexus hujus vaſa excitaſſet?

4. Die Julii 6. 1759. anatomen puellæ feci, quæ jugi cephalæa laboraverat. *Jugi* dico; cum, ex quo loqui potuit, eandem ſit perpetuo conqueſta. Præcipuam vero ejus ſedem ad poſtica oculi ſiniſtri potiſſimum indicaverat. Cætera hilaris, agilis, curſu, ſaltu, luſu, indeſinenter ſe exercens, nunquam tuſſire, aut anhelare, nunquam defatigari, a digno parente, Viennenſi Medico, obſervata eſt. Sex cum dimidio annos nata interiit. Octiduo ante mortem ſtupida nonnihil, & oblivioſa non-

nonnunquam deprehendebatur, in reliquis tamen omnibus ſana. Quatriduo ante mortem & ipſam prehendit apoplexia, & dextrum brachium convulſio. Ultimo vitæ biduo convulſio ceſſavit, Apoplexia autem ſine notabili febre placidum vitæ finem fecit.

Dura Mater bona, Pia tota quanta varicoſiſſima utroque in cerebri hemiſphærio. In ſinu longitudinali, ab ipſa fronte, uſque dum ille in ſinus laterales abit, corpus album reperiebatur, inſtar oblongi vermis. Sinus idem binis in locis habebat membranaceam expanſionem, ab uno ejus pariete in alium porrectam, tenſam. Ad primam harum oblongum hoc corpus album duas in partes ſindebatur, quarum altera ſub hac expanſione, altera ſupra eandem pergebat: emenſæ autem hæ binæ partes expanſionis latitudinem, quatuor propemodum lineas habentem, denuo

coi-

coibant: ita ut poſthac Solitarius veluti vermis ſupra poſteriorem expanſionem, ſine ulla diviſione, tranſcurreret, ſinuſque laterales utrinque ſubiret. Ex Ventriculo ſuperiore cerebri dextro uncias duas aquæ eduximus. Limpidiſſima hæc erat, inodora, igni impoſita non coagulabilis, ſyrupi violarum colorem minime mutans. Aderat & aqua in fundo cerebri, ad uſque foramen magnum oſſis occipitis; ſed eandem ibi in vita hæſiſſe affirmare non auſim. Forte enim, dum ſectionem planam juxta lacunar ſinus facientes, ſimul hunc ſinum leviter læderemus, exſiliens inde Lympha undique deorſum, adeoque inter Duram Matrem cerebrumque inſinuare ſe potuit; unde certe longe copioſior Lympha in ventriculo fuerit. Pulmo totus quantus accretus fuit Pleuræ, Pericardio, Diaphragmati; ipſique inter ſeſe connati mutuo Lobi. Modus

dus autem hujus mutuæ concretionis non erat illi ſimilis, qui in pectoris morbis vel alias ad luctamina mortis, a craſſo ſero tranſſudante ortus, digitis commode ſolvi poſſit: neque ſimilis etiam illi, qui celluloſa productione, haud omnino difficulter ſolvenda, ſæpe obſervatur: ſed erat omni in puncto Thoracis coalitio firmiſſima, ſolidiſſima, cultello tantum, magnaque cum patientia, demum ſolvenda; ita tamen ut nonnullis in locis pulmo facilius perſcinderetur, ac laceraretur, quam a nexu ſine læſione ſolveretur: nullibi autem id difficilius, quam toto pectoris ſiniſtro cavo.

Hæc ergo puella poſt perennem Cephalæam demum Apoplexia quatuor dierum moritur. Non morabor hic peſſime affecti pectoris in caſu, quo a longa die ejusmodi cauſæ hic natæ erant, a quibus reſpiratio longe vitioſiſſima oriri debuiſſet; cum de ſimili caſu

ege-

egerim *Rat. Med. part.* 2. *cap.* 8. Adeoque ad Apoplexiam me modo converto. Oblongus veluti vermis ſinus longitudinalis merus polypus fuit. Patebat id maxime, ubi crura ejus utrinque ex ſinibus Occipitalibus extrahebantur: alba polypi materies incipiebat hic rubro ſanguine tingi, & ſanguineas fibras a ſeſe dimittere. Confirmabat merum modo polypum eſſe ejuſdem in aqua diſſolutio, & intertius. Nam, quo poſt aliquot dies eum maturiori examini ſubjicerem, juſſeram non in ſpiritu, ne contraheretur, ſed in aqua ſervari: quarto autem ex illinc die examinaturus, fere periiſſe dolebam. Porro de natura polyporum, in humano corpore genitorum, id eſſe, *Rat. Med. part.* 1. *pag.* 131. demonſtravi, quod in ſpiritu ſubſiſterent, in aqua vero evaneſcerent. An a preſſione intra ſinum genitus polypus, ut variis exemplis oſtendi *Rat. Med. part.* 2. *cap.* 7? Forte; ſed

ſed compreſſione ſanguinis abſente etiam polypos copioſos generari poſthac 2. Octobris propediem elapſi in cadavere didici. Homo quinquagenarius anomala Arthritide a 13. annis in calcem ad articulos converſus, & diriſſimis paroxyſmis fere conſumtus; a triennio frequentibus paroxyſmis Colicæ Pictonum excruciatus, pus grave, copioſum a quatuor menſibus in omni Urina deponens; lenta demum tabe in Noſocomio periit. In dilatatiſſimis Aorta, & Vena cava, in peramplis arteriis veniſque Iliacis, arteria carotide, ac ſubclavia, in vena jugulari, tenuem chordam polypoſam invenimus, cujus chordæ diameter in maxima arteria vix ultra lineam, in magna vena vix duas excederet lineas; quemadmodum etiam ſinus falciformis exhibebat. Hic certe preſſio nulla, ſed vacuitas maxima ubique erat, cum polypo univerſo. Nec

in

in capite preſſio ſanguinis fuerat, cum ibi nihil fere ſanguinis in vaſis, Dura Matre in ſiniſtro latere excepta, cumque etiam Ventriculi anteriores cerebri ita vacui eſſent, licet magni, ut vix drachmam aquæ, ad ignem minime coagulabilis, educere potuerim.

Hinc vel a preſſione, vel a ſtagnatione Polypus húic, de qua agimus, puellæ productus eſt. Cephalææ antiquæ cauſa venis forte tribuenda varicoſis eſt: qualia exempla, ut cephalææ cauſas, Collectores caſuum nobis alibi demonſtrant.

Intelligimus porro, cur Apoplexia tam frequenter letalis ſit. Si compreſſio ab aqua, vel a ſanguine producta cauſam proximam produxerit, opus eſt, ſi Morbus curabitur, ut tum copioſum ſerum reſorbeatur, tum ſanguis effuſus fotu, ac veluti coctione, aptus reddatur, qui reſorberi poſſit. Sed ad talem reſor-

ſorptionem, coctionemque, certum quoddam tempus natura requirit. Si ſufficiens circulatio per minus compreſſas partes interea temporis detur, ſi partes minus preſſæ nimia humorum copia non obruantur, dum per compreſſiores tranſire vetantur, ſpes eſt ut homo vel ſaneſcat integre, vel ſaltem necdum moriatur. Sin vero contrarium, ut pereat neceſſe eſt. Imo forte reſorbetur materies, ſed eroſo de vaſe novus exſtillans liquor cauſam proximam redintegrat. Unde intelligitur, cur nonnunquam per paroxyſmos adoriatur, letalis demum Apoplexia.

Si his jungamus cauſas Apoplexiæ proximas, aliunde natas, v. g. a Plethora, a ſeroſa Colluvie, a Contuſione, &c. patet evidenter revellentem dictam Methodum a magno *Boerhaavio* commendatam, unicum fere id eſſe, quod in Apoplexia ejusmodi prodeſſe

 poſ-

poſſit: ſed ſimul ex contemplatione cauſarum proximarum nihil perniciosius Emeticis, (quæ utinam *Sydenhami* autoritate minus fulcirentur!) in eadem dari poſſe vel inde concludimus, quod vis humorum actione Emetici verſus caput aucta, cauſam morbi proximam augeat, ac ſæpe reddat inſuperabilem.

Sed hæc methodus ſi integra adplicetur, bonam ægri deglutitionem ſupponit: quod in Apoplecticis ſæpe fit; quo nempe ægri hæc Revellentia affatim hauriant. Cum vero dentur, quibus omnis omnino deglutiendi ſit ablata facultas, ratio alia adparet, cur ſors hominis inſuperabilis ſit. Eſt malum hoc ratione cauſæ, & ratione effectus.

Tandem ea Apoplexiæ ſpecies, quæ oriunda ex defectu non quidem ſanguinis, ſed materiæ ultimo elaboratæ, unde ſubtilis ille liquor, ſpiritus dictus, parandus; tum & illa, quæ a frigido glutino-

ſo

ſo ſanguine proficiſcitur; longiore tempore egent, quam ut ſufficienter ſuis in cauſis emendari poſſint. Unde hæ ſpecies hominem e medio tollunt, antequam vel reſtituti ſpiritus, vel iners pituita ſoluta, mobiliſque reddita fuerit.

§. II. Cur Apoplexia toties Paralyſin ſive ſequatur, ſive generet? Reſp. Paralyſeos, Epilepſiæ, Apoplexiæ, Lethargi, Cataphoræ, Convulſionis, aliorumque Cerebri morborum, cauſæ reperiuntur eædem. Quod ita intellectum velim, ut licet frequenter inveniantur diſtinctæ variorum horum morborum cauſæ proximæ, ſæpe tamen quoque confundantur: ita quidem ut ſerum abundans ventriculorum anteriorum cerebri, in uno Apoplexiam creaverit, in alio Epilepſiam, in tertio Paralyſin. Obſtructione ſeu potius Symphyſi vaſorum, vehentium ſanguinem ab Encephalo in Sinum longitudinalem reducem, tumque ſpiſſa

Lympha ſub Pia Matre effuſa, vidi in jureconſulto diriſſimam ortam Epilepſiam chronicam, tandem acutam, letalem: quæ cauſæ tamen leguntur alibi inemendabilem induxiſſe Apoplexiam. Legite *Boerhaavii Caput de Apoplexiâ*, cum *Ill. Præſidis Comm.* Videte dein *Hildanum*, *Borellum*, *Tulpium*, *Schenckium*, *Bonetum*, *Mangetum*; quotiesne docti hi viri deſcribunt eandem inventam in Cadaveribus cauſam, quæ hos diverſiſſimos effectus produxerit?

Quod ſi ita ſe habet, conſequitur id, ut concludamus, eandem cauſam, v. g. ſeroſam ventriculorum cerebri colluviem, ipſa preſſionis differentia, vi etiam compreſſionis in hanc magis, quam in illam Cerebri, cerebellive plagam determinatæ, tum & majore aut minore reſiſtentia compreſſæ partis ad vim preſſionis, magnam varietatem habere in effectibus inde producendis.

2do.

2do. Comprehendimus quoque cauſam eandem ſuis in effectibus mutabilem reddi, omninoque variam; tum pro effuſi liquidi copia aucta vel imminuta, tum pro leviore aut graviore mutatione, ac labefactatione partium compreſſarum, tum etiam varietate preſſionis, viam ſibi novam ad alias cerebri plagas molientis, tum denique variante hominis regimine & diæta. Quibus rite penſitatis non eſt ſane, cur valdopere miremur, quod a cauſa, quæ nobis eadem eſſe videtur, diverſos effectus; & quod a diverſiſſimis naturæ cauſis, eundem plane contemplemur effectum.

3^{tio}. Intelligimus utcumque, quamnam ob cauſam omnes hi morbi, humoribus geniti, etiam queant defectu oriri humorum. Dum enim ita collabitur cerebrum, ut tranſeat nihil, eſt Apoplexia ab inopia humorum. Dum plagæ quædam collabuntur, his tamen vicinæ

nonnullæ ſat perviæ manent, ut excipiant, transmittantque, qui circulum continuet, humorem; minæ ad Apoplexiam, vel Paralyſes, ſubſequentur plus minus completæ. Denique dum uno momento vaſa hæc tenera vi ſuperſtite ſanguinis penetrantur, altero momento præ nimio collapſu penetrari nequeunt, convulſiones ſubſequantur neceſſe eſt.

4$^{to.}$ Capitur quoque, cur omnium horum morborum ſive affinitas, ſive diſparitas, rite inter ſe collatæ, ideam eorundem Medicorum menti vividiſſimam imprimant: ita quidem, ut Apoplexia compreſſione nata univerſum Encephalum æquabiliter premat; deinde ut cauſa Paralyſin generans nonnullas modo fibras premat, quorundam nervorum futuras origines; tandem ut cauſa Epilepſiam, aut Convulſionem, efficiens, uno momento vi irruens, terri-

biles

biles producat contractiones, altero momento, repleto quaſi nimium cerebro, vi repellatur: unde Epilepſia vera eſt veluti alternans Apoplexia, & nimius motus; & ceſſante demum illo motu, ſomnus Apoplecticus fit, quo morbus veluti coquitur, ſi paroxyſmus eſt curabilis: ſin minus, in letalem abit Apoplexiam.

§. III. Ab his regulis ſola Catalepſis abludit. Ut ejus legitima idea habeatur, omnino totus caſus legendus eſt, quem *Ill. Præſes* refert ad §. 1086. Aph. *Boerh.* ex *Act. Reg. Scient. Par. ann.* 1742. Primo enim deſcribitur Catalepſis perfecta, cum omnibus ſuis ſtupendis apparitionibus. Id tamen hic notandum, quod in omnibus Catalepticorum hiſtoriis, quivis diverſi Obſervatores diſtinctum quid, alii præ aliis, notent; quodque hinc Catalepſeos tam varia facies deſcribi ſoleat: quamvis fateamur in o-

ni vera Catalepſi, ipſis deſcripta, illud Catalepticum, καταχρηστικῶς ita dictum, certo morbi tempore in ſingulis adeſſe. Tum & mire mutantur ipſi hi morbi. Cataleptica, de qua textu citato, elapſo aliquo tempore ſimul fiebat ſomnambula; deinde in eo etiam mutabatur morbus, quod deinceps multa garriret, inordinate loqueretur, cantaret, videret, & poſt deambulationes peractas iterum lectum peteret, tegeret corpus ſtragulis, cataleptica fieret, & poſt quadrantẽ horæ catalepſeos paroxyſmum totum abſolveret. Ut melius autem capiatur, qui morbus hic ſe habeat, en quæ viderim!

Puella 12. annorum frigida, mucoſa tota, catalepſi bis ter nychthemeri ſpatio repetente, corripitur; idque integro ferme menſis ſpatio. Catalepſis quacunque corporis poſitione eam prehenderet, jacentem, ſtantem, incedentem, in manducatione cibus potuſve ad

os

os ducentem, ſemper illam in eadem poſitione ſervabat; niſi forte quis alius mutaret. Vix per octiduum hic fuerat morbi ſtatus, quin ingentem ſubiret mutationem. Quæ enim taciturna olim, in paroxyſmis jam fit garrula, tantaque cum rapiditate loquax, ut ſana nunquam tam præcipitanter loqueretur; ſed diſtincte tamen, & ad rem. In pluribus paroxyſmis præſens audivi eam *Pſalmos Davidicos* cantantem ritu Proteſtantium, quorum fide a teneris imbuta erat. Cantus autem ille notas muſicas exacte obſervabat, ut aſſeverabant adſtantes. Tum audivi recitantem Catechiſmum, quem tenuerat memoriter, una cum plurimis textibus ex ſacris Bibliis, ad quæſtionem catechiſmi quamlibet adpoſitis. Cum ad textus hos Librum adjungeret ſacri Autoris, & Caput, & Verſiculum, illico ego in catechiſmo id examinans ad literam omnia

mnia prolata eſſe ſtupebam. Sed neque hic finis. In vitia hominum acriter inferebatur, & occaſione textuum laudatorum invehebatur in Adulteros & impudicos homines, præprimis autem in hominem viduum, in vicinia habitantem, quod pellicem domi aleret; qui tamen ipſe, paroxyſmum viſurus advolaverat, atque ita præſens præſentem audiebat has diras imprecationes in ſeſe proferentem, quanquam ipſe nullatenus puellæ ſub conſpectum caderet. Sæpius contigit, ut tum familia, tum ego maxime, quid doli ſubeſſe ſuſpicati, varia, explorandi gratia, tentaverimus; ſed nihil ſimile. Nunc unguibus teneram cutim ita vellicabam, ut multis poſt diebus impreſſa veſtigia gereret; nunc lumen ipſis fere pupillis admovi, viſurus an ſe contraherent; acicula varias corporis plagas pupugi, ita ut ſanguis inde exſiliret: verum omnia incaſſum.

In

Interim per totum paroxyſmi tempus quotieſcumque ego brachium, crus, manum, digitum, caput, ſitu mutabam: perfecte ſic, ut poſueram, manſit, itaque tam longo temporis ſpatio, quo ego ſanus, partes extenſas eodem in ſitu neutiquam ſervarem. Perfecte curata eſt iis, quæ mucoſam ac flaccidam temperiem emendarent.

In hoc igitur morbo τὶ ἄγνωϛον adeſt. Ab una parte commercium corpus inter mentemque deletum adparebat, quod nervi ſentientes nullatenus viderentur affici; ab altera parte commercium id non deletum adparebat, quod ſapienter ratiocinata, & memoriter multa aptiſſime recitans, organa vocis, (& quotuplicia hæc!) expeditiſſime moderaret. Sed eſt præterea aliud adhuc notandum hic. Nervi ad motum deſtinati ſe non ita habent, atque in Paralyticis, quando commercium nervi

cum

cum Senſorio communi interceptum eſt. In Paralyſi enim affecta pars mox flacceſcit, fitque immobilis, atque haud raro etiam inſenſilis: in catalepſi vero corpus manet ut antea, ſedentis, gradientis, ſtantis, comedentis, bibentis, figura. Haud ergo Paralyſis eſt, ſed etiam non eſt motus. Quid ergo eſt? Eſt continuatio ejus, quod ultimo ſanitatis momento ad motum bonum requiſitum aderat: id nempe in ea, quæ olim movebatur, ſe ſuſtinet parte. Imo ſi adſtantium quis ſitum hunc permutaverit, & in alium direxerit, ut jam cogat alios prorſum muſculos ut agant, eſt fere idem ac ſi ſenſorium commune novis his muſculis novas vires largiretur, ad hunc ſitum, idque pertinaciſſime, conſervandum.

Porro quod in corpore obſervamus, idem de mente cogitemus. Quoties enim obſervatum non eſt, ideam ultimam

ver-

verbis expreſſam, ante paroxyſmum, ita eandem manere, ita eſſe immutabilem, ut denuo prima ſit, quam homo habet, verbiſque enuntiet, catalepſi, quantumvis diuturna, ſoluta? Ut profecto, quemadmodum muſculi, ſi ab aliis non mutentur, ita ſoluto paroxyſmo ſe habent, quam immediate ante illum habebant; ita quoque maneat impreſſio idearum, & conſequens inde ratiocinium. Igitur totum illud intermedium tempus inſcia, ut videtur, mente tranſigitur; ita ut cogitationes mentis, loquela eas enuntians, novus ab adſtante homine muſculis conciliatus motus, a mente non videantur adverti, a memoria non notari. Intermedium illud ſpatium tam perfecte de Vita humana abſcinditur, ut prima poſt paroxyſmum idea, primuſque motus, eo modo cohæreant cum prioribus ultimis, ac

ac ſi integrum quid, & nunquam interruptum componerent.

Somnambuli forte quid ſimile habentes, in nonnullis iterum differunt. His corporis cum anima commercium ſilet, ſed non inter animam, & gradatorios muſculos. Imo cum quidam ſtudioſe evitent menſas, ſedes, obſtacula, in via poſita, idque in tenebris, videntur tactu valere, & mentis commercio eo uſque uti, ut ad latus declinantes evitent obſtacula.

Subſtitit hic examen phyſiologicum: haud enim datum eſt nobis miri animi noſtri cum corpore commercii capere leges. Ignoramus prorſum eas, quarum ope commercium hoc peragatur, partes; ignoramus qua ſe lege & tangant, & moveant, & iterum ſiſtant. In genere novimus neceſſariam muſculi ſuis cum vaſis integritatem; boni nervi toto itinere ſuo aptitudinem; integrum,

quem

quem pro ſenſorio communi habemus, locum: verum plures in ſententias ſciſſi, mutuam harum omnium harmoniam, agendique facultatem, minime capimus, Nervorum cavitatem, fluidi per eam transfluentis præſentiam, ſcholæ crepant; ſed alterutrum exiſtere nullus mortalium, optimis licet armatus microſcopiis unquam demonſtrare potuit: etiam videntur actiones muſculoſæ in corpore exiſtere, quibus communi lege explicandis haud ſufficimus. Unde ad hæc omnia ſapienter Eminentiſſimus *De Polignac*, *Anti-lucretii ſui pag.* 158.

Nos vero plerumque latet quænam organa motus
In nobis vigeant; & qua ſint arte regenda:
Nec reſcire juvat: ſatis eſt nam velle moveri,
Quilibet ut ſeſe moveat, rudis atque peritus. & pag. 187.

Scili-

Scilicet ignorat mihi mens, ſibi credita qualis
Machina ſit; quanta momentorum arte regatur;
Quam varie compacta, & miro condita textu.
Attamen impellit, cum vult, agitatque movendo
Compagem; ac ſubito flectit, prout imperat, artus.
Quod moveat, planum eſt cauſam prodire movendi
Mentis ab imperio: verum id, quod neſcia præſtet,
(Neſcia non motus, quem præcipit ipſa, ſed Artis,
Qua fit, & elicitur, liquido demonſtrat adeſſe
Cauſam, quæ regit effectrix &c.

& pag. 358.

Denique nec per ſe Mens ullo corpore tangi,

Nec

Nec quocumque modo connexum impellere corpus
Noſtra poteſt. Unde eſt igitur, quod mutua ſeſe
Commoveant, certiſque in corpore motibus ortis,
Notities menti adveniat, tum certa cupido?
Atque ex notitia, certaque cupidine mentis,
Quidam enaſcantur motus, & corpore gliſcant?
Naturas adeo duplices quæ fibula nectit?
Quidquid enim nectit partes, ad utramque neceſſe eſt
Pertineat: Sic vitta manus, ſic lora jugales,
Vincula ſic ulmo vitem, ſic ſtamina pannos:
At vinclum ſi corpus erit, qui prendere mentem?

Et ſi incorporeum, qui prendere membra valebit?

Ergo Infiniti conjunxit ſola Voluntas.

§. IV. Sed antequam hanc materiem miſſam faciam, quæſtionem circa Nervos gravem movere neceſſe eſt; cur nempe vitia pag. 214. in ſiniſtro cerebri hemiſphærio ſartoris, ut cauſæ paralyſeos dextri lateris, aſſignentur?

Eſt profecto antiquiſſima *Hippocratis* obſervatio, ab aliis deinceps, præcipue ab *Hildano* confirmata, quod læſo, preſſove uno cerebri hemiſphærio, oppoſitum corporis latus paralyticum fiat. Frequentiſſimæ ejusmodi obſervationes effecere, ut jam ante 60. annos egregius *Poupartius* in *Act. Acad. Reg. Sc. Par.* ſtatueret, Medullares fibras ſe decuſſare, ita ut cranio egreſſæ, oppoſitas peterent corporis plagas. Ita quoque *Petitus* in ſcripto dicto *Lettres d'un Medecin*,

decin, *Vaiſalva*, aliique: ſed inſtar omnium magnus Venetorum Anatomicus *Sanctorini Obſ. an. cap.* 3. §. 12. *pag.* 61. *edit. Leyd.* qui apta ad id cerebra nactus, tribus potiſſimum in locis hanc Decuſſationem demonſtrare ſolebat; ſcilicet in priore & in poſteriore protuberantiæ annularis crepidine, atque maxime in imo Caudicis medullaris, qua in ſpinalem abit. Vide etiam *Hiſt. Acad. Reg. Sc. Par. an.* 1742. *pag.* 53. *in* 8. Siccius cerebrum hiſce diebus nactus, idem obſervaſſe mihi videor.

Sane ſi morbi cerebri læſi oppoſitam corporis plagam perpetua lege afficerent, omnia, quæ ad hanc quæſtionem ſpectant, expoſita decuſſatione jam explicuiſſemus: verum res ita non eſt, unde multæ difficultates hinc exſurgunt.

1. Apud Collectores caſuum ſæpius jam memoratos, hiſtorias reperimus innumeras, vitioſi v. g. cerebri

O 2 dex-

dextri, cum Paralyſi lateris corporis ſiniſtri, & cum convulſione dextri.

2. Cum Paralyſi ejusdem lateris, convulſione oppoſiti.

3. Cum Paralyſi lateris ejusdem, ſine ullius partis convulſione.

4. Cum convulſione ejusdem lateris, ſine ulla ullibi Paralyſi, ut puella pag. 201.

5. Cum Paralyſi & convulſione ejusdem lateris.

6. Cum convulſione univerſali, & Paralyſi dextri lateris, ubi tamen cauſa videbatur cerebrum integrum occupare.

Hac occaſione nuperam addam anatomen. In pueri, cujus hiſtoria pag. 138. habetur, cadavere Pia Mater univerſa varicoſa, vix ullibi cum ſubjecto cerebro tam in ſuperficie, quam intra ejusdem gyros cohærens, Lympham pellucidam gelatinoſam ſupra ſe gerebat. Hæc porro omnia in utroque

Cere-

Cerebri Hemiſphærio ex æquo obtinebant. Equidem ventriculus dexter ſuperior Lymphæ, ad ignem non concreſcentis unciam continebant; verum incerti ſumus, an contrectatio & compreſſio alterius hemiſphærii nondum perſciſſi, aquam ex ſiniſtro ventriculo in dextrum, quem examinabamus, non duxerit. Flatus enim in unum ventriculum imiſſus, in alterum ſæpe tranſit; ita ut, quo loco ſeſe ambo contingunt, in medio nempe, & iterum ante thalamos Opticorum, mutuo ſecum communicare videantur. Imo hac occaſione ablata reſiſtentia in ventriculo, quem examinamus, pondus relicti ſupra alterum ventriculum Cerebri, poteſt ſubjectum ventriculum comprimere, premente Anatomici manu adjuvante, ſicque ſubjectum ventriculum evacuare, dum Lympha vel ros, utrumque ventriculum explens, ultra non æquilibratur. Si quisquam hic forte regerat, tunc

nunquam poſſe de copia Lymphæ, unum ventriculum præ alio explente, judicium formari, & ad morbi referri cauſas; huic reſpondeo: caſus manifeſtos dari, qui juſtum relinquant poſt ſeſe certumque judicium. Quippe ad caſum pag. 185. vidimus, ventriculum hydropicum duplo triplo ampliorem ſuo compare redditum fuiſſe: unde certe nulla ibidem adfuiſſe communicatio videtur, & ratiocinium de hydropico hoc ventriculo juſtum eſt. Deinde ſi Lympha tenax valde, etiam communicatio ventriculorum obtinere non videtur. Hinc caſus exiſtunt, unde nihil, caſus, unde multum concludi licet.

Puer porro hicce pridie ante mortem convulſiones univerſales habuit, & perfectam Paralyſin totius dextri lateris. Si nunc in eodem dicamus ventriculum dextrum præprimis hydropicum fuiſſe, ſuique lateris preſſiſſe cerebrum, tunc

tunc paralyſin offendimus in eodem affecto latere: ſi vero negamus, hoc inde poſſe concludi, probatur ſaltem id, quod mox ad n. 6. dixeram.

Ex omnibus autem hucuſque dictis concluditur, dari quidem, quæ ſeſe decuſſent, fibras; hujusque decuſſationis effectu oppoſiti lateris morbos exponi: haud tamen omnes ſe decuſſare; ſed eſſe quæ ſe minime decuſſent, adeoque proprii lateris nervos formare videantur: unde tunc ſimul phænomena, quæ eodem in latere contingunt, explicata habentur. Sed ex omnibus his minime explicamus, cur cauſa, eadem nobis viſa, potius convulſionem, quam paralyſin excitet, aut vice verſa? vel cur a cauſa iterum eadem in uno homine oppoſitum latus paralyſi, latus affectum convulſione prehendatur, aut iterum in alio præciſe contrario modo?

Obiter monitos lectores volo, me jam pluries deprehendiſſe, quod Lympha ventriculorum Cerebri ad ignem non coaguletur, ut jam quatuor experimentis patuit. Confirmant hæc *Boerhavii* ſententiam de Lympha Cerebri id jam olim ſtatuentis; ad quam ſententiam corroborandam laudare ſolebat totam octavam propoſitionem *L. Bellini* de motu cordis; qui & ſuis, & Cl. *Lambechari* experimentis id evicerat. Attamen egregius *Hallerus ad* §. 274. *Inſt. Boerh.* Lympham hanc concreſcibilem ſtatuit, inter alia etiam *Tracaſſati*, cujus de Cerebro Tractatus inter *Malpighiana* habetur, autoritate fretus. Reſpondere tamen poſſumus, *Fracaſſatum* de Morboſis agere, *Bellini* vero & *Boerhaave* vel de ſanis, vel de ſaltem parte non morboſis. Experimenta ſaltem mea idem, quod *Boerhaave*, idem quod *Bellini*, evincunt, clamant.

CA-

CAPUT VI.
DE SANGUINE ET CALORE HUMANO.

§. I. *Regulæ, ponentis in acutis morbis venæ ſectionem poſt 4. diem licitam non eſſe, ſanguinemque in acutis malignis diſſolvi, incertitudo ac fallacia experimentis demonſtrantur.* §. II. *Ad problema, utrum oporteat fœminæ, menſtrua aut lochia habenti, venam tundere, necne, ratiocinio, experientia, & autoritate reſpondetur.* §. III. *Arterioſus ſanguis nec colore mutatur ut venoſus, nec ſuum ita a ſeſe ſerum dimittit.* §. IV. *Conſtanti lege Syrupus Violarum virideſcit a ſero ſanguinis recentiſſimo ab ovi recentiſſimi albumine: ita ut alcali præſentia hoc ſolo experimento non notetur.* §. V. *Calor non a ſolo attritu.* §. VI. *Defectus eſt in Methodo menſurandi calorem humanum, quod tempus thermometron adplicandi non definiatur: probatur experimentis, quibus ſimul evincitur latitudinem caloris in ſanis hominibus eſſe inter 94. & 98. gradum.* §. VII. *Sententia communis de differentia caloris inter homines adultos vegetoſque, pueros, ac ſenes, multiplici experimento exploditur.*

§. I. Sanguis acutis in morbis, inflammatoriiſque, vulgo ſcribitur phlogiſticam ſuam naturam deponere poſt horum morborum diem quartum: in malignis vero dictis morbis loco vi plaſticæ ac phlogiſticæ diſſolutionem præ ſe ſe ferre. Quam opinionem refellere ut *cap. de morb. mal. tom.* 3. conatus ſum; ita novo luculentoque refellam experimento.

Juvencula in febre continua putrida, neglecta prorſum, nullam omnino artis opem experta, die undecimo morbi ad nos defertur, toto pectore, colloque anteriore, plurimis petechiis ſcatens: morbo, ut illa retulit, quotidie aucto; nullamque, ut nos judicare debuimus, ſui coctionem præbente. Sanguis ipſi tunc miſſus, in vaſculo primo & tertio cruſta phlogiſtica tectus erat, univerſaque in rubra parte compactiſſimus. Duodecimo morbi die repetita venæ ſectio,

ctio cruſtam dedit heſterna denſiorem. Ergo nec 12. dierum diuturnitate, nec centenarum petechiarum eruptione, ſanguis inflammatoriam ſuam ſpiſſitudinem, ſive cruditatem amiſerat. Unde nemo miretur, venæ ſectionem, eandemque iteratam, profecto adeo morbo, inſtitutam eſſe Ut enim *Tomo I. pag.* 71. *Hippocratis*, in Pleuritide *Anaxionis*, exemplo, & experientia medica evici, Cruditas morborum non tempore duntaxat, ſed conditione cognoſcitur: id quod Auditores mei centies in Noſocomio obſervaverunt. Quam ob cauſam varii textus *Boerhaaviani*, poſt quartum diem ſanguinem mittere vetantes, ad mentem tum *Boerhaave*, tum *Hippocratis*, intelligendi ſunt: tunc nempe venam tundere poſt 4. diem haud oportere, quando ſtadium inflammatorium circa id tempus, ut ſæpius fit, mutatur; cæterum vero tundere oportere.

§. II.

§. II. Problema ſæpius coram Auditoribus agitavi, num nimirum ſeu Catameniis, ſeu Lochiis bene fluentibus, liceret venam ſecare, ſi interea temporis ejusmodi morbus oriretur, quem alioqui, ſi alio tempore contigiſſet, venæ pertuſione confodere debuiſſemus? Contrarias in ſententias Medici abeunt; aliis id præfracte negantibus, aliis vero in ſumma neceſſitate, cum prudentia ac parſimonia, id concedentibus. Bonam Problematis ſolutionem experimenta ſola dare poterant.

Hinc primo conabar quantitatem ſanguinis, quibus linteamina commaculantur, ſatis certo æſtimare. Eo ſcopo in ſanguine, determinata præciſe copia miſſo, & adhuc calente, Linteamina ſubmerſi, magnitudinem oriundarum inde macularum examinaturus, notaturus. Iteratis hiſce experimentis eo devenimus, ut ſanguinis linteaminibus excepti quan-

tita-

titatem, quovis depoſito pretio, exacte calcularemus. Et quia plebejæ, tempore menſium lochiorumve, mutatoriis carentes unico linteamine toto tempore utuntur; quod, quia nunc multum, nunc parum, & iterum ſæpius, poſtquam ſilente per horas fluxu ſiccatum eſt, dein eodem redeunte, plurimum in ſiccatis imbibit locis; eadem arte in tingendis linteaminibus noſtris uſi ſumus. Iuſti ergo exiſtimatores ſic facti, linteamina tum Menſtruantium variarum, tum Puerperarum, exacte conſervavimus, ut demum, quantum ſingulæ toto illo temporis ſpatio evacuarent, juſte determinaremus.

Sic didicimus, nonnullas fœminas menſtruo tempore tres uncias ſanguinis demittere, alias quatuor, quinque; pauciores eſſe, quæ ſemilibram; raras admodum, quæ uncias decem evacuarent, niſi uteri quopiam defectu laborarent.

Quan-

Quantum autem ad Puerperas; ſi prolem mox lactarent, his deprehendimus lochia paſſim parciora cæteris eſſe, adeoque Libram nonnullas, alias ſeſquilibram, evacuare. Caſus fuere Abortuum, in quibus mihi jurarent Obſtetrices plus 8. 10. Libris evacuatum fuiſſe, cum tamen totum ſordidarium mapparum acervum examinans, vix ſeſquilibram evacuatam eſſe exiſtimare debuerim. Cui hæc creditu difficilia videntur, hunc de veritate dictorum iterata experimenta convincere poterunt.

Si itaque Menſtruantes 3. 5. 6. 8. uncias evacuant cruoris, eodemque tempore morbo occupantur, cui ſedando vix quatuor Libræ ſufficerent, nonne evidentiſſimum eſt venæ ſectionibus jam parcendum non eſſe? An circa Puerperas acute laborantes non idem concludendum? Eoque magis, quo citiore

Re-

Revulſione requiſita, fluxus ordinarius paſſim non niſi guttatim prodeat?

Jure ergo meritiſſimo Ill. Baro *van Swieten Tom.* 3. *Comm. C. de Pleur. pag.* 38. *Sydenhami*, *Tulpii*, *La Motte*, exempla laudans, ſimul vituperat omnem in mittendo ſanguine, dum caſus urget, parſimoniam. Laudatus ibidem *La Motte Lib.* 2. *pag.* 224. pronuntiare auſus eſt, venæ ſectiones iteratas in puerpera unius diei, unicum fuiſſe, quo ſervari potuiſſet, auxilium. „ Licet enim „ inquit, lochia abunde fluerent, mul- „ tumque Natura ageret ipſa, haud „ ſufficienter tamen agere videbatur; „ cum ſine iteratis venæ ſectionibus, „ brevi ſuffocata fuiſſet. Et quid ita? Morbus ejuſmodi erat, ut duplo copioſiorem ſanguinis evacuationem paucarum horarum ſpatio poſceret, quam uterus ſponte ſua integro ſtillaſſet octiduo. Addit idem *La Motte* plures ſimiles Puer-

pera-

perarum hiſtorias, quas inter notanda cujusquam puerperæ, continuante debito Lochiorum fluxu pleuriticæ, cui novem venæ ſectionibus ſuccurrere debuerit. Equidem fœminarum temperies, idioſyncraſia, ætas, anni tempus, Regionum varietas, mutare utcumque, quem dedi, calculum poſſunt; ipſam tamen rem ſic ſe habere, conſtanter evincent.

Hinc didicere Medicinæ ſtudioſi in Noſocomio Venæ ſectiones in his caſibus nunquam reformidare, ſi alias indicarentur: ita vero eas eſſe inſtituendas, ut ſi nihil referret, qua vena ſanguis efflueret, is ſemper, quo naturalis uteri evacuatio minus turbaretur, ex pede duceretur: ſin vero Morbus ipſe per ſe eum brachio educi poſtularet, ut v. g. in ea Pleuritide, quæ ab arteriarum intercoſtalium, Aorta dicta deſcendente oriundarum, inflammatione proficiſceretur,

retur, audacter is, feliciterque ex brachio mitteretur.

§. III. Indoles arterioſi ſanguinis quam ab ea venoſi differat! Toties repetitum experimentum docuit, naribus profluum cum impetu ſanguinem, colore vix mutari, dum conſervatur, niſi demum quando putret. Læte rubicundus ipſi color & in ſuperficie aëri contigua eſt, & in averſa, & omni denique parte, quotuplici ſectione eandem diviſeris. Demonſtrant utique hæc juſtam Refutationem eſſe variarum ſententiarum, quæ & neceſſariam ſtatuerent Coloris mutationem, & mutationis ejusdem rationem exponere ſatagerent, in *part.* 1. *Rat. Med. pag.* 110. 111. Alio modo etiam differre a venoſo ſanguine Arterioſum, ex eo collegimus, quod vix ſerum a ſeſe ſeparare ſoleat, diu licet aſſervatus; perfectiorem, intimioremque omnium miſce-

lam hinc demonſtrans. Plura horum experimentorum ibidem communicatorum, ſæpius repetita, ſemper eosdem, quos citato loco enarravi, produxere effectus.

§. IV. An notaverit quiſquam, quod ſerum ſanguinis recentis, tum optimum, flaveſcensque, tum etiam non flavum, ut quorundam hominum eſt, venæ ſectione eductum, Syrupo violarum viridem colorem conſtanter impertiat? Eſt tamen Obſervatio, me nunquam hucuſque fallens. Communi ſententia Alcali hæc nota eſſet: tamen hoc ipſum ſerum cum aceto miſtum nullam gerit Alcali notam. Imo Albumen ovi, quod in multis (non in omnibus, ut *Part. I. pag.* 96. 97. evici) ſero ſanguinis ſimile eſt, hoc, inquam, de recentiſſimo ovo ſumtum æruginis fere colorem huic Syrupo conciliat. Novi equidem, in ovi albumine quid ineſſe, quod vas argenteum, in quo

ali-

aliquantiſper conſervatur, fœda tingat aurigine, ſed nonniſi coctum id præſtat; recens, nec igne mutatum, minime. Plus decies ſimilia experimenta variis in ſubjectis iteravi, quo demum intelligerem, utrum ſerum Hydropicorum, ſi ſyrupum ita tingeret, nec cum acidis tamen efferveſceret, alcalinum, necne, appellitarem. Certe perperam videmur hucuſque alcali præſens hac nota ſtatuiſſe.

§. V. Quæ variis in locis *part.* 1. 2. 3. de vario caloris gradu, morbo ingraveſcente, miteſcente, finiente protuli, horna mea experimenta confirmarunt; quorum en pauca!

Mulier exulcerato Mammæ cancro miſera, colore livida, omnino emaciata, pulſum parvum habens, tota die ſedens, iterato quater ſpatio menſis experimento, conſtanter inventa eſt gradus tres quatuorve majoris, quam ſano in homine eſt, caloris notare.

 Sed,

Sed, mirum dictu! omnium maximus calor inventus eſt hominis, quo tempore cum morte luctatur, exſpirat, jamque aliquantum vivere deſinit; ita quidem, ut deprehenderimus, in ægro, cujus calor per totum acutum morbum ſupra 103. gradum non adſcenderat, ſub mortem, perque bina a morte minuta, notari gradum caloris 106.

Vir 50. annorum, de quo pag. 190. ſermo erat, lentiſſimo igitur morbo enectus, notabat 9. horis ante mortem adplicato thermometro per 8. minuta 97. gradus caloris; per 15. minuta 100. hicque fuerat in longiſſimo morbo conſuetus explorati caloris gradus. Quo momento animam efflabat 97. gradus, idque per 7 $\frac{1}{2}$ minuta. Deinde per 4. minuta 101. Poſthac omni quarto minuto thermometrum vigeſies examinatum, id eſt per horam & 20. minuta, ſemper grad. 101. Dein quovis quarto minu-

minuto examinatum, 100. gradus: omni quarto minuto quater, 99. gradus: omni quarto minuto ter, gradus 98. omni 4$^{to.}$ minuto quater, gradus 97. omni 4$^{to.}$ minuto ſepties 96. & 15. a morte horis necdum infra 85. gradum thermometron deſcenderat, licet aër domeſticus eo tempore vix 60. gradum notaret.

Quæritur nunc, an Theoria caloris, ut ſolo attritu geniti, ſatis fundata ſit? An vero in corpore animali cauſæ aliæ, prætur attritum, neceſſario exiſtant genetrices caloris? Veteres ſaltem cauſam nativi dicti caloris diverſam credidere ab ea, quæ febrile incendium faceret. Ita *Galenus in Aph.* 14. *Sect.* 1. ait: „ Alioquin febricantes diceremus plu- „ rimum habere nativum calorem; qui „ nedum plus, ſed nec priori æqualem „ habent.˝ Εὔκρατορ μὲν ἔϛιν ἡ ὀυσία τοῦ ἐμ- „ φύτου θερμοῦ, πυρώδης δὲ ἡ τοῦ ἐπικτήτου.

 „ Pro-

„ Probe namque temperata eſt caloris
„ nativi ſubſtantia, ignea autem ſub-
„ ſtantia eſt caloris adventitii.

§. VI. *Rat. Med. part.* 2. *c.* 10. *p.* 156. 157. 158. in caloris gradu tam in ægris, quam in ſanis, definiendo conqueſtus ſum, juſtum tempus adplicationis Thermometri ab autoribus non determinari, cum pro tempore adplicationis multa ejus differentia eſſet. Plurima recentiora experimenta legitimas has querelas demonſtrant. In ſano homine thermometron ſpatio $\frac{1}{8}$ horæ notans 96. gradus, facile per horam ad 100. imo ad 102. adſcendit; quantacumque vero temporis diuturnitate tunc adplicatur, non adſcendit ultra. Centies iteratum experimentum, toties idem confirmavit. Haud tamen ita ſemper adſcendit. Unde cum obſervatio variet, en quid pro certo communico. Contingit nonnunquam, ut ultra gradum caloris

il-

illum, qui ſpatio horæ quadrantis notabatur, thermometrum non petat altius; nonnunquam ut ſupra eum gradum haud adſcendat, qui ſpatio dimidiæ indicabatur horæ; ſæpius non ſupra gradum intra tres horæ quadrantes indicatum; frequenter tamen ad horam integram creſcat. Ut ex omnibus hiſce hæc ſit certa concluſio, qui gradum caloris in dato homine juſte determinare geſtit, eum horæ integræ, ſpatio thermometrum adplicare debere. Quod ſi Medicus aliunde occupatior ſuo tempore eget, eum raro fallendum, fallliturumque, ſi per $\frac{1}{4}$ horæ adplicans, unum alterumve gradum notatis gradibus adjecerit: licet enim nonnunqnam ultra quadrantis ſpatium non adſcendat, licet etiam poſt quadrantis horæ adplicationem thermometron pluſquam duos gradus ante horam elapſam adſcenderit, tamen reſpectu communicatæ obſerva-

tionis adeo hæ exceptiones ſunt rariores, ut qui ad gradus, ſpatio quadrantis horæ notatos, unum alterumve adjecerit, rariſſime fallatur.

Sed & hoc addendum eſt. In multis ſanis vegetiſque hominibus; quietis, leviter motis; jejunis, leviterque paſtis exploravi num ſemper calor naturalis 95. 96. graduum foret; ſed deprehendi qui conſtanti lege 97. rariores, qui 98. rariſſimos, qui 99. ſemper notarent. Quod ideo notatu dignum judico, ne qui ſint, qui ex ſolo thermometro hominem febricitare pronuntient, qui forte naturaliter modo calet.

§. VII. Quæritur quid cenſendum ſit de ſententia *Hippocratis* Aph. 14.
„ Sect. 1. Quæ creſcunt plurimum ha-
„ bent calidi innati: plurimo igitur
„ egent alimento; ſin minus, corpus
„ conſumitur. Senibus autem paucus
„ calor; propterea paucis fomitibus,

„ in-

„ indigent: a multis enim extinguitur.
„ Idcirco etiam febres ſenibus non ſimi-
„ liter acutæ. Frigidum enim eſt cor-
„ pus. " Forſitan *Hippocrates* hic tantum de Calido innato ventriculi, & neutiquam de calore univerſi corporis, in variis hominum ætatibus egit; & Aphoriſmus hunc proxime ſequens, ut eum ita intellexiſſe credamus, nos utcumque inducit. Tamen cum ipſum *Senum Corpus*, non ſenum ventriculum, *frigidum eſſe* affirmet, videtur in hoc Aphorismo univerſi corporis calorem intueri. Quemadmodum quoque hunc ipſi ſenſum *Galenus* in longo hujus Aph. Commentario, & præcipue in Libro adverſus *Lycum*, tribuit; qui & ipſe ejusdem cum *Hippocrate* ſententiæ ſe eſſe manifeſto ibidem declarat. Verum necdum ideo hos veteres autores, ita de calore variæ ætatis differentes, erroris incuſare licet; cum, quo id ſenſu intelligerent, addide-

rint. Si enim totum *Galenum* in Libris ſuis de Temperamentis patienter evolvimus, inveniemus demum eum ingenue fatentem Libr. 2. cap. 2. apud *Charterium* Tom. 3. pag. 60. „ Et quid opus „ eſt in tam diſſimilibus Exemplum „ proponam? Cum ipſe aër, *qui ſimi-* „ *li ſit calore*, varie tangenti occurrat, „ prout alias veluti caliginoſus, & hali- „ tuoſus, alias veluti fumoſus, & fuli- „ ginoſus, interdum purus omnino eſt. „ Igitur in pluribus, iisdemque diffe- „ rentibus, æqualitas caloris conſiſtit: „ *quæ inconſideratis, quaſi inæqualis ſit,* „ *imponit*; propterea ſcilicet, quod „ non undequaque ſimilis adparet. Cæ- „ terum homo, qui rationes, quas „ propoſui, expenderit; & ſenſum in „ multa particularium experientia ex- „ ercuerit, is nimirum *æqualitatem ca-* „ *loris in pueris, florentibusque, inveniet*: „ nec eo falletur, quod alter in humida,

„ al-

„ alter in ſicca ſubſtantia repræſente-
„ tur: quippe lapis aliquando pari
„ cum aqua calore eſſe poteſt, nullum
„ eo faciente diſcrimen, quod lapis ſic-
„ cus ſit, aqua humida. Ita igitur mihi,
„ cum pueros, juvenes, adoleſcentes
„ millies conſideraſſem; præterea eun-
„ dem infantem, puerum, adoleſcentem-
„ que factum; nihilo calidior viſus eſt nec
„ puer, quam ætate florens, nec æta-
„ te florens, quam puer: ſed tantum,
„ quemadmodum dixi, in pueris magis
„ halituoſus, & multus, & ſuavis; in
„ florentibus exiguus, ſiccus, nec ſimi-
„ liter ſuavis eſſe caloris occurſus..
„ *Itaque neuter eorum ſimpliciter videtur*
„ *altero calidior*; ſed alter multitudine
„ ejus, quod difflatur, alter acrimonia.

Qui poſtremis hiſce temporibus de ſanguine ac calore humano ſcripſere, unanimiter ſtatuunt in media ætate calorem eſſe maximum, eo quod vaſa ro-

buſtiſ-

buſtiſſima illis ſint, denſique ac compacti ſalubriter humores: ſenilem vero ætatem, quod vaſa morboſe rigida, glutinoſaque liquida habeat; tum & puerilem, quæ vaſis copioſis ſed flaccidis, humoribus vero aquoſioribus componitur, calore minore gaudere. Affirmant & doctrina mechanici attritus, & experientia thermometrorum, evidentiſſimam hanc Theſin eſſe, meritoque ſe huic totam ſuam de ſanguine Theoriam ſuperſtruere.

Statu quæſtionis utrinque propoſito, liceat, pro omni reſponſo experimenta noſtra enarrare, quæ hac intentione inſtitui in Noſocomio Civico, quod cum Orphanotrophium, Gerontrophium, ac Ptochotrophium ſimul ſit, ob idque 1400. homines alere ſoleat, aptam mihi præbebat experiundi occaſionem. Experimenta omnia capta ſunt jacentibus, & bene tectis circa thermometrum hominibus. Et

ne

ne quandoque thermometrum a thermometro tantillum differret, unicum modo adhibitum eſt, ea lege, ut poſt ſingulam adplicationem calorem deponeret, antequam denuo adplicaretur; licet forte cura hæc ſuperflua fuerit. Omnes ſani erant.

Primo ſumſimus Infantes.

2. *Dier. per* $\frac{1}{8}$ *hor.*	94. *Grad. per* $\frac{1}{4}$ *hor.*	96.
3. — — —	95. — — —	97.
3. — — —	97. — — —	99.
4. — — —	97. — — —	99.
3. — — —	95. — — —	97.
5. — — —	96. — — —	98.
7. — — —	97. — — —	99.
7. — — —	97. — — —	99.
10. — — —	96. — — —	99.
21. — — —	95. — — —	97.
22. — — —	97. — — —	100.
28. — — —	96. — — —	98.

Ab

Ab Infantibus devenimus ad Pueros.

4½.	*Annor. per* ⅓ *hor.*	96.	*Grad. per* ¼ *hor.*	98.
5.	— — —	95.	— — —	98.
5½.	— — —	94.	— — —	97.
5½.	— — —	94.	— — —	97.
5¾.	— — —	96.	— — —	98.
5¾.	— — —	96.	— — —	98.
6.	— — —	95.	— — —	97.
6¼.	— — —	94.	— — —	97.
6½.	— — —	95.	— — —	97.
7.	— — —	95.	— — —	98.
7½.	— — —	96.	— — —	99.
7½.	— — —	95.	— — —	98.
7½.	— — —	97.	— — —	99.
9.	— — —	96.	— — —	99.
9.	— — —	95.	— — —	97.
10.	— — —	96.	— — —	98.

Aetatem mediam ſive adultam opus non erat examinare, cum infinita experimenta calorem dudum determinaſſent ad grad. 95. 96. 97. 98. Sed ſenes jam erant præprimis examinandi. 66.

66. *Annor.*	*per.* $\frac{1}{8}$	*hor.*	97.	*Grad.*	*per.* $\frac{1}{4}$	*hor.*	99.
64.	—	—	—	96.	—	—	—	99.
69.	—	—	—	95.	—	—	—	97.
70.	—	—	—	95.	—	—	—	98.
73.	—	—	—	96.	—	—	—	98.
76.	—	—	—	96.	—	—	—	98.
79.	—	—	—	95.	—	—	—	97.
80.	—	—	—	95.	—	—	—	98.
80.	—	—	—	97.	—	—	—	99.
81.	—	—	—	95.	—	—	—	97.
82.	—	—	—	95.	—	—	—	98.
83.	—	—	—	96.	—	—	—	98.
84.	—	—	—	96.	—	—	—	99.
90.	—	—	—	96.	—	—	—	99.
91.	—	—	—	98.	—	—	—	100.

Ergo in omni hominum ætate calor naturalis æqualis eſt, & latitudinem illam poſcit, quam in Adultis requiri demonſtravi. Erantque omnes illi infantes, pueri, ſenes, utriusque ſexus; nec minores gradus hic fœminam notant, cum

pro-

promiſcue nunc maſculi, nunc femellæ, minorem notarent majoremve gradum.

Igitur vetuſtiſſimi Autores, diverſitatem in varia ætate caloris ſtatuentes, eam ita explicuere, ut cum experimentis eorum obſervata apprime congruant; ſaltem quoad infantes, pueros, juvenes, atque ætate florentes. Recentiores occaſione certi experimenti gaudentes, neglexere eadem frui; quia doctrinam ſuam de Attritu, genitore caloris, inconcuſſam credentes, corollaria inde ad Senes, Infanteſque deducta, ſimiliter adeo inconcuſſa autumarunt, ut vel experimentis nullis indigere ſeſe crederent, vel iisdem & raris & neglectim captis, abunde confirmata eſſe concluderent. Adeo quippe arduum eſt Hypotheſeos amore teneri, & interim a veritate non abduci. Utinam his exemplis demum ſapientes, deſineremus Humano generi, nobiſque ipſi, tam turpiter imponere!

CA-

CAPUT VII.

DE SINGULARI QUORUNDAM MEDICAMENTORUM VIRTUTE.

§. I. *De Multiplici Autoris Naturæ intentione in creandis, perpetuandiſque Vegetabilibus, deque neceſſitate explorandi eorum vires: quibus intermiſcetur ſeria Venenatarum plantarum Contemplatio.* §. II. *Varia tentamina inſtituta cum Lyſimachia vulgari flore purpureo, Polygala Virginiana, & indigena quavis, Marrubio, Abiete, Uva urſi. Qua occaſione exhibetur Anatomicus cadaverum conſpectus eorum, quibus uva urſi fruſtra data: proponiturque tentamen prognoſeos de Lithotomia inſtituenda in eo, cui uva urſi non profuerit.* §. III. *Laus Plantaginis latifolii aquatici, & Aquæ Calcis in hiſce iisdem morbis. Laus denique Merc. Subl. corr. in ſp. fr. ad multos morbos.*

§. I. Furibunda modernorum Philoſophorum Gens impium hoc delirium ingrato pectore fovet, quod

Vegetabilia, quorum Botanici, ac Medici, 10000. fere numerantes, vix $\frac{1}{50}$ partem viribus noſcunt, aperte demonſtrent, cœco penitus materiæ impetu, caſu in motum actæ, prodiiſſe cuncta: Orbemque terrarum hinc multis quidem, iiſque præſtantiſſimis rebus expletum fuiſſe, ſed ſimul etiam multis inutilibus, noxiis, letiferis. Nos, qui infinita Dei clementia ea felicitate gaudemus, ut Naturæ Autorem ex ipſa Naturæ contemplatione veluti præſentem intueamur præſentes, atque ad adorandum & amandum Illum fide adducamur, moveamur, ac veluti cogamur; nos, inquam, hanc impiam gentem deteſtantes, mentemque illis ſanam apprecati, tam certum habemus, quam quod certiſſimum, Omnipotentem in Vegetabilibus ex nihilo creandis, perpetuandiſque, plurimas habuiſſe, ſapientiſſimaſque rationes: quarum nonnullas pia con-

conjectura aſſequimur, alias demonſtratione percipimus, plures denique ignorantia involutas adoramus, oſculamur. Fruſtra enim eum nihil feciſſe arbitramur, qui Sap. 11. v. 12. *omnia in menſura, & numero, & pondere diſpoſuit;* qui ipſe quæcumque fecerat, approbavit, Gen. 1. v. 31. *Viditque Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona.*

Ac primum quidem videtur DEUS Tellurem amoeno hoc adſpectu ornaſſe, hominem recreandi, exhilarandi, ſeque laudandi gratia. Integer Adamus & ſanctus, hunc certo inde uſum habuit, virtutis Plantarum medicæ, qui illibata ſanitate perpetuo fruebatur, minime indigus. Atque & ipſi nos mortales, Adami deploranda proſapia, læto Plantarum adſpectu mirifice nos delectari percipimus: &, ſi recte ſapimus, ſi intelligimus, quid ſibi benigniſſimus noſter Servator velit, Matth. 6. v. 29. aſſerens, ditiſſi-

mum, regioque ſplendore fulgentem, *Salomonem in omni gloria ſua haud ita coopertum fuiſſe, quam cooperiantur Lilia agri*, nequimus non in ſummas Creatoris laudes effundi.

2. Numeroſam claſſem conſtituunt Vegetabilia, quæ hominem veſtiant, alant, tegant, calefaciant.

3. Animalia terreſtria, aquatilia, volatilia, in uſum creata hominis erant, primo ad veſtiendum & agriculturam; poſtque Cataclyſmum etiam ad nutriendum. Tum & ad uſus Mechanicos, Medicos. Hinc plana Tellus, & Juga montium, Mare quoque, ac Flumina, undique vegetabilibus ornanda erant; ut & alimenta inde haberent Animalia, & in iis nidos ſtruendi, ponendique, tum & pullos alendi, ſub iiſdem habitandi, ſimilesque alios inde uſus captandi, occaſionem nanciſcerentur.

4. Co-

4. Cœlo decidua pluvia, in Arbores, Frutices, Plantas incidens, moram trahens, earundemque propterea viribus imprægnata, partim ſe in telluris, montiumque gremium inſinuat, fertilitatem forte iisdem concilians; partim juxta declives montes, perque eorum incilia, in terram cadens, fontes ac flumina format. Unde oportet aquas quodammodo medicatas reddi; ad potum proinde, ad lavacrum, ad balneum, ſieri ſalubres.

5. Athmoſphæra porro tota quantopere debet plantarum impleri, ſaturarique effluviis, ut ipſi Nautæ, odore illarum percepto intelligant, ſe continenti proximiores fieri! Eſtque hæc una de cauſis, quæ aëra ruſticanum adeo ſalubrem reddunt.

Sed ad hanc, ut & ad præcedentem rationem, forſitan de impia Gente quiſquam ipſam PROVIDENTIAM de non-

curantia accuſare audebit; eo quod tum aër, tum aqua, æque venenatis, quam ſalubribus imprægnentur effluviis, particuliſque: adeoque ſi hinc proſint, illinc noceant vehementer. Sed o minutum philoſophum! noxias vocat plantas, venenatas vocat, letiferas vocat, quæ quid proprie ſint, ne intelligit quidem. Centenæ certe venenatæ ſunt, & quia venenatæ, ideo ſalubres. Ita tota plantarum claſſis alvum, ventriculum, urinas moventium, venenata quidem, & inimica corpori, & letalis tandem fit, aſſumta ſi fuerit copioſius; cognita autem debitis experimentis apta earum doſi, ſalutifera eſſe hæc tota deprehenditur claſſis. Verum venenum eſt Opium; juſta autem doſi moderator dolorum eſt, turbarum pacator eſt, ſtator eſt nimiæ evacuationis. Aſſa fœtida copioſius data ventriculum ſubvertit, rarefacit humores, febrem creat: mode-

rate

rate ſumta corpori prodeſt, ſolvendo, reficiendo; tandem Gentibus nonnullis, patinis molliter affricta, gratiam eduliis ſummam conciliat. Dulco-amaræ ſtipites majori doſi convulſiones, & deliria excitant; moderata vero ſpaſmos convulſionesque ſolvunt, humores blande attenuant.

Hinc in eam ſententiam facile inducimur, quod venena plurima ideo venena ſint, quia nimia copia dantur; apta ſi doſi darentur, egregia futura Sanitatis auxilia. Id quod judicium tamen, & prudentiam, & tempus omnino requirit. Attamen nemini mirum videri debet, ſi quondam nonnulli ſua horum ſpecimina, probatoſque ſalubres effectus, publice prodant. Quid ergo ille male feriatus Sophiſtes mihi reſpondebit, aſſerenti, venenatas plantas merito creatas eſſe, quod ad ſalutiferum uſum Athmoſphæræ & Aquæ, earum

effluvia in univerſa effluviorum miſcela, juſta proportione, neceſſario requirebantur; quodque ſpes ſit fore, ut demum etiam interno uſu, adplicatuve externo, ſi ſemel æqua earum doſis determinata fuerit, Mortalibus egregios producant effectus? Helleborus, Phellandrium, Cicuta, Solana varia, Bella Dona, Hyoſcyamus, & id genus alia, noſcuntur interno, externove uſu, noxiæ plantæ non eſſe, ferrique, ſi non interne omnes, externe ſaltem poſſe. Hinc, fore ut aliæ venenatæ plantæ etiam Salutares demum deprehendantur, ſpem merito faciunt.

Hinc 6to dico, Providentiæ divinæ placuit ſcientiam virtutum plantarum, inſtinctu naturali, caſu, obſervatione, ratiocinio manifeſtare, idque ita per cuncta ſæcula. *A DEO enim eſt omnis medela.* Eccli. 38. *Altiſſimus creavit de terra medicamenta,... Ad agnitionem hominum*

minum virtus illorum, & dedit hominibus ſcientiam Altiſſimus, honorari in mirabilibus ſuis. Crevere hac ratione experientiæ plurimæ, multaque vegetabilia in uſus patefecere humanos. Socordiæ ergo ſummæ foret, veterum inventis aut nova adjicere nolle, aut adjici poſſe diffidere. *Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat ſcientiam.* Pſalm. 18. v. 3. Sed quid demum eſt, quod ſcientiæ noſtræ incrementa retardat? Caſus fortuiti, inſtinctus naturales, ut olim, ita & hodie obtingunt: priſca gens in omnia attenta notabat ea, privatos publicosque communicabat in uſus: nos vago impetu ad altiora nobis volantes, ea negligimus, quæ & nobis coram & ad noſtrum aptiſſima captum obſervanda dabantur. Atque utinam adhuc inventis Priſcorum uteremur! ſed, pro dolor! plurimarum herbarum vires a Dioſcoride olim, recentius a Dodonæo, Cluſio,

aliisque, enarrantur, laudantur, exemplis demonſtrantur; quarum nos nec uſum, nec ipſam mentionem facimus: atque ita ad veterum ſapientiam nihil novi addimus, ſed partem adhuc detrahimus, oblivioneque ſepelimus, ſicque in Materia Medica longe pauperiores ipſis deprehendimur. Hæc porro me impulit cauſa, ut dudum viribus ſimplicium, quas vetuſtas cognovit, neglexit poſterior ætas, ex oblivione reſuſcitandis totum me dederim, & nova quædam obſervata iis, quæ Tomis prioribus dedi, adjecerim.

§. II. 1. Quæ de *Lyſimachia vulgari flore purpureo*, anno præterito notavi in Diarrhœis ac Dyſenteriis a laxitate oriundis; etiam in Diarrhœis & Dyſenteriis olim a cauſa quavis alia productis, jamque cauſa priore devicta, a debilitate ſuperſtite poſtmodum continuatis; multa nova experimenta confirmarunt.

2. Ra-

2. Radix *Polygalæ Virginianæ*, Antidota inventa fuerat adverſus morſum ſerpentis, dicti Boicininga. Cum porro cadavera eorum, quos morſus iſte ſuſtulerat, coagulatum phlogiſtice ſanguinem omnino exhiberent, Medicus Anglus periculum fecit, an eadem Radix, quemadmodum inflammatum morſu ſerpentis cruorem curat, ita eundem ſpiſſitudine inflam̃atoria obſitum quoque curaret? Votis experimentum reſpondit. Medici Pariſienſes idem experti ſunt quacumque Polygalarum gallicarum ſpecie. Vide *de Sauvages* Diſſ. Acad. *ſur l'Inflammation.* In acutis inflammatoriis experimentum facere nolui, quia voto non reſpondens periculoſum eſſe potuiſſet: dum enim experimentum fit, non eſt dandum aliud interea remedium, ſiquidem alioquin ejus, de quo quæritur, efficacia non patefiat. Hinc quatuor diverſis hominibus dedi, qui ex inflamma-

matorio morbo ſuppurationem habentes, continuo prava de integro ſymptomata a phlogiſtica ſanguinis Diatheſi paterentur; ſed binorum menſium tempore in uno, quatuor in alio, in aliis duobus quinque, datum remedium non profuit: ſanguine ad neceſſarias indicationes poſtliminio ſæpius miſſo, cruſtam denſam ac tenacem perpetuo gerente. Lac cum melle copioſum adjunxeram duntaxat; tum quod hoc eidem indicationi inſerviens, vires medicamenti infringere non poſſet, tum ne, ſi illud ipſum medicamentum non juvaret, reliquis artis auxiliis ægri omnino carerent.

3. *Marrubium* in abſceſſu, maxime Pulmonum, veteribus celebratiſſimum, in uno alterove caſu aliquantum profuit; in cæteris minime.

4. *Abies* in Scorbuto quocumque adeo celebrata trimeſtri ſpatio a Puel-

la

la maxime ſcorbutica affatim epota, nihil attulit levaminis, nunquam pro ichore ulcerum verum pus produxit.

5. *Uva urſi* variæ fuit in variis efficaciæ, quam expedit exacte enarrare.

Omnes, quotquot ſuppuratione, eaque etiam valida, diuturnaque, ac reliquis auxiliis immorigera, in Syſtemate urinoſo, Renibus, Ureteribus, Veſica, Uretra, Scroto, Perinæo, nulla labe venerea ſubliteſcente, laborarunt, idque citra evidentia præſentis calculi ſigna; hi paſſim & integre uva urſi curati ſunt, & conſtantiam curæ hucuſque referunt.

Qui manifeſto calculo, calculiſve laborarunt, horum plures tam conſtans levamen habent, ut dudum etiam a remedio quieſcentes, nec doleant, nec ullum in Urina reddenda, retinendave incommodum patiantur. Hos inter Octuagenarium numero, qui a 40. annis

nis parvos lapillulos, multamque arenam, mucum tenacem, frequenter minxerit, doloreſque inde paſſus enormes fuerit: ante uſum hujus remedii omnem plurimorum Europæ Medicorum opem fruſtra expertus. Videantur etiam exempla n° 2. & 5. cap. ſeq. de Electr.

Alia Claſſis horum eſt, qui remedio hoc curati viſi, denuo relaberentur: repetito remedio, iterum quaſi curati: idque ita per 3. 5. 6. vices. His ſuadeo perpetuo continuent; quod a pleriſque, dum belle habent, vix obtinemus.

Tertia claſſis eos continet, qui vel nihil leventur, vel ad tempus modo, ita ut ſub continuato remedio æque gravia ſymptomata patiantur, quam eodem non uſi; quique vel ad Lithotomiam confugere debuere, vel viribus fracti, adeoque ad Lithotomiam inepti, occubuerunt.

Hos

Hos poſteriores inter Puer fuit, de quo *Rat. Med. part.* 3. *cap.* 4. pag. 162. n°. 3. Huic & levamen inconſtans & febris hectica aderat, hincque ad Lithotomiam deſtinatus. Sed Dyſenteria tenesmode cum magno Recti inteſtini prolapſu oborta, operatio differebatur. Dyſenteria tandem ſuſtulit illum.

Haud ſane profuturam operationem fuiſſe teſtabatur cadaver. Veſica urinaria circum calculum in ſubſtantiam denſam compactamque ita contrahebatur, ut vix ſupereſſet, quod lotium exciperet cavum. Calculus ad forcipis adtactum in centena fragmenta diſſiliit. Erant autem Ureteres utrinque, tota ſua longitudine, digitum ampli, atque ubique, inæqualiter tamen, calloſi; proindeque, qui contraherent ſeſe, prorſum inepti. Eorum in dextro & volvulus ingens, & tota interna ſuperficies puru-

rulenta, puſque effundens. Renes toti calloſi. Ita ut omne ſyſtema ouropoieticon, adeo immedicabiliter degenerans, nullum fere levamen a ſectione Calculi retuliſſet.

Similem harum partium degenerationem, ſed praviorem, in viri 37. annorum corpore invenimus; qui e longinquo ad Noſocomium Fr. Miſeric. delatus, Lithotomiam præ dolorum immanitate enixe rogabat, eamque certo ſubiturus fuiſſet, niſi, qua erat, inſignis debilitas procraſtinaſſet eandem. Tempore igitur intermedio, quo reſtaurandis viribus allaborabatur, ſimul uva urſi, cum paregoricis, data fuit; idque eo profecto cum ſucceſſu, ut per aliquot ſeptimanas dolores admodum mites expertus, ſolo virium defectu periret.

Utraque hæc Hiſtoria, ſimilesque *Tom.* 1. *pag.* 134. enarratæ, oſtendunt

dunt ejuſmodi mirificas ſyſtematis urinoſi degenerationes frequentiores eſſe, hominesque tales nec remediis ſanari, nec ſectione poſſe. Quid enim proderit calculo ſectum eſſe, & interim pelvim, ureteresve adeo & amplos habere, & calloſos, & purulentos? Quæ cum a priore non cognoſcantur, patet Lithotomiam eventus incerti eſſe; hujusque incertitudinis ægros, dum eam rogant, roganturve, ſerio monendos eſſe.

An paſſim ii, quos Uva urſi non juvat, ſuſpicione laborent ejusmodi degenerationis? An igitur ideo, qui uva urſi immedicabiles ſunt, etiam ad fortunatam ſectionem inepti? Saltem contrarium nondum experti ſumus. Calloſa penitus pelvis; calloſus, & convolutus, ſedeque pulſus, atque ſua amplitudine inteſtinum potius quam ureterem referens, ureter, urinam ſuſci-

piunt, copioſe colligunt, nec niſi ingenti cum difficultate in calloſam, contractamque veſicam impellunt. Quin & ſemidigitum craſſa, eove craſſior veſica, univerſim calloſa, vulnere facto non coiens, perpetuum urinæ ſtillicidium, ſi vita adhuc perdurat, excitat.

Cum Uva urſi adeo egregia deprehendatur in ſyſtematis urinarii abſceſſibus, occupor jam viribus ejusdem explorandis in quocumque aliorum viſcerum abſeſſu: at vero pauciora ac recentiora ſunt experimenta, quam ut hucuſque certi quidquam pronunciare auſim.

§. III. Amicus, Medicus celeberrimus, laudesad me ſcripſit *Plantaginis aquaticæ latifoliæ*, in infuſo aquoſo propinatæ, ad calculoſos morbos, ut eam cum uva urſi viribus decertare arbitretur. Factis experimentis effectus egregios

cum

cum laudato caro, jamque celebri nomine autoris, ſore ut evulgem ſpero.

Curæ Aqua Calcis, & Sapone quondam peractæ conſtantes manent: hocque ipſo tempore eandem denuo multa cum ſpe inſtituo.

Mercurii Sublimati corroſivi, ſpiritu frumenti miſti, uſus in Noſocomio copioſiſſimus, perſeverat miras edere curas; quasque præcedentibus annis inde habuimus, gaudemus conſtantes: malo ſemel bene curato, nunquam, niſi ad novos errores, repullulante. Hoc currente anno Amauroſes incipientes, pannos, albugines, annoſas narium labiorumque exeſiones, &c. aliquoties feliciter inde curavimus: fatendum tamen eſt, in quibusdam caſibus ſuſceptam curam haud ſucceſſiſſe.

CAPUT VIII.

DE VIRIBUS ELECTRINIS.

§. I. *Curæ hoc anno vi electrina peractæ.* §. II. *Fruſtrànea quædam tentamina.* §. III. *Apoplexia mucoſa, terribilibus ſymptomatibus ſociata, inde curatur.* §. IV. *Difficultas curæ Paralyſeos & Convulſionis in facie, reliquo corpore ſano: miranda Naturæ via, ad deſperatiſſimum ejusmodi caſum curandum.*

Electricitatem ſexto jam anno in hoc Noſocomio proſecutus, eam mihi ſententiam annuatim firmiorem gaudeo, quod inter præſtantiſſima artis auxilia jure referenda ſit: licet enim multis fruſtra adplicetur; pluribus tamen eam ſive emendationem mali, ſive integram curationem conferre, quam nullo alio auxilio Ars præſtare potuiſſet, indies teſtatius redditur. En iterum Experimentorum hujus anni compendium.

1. Deauratores, quorum felices hiſtoriæ anno ultimo dabantur, partim pulcre ſe habere pergunt, partim ab ali-

quot

quot ſeptimanis, quod fere nunquam a Mercurii hauriendis vaporibus quieſcant, in antiqua mala incidere incipiunt, ideoque nunc denuo ad Machinam accedunt.

2. *Baumgartnerin* 59. ann. maligne ante biennium decumbens, nec rite judicata, dudum languit, ac tandem eousque reſtituebatur, ut incedere utcumque, ægre tamen, inciperet. Verum integro eo biennio Dyſuria, & Stranguria, maligno morbo ortæ, miſerrime eam hucuſque excruciabant, dextraque manus tota ita debilitata manſerat, ut prehendere eadem, tenereque poſſet nihil; ultimi autem digiti perpetuo frigerent. Hanc & ad Machinam admovi, & uvam urſinam ipſi dedi. Utroque hoc auxilio bimeſtri ſpatio uſa, ita reſtituta fuit ſanitati, ut poſt integram curationem elapſo menſe me adhuc adierit, DEO præprimis, tum & mihi, quod

utraque hac calamitate dudum jam liberata eſſet, gratias actura.

3. *Adam Schneider* 47. annos natus, menſe Aug. 1758. illibata valetudine gaudens, dum cithara ludit, percipit manifeſto, ſiniſtro in capitis latere frigidam veluti auram ſuboriri, eamque ſenſim deſcendere ad collum, pectus, brachium, & crus ejusdem ſiniſtri lateris. Poſtquam tandem totum illud latus paralyticum deprehendit, mente interim ſemper ſibi præſens; linguam quoque impeditam in loquela, totamque genam ſiniſtram adeo paralyticam deprehendit, ut facies tota fœdo ſane adſpectu dextrorſum diſtraheretur. Oculus porro ſiniſter a primo invadentis mali momento tantopere debilitabatur, ut poſtmodum parum admodum eodem videret. Remediis ſibi a Medico ſuo datis, intra XI. ſeptimanas id lucrabatur, ut paulo expeditior fieret linguæ motus, pedique

in-

inſiſtere per momentum, bono ſcipioni innixus, utcumque valeret; in cæteris per omnia idem 7. Nov. ad Machinam primum admotus eſt, & 1750. 24. Febr. oculo lucratus nihil, genam perfecte reſtitutam gaudet, pede apto, integroque ita fruitur, ut genu tantiſper, ſed rarius, titubet, brachioque etiam emendetur. Gaviſus ita hac cura eſt, ut integram neglexerit.

4. *Magdalena Strekerin* 40. annum agens, a ſexennio catameniis caret, pectore hinc anxia, multaque pituita obſeſſo, ægre vitam tulit. Acceſſit ut ineunte hoc, quem vivimus, anno in cubitum ceciderit; tumidumque primo brachium, ac tumore remittente frigidum, immobileque deinceps habuerit: cunctis digitorum unguibus ſecedentibus prorſum, & eorum in locum difformi cornu enato. Primo quidem labefactatæ ſanitati reſtituendæ intentus fui, eamque

conſequutus, menſe Majo fœminam ad Machinam electrinam admovi. Inde emendatur, ſed tarde admodum; emendanda citius, ſi diligentius accederet: quod autem frequenter deſit, id inde ortum ait, quod ſi 3. 4. diebus ſibi ſubſequentibus adfuerit, artus omnes ſibi vehementer doleant; ita quidem, ut quiete nonnulla indigeat, antequam ille dolor evaneſcat. Sanitas interim corporis integra jam adeſt; ut etiam Brachii cura merito ſperanda ſit.

5. *Georgius Huber* 56. ann. 3. Mart. 1759. primum ad me accedens, novendecim annos narrabat elapſos eſſe, quod in Lumbis, ac Perinæo validos ſit paſſus dolores, multosque calculos parvos eminxerit. Dolores deſcribit ſic, ut ad lumbos perpetuo oriantur, pergantque deinceps ad inguina. Decem abhinc prægreſſis diebus, perceperat calculum a Rene pelli, per ureterem premi, mingique dein cœptum, in urethra ſubſiſte-

re,

re, & integro quatriduo ibidem hærere; urina interim guttatim modo, ac furtim transfluente. Eo tempore rus ipſi petendum erat. Quo carpento vectus, calculum vi emiſit, urinæque ſimul ingens profluvium: redeuntibus tamen mox ſymptomatibus antiquis.

Sub ipſum hoc tempus, nempe novem abhinc diebus elapſis, contigerat, ut nocte evigilans, totum brachium ſiniſtrum ſibi paralyticum eſſe perciperet, ſequenti autem die totum latus & linguam. Ex his omnibus ſola lingua jam emendatior erat.

Primum curam ſyſtemati urinario læſo adhibui, data uva urſina: a qua mox opem mirificam expertus eſt. Interea temporis fumo aromatico partes paralyticæ, totaque ſpina dorſi, egregie fricabantur. Cum ſpatio Menſis calculi ſymptomata integre ſilerent, ad electream machinam eum cœpi adhibere.

Quarto porro die ad ipſam Machinam ſentit novum deſcendentem a Rene calculum, qui in urethram dein pulſus, horæ ſpatio mox emingebatur, ubi antea urethra hoc crudeli hoſpite 3. 4. diebus excruciari ſolebat. Cum nec doluit deinde, nec calculus ultra excrevit, licet uva urſi binis modo menſibus uſus eſſet, neglexit hucuſque totam Paralyſeos curam, licet hæc ſpem curæ minorem non daret, quam cura calculi.

6. *Benedictus Erringer*, an. 18. molitor, 5. Julii 1759. hora ſexta veſpertina, medio in opere ſuo, vertigine & ſomnolentia corripitur, & retrocadit, per $\frac{1}{4}$ horæ ſibi non præſens. Poſtquam ad ſe redierat, pedibus inſiſtere neutiquam potuit, uti neque integro quatriduo poſt. Vena 8. Julii ſecta, cœpit 8. & 10. Julii pedi inniti ſenſim poſſe. Quod autem notandum, ab ipſo primo mali inchoantis momento manus dextra

ve-

vehementer tremuit, idque diu noctuque, ut eadem perficere nihil, nihil tenere, nec cochleare ad manducandum dirigere poſſet. Non enim tremor modo aderat, ſed etiam digitorum perfecta Paralyſis. Sic ſe habens adiit 23. Julii Nobiliſſ. B. *van Swieten*; qui re examinata eum mox ad me miſit, quo ad Machinam adhiberetur. Adhibui. Vix decem ictus ſuſtinuerat, quin curatum ſe diceret. Perfectiſſimeque curatus manet hucuſque.

7. *Marcus Krafft* ſomno abreptus, capite ſuo incumbit brachio dextro. Expergefactus deprehendit totumbrachium, manum, digitos, omni prorſus motu carere. Senſus admodum paucus adeſt: pollex vero & index interne externeque frigidi, ne vellicati quidem quidquam ſentiunt. Malojam 19. diem numerante, ad Machinam acceſſit: vires ejus 19. diebus expertus, ſanitatem integerrimam recuperavit.

8. *Sci-*

8. *Scibaldin* me convenit 13. Sept. 1758. Hæc dudum jam cum marito occupabatur plumbo veteri purificando, fundendo, hincque jam a dimidio anno in Colicam pictonum incidens, dolores ventris enormes patiebatur, dolores quoque ac tremores per artus univerſos. Dedi ipſi ſingulis veſperis unc. VI. Olei Lini & unc. 1 $\frac{1}{2}$. Syrupi Diacodii, unico hauſtu aſſumendas. Unde mox levata, poſt decimum hauſtum perfectam ſanitatem nacta eſt; ſolo tremore redeunte poſthac, ac perſeverante. Ad Machinam tunc admovi, dedique pilulas ex ſap. ven. unc. $\frac{1}{2}$. gum. amm. Ter. fol. tart. Maſ. pil. Ruf. a dr. II. & Suffimigium ad fricandum abdomen & artus. Hinc ſpatio 2. menſium perfectiſſime curata eſt, curata manſit, donec cupro, aliiſque metallis, & ſemimetallis fundendis iterum occupata, veteris mali reditum animadvertat, jamque ad

ad Machinam denuo accedere inchoet.

9. Tentavi, an experimentum Electricitatis ſuccederet in curandis colli ſtrumis ſcrophylisque, quemadmodum Act. Acad. Monſpel. id teſtantur. Binas puellas per 8. menſes conſtanter ad Machinam adplicui, ictu ad affecta loca determinato, ſed fruſtra fui. An mala inveterata nimis?

10. Curationes Tom. 3. cap. 6. n° 17. 19. 20. 25. inceptæ, dudumque protractæ, nondum perficiuntur, ſpem jam minorem, jam majorem facientes.

§. III. Atque hæc de experimentis noſtris ſufficiant. Addam, quod de viribus electreis ad Apoplexiam mucoſam mecum communicavit celeberrimus apud Haganos C. H. *Velſe*: „Virgo, inquit, honeſtiſſima 24. ætatis „annum agens, tenerrima, nuper Apo„plexia pituitoſa corripiebatur, cum „palpitationibus cordis tam irregula-

„ ri-

„ ribus, itemque adeo coſtas pulſan-
„ tibus, ut eas manifeſto audire, licet
„ ſatis diſtans, poſſem; & præterea
„ cum largiſſimo ſudoris totius corpo-
„ ris profluvio. Hæc cum morbo
„ Chronico, diverſiſſimis ſymptomati-
„ bus corpus conterente, & ſanguinis
„ (qui miſſus poſtridie nonnun-
„ quam in ſerum totus liqueſcebat,
„ vix phlogiſticæ placentulæ ſuperſti-
„ te veſtigio) miſſiones, ſexcenties for-
„ ſan, nunquam tamen citra ſummam
„ neceſſitatem, intra quinquennium re-
„ petitas, exigente, diu luctata, &
„ adeo enervis erat, ut (in hac Apo-
„ plexia) evacuantia quæcumque ve-
„ tarentur; neque roborantibus, aut
„ ſpirituoſis ingerendis, ob deglutitio-
„ nem prorſus ſublatam, & linguam
„ exſertam, ulla ſpes ſupereſſet. Quam-
„ obrem actutum Electricitatis *Neuper-*
„ *tianæ* periculum feci; ſed non alio

„ cum

„ cum eventu, quam quod palpitatio
„ cordis multum remitteret, & ſiſte-
„ retur ſudoris per aliquot horas eru-
„ ptio, Apoplexiæ tenore eodem per-
„ ſeverante: uſque dum, 18. inde
„ elapſis horis, ſecunda vice virtutem
„ electricam diu in Naſum determina-
„ rem, atque hinc primo indicia ſen-
„ ſus ingrati, deinde ſternutationem
„ frequentem, tandem media hora poſt
„ Apoplexiæ ſanationem feliciſſime ef-
„ ficerem."

Demum & hoc addiderim. Genarum Paralyſin & Convulſionem Chronicam, rarius curare ſolemus, quam deſperatam relinquere. Præcipue ſi topicum hoc faciei vitium id unicum ſit, quod toto in homine accuſes. Abſolvi equidem hanc curam nonnunquam, ſed frequentius fruſtra fui. Et etiamnum fœmina adeſt, quæ a biennio fluxum puris dextra aure paſſa, tandem

anno

anno 1758. exeunte, paralyſin fœdam oculi dextri dextræque genæ patitur, fluxu purulento auris nihilominus continuante. Octavo jam menſe ad Machinam accedit; oculo multum, gena fere nihil lucrata; quamvis & ad originem Rami infraorbitalis ſecundi rami Quinti Paris, & ad locum, ubi portio Dura Septimi Paris Aquæ ductu Fallopii emergit, pedem dictum Anſerinum formatura, vis electrina peculiariter determinetur. Ut autem in topica hac Paralyſi, ita quoque rés ſe habet in topica hujus loci convulſione: hæc etiam artem noſtram ludere ſolet. Anatomicorum hujus ſæculi facile Princeps *Albinus*, narrabat nobis in Collegiis ejusmodi Convulſionem quondam ſibi curandam datam fuiſſe, eamque ad omnia rebellem, ſeſe, Nervo infraorbitali abſciſſo, percuraſſe. Sed en alium caſum, qui doceat, quam expedire non-

nun-

nunquam ſe norit miris Natura modis! Communicavit illum nuperrime mecum integerrimus amicus celeberrimus apud Haganos Practicus, Abrahamus *Weſterhoff*, vir, cujus conſilio arduis in rebus ſaluberrimo ſæpius me uſum eſſe gratus recordor. Caſus quippe per omnia illi Albiniano ſimilis, tum maxime annoſus erat, tum ad quævis artis auxilia, vimque electricam, penitus immoriger. Conſuluerat clarus Amicus eundem noſtrum venerandum Magiſtrum, qui curæ tam egregie quondam a ſe peractæ probe memor, eam tamen hic ambiguam ſuſpicabatur; cum, quis proprie ramus incidendus, non poterat determinare. Sed en quid tunc contigit!
„ Fit interim, inquit, ut parvus tu-
„ mor Cyſticus, mollis, enaſcatur in
„ parte interiore labii inferioris, con-
„ tinuo increſcens, mobilis, neque do-
„ lens. Quum ego & incrementum

„ nimium metuerem, &, quod ſpa-
„ ſmodica affectio ingrata illa viciniam
„ conſtans occuparet, hinc mihi per-
„ ſuaderem, poſſe aliquid inde boni
„ redundare, curavi exſcindendum in-
„ tegrum. Effectu laudatiſſimo! Sa-
„ natus homo eſt, manus Chirurgi
„ tempore breviſſimo morbum ſuſtulit,
„ quo Vir nobiliſſimus per annos labo-
„ raverat, languerat, quovis pretio
„ redimere curationem dudum paratiſſi-
„ mus.

ANTONII DE HAEN

S. C. R. A. MAJESTATIS CONSILIARII
ET ARCHIATRI,
NEC NON MEDICINÆ IN HAC ALMA ET ANTIQUISSIMA
UNIVERSITATE PROFESSORIS PRIMARII,

PARS QUINTA
RATIONIS MEDENDI
IN NOSOCOMIO PRACTICO;

QUOD IN GRATIAM ET EMOLUMENTUM
MEDICINÆ STUDIOSORUM
CONDIDIT

MARIA THERESIA,

AUGUSTISSIMA ROMANORUM
IMPERATRIX,
HUNG. BOHEM. &c. REGINA &c. &c.

EDITIO TERTIA.

VIENNÆ AUSTRIÆ,

SUMTIBUS HERMANNI JOSEPHI KRÜCHTEN.

M. DCC. LXV.

SACRÆ, CÆSAREÆ, REGIÆ, APOSTOLICÆ,
MAJESTATI
AUGUSTISSIMÆ ROMANORUM
IMPERATRICI,
HUNGARIÆ, BOHEMIÆ, DALMATIÆ,
CROATIÆ, SCLAVONIÆ, &c. &c.
REGINÆ,
ARCHIDUCI AUSTRIÆ, &c. &c.
MARIÆ THERESIÆ,
DOMINÆ
SUÆ CLEMENTISSIMÆ
ANTONIUS DE HAEN.

Poſtquam Medicinam Hypotheſibus innixam fugare, eandem aut ſolis, quoad ejus fieri poſſit, experimentis fundatam, cum

ad lectos ægrorum tradere, tum pro ſuggeſtu exponere, illuſtrare, amplificareque, mihi, AUGUSTISSIMA IMPERATRIX, *ab ipſo principio mei ad* TUAM *Univerſitatem Viennenſem adventus, ſerio mandaſſes, nequeo citra ſummum animi oblectamentum, gratitudi-*

nem-

nemque, non meminiſſe, quam gratioſiſſimo ſane vultu varia tentaminum meorum ſpecimina contemplarere. Cum enim latini ſermonis haud ignara, opuſcula mea volvere non dedignaberis, vehementer videbaris laudare Ducem me ſequi Hippocratem, *quem talem ubique Virum præ-*

dicari audiveras, qui nullo unquam ſyſtemate implicitus, nullo partium ſtudio abreptus, nulla ſeductus opinione, nulla denique arrogantia elatus, e contrario vero fidus, & ſolers, & docilis, & indefeſſus naturæ miniſter, naturam in proſpera adverſaque valetudine, unice conſuluerat,

rat,

rat, eademque ſimplicitate & candore, atque detexerat illam, in ſeros usque traduxerat nepotes. Approbabat præterea MAJESTAS TUA *non niſi ſummos Doctrinæ Hippocraticæ adminiſtratores, imitatoresque, cum in facienda Medicina me ſequi, tum & ad legendos, & imitan-*

tandos, *commendare Auditoribus*: *hos vero inter, duo maxima fulgentiſſimaque Medicinæ Naturalis lumina*, *duos naturæ genuiſſimos cultores*, *duos alteros* Hippocrates, *me in ore habere perpetuo*; *ſcilicet* Immortalem Boerhaavium, *qui ut ubivis terrarum*, *ita potiſſimum*

apud

apud TE, *doctrinæ limpidæ, nativi candoris, ſapientiæ fere immenſæ, indefeſſi laboris, feliciſſimarumque ea de cauſa curarum, fama fulgebat:* Virum *deinde*, Archiatrorum TUORUM principem, *quem & Orbis Medicus univerſus ob incomparabiles in* Boerhaavium *Com-*

mentarios ſummis ſemper laudibus effert; & ego ob Tyrocinii mei partem, Eo Præceptore tranſactam, ſapientiſſimaque ejus Conſilia, quibus a triginta ferme annis fruor, æternum venerabor; &, quod culmen humanarum rerum eſt, quem IPSA TUA MAJESTAS *propter Medici-*

ci-

cinæ exercitium, quod in SESE, *quod in univerſa* AUGUSTA FAMILIA, *quod in Nobiliorum pluribus, experta feliciſſimum eſt, tanto honore condecorat, tantaque exiſtimatione ac benevolentia complectitur, ut ille ſane complementum poſſideat omnis humanæ felicitatis.*

Quæ

Quæ cum ita ſe habeant, Quintum Operis Tomum TUÆ MAJESTATI *ad pedes eo confidentius depono, quo id teſtetur apertius, id altius clamet, quod ad* REGIAM *Voluntatem magis me magisque accommodem, Medicinam, Ducibus natura, hisque fidis naturæ miniſtris, unice*

co-

colendo, colendamque monſtrando. Idque volupe ſane. Quanvis enim ſola TUÆ MAJESTATIS *Intentio ſufficiat, ut demandatam hanc mihi Provinciam ſtrenue adminiſtrem, tamen inſitus ad Philoſophiam Naturalem amor ad illam gnaviter adminiſtrandam haud exiguum affert auxilium.*

Un-

Unde hoc ipſum Medicinæ Profeſſoris munus, quo a ſeptem cum dimidio annis condecorare me dignabaris, me recreat potius quam defatigat, me unice oblectat, me rapit totum.

Quapropter ſimul hanc occaſionem arripio publice TIBI AUGUSTISSIMA IMPERATRIX, *gratias*

te-

teſtandi, quas debeo, maximas, quod dum immeritum me honorificentiſſimo Archiatri TUI *honore beaſti, id ita moderaveris, ut munus Profeſſorium commodiſſime, curatiſſimeque, ſuſtinere pergam.*

Dabam 8. Novembris
1760.

ELEN.

ELENCHUS CAPITUM.

CAPUT I.

De Febribus cum Exanthematibus, quæ Petechiæ & Miliaria vocari ſolent. Pag. 1.

CAPUT II.

De Hydrope & Tympanitide. Pag. 36.

CAPUT III.

De Hydrope Pectoris. Pag. 69.

CAPUT IV.

De Epilepſia & Convulſionibus. Pag. 117.

CAPUT V.

De Calculo, Uva Urſi, Lithontripticis dictis, &c. Pag. 142.

CAPUT VI.

De Aneuryſmate. Pag. 185.

CA-

CAPUT I.
DE FEBRIBUS
CUM EXANTHEMATIBUS, QUÆ PETECHIÆ ET MILIARIA VOCARI SOLENT.

§. I. *Hiſtoriæ XVII. Ægrorum, hæc Exanthemata plane ſymptomatica eſſe probantes: oſtenditurque hac occaſione perfectæ criſeos in Acutis certitudinem nos ſæpe non habere; ſanguinem in Morbis, quos malignos vocant, & craſſiſſimum ſæpe, & maxime eſſe inflammatum; tandemque communicatur notabilis obſervatio circa prædictionem in Acutis ex Pulſu intermittente.* §. II. *Ex omnibus horum ægrorum exemplis concluditur Exanthemata ſimilia rarius obſervari oportere, ſi legitima curandi methodus adhibeatur; eaque, ſi contingant, pravæ potius Medica-*

tioni, quam Aëri, aut Climati, originem debere; paucis exceptis caſibus, in quibus aut ſponte, aut contagione, naſcuntur.

§. I. Licet in ultimo *de Febrium Diviſionibus* Tractatu de Exanthematibus Petech. & Miliar. fuſe egerim, tamen cum nova exinde Obſervata colligere licuerit, pondus rerum tantarum me adigit, ut nova hæc cum Publico communicem, unaque ex Noſocomii Diariis, omnium illorum, qui ibidem unquam hæc paſſi ſunt, fidelem hiſtoriam tradam; quibus eorum, quæ in eodem Tractatu poſui, evidentia, ni fallor, veritasque, pateſcet.

1. Hoc verno tempore proxime elapſo femina 22. annorum Febre valida laborans, quinto ſui morbi die ad nos delata eſt; extantibus jam tum Petechiis. Vere ardens Febris erat, tertiam eo die habens exacerbationem.

nem. In ſumma omnium cruditate Petechiæ extabant. Igiturne hæ Criticæ? Certe cum nullum ſymptoma miteſceret, quin ingraveſceret potius, Symptomaticæ duntaxat vocari mererentur. Sanguis hoc die vena miſſus, cruſtam formabat portionem rubram denſitate ſuperantem. Die ſeptimo ad quartam, eamque prioribus longe mitiorem, exacerbationem, febris ſudore & urina maximam partem judicata; ad nonum vero diem, in quinto, eoque omnium leviſſimo inſultu, urinis ac tranſpiratione integre judicabatur. Novem diebus perſtabant Petechiæ.

Sana octiduo vixit; die autem 17. poſt morbi principium, ad primas carnes vitulinas deguſtatas, licet tenerrimas, in febrim æque vehementem incidit: cujus altero die Miliaria alba, numero pauca, comparuere. San-

guis bis miſſus corio denſiſſimo tegebatur. Nec numero Miliaria augebantur, nec diu perſtabant. Imperfectum judicium contigit 23. morbi die, prægreſſo intermittente pulſu, per alvum; integrum vero 27. die, eodem modo, eodemque pulſu.

Die 29. nova Febris vehementiſſima oritur, in qua ſanguis bis vena miſſus, ſingulis in vaſis, æque magnam, denſamque habet, quam olim, cruſtam. Nulla vero hic Exanthemata. Die 4. & 5. judicium alvo, urina, ſudore.

Ex data hiſtoria nihil evidentius eſt, quam utrumque hoc Exanthematum genus minime criticum fuiſſe. Summa morbi cruditas; ejusque, poſtquam hæc effloruiſſent, validum incrementum; critica aliunde contingens poſthac evacuatio; evidenter, arbitror, hæc demonſtrant.

Quod

Quod eo magis notandum, quia hic caſus ex rarioribus eſt, in quantum nobis adparet, in quibus nulla arte producta Exanthemata erant. Frigido quippe in loco, frigida tempeſtate, primis quatuor morbi diebus ægra jacuerat, remediis calidioribus minime uſa. Ita ut hæc ne critica quidem fuerint, licet prava arte non producta. Confirmat id ſententiam, quam egregius *Paulus de Sorbait* annis abhinc 90. ex Cathedra *Viennenſi* docebat, *Petechias eſſe motum noxium & ſymptomaticum.* Med. Pract. Tract. 3. pag. 541. & 545.

Advertimus quoque Exanthemata putridæ ſanguinis ſolutioni proprie non deberi, cum poſt eorum exitum idem ſanguis, etiam iterato miſſus, denſiſſimus fuerit.

Tandem Febris tanto cum furore tertio repetens nos docet, id quod to-

toties ad lectos ægrorum advertimus, perfectam non haberi, judicio jam facto, certitudinem morbi ita devicti, ut non fiat recidiva. Equidem quo omnes functiones perfectius, celeriusque, in integrum reſtituuntur; quo motus critici diebus judicatoriis exactius fiunt; quo denique evacuationes perfectiores, conſtantioresque, cum virium incremento, contingunt; eo minor adeſt relapſus metus: at vero hucusque non habetur ejusmodi certitudo, quæ excludat omnem omnino relapſus formidinem. Vidimus ſane & in hac muliere, & in pluribus aliis, nihil judicio defuiſſe, attamen iisdem ſucceſſiſſe relapſum. Niſi forſitan quis novum potius morbum, quam recidivam, appellandum idem eſſe arbitretur: ſed difficulter profecto admittetur hæc opinio, ſi ſuccedentis Febris cum præcedente ſimi-

ſimilitudo attentius ponderetur. Itaque merito jure Medici omnem adhibeant diligentiam, ne in ſex rebus non naturalibus quid committatur, quo repetat morbus: juvatque hujus incertitudinis ſerio monitum eſſe ægrum, monitosque ejusdem familiares; ne morbo male curato adſcribant, quod a quopiam regiminis errore, aut etiam abſconditis plane de cauſis, poſtliminio forte contingit.

2 Juvencula 20. annos nata, tertio Hemitritææ die Petechias jam habuit, noſtrumque in Noſocomium die quarto illata eſt. Multæ ſane hoc die conſpiciebantur in jugulo, pectore, humeris, dorſo, lumbis, femoribus, cruribus.

Notabile porro 1mo. quod hæc femina die morbi tertio, ipſo Hemitritææ acceſſu, ſummo mane, in frigido ad 27. gradus aëre, extra Civitatem

pedes iverit, nec motu per horam producto ullatenus incaluerit. 2do. quod poſt meridiem intropulſos frigore humores, eosdemque plane crudos, valido ſudorifero moverit; hincque crudis hisce ad ambitum corporis pulſis, Petechias conſciverit ſibi. Miri ergo nihil, quod ad 5. diem, cum valida Hemitritææ exacerbatione, Exanthematis intropulſio obſervaretur. Quare etiam illico, maligni quidpiam hic præſagiens, Cort. peruvianum dedi. Confeſtim inde convaluit, extra ordinem fluentibus menſibus, mox a Petechiarum receſſu.

Hæ certe peſſimo more expulſæ, penitus ſymptomaticæ fuere; eædemque ſuo ſubito receſſu alioquin nocituræ, jam & dato cortice, & profluis catameniis, ſubitam reconvaleſcentiam non retardarunt.

3. Fe-

3. Femina 39. annum vitæ agens, Cardialgia acida crudeliter per annos vexata, totaque inde cachectica, gravi demum Peripneumonia corripiebatur, & ex Noſocomio, in quo multa Exanthemata graſſabantur, die morbi quinto ad nos deferebatur. Maculæ in collo, dorſoque, rubræ, eæque, quod profundius hærerent, quaſi eruptioni impares, ſuſpectæ; omnium cruditas; morbique augmentum; ſuaſere venæ ſectionem. Sanguis cruſta facile transſcindenda tectus fuit, rubra autem parte diſſolutus. Creſcente ad diem 6. Febre cum anxietatibus, verisque Pulmonis inflammati ſignis, iterata V. S. eſt. Sanguis eductus priori ſimilis, niſi quod ultimo in vaſe, ſub alba tremulaque cruſta, juſte compactus cerneretur. Die 7. una puſtula alba Miliaris viſa ad jugulum, Febris pravis cum ſym-

ptomatibus perpetuo ſtipata, pulſuumque exploratione Homotonos quidem appellanda fuit, ſed calore ad Thermometrum menſurato minime Homotonos. 9. & 10. die pauca, die 11. copioſa, eaque alba, in pectore Miliaria. 12. die paulo minus conſpicua. 13. eadem iterum, ac nova præterea, in pectore conſpicua. 14. die mortua eſt. Febris ab initio ad finem uſque horrifica fuit.

Hiſtoria mali docet 1mo. Petechias contagione ſuſceptas, nec ſufficienter propulſas, morbi cum augmento adparuiſſe. 2do. Miliaria eadem origine nata, quo copioſiora, eo & graviora, & magis fuiſſe letifera. Unde concludimus Exanthemata hæc, non a natura, ſed a contagio genita eſſe; eademque minime critica, ſed mere ſymptomatica habenda fuiſſe.

Hic

Hic in tranſitu noto hoc Exanthematum Contagium, ut illud Variolarum, Morbillorumque, ſe ſæpe habere, non niſi prædiſpoſitos afficiundo. Præter alia exempla, memorabile illud Ancillæ eſt, quam ſuſceperamus eo momento ex ædibus eductam, in quibus cubiculo, jubente Medico, arcte clauſo, calidiſſimoque, inſervierat Patri nobili, filiabusque duabus, Exanthemate Miliari omnibus ſucceſſive enectis: Febre continua hæc apud nos decubuit, & ſine Exanthemate brevi convaluit.

4. Juvenculæ, menſibus terrore ſuppreſſis, ingens brachii dolor, brevique poſt acuta Febris oritur. Die 11. Peripneumonia adeſt, albaque Miliaria confeſtim prodeunt, continuoque augentur. Die 14. Gangræna brachii & mors. Eo tempore nondum ſciveram, quod poſthac exper-

pertus ſum, in Febre continua non remittente, ac vere inflammatoria, ſi Exanthemata adſint, morbusque rebellis ſit, corticem peruvianum egregie prodeſſe.

A reſorptu Ichoris gangrænoſi nata pectoris anxietas, nata copioſa Miliaria, criſeos nullam, ni fallor, ſuſpicionem faciunt.

5. Femina vehementi ira excandeſcens, gelidamque affatim hauriens, Febre corripitur; & continuans interim ancillares labores, vagos ejus inſultus per octiduum ſæpe experitur. Tandem in continuam incidit, cum gravi pectoris anxietate, vehementi cephalalgia, multa ſiti, proſtrato appetitu, vertigine, vigiliisque continuis. Eo in ſtatu omnis auxilii inops, calida admodum tempeſtate, per integram ſeptimanam, jacuit, jure carnium, & frigida aqua uſu duntaxat.

Ac-

Acceſſit angina biduo durans, & ſic demum octavo die continuæ ſuæ Febris ad nos delata eſt. Quo ipſo tempore catamenia ipſi, octiduo maturius, fluere ceperunt. Febris validos artuum dolores ſibi junctos habebat, vires autem nondum proſtratas. Die 11. Miliaria maximam partem alba, pauca vero rubra, apparuere; ſignis coctionis in alvo prægreſſis. Ab 11. ad 14. diem bene procedente Exanthemate, vomitus glutinoſus vexabat, vel copioſæ pituitæ tremulæ, pellucidæ, vitreæ, per alvum ſeceſſus, vel noctes inſomnes, pectoriſque anxietates, imo novi, ſimulque feroces, artuum dolores. Alvo cocta partim judicata eſt 14. die, ſed eadem demum integre ad diem 17.

Morbus neglectus per 14. dies, humores crudi, ancillaribuſque laboribus intempeſtive moti, & cum per

anguſtiora vaſa transadigerentur, dolores rheumaticos excitantes; deinde decubitus per tantos colores in parvo ſqualidoque cubiculo, vix renovata athmoſphæra, corpus ad Exanthemata neceſſario diſpoſuere. Morbus vero poſt exorta Exanthemata, cumque eorundem non interturbato progreſſu, diris ſymptomatibus, cruditatem ſpirantibus, increſcens, poſteaque demum alvo judicatus, hanc profecto eruptionem minime criticam, ſed penitus ſymptomaticam, declaravit.

6. Juvenis Febre continua putrida, gravi cum delirio, laborans, in Noſocomium inferebatur. Diem morbi primum exacte reſcire non potui, cum ex ejus incerta, ac variata, enarratione, ſextusne ab illo tempore dies, an octavus eſſet, ambigeretur. Saltem eo tempore crudam morbi ma-

materiem Emeticis & Purgantibus vehementer moverat, ingentem præcordiorum gravitatem, anxietatemque, perpetuo expertus.

Præterea ex Noſocomio alio, ubi Exanthemata fere perpetua erant, in noſtrum ductus erat. Interim ſenſim ad coctionem morbus tetendit, alvoque, & leni ſudore, ad judicationem pervenit: urina interim ſæpe enæoremate, & nubecula, carente, nec hypoſtatica unquam.

Judicio prægreſſo, incredibile quam cito, perfecteque, ſaneſceret; ita ut integris noctibus, idque ſponte, dormiret, belle comederet, totasque obambularet per ædes. Sed biduo poſt, Miliaria totum pectus obſiderunt; quibus tum prodeuntibus, tum triduo poſt exſiccari ceptis, mirum quam bono ſomno, quam grato appetitu, quam facili corporis exerci-

citio, integraque prorſum valetudine frueretur.

Neglectus igitur, peſſimeque tractatus, morbus; decubitus primo pro Patriæ more in calida atmoſphæra, idque in fervida tempeſtate, tandem infectus priore in Noſocomio aër, labem aliquam ſanguini conciliare potuerunt; quæ demum criſi prægreſſa, & recuperata ſanitate, expulſa fuerit. Unde certe nec origine, nec effectu, hæc Exanthemata critica fuerunt.

7. Juvenis femina ex eodem Noſocomio ſuſcepta, hanc nobis anamneſin formavit. Tribus integris ſeptimanis laſſitudine ſpontanea, cruribusque nonnihil tumidis, laboraverat, eamque ob cauſam illud Noſocomium adiverat. Ibidem porro tum præſtantiſſima cura, tum blanda quiete, ſe ita refocillatam experiebatur, ut

re-

repeteret famulatum: at vero eidem ſuſtinendo inepta, in quotidianam Febrim inciderit, ad quam curandam quendam ſibi pulverem coemerat, qui decies & novies alvum, vomitum autem ter, vehementer ciebat, poſteaque venam ſibi tundi curaverat. Tandem in continuam acutam intermittente converſa, quarto ejus die ad prius Noſocomium, quinto ad noſtrum, delata eſt; Petechiis, dum nobis afferebatur, jam prodeuntibus.

Septimo morbi die ſubito hæ evanuere, datoque cortice, paucæ die 8. repullularunt. Die 9. pauca Miliaria alba viſa ſunt. Vomuit eo die pluries cum euphoria; ut & die 10. cortice interim uti perrexit, paucisque opacis Miliaribus, quæ ad poſteriora colli perennabant, exceptis, intra octiduum integre convaluit.

Morbus dudum neglectus, contagium, intempeſtivus crudæ materiæ motus, ægram hanc quarto Febris continuæ die Petechiis macularunt. Crevit poſtea morbus. Cortice ſanatus eſt, licet retrocedentibus Petechiis pauca Miliaria ſucceſſiſſent. Iterum nihil hic criticum.

8. Juvenis 17. annorum in neglecta per ſex dies Febre continua ad nos adfertur. Die 14. Febris alba Miliaria erupere. Crevit iisdem erumpentibus vis morbi; & qui eo usque bonus fuerat, æqualisque, pulſus, inæqualis nunc rythmo, temporeque, factus eſt. Unde mox cortex datus; cujus ſub uſu puſtulæ ad 5. diem disquammari incipiebant, & integra ſanitas octavo poſt eruptionem die ſuccedebat.

Die quamvis critico erumpentes papulæ miliares, nullam criſeos, ſed præcipuam Symptomatis notam, geſſerunt; morbo tunc admodum calamitoſo facto.

9. Adoleſcens, qui a ſeptennio ſpina ventoſa, fœde exulcerata, laboraverat, in Noſocomium demum ſuſceptus, diætam lacteam, & corticem peruv. ſpatio bimeſtri, idque bono cum effectu, adhibuit: at vero ulcere tandem ſponte ſiccato, Febris continua acuta eum aggreſſa eſt. A 4. usque ad 9. diem cutis rubebat, ac ſi expectanda ſcarlatina eruptio foret. Die autem ipſo nono Miliaria ſolitis in locis comparebant; unaque vehemens ac ſicca tuſſis, quæ eo usque diu noctuque ægrum vexaverat, nunc & mitior, & pulcre humida, reddebatur. Hucusque Exanthema iſtud, ut criticam evacuatio-

nem, facile quis ſalutaret; at vero ad ſequentia attentus ſymptomaticam audacter pronuntiabit.

Etenim 11. die obſervabamus 1mo. eam in pulſu inæqualitatem & intermiſſionem, ut quandoque, ſed ſine ordine, per integrum unius pulſationis ſpatium differret, moxque inſolitam repeteret celeritatem. 2do. Nauſeam, vomitumque. 3^{tio}. Ulcus, quod eo usque ſiccum fuerat, jam fluidum, ſuoque poſtmodum in fluore continuum. 4to. Subito turbatas urinas, quæ pluribus diebus limpidiſſimæ fuerant.

Igitur judicium proprie fiebat die undecimo. An integrum? Equidem dubitabam, propter notabilem pulſuum, in diem 20. usque, intermiſſionem; Febris tamen acutæ abſentia, ac virium reditus, citra aliam, quam ulceris, evacuationem, judicium perfectum oſtenderunt.

Quid

Quid igitur intermittens ille pulſus? Sane ex eo, & circa criticum tempus, & cum prægreſſis quibusdam coctionis ſignis, obſervato, ſæpius, autore *Solano*, evacuationem criticam, vomitu aut alvo futuram, prædixi ad ægrorum lectos in Noſocomio; id quod etiam in hoc ægro, eodem undecimo die, exacte confirmabatur. Attamen cæteris octo diebus, cum nulla per vomitum, alvum, hæmorrhoidasve, evacuatio, pulſu continuo intermittente, contingeret, experimentum fallere viſum eſt. An quia cocta morbi materies, in corpore ſuperſtes, & ratione intermittentis pulſus, aut vomitu, aut alvo, aut hæmorrhoidibus, eliminanda, ulcere effluxerit aperto? Numquid hic pulſus, ſi materia per vias a *Solano* indicatas non effluit, etiam ulceris, ſi adeſt, fluorem præſagiat?

10. Adoleſcens 17. annorum, ob nimii ponderis geſtationem febricitans, bis ſecta vena ad nos adducitur, finiente jam die ſexto, & jam tum in pectore brachiisque variegata, præ rubedine, cute. Crevit peſſimis cum ſignis, & ſymptomatica maxime alvo, morbus. Die autem 11. alvus pulti ſimilis, ac flava; ſimulque ad pectus maculæ plures, ad nullum certum eruptionis genus ſeſe determinantes, conſpectæ ſunt. Quæque a nucthemeri ſpatio defuerat urina, copioſa nunc illa, & cum enæoremate fundum brevi petente mittebatur; Febris modica; flava, pultique ſimilis alvus; &, projectus qui fuerat, renatus appetitus. Die 12. perſeverantibus bonis hiſce ſignis, vires majores, lingua nitidior, nox optima fuit. Die 13. veniam per conclave ambulandi, cibosque tum

mu-

mutatos, tum copioſiores, rogavit. Die 14. vero juveni per omnia ſano Miliaria alba erumpunt, paucas intra horas iterum ſicca; eodemque plane modo, ſpatio 5. dierum, continuo renaſcentia, & eodem die exſiccantia ſeſe ac disquammantia, absque ulla vel minima labe ſanitatis. Ita ut brevi Noſocomio exiret, conſtantique poſtmodum ſanitate gauderet.

Maculæ rubræ ad ſextum diem, adeoque per morbi augmentum, adparuere: puſtulæ Miliaribus forma ſimiles, criſi jam perfecta, ac ſanitate recuperata, effloruerunt. Criticum ergo neutrum fuit.

11. Maligna admodum Febre Juvenis decubuit, variolas nunquam paſſus, easdemque valde metuens. Ad ſudores validos, eosdemque continuos corpus, patrio errore, dis-

poſuit, quotieſcunque non aderam. Hinc die 5. maculæ rubræ in collo ac manibus viſæ ſunt, mox vero iterum evanidæ. Itidem die ſexto. Poſthac illum, ægrotans ipſe, non vidi. Ab aliis autem reſcivi rubris illis maculis alba Miliaria ſenſim acceſſiſſe, profuſiſſimosque toto in corpore ſudores. Ad diem 15. totus Miliaribus ſcatens, periit.

Nimio athmoſphæræ, parvo in cubiculo, calore, coactisque ſudoribus, utrumque Exanthematum genus genitum eſt; neutrum ſane criticum.

12. Femina 24. annos nata, mono morbi acuti die ad nos defertur, maculis rubris in collo, facie, pectore, ſummo humero, jam a biduo deturpata, & ab earum eruptione in pejus lapſa. Porro ipſo hoc 9. die duo obſervabantur: 1mo. Retroceſſio macularum, 2do. intermittens pulſus

cum

cum torminibus ventris, cum teneſmo, & dein cum alvo cocta, multaque, ad tertiam usque vicem repetita. Mitis exinde i, ico Febris.

Judicium factum multa ſuadebant; ſed inſolida admodum debilitas poſt ſubitaneum macularum retroceſſum, maligni quid portendebant. Unde corticem extemplo dedi. Mox inde recreata bis ſimilem alvum poſuit. Die 13. tria viſuntur in collo Miliaria, quæ perſtant triduo. Die 17. pauca alia accedunt. Ut & die 18. 20. 21. Sed, ut dixi, mox a ſumto cortice mire recreabatur, ſubitoque reddebatur ſana; ut cum paucis hisce papulis egredi domo, ſi opus fuiſſet, potuiſſet.

Enarratione tota arguitur rubras maculas, creſcente morbo natas, plane ſymptomaticas fuiſſe; Miliaria vero poſt criſin quandam, poſtque ple-

narum virium reditum, nata; Criſeos certe normam non habere. Forte prius illud ſymptomaticum Exanthema ſubito evaneſcens, viresque proſternens, poſthac bonitate corticis, paucorum forma Miliarium, efflioruit.

13. Vir 27. annorum ſexto Febris continuæ die Miliaria habet, quæ nunc plus, nunc minus, extabant, usque ad 12. diem, quo nova, pellucidaque eadem & alba, prodiere. Continua Febris nunc in remittentem, bis die exacerbantem, abivit. Die autem 16. & 17. æger copioſiſſimis ſcatuit Miliaribus. Febris inde exacerbatio major, viresque projectiores. Cortex ad 20. diem dari ceptus; cujus ſub uſu papulæ novæ. Sanitas integra brevi ſequuta eſt.

Prodiere prima Miliaria cum morbi incremento, imo morbo poſthac

in

in longe periculoſiorem mutato; poſteriora itidem. Nulla proinde criſeos ſimilitudo.

14. Eodem tempore mulierem, ulceroſa ſcabie ſponte fere curatam, ceterum arthriticis obnoxiam inſultibus, jamque univerſorum pene artuum rheumatiſmo laborantem, ſuſcepi in Noſocomio. Febris acuta fuit, puſtulæque nonnullæ rubræ in facie, unaque inſignior ad naſum, aderant. Die 13 rubra Miliaria copioſa prodiere in facie, collo, brachiis, cruribusque univerſis; una hora conſpicua admodum, hora altera vix viſibilia. Die 15. & 16. bene proſtant. 17. adhuc magis. 18. maxime, ſed cum intolerabili cephalalgia. Die 19. ipſi pedes Miliaria habent. Die 20. Miliaria rite quidem proſtant, ſed magna præcordiorum anxietas adeſt. 21. & 22.

die

die cum copioſiſſimis Miliaribus enormes pedem, quo præciſe olim loco Podagra, excruciant dolores. Die 24. cum Miliaribus & copioſis, & magnis, valida Febris. Miliaribus jam in facie ſicceſcentibus ad 27. diem Febris magna. Decem poſtmodum dies elapſi ſunt, priusquam ultimæ puſtulæ exſiccarentur. Rheumatici dolores, Febre & Exanthemate jam evanidis, diu adhuc perſtiterunt.

Contagium hæc femina vel jam habuit, cum ad nos duceretur, puſtulis in facie rubris tunc jam maculata; vel in Noſocomio, Miliaria ægro mox deſcripto habente, contraxit. Ceterum, nemo, credo, criticas has eruptioues eſſe autumabit, qui cum iisdem videt morbi durationem, Febrim validam, judicium imperfectum.

15. Mulier 27. annorum ſexta die ſuæ continuæ ac putridæ Febris numeroſas acquiſivit circum labia puſtulas, ut & die 7. Ad finem autem hujus diei ſicceſcentibus illis alba, eaque copioſa, ſucceſſere Miliaria ad ſcapulas, humeros, faciem, ac demum ad brachia univerſa, die 10. ac 11. pulcre proſtantia, 12. numeroſiora, 13 in toto dorſo atque abdomine conſpicua. Die autem 14. hæc omnia rubris Miliaribus plurimis interſperſa, tam in priore, quam in poſteriore corporis parte, inveniebantur. Die 15. his cunctis rite extantibus valida admodum Febris cum cephalalgia per integrum diem intolerabili, ægram vexavit. Die 17. ingentes anxietates adſunt. Cum 19. die examinaremus an diuturniore decubitu, licet omnis adhibita cura fuiſſet, poſtica corporis haud ex-

co-

coriarentur, vidimus totum dorſum lumbos, nates, crura, pedes, pedumque digitos, confertiſſimis Miliaribus ſcatere. Hoc die incipiebant exſiccari, exſiccatio tota brevi ſucceſſit, integraque ſanitas.

Quia eodem tempore cum binis poſterioribus ægris hic decubuit, natum contagione Exanthema facile credimus; ſymptomaticum autem fuiſſe dies 15. 16. 17. abunde evincunt.

16. Femina Petechiis, antequam ad Noſocomium deferretur, fere enecta, altera die mortua eſt.

17. Peripneumonicus in Noſocomio caſu & neglectu Exanthemata paſſus, brevique inde curatus, criſi peripneumoniæ poſthac rite abſoluta, Tom. I. hujus operis, ut & alibi, deſcriptus fuit.

§. II. Ægri ergo numero ſeptendecim ſpatio ſex cum dimidio anno-

rum

rum Petechias, aut Miliaria, aut utrumque, in Noſocomio practico habuerunt, adeoque quinque circiter omni biennio. Pars media horum, Exanthemata, antequam ad me adferrentur, jam habuerunt; pars altera iisdem in Noſocomio practico correpti ſunt: ergo inibi ſpatio trium annorum Exanthemata hæc quatuor duntaxat ægris eruperunt. Omnium vero duo tantum fuere, quibus id ſponte contigerit; reliquis quindecim aut contagium, aut pravum regimen, medendive methodus, aut combinatæ hæ cauſæ, Exantemata produxere. In nemine vero illorum ea critica fuiſſe, ipſa cujusque morbi hiſtoria abunde evicit. Ad hiſtorias autem illas quod ſpectat, exacte profecto eas ex majoribus Noſocomii Diariis contrahere valui, quod in hisce quidquid ægris noſtris omni die,

qua-

quavis hora, ſingulo momento, contingit, exactiſſime, ampliſſimeque, adnotetur: unde etiam fit, ut ipſa hæc Diaria baſin ponant dicendorum Medicinæ Studioſis ad ægrorum lectos.

Igitur irrefragabili experientia convictus, aſſero nemini meorum critica hæc Exanthemata fuiſſe. Imo ſi nunquam Petechiis, Miliaribusve laborantes vidiſſem, & nudam modo horum 17. ægrorum hiſtoriam legiſſem, quo, amabo! jure criticum id vocarem, quod ſæpe diebus neutiquam criticis, ſed admodum infidis, contingat? quod cum morbo & multum, & diu ingraveſcente, auctoque proinde periculo, fiat? vel etiam quo erumpente, criticæ evacuationes, in morbis acutis citra Exanthemata conſuetæ, eæque ſufficientes, prodeant?

Hinc concludo 1mo. Si in aëre *Viennenſi*, in quo Medicinam facio, adeo

adeo rariſſima mihi hæc Exanthemata ſunt, ut ſpatio 6½. annorum vix 17. exempla coram centenis teſtibus potuerim producere; ſi præterea plerisque ægris meis, citra Exanthemata, integræ contingant, felicesque criſes; tunc Exanthemata illa, aliis Medicis adeo frequentiſſima, critica utique appellari non poſſe.

2do. Si iisdem acutis in morbis Exanthemata mihi rariſſima ſunt, in quibus alii Medici ea frequentiſſima vident, ea ſane ab aëre, ſeu noſtro, quod vocant climate, neutiquam generari; at vero potius a certis quibusdam cauſis, quas ad ea generanda ponere ſoleant illi, ego autem non ſoleam. Quænam porro cauſæ illæ ſint, has in Tract. *de Febr. Diviſ.* ſatis ſuperque, ni fallor, ex pluribus, imo etiam ex celebrioribus *Germaniæ* Autoribus, demonſtravi.

Ut igitur multa paucis dicam, differentia exercendi Praxin tanta eſt, ut differentia in morbis inde neceſſario generari debeat. Miſtura, *Hofmanniana* Practicis *Germaniæ* dicta, eive ſimilis, nunquam adhuc cuiquam noſtrorum acuto in morbo, data fuit. Deinde 2do. Pulveres abſorbentes, ſive teſtacei, ac præcipitantes, nec non bezoardici, & cinabarini, nunquam iisdem in morbis in Noſocomio præſcribuntur; puerperas, infantes, & præterea ex centenis forte hinc inde unum alterumve, cui ab acido Febris, excipiatis. Tertio Emetica aut Purgantia nunquam adhuc debui principio Acutorum dare. Ita ut *Hippocrates* Aphor. 1 - 22. & maxime in *Libro de Purg.* ſive in Fragmento dicto *Heurniano*, recte monuerit oppido raros eſſe caſus illos, in quibus aut emetico, aut purgante,

te initio Acutorum, uti oporteret. Quam utique doctrinam in *Epidemiorum* Libris, paſſimque alibi, exemplo confirmavit. Quarto in calida, non renovata, putridis exhalationibus inquinata, athmoſphæra, nunquam ægri includuntur, & fere ſuffocantur, in noſtro Noſocomio.

Unde tam certum mihi videtur, quam quod certiſſimum, Exanthematum frequentiam a quatuor hisce cauſis poſitis oriri, ac perennare; & e contrario a Medicina *Hippocratica* eorundem obſervari raritatem. Hujus obſervati veritatem partim jam confirmarunt edita, partim brevi confirmabant edenda in lucem variorum Diaria Noſocomiorum, in quibus demum Modernorum hæreſin antiqua *Hippocratis* Medicina pepulerit. Merito igitur concludere mihi videor, quamdiu Moderni morem obtineant,

eos Exanthematum perpetuare crebritatem; eorumque conſcientias graviter oneratas manere, tum ea majori moleſtia, quam ſuis ægris fruſtra faceſſant; tum graviore periculo, in quod conjiciant eosdem; tum denique multorum ſtrage, quos Exanthema, dedita opera provocatum, quotannis e vivis tollat.

CAPUT II.
DE HYDROPE ET TYMPANITIDE.

§. I. *Viri Hydrops aſcites cum monſtroſo Omento, ceteraque Abdominis pinguedine mire degenerante. Varia circa ejus cauſas, & effectus. Obſervatio pertinens ad Hiſtoriam Vomitus, qui ſecundum communes Pathologiæ leges inevitabiliter hic adeſſe debuiſſet, adeſſe tamen haudquaquam potuit.* §. II. *Hydrops feminæ cyſticus, aſcitesque, Abdominis; una cum hydrope pectoris, & inferioris corporis intercute. Saccus ex Ovario ipſo, ejusve Hydatide, ortus, ventrem explens fere univer-*

verſum. §. III. *In alia muliere Hydrops & cyſticus, & aſcites: ſaccus autem tam ab Ovario, quam a toto ſiniſtro uteri latere, natus, in eoque una cum aqua aër contentus. Parvus admodum Thorax; pulmonumque pars notabilis aquæ, in quam injecta, fundum petens. Ad trinos hos caſus impoſſibilitas* Pariſinos *imitandi oſtenditur.* §. IV. *Oſtendit idem hiſtoria Hydropicæ ex Tom. 4. reſumta, atque in præſentem diem producta.* §. V. *Proſecutio alius exempli ex Tom. 4. curam cyſtici tumoris, natura viam monſtrante, enarrantis.* §. VI. *Tympania improprie dici poteſt Aqua, & Aëre, gigni; unde Veterum quorundam, id ita affirmantium, mens intelligitur: quanvis eo in caſu alio potius, quam Tympanitidis nomine, morbus inſigniendus eſſet.*

DE hoc argumento fuſe egi *Tom.* 4. *Rat. Med. cap.* 3. variasque curandi methodos examinavi, ut conſtaret, qua demum ratione ejusmodi calamitates ſive percurare nonnunquam, ſive ſaltem tolerabiliores reddere, poſſimus. Verum cum proxime elapſus

Academicus annus novas ſuppeditaverit, easdemque notabiles admodum, obſervationes, operæ precium erit hasce nunc recenſere, fuſiusque diſſerere ſuper hac quæſtione.

§. I. Scriniorum faber 36. annos natus, ſanus perpetuo, vino licet deditus, calidiſſimo die 25. Julii 1759. domicilium mutans, transferenda ſuppellectili plurimum occupabatur, gelidam procul dubio plurimam ingurgitans. Nocte inſequente collo, lumbisque, dolere, ſimulque tumere ventre, cepit. Variis remediis fruſtra uſus, ad *Fratres Miſericordiæ*, menſe Novembri, ſe contulit. Hydrope intra octiduum immenſe creſcente, libras medicas aquæ limpidæ, flavæ, utcumque flocculentæ 68. Paracenteſi eduxere: renato autem ſubito malo, 48. libras, elapſo vix a prima Paracenteſi octiduo, iterum evacuerunt.

Ven-

Ventre hinc egregie depleto, expertiſſimus hujus Monaſterii Medicus D. *Guarin* minitantem morbi reditum aptis ſemper retudit medicamentis. Interim manifeſto deprehendebantur in ventre tumores, qui prominentes globos hinc inde referrent. Perpetuosque fere & dolores & ardores miſer, ad umbilici regionem, conqueſtus eſt. Unde demum collapſis viribus 13. Dec. periit.

Fratres Miſericordiæ Lymphæ 2. aut 3. ut putant, menſuras cavo abdomine eduxere: cum vere ceterum totum inibi confuſiſſimum cernerent, attulere mihi exemtam totam quantam viſcerum ventralium molem, cohærentem ita, ut in corpore fuerat. Cujus en publice factam Anatomen!

Ingens ventriculus adparuit, lieni arcte connatus; hepar autem mediocre. A fundo autem ampli, latique,

ventriculi, durum, craſſumque ſcutum naſcebatur, univerſum explens abdomen, uſque in latera, imaque pelvis; viſcerum proinde omnium conſpectum velans, peritonæo hinc inde connatum. Eodem elevato inteſtina nuda patebant. Ut manifeſto conſtaret ingentem hanc molem degenerans Omentum eſſe. Accuratiore examine patuit ſubſtantiam ejus conſtare tuberculis innumeris, majoribus minoribus; hinc omnino informem, & inæqualem; lamellis Omenti ambabus, intime connexis, conſtantem. Cartilagineam naturam plura tubercula induerant. Parvumque ita *Winslowo* dictum Omentum pariter degenerans, cum Omento magno, cum gibbo ventriculo, cum cava hepatis regione, ante ſinum venæ portarum, intime concreverat. Pondus autem Omenti totius 5½. librarum fuit.

Om-

Omnes præterea productiones adipoſæ, quæ, totidem Omentulorum inſtar, ad Colon, Rectumque, enaſcuntur, eodem modo degeneraverant; ad Rectum vero adeo, ut inde tota pelvis repleta cerneretur.

Meſenterium, ac Meſocolon, iisdem quidem tuberculis ſcatebant, ſed aliter diſpoſitis; ramoſis nimirum, eumque productis in modum, quo in Fodinis, vel ſubterraneis ſpecubus, Stalactica.

Sub duro Omenti tegmine compreſſa locabantur, interque ſeſe ligamentis, facile tamen dilacerandis, connata Inteſtina. Omnis pinguetudo, quæ tria ad hepar ligamenta comitari ſolet; omnis ea, quæ veſicæ felleæ, ejusque ductui, circumfuſa cernebatur, nil niſi ſimilem induratam, atque globoſam, referebat ſubſtantiam. Pylorus intus bonus, ex-

terius tumorem gerebat, qui & durus, & ſemicircularis, & plus quam tres digitos latos craſſus, inventus eſt. Diaphragma tota ſua inferiore facie duros hos ſebaceos tumores, ſemidigitum craſſos, gerebat.

Suſpicaremur fere calore nimio fuſam Omenti, Ventrisque pinguedinem, ſubito frigore, dum veſpere a laboribus quieſcabat homo, ad ventrem externum admiſſo, frigore quoque potus gelidi intro ſuſcepto, coaluiſſe, induruiſſe, in irreſolubilem hanc maſſam abiviſſe; ſenſimque appulſis humoribus auctam eſſe; atque hinc poſitam demum, quod in ejusmodi degenerationibus aſſolet, Hydropis cauſam fuiſſe. Utique dies fuit totius æſtatis calidiſſimus, thermometro poſt meridiem in loco a reflectione radiorum immuni 90. gradum notante. Si in tanto calore

pon-

ponderetur labor, quem vehementem, quem continuum, ſuſtinuerit, & conferatur cum obſervatione *Ruiſchii* fuſam a motu pinguedinem in equo deſcribentis, conjectura veriſimilitudinem adipiſcitur.

Nunquam, quod notandum, homo in hoc morbo vomuerat. Attamen præter alias vomitus cauſas, irritatio perpetua Ventriculi, tum & Pylorum premens, arctansque, moles, vomitum frequentem, ac vehementem, ex iterata experientia anatomica, excitare debuiſſent. Verum in hoc homine Ventriculus & utrinque, & toto fundo ſuo, tam diræ, tam craſſæ, tamque ponderoſæ maſſæ, adeo intime adnatus erat, ut videretur, ne a fortiſſimo quidem Emetico in convulſivos vomendi motus contrahi, agitarique, potuiſſe. Bilis in Cyſtide copioſa, aurantia, tenax.

§. II.

§. II. Mulier 52. ætatis annum agens, adhuc menſtruans, a 12. retro annis tuſſi vexata, alvo perpetuo ſegnis, curat ſibi pro conſuetudine majali venam tundi; ex eoque tempore fluore menſtruo caruit. Brevi poſtea dolorem in Hypogaſtrio quidem toto, ſed ſiniſtro ejus in latere intenſiorem, percepit; ut ultra in illud incumbere nullatenus poſſet. Crevit ſenſim abdominis moles, ita tamen, ut cutis & muſculi ſemper flaccidi manerent, prehendique, ac complicari poſſent, præterquam ad umbilicum. Dolorem deinde in dextro hypochondrio conqueſta eſt, verſus coſtas ac ventriculum ſe extendentem; qui tamen poſthac minus obſervabatur. Quinque ſeptimanarum ſpatio ventrem ego ſæpe ſollicite tangens, dura omnia deprehendi, præcipue utroque Hypogaſtrii

in

in latere; fluctuationem vero liquoris nunquam. Tandem contigit, ut dum incederet per plateam, acutum ſiniſtra in abdominis parte dolorem, cum quodam dilacerationis ſenſu, perciperet. Ex illo die manifeſta humorum undnlatio ab utroque umbilici latere, in Epigaſtrio potiſſimum, percepta eſt. Jamque integumenta, & muſculi abdominis, olim adeo flaccidi, vehementer tenſi, expanſique obſervabantur. Ventris crurumque Hydrops intercus hiſce ſe junxit.

Qui cyſticus olim Hydrops fuerat, eum nunc, dilacerato ſacco, Aſciten produxiſſe rati, ad Paracenteſin devenimus, apertura ſolito altius facta; quia infra nulla undulatio, ſed magna potius durities. Unde nobis videbatur calloſus, craſſusque ſaccus, licet infirmiore quadam plaga

cre-

crepuiſſet, multisque eſſet evacuatus aquis, tamen dura ſua mole, lympha forte multa adhuc circa ejus fundum exiſtente, hanc efficere Hypogaſtrii duritiem.

Paracenteſis 7. Nov. 1759. inſtituta, 22. propemodum libras medicas fuſci, turbidi, ſpiſſi, liquoris eduxit. Ventre inde plurimum evacuato, femina veluti reviviſcere tridui ſpatio viſa eſt. Verum brevi adeo tempore liquor undulans recrevit, ut propter anxietates auctas, ſuffocatamque reſpirationem, cogeremur 31. Nov. repetere Paracenteſin: qua tamen haud ultra 16. libras educere potuimus.

Vix inde perceptum ſolamen, quod anxietatum alia longe, quam olim, ſe cauſa prodiderit. Decubitus in dextrum latus commodior, ſubita a primo ſomno excitatio, & ſuffocans

eo

eo tempore anxietas, Hydropem dextri thoracis lateris innuerunt. Ita tamen, ut ſiniſter thorax haud omnino ab aquis videretur eſſe immunis: diutius enim in dextrum latus jacentem ſuborta nonnunquam nova anxietas in ſiniſtrum latus convertit.

Diuretica & ante, & inter, & poſt Paracenteſes, cujuscunque generis, etiam varia Purgantia, nullam opem tulerunt. Exigua alvus, & pauca atque lateritia dicta urina, tantum prodierunt. Conamina noſtra ad aquas exulceratis, aut ſcarificatis cruribus educendas, palliarunt quidem aliquantiſper, ſymptomata autem non abſtulerunt. Ad 15. Jan. 1760. obiit.

Cadaveris venter valide fuit, æquabiliterque, tenſus. Aperto prudenter Peritonæo, corpus ingens, fuſcum, durum, totum quantum explebat abdo-

domen, ab ima pelvi, ad usque lienem & hepar. Idem illud, variis in locis, expanſionibus firmis, membranoſis, & adipoſis, cum Peritonæo concreverat, præſertim circa umbilicum, & in eadem cum umbilico latitudine, ſiniſtro in latere, idque transverſim, latitudine quatuor digitorum; deinde & per tres, quatuorve digitos deorſum, ut cum prima transverſa adhæſione angulum fere rectum componeret; etiamque hinc inde ad latus dextrum.

Examine eo usque producto patuit vel Ovarium dextrum eſſe, vel ex Ovario Hydatidem natam, quæ totam hanc expanſam molem produxerat; intus plenam ſubrubra aqua, quæ 24. libras ponderabat, quæque igni impoſita, in ſciſſilem abibat materiem. Saccus porro totus facie ſua interna mire exulceratus, & hinc tu-

ber-

berculis, ſeu ſebaceis, illinc ichoroſis, iterumque alibi cartilagineis, aut etiam ſanioſis, plenus.

Quod vel Ovarium, vel ex eo natam Hydatida, hunc ſaccum formare dixerim, id ideo dixi, quod ambigui hæſerimus, utrum corpus quoddam, quod ad ſacci radicem inveniebamus, Ovarium ipſum, an vero ſeparatus parvus ſaccus eſſet? Siniſtrum Ovarium in varios degeneraverat tumores. Uterus mutatus fuerat in duram ſubſtantiam, eamque carnoſam, & difficulter perſcindendam; craſſam adeo, ut vix in utero cavitas, niſi prope ejus orificium, ſupereſſet.

Univerſa pene Inteſtinorum moles verſus lienem truſa erat. Ventriculus pro more ingens; cum is, compreſſis adeo inteſtinis, vehementer diſtendi, inflarique, ſoleat.

In thoracis cavo dextro rubicundior adhuc aqua, quam ea, quæ in magno ſacco hæſerat, ad trium librarum pondus inerat, verum non, ut illa, in duram maſſam ad ignem mutabatur; pauca namque pellicula ſuperſtite evaporabatur tota. In ſiniſtra thoracis camera, in qua aliquam, ſed copia minorem, aquam, vivente femina, ſuſpicati eramus, nulla aqua inventa eſt. Pulmo lateris dextri vix mediam ejus altitudinem occupans, adparuit condenſatus, ac veluti ad ignem criſpatus. Idemque inferiore ſua tota media parte, dum in aquam conjiceretur, ejus fundum petebat; innatabat vero ſuperiore. Interna pulmonis ſubſtantia ſat bona, ſed lata ejus in dorſo cum pleura cohæſio.

Tota ſuperficies inferior Pulmonis, Pleura, Diaphragma, Mediaſtinum, id eſt, quævis partes aquæ con-

contiguæ, plenæ fuere tuberculis variæ magnitudinis, ſemiſcirrhoſis, purulentisve, aut ſanioſis. Lien quadrifariam, profundaque inciſione dentatus; durus. Hepar albeſcens & compactum. Veſiculæ bilis profundiſſimæ tinctæ copia duas pondere uncias ſuperabat: ineratque veſiculæ calculus, quadrangulus fere, trium linearum diagonalem habens, ſpiculis innumeris, ac parvis, ſplendidisque lapillis concretus, exuſto carboni rudiore adſpectu haud abſimilis. Nulla ſeri in encephalo redundantia, & quæ pauca aderat ventriculorum anteriorum lympha ad ignem non coaluit.

Ex hiſtoria morbi, & ſectione cadaveris, id videtur colligi oportere, quod mulier iſta primum Hydropem cyſticum paſſa fuerit; quod deinde ſaccus parva quadam in plaga cre-

puerit, & Aſciten effuſis produxerit aquis; deinde quod pareſcenteſes aquas Aſcitis duntaxat eduxerint; præterea quod lapſu temporis concidentis ſacci apertura, cujus veſtigium invenire non potuimus, conſolidata fuerit, ſicque regenerata aqua ſit, quæ ſaccum in eam, quam in cadavere deteximus, extenderit molem. Probabileque admodum, eam ſacci craſſitiem impediviſſe, ut vel morbi principio, vel ſub finem ejusdem, undulantem perciperemus Lympham. An ideo, quod femina a 12. retro annis ſicca, eaque valida tuſſi laboraſſet, Hydrops thoracis eo, qui abdominis, longe annoſior? Nunquid, quod poſteriore anno menſes adeo irregulares, ac paucos, habuerit, & tamen Plethorica exiſteret, uterinum ſyſtema obſtructum, atque induratum, habere ceperit?

§. III. Sub idem tempus aliam, Quinquagenariam ſuſcepi, quæ bona ſemper, ut ajebat, valetudine uſa; niſi quod febre intermittente, ſeu quotidiana, ſeu tertiana, laborare conſueviſſet. Quas quidem febres largiore vini potu, quem impenſe amabat, ſemper ſe diſpuliſſe aſſeverabat. Catamenia tarde incepta, maturius finita, pauca perpetuo & irregularia, habuit. Quinquennium elapſum eſſe ajebat, ex quo ſemel urinam mittere, præ adſtantium verecundia virorum, impediretur: elapſis aliquot deinceps horis ſe ventre doluiſſe, urinam vero, quum mittere geſtiret, nullatenus mittere potuiſſe: fomento tamen ad Hypogaſtrium veſpere adhibito paucas reddidiſſe guttulas: remediisque poſtera die a Medico acceptis iterum guttatim eam prodiiſſe, poſtea autem ſenſim abdo-

minis tum tumorem, tum dolorem ſe percepiſſe. Adjungebat porro elapſo ab illinc menſe ſe, vehementer ſitientem, copiam gelidæ immenſam hauſiſſe; cumque tota inſequente hyeme admodum ſiticuloſa foret, plurimum bibendi neceſſitati parere ſe debuiſſe; nec unquam niſi ſtrangurioſe reddere potuiſſe urinam.

Porro ventris mole creſcentis extenſionem, eo usque æqualem, ut ait, perceperat; cum vero plurimorum Medicorum opem fruſtra eſſet integro triennio experta, & tandem Decoctum Juniperi diu affatimque hauſiſſet, ventrem quidem multum concediſſe, ſed etiam admodum inæqualem tactu, figuraque, redditum eſſe deprehendebat: relicto autem eo Decocto, advertit antiquam ventri molem, antiquam rediiſſe æquabilitatem.

Ex hac ſæpe repetita, eodemque ſemper modo enarrata, ac confirmata Anamneſi, concluſimus cyſticum Hydropem adeſſe; cujusnam viſceris incerti quidem, probabiliter tamen obſtructione ſyſtematis uterini natum; eique demum aſciten junctum eſſe. Quippe Catameniorum modus hoc ipſum ſyſtema dudum laboraſſe indicaverat nobis: annoſusque vini abuſus, frequentiores quoque narium hæmorrhagiæ ad cauſam proegumenam accedentes, morbum præſentem gignere potuiſſe nobis videbantur; ita tamen, ut continuus aquæ abuſus eundem vehementer auxiſſet.

Urinoſusne Hydrops forſan non fuerit, ſi quis ſuſpicetur, reſpondeo Hydropem urinoſum celeriter perimere, hunc vero jam integro perſtitiſſe quinquennio. Sed præterea Hydropis cauſæ pridem in corpore extite-

 re,

re, antequam urinæ retentio naſceretur.

Decoctum Juniperi multam ſane aſcitis lympham diverſi eliminavit, quum venter ita detumeſceret; ſed aſcite evanido cyſticus Hydrops cum omnibus ſuis tumorum inæqualitatibus eo manifeſtior adparuit. Confirmavit hanc phænomenis hujus explicationem ventris renato aſcite æquabilitas.

6. Nov. 1759. Paracenteſi eduximus 56. libras liquoris, qui fuſcus, atque inſtar potus Chocoladæ ſpiſſus deprehenſus fuit, integraque ſeptimana aſſervatus non fœtuit; igni autem a principio eductionis impoſitus, pauca ſui maſſa coagulabatur, plurima ſui parte in auras evanuit. Principio, ut fit, ab operatione recreata, viribus ſolito citius decrevit, perpetuisque tum anxietate, tum pertinaci diu-

diuturnoque ſingultu, 19. ejusdem menſis obiit.

Venter monſtroſe inflatus. Muſculi abdominales tenuatiſſimi. Peritonæum denſo cum ſacco, in cavo ventre contento, hinc accretum, illinc liberum. Sacco levi vulnere pertuſo, mox venter, flatu ſibiloſo erumpente, multum detumuit.

Saccus ex ima pelvi ſupra umbilicum, ac per totam ventris latitudinem adſcendens, fundo ſuo terminabatur latis circiter quatuor digitis infra cartilaginem xyphoideam. Omentum ſupra ſaccum ſub hepate locabatur, & hinc inde ad ejusdem lobi majoris crepidinem, tum & ad totius ſacci fundum, adhærebat, & connatum erat. Thorax minimus fuit, nam hepar tam alte ſub coſtis recondebatur, ut gibbo ſuo ultra tertiam (ducto a ſuperioribus numero) adſcen-

ſcenderet; eodemque modo diaphragma medio ſui. Celluloſitate quidem facile dilaceranda ſaccus pluribus in locis cum peritonæo connexum; ad latera vero, & in Ilibus, ligamentoſis productionibus, non niſi cultro ſeparandis, cohæſit. Origo ejus ab Ovario ſiniſtro, totaque uteri ſiniſtra parte; fundi ſui poſtica plaga cum inteſtinis tenuibus unitus ope ligamentorum membranoſorum, non tenacium, ſed digito facile ſolvendorum. Tenuia inteſtina omnia fere in Epigaſtrio ſiniſtro convoluta: ſuo Colon loco. Jamque in inguine dextro, iisque cunctis in locis ubi ſaccus a cohæſione cum peritonæo liber, ac toto abdominis cavo, aſcites erat. Aqua aſcitis minime fœtens; ea autem ſacci, fuſca & fœtida fuit. Ipſe autem ſaccus inæqualiter craſſus, intus tuberoſus, ſanioſus,

ſus, ſemipurulentus, tota ſua interna ſubſtantia. Aër, qui ſibilo exiverat, ad anteriora ſacci locatus fuiſſe videtur, hincque, facto vulnere, exitui aptus. Subſtantia ſacci hic ſemilineæ, ibi lineæ, alibi 2. 3: linearum; in latere vero ſiniſtro digiti, imo pollicis, craſſitudinem inæqualem ac tuberoſam, habebat.

Circa uterum nihil non confuſum. Examine tamen patienter inſtituto, patuit Ovarium ipſum, dum extendi inciperet, cum laterali uteri ſuperficie cohæſiſſe; Tubam Fallopianam implicuiſſe ſibi, eandemque ad ſeſqui ſpithamæ longitudinem extenſam, ſecum duxiſſe, ſic demum occupaſſe ventrem fere totum. Habebatque ad ſuam originem appendiculum, aqua ſimiliter repletum. Dextrum Ovarium diametri ſeſqui pollicis, lympha gelatinoſa repletum erat.

Igi-

Igitur Paracenteſi eductus fuit liquor turbidus, non fœtidus, in cavo abdominis aſciten faciens; qualis etiam a morte ibidem deprehendebatur. Libere enim effluere ſub Paracenteſi potuit e locis a cohæſione cum peritonæo liberis. Hincque factum, ut etiam in vivente undulatio perciperetur aquarum.

Docent porro hi tres caſus, me, *Tom.* 4. *Rat. Med. cap.* 3. haud immerito aliquas, easdemque haud leves, adnotaſſe difficultates, in exſequendo erudit. *Pariſ. Chirurgorum* ſyſtemate, quo ſtatuerant, eductis Paracenteſi aquis, vulnus inſigniter dilatandum eſſe, apertumque ſervandum; ut & omnis poſthac renaſcens liquor, abdomen alioquin iterum extenſurus, inde extillaret perpetuo, & ſaccus ita concideret, complanaretur, convolutusque concreſceret, ut dein-

deinceps ultra extendi nunquam poſſet.

In I. enim hiſtoria Hydrops renaſcens præcaveri quidem potuiſſet, lata ſervata ventris apertura; ſed Omentum ita monſtroſum non modo inde mutatum non fuiſſet, ſed aëris allapſu in ſphacelum dirum, ſubjecta ſibi omnia deſtruentem, abiviſſet.

In hiſtoria II. & III. ſaccus in Paracenteſi perſciſſus non fuit; perſcindendus ergo fuiſſet. Ecquis vero pollicis forte denſitatem offendens, neſcius proinde quid forte perſcinderet, cultro penetrare auſus fuiſſet? Haud enim id in vita, ut quidem in cadavere, illico pateſcit. Nec concidiſſet ſaccus, ſuſtentaculis quippe & adhæſionibus validioribus cum peritonæo cohærens. Quid vero in ſubſtantia ulceroſa, ſcirrhoſa, ſanioſa, adeo craſſa, vulnus effeciſſet? Quid

Quid demum aër? Dira certe carcinomata, quæ mutuus binorum pendentis ſacci laterum affrictus auxiſſet vehementer. Quodſi demus aperturam ſorte fortuna in tenuire ſacci ſubſtantia, ut latis in plagis anterius, poſteriusque erat, penetraturam fuiſſe, quid inde non timendum ab Inteſtinis? Compreſſa hæc olim, jamque libertatem nacta, & flatibus diſtenta, aut colicis expanſa doloribus, verſus locum minime reſiſtentem, ſaccum, ſeu ejus parietem poſteriorem, protrudere, extrudere, & ventrem extra ventrem, monſtroſamque formare Herniam, potuiſſent. Mitto nunc, quæ de degeneraſcente Ovario exſcindendo, etiam ab iisdem claris viris propoſito *Tom.* 4. dixi. Utique in tertio hoc exemplo patuit Ovaria, dum extendunt ſeſe, quandoque utero primum adplicari, eidem-

demque arctiſſime uniri: Ovarii proinde extirpationem majoribus difficultatibus premi, quam quidem theoretica ejusdem contemplatio ſuggeſſiſſet.

§. IV. Proſecutio hiſtoriæ mulieris, de qua *Tom.* 4. *cap.* 3. *pag.* 67. difficultates confirmat easdem. Sic enim res nunc cum illa ſe habet. Tumor abdominis poſt Paracenteſin ſemper recreverat, undulans nunquam. Hydragoga vitam hyeme præcedenti, bonaque veris parte, tolerabilem ipſi reddiderant. Maji vero 10 proxime elapſo, motum exercens validum, pondusque elevans crepitum in ventre percepit, veluti quid intus ſibi dilaceraretur, ſimulque ſubitum ventris incrementum. Fluctuationem nunc manifeſtam iterum deprehendebamus.

Ut

Ut anno præterito præter cyſticum tumorem habuerat aſciten, Paracenteſi eductum, ita etiam nunc, vel ſacco ipſo vi lacerato, ut in hiſtoria II., vel alio tumore hydatico rupto, aſciten adeſſe rati, 14. Maji Paracenteſi eduximus libr. 20. liquoris turbidi, fuſci, tenacis, haud fœtentis, vix imminuta abdominis mole. Unde potius alterum a primario ſacco diſruptum ea vi fuiſſe credimus, cum primarius ille, intra octiduum a percepta dilaceratione, æque magnus, extenſusque, quam olim deprehenderetur. Liquor eductus ſeceſſit in gelatum, quod lumini admotum pellucet, & in liquorem fuſcum, fere limpidum, qui ad ignem omnino coagulatur. Toto eo tempore notavimus ejús urinas nunquam habuiſſe lateritium ſedimen, ut alias id hominum genus habet; ſed tale,

quod

quod a bona in acutis hypoſtaſi haud facile interſtinguas.

Poſt hanc Paracenteſin aliud quid, præter deſcriptam formam, extenſionemque, venter notandum exhibuit. Circumſcriptus quippe tumor ab Hypogaſtrio ad umbilicum, & ultra, extenſus, durusque idem, atque ovalis, deprehenditur; haud ſane aliter, ac ſi ultimam graviditatis metam attingeret. Maritata cum ſit, graviditatis datur una cum hydrope, tum cyſtico, tum aſcite, poſſibilitas. Id vero incertum. Caſus famoſus *Drelincurtii*, cui ſimilem etiam *Tom.* 4. deſcripſi, abunde evincit uterum poſſe, dum privato turget Hydrope, ſimulare graviditatem. Tempori utique hoc concedendum. Interim præter alias ſufficientes rationes haud imitandi *Pariſinos*, nova hæc nobis, eaque urgens ſane ra-

tio, ſaccum haud aperiundi, ſiſtebatur.

Dies interim docuit diem. Elapſis nunc vere quinque menſibus, dum hæc ſub prælo ſudant, ex quo ſubdubitare cepperimus, mutatio figuræ, incrementumque abdominis, plane arguunt, perſonatam graviditatem fuiſſe. Quamvis igitur graviditatis metus haud exiſtat ultra, ſubſiſtunt tamen graves aliæ rationes abſtinendi a cura propoſita.

§. V. Anno proxime præterito innueram caſus nonnunquam dari, ubi id ipſa per ſeſe natura facit, quod in propoſita methodo & difficile deprehenderamus, & periculoſum, & ſæpe impoſſibile. Videatur hiſt. mulieris *Tom.* 4. *cap.* 3. *pag.* 114. & 115., quæ ſcilicet in graviditate, præcipueque deinde a partu, ab umbilici dextro latere tumorem gerebat, qui manife-

nifeſtam puris, arctiore ſpatio contenti, fluctuationem exhibens, aperiebatur, pusque copioſum per multos dies fundebat, cum imminuta duritie, & ceteris bonis inde ſequentibus ſignis. Quandiu potuimus, locum in illa ſervavimus apertum, quia purulentus ſaccus peritonæo accretus eſſe detegebatur, nec admodum magnus ille, ut ſtylo flexili & incurvo patebat. Menſe Octob. & Nov. 1759. vulnus ſponte coëuns, aliquoties dilatavimus, eo quod ſuperſtitem duritiem deprehenderemus. A partu, qui ineunte Junio contigerat, defuerant menſes; finiente vero Octobri rediere; ex eoque gravida facta, menſe Auguſti 1760. feliciter peperit. Locus affectus ſine ulla duritie relicta, aut tumore, coivit. In ejusmodi caſibus verum illud Manilii: *Artem experientia fecit, natura monſtrante viam*: præter naturam magi-

ſtram, res ſemper periculoſæ admodum aleæ. .

§. VI. Antequam hoc caput finiam, unum monendum habeo. *Tom.* 2. & 4. de Tympania agens, in eorum ſententiam abivi, qui aëri ſoli, eique inteſtinis cavis contento, adſcribant eandem. Quippe capta in cadaveribus experimenta, præter *Duretti* & *Littræi*, aliorumque, auctoritatem, eo me adduxerant. Hiſtoria tamen III. hujus Capitis, pag. 57. demonſtravit poſſe ex putrido liquore aëra in ſacco gigni, pertuſoque ſacco exire ſibilando. Ergo ſi Veterum nonnulli ſimile quidpiam forte obſervantes Tympanitidem dixerint aqua & aëre gigni, hancque partim aëream, partim aquoſam, haudquaquam in Inteſtinorum cavo, ſed in ventre, contineri, non eſt quod obloquar. Verum enim vero nec in vita, nec in cadavere, hic, de quo agimus,

mor-

morbus, ipſo Tympanias nomine recenſendus venit, ſi totam ejus hiſtoriam attente pervolvamus. Utique nulla in eo Hydropis ſicci ſigna.

CAPUT III.
DE
HYDROPE PECTORIS.

§. I. *Signa & Symptomata morbi ex* Hipp. *ſequentium ævorum Scriptores parum aut nihil ejus meminerunt.* §. II. *Sæculo autem XVII. ut & præſenti, plures de eo ex profeſſo egerunt.* §. III. *Diagnoſis & curatio ex autoribus formantur. Ea occaſione Paracenteſis tum in genere, tum ea Thoracis in ſpecie, examinatur, ac remediis ceteris præſtantior declaratur. Inquiſitio fit quibusnam, & quandonam, proſit.* §. IV. *Examen Evacuationum in Hydropicis per Cauteria, Scarificationes, Veſicantia, &c. & qua lege uſui venire queant.* §. V. *Problema proponitur, cur laudata in Hydrope pectoris Paracenteſis adeo raro inſtituta fuerit, adeo raro adhucdum inſtituatur? Reſponſum petitur ab inchoantis morbi incerti-*

tudine, & a rebus ejus, dum probe cognoſcitur, conclamatis. §. VI. *Fallacis morbi hiſtoria practica traditur, qua dicta probentur. Incertitudo ſignorum ejus probatur hiſtoria Hydropicæ, multisque aliis practicis exemplis. Confirmatur ulterius alia hiſtoria notabili, & ſectione anatomica. Concluſio medica.*

§. I. FEmina, de qua Cap. proxime ſuperiore pag. 44. actum, præter Hydropem cyſticum & Aſciten, Pectoris quoque Hydropem habuit. Hunc, vivente ea, dudum ſuſpicati eramus, ut ibidem innui. Attamen quæ ſigna pathognomica morbi vocari ſolent, non aderant omnia; & quæ etiam in eadem Hydropem ſiniſtræ thoracis cameræ indicare videbantur, nos plane fefellere. Fallacem ſane morbum plura nobis experimenta jam evicerant; ita ut eum incertiſſimorum morborum in claſſe locari oportere, cum Auditoribus meis ſæpius doluerim.

rim. Quum tamen adeo & frequens morbus ſit, & difficulter cognoſcendus, operæ pretium erit eum ab incunabulis repetere, adeoque examen inſtituere quorumvis ſignorum, quibus cujusque ævi Scriptores Medici illum nobis depinxerint, cognoſcendumque, ut indubie præſentem, dederint. Inquiram deinde, num incipientis morbi ſigna propiora artis uſus forte non ſuggerat? Ex omnibus practicas regulas deducere conabor.

Ad ſigna morbi tum communia, tum pathognomica examinanda ab *Hippocrate* ordiri convenit. *Lib.* 2. *de Morb.* pag. apud *Foëſ.* 483. Tom. 1. apud *Charter.* Tom. 7. pag. 575. vocatur morbus ὕδρωψ πλεύμονος. „ Si „ Hydrops, inquit, in pulmone na„ ſcitur, febris, & tuſſis, vexat, „ confertim reſpirat, pedes intume-

 „ ſcunt,

„ ſcunt, ungues omnes contrahun-
„ tur, & iisdem, quibus ſuppura-
„ tus, afficitur; verum remiſſius,
„ ac diutius. Quod ſi Infuſum, aut
„ Fomentum, aut Suffitum adhi-
„ beas, pus non ſequitur; indeque
„ cognoveris, non pus, ſed aquam in-
„ tus eſſe. At ſi diutius aure ad la-
„ tera admota auſcultaveris, intrinſe-
„ cus velut acetum olet. Et aliquan-
„ diu his afficitur, ſed poſtea in ven-
„ trem erumpit: confeſtimque ſa-
„ nus, & morbo liberatus eſſe vi-
„ detur. Verum procedente tem-
„ pore venter intenditur, eademque
„ illa, & graviora patitur. Qui-
„ busdam etiam venter, & ſcro-
„ tum, & facies, intumeſcit. Et
„ nonnulli iſtud ab inferiore alvo,
„ provenire exiſtimant, cum ven-
„ trem magnum, & pedes tumere,
„ videant. Quæ certe intumeſcunt,

„ ἦν

„ ἢν ὑπερβάλλῃς τὸν καιρὸν τῆς τομῆς, „ ſi ſectionis tempus oportunum præ„ tervideris.

Libr. de Aff. int. apud *Foëſ.* Tom. 1. pag. 544. & 545. apud *Charter.* Tom. 7. pag. 655. 656. morbi deſcriptionem & curationem eodem modo, ſed fuſius, proſequitur. „ Hic „ Hydrops, ait, ex his oritur. „ Quum æſtatis tempore, ſiti pre„ mente, copioſam aquam biberis, „ quandoquidem inde maxime gigni „ ſolet, & pulmo expletus fuerit, „ rurſum in pectus dimittit. Quum„ que in pectore extiterit, vehe„ mentem ardorem excitat, ita ut „ pinguedinem, quæ in arteriis in„ eſt, liquefaciat. At ſi ſemel pin„ guedo multo magis liquefieri ce„ perit, Hydropem brevi efficit. Gi„ gnitur etiam ubi tubercula, φύματα „ in pulmone exorta fuerint, eaque

„ aqua repleta in pectus eruperint.
„ Quod etiam a tuberculis oriatur
„ Hydrops, mihi argumento ſunt
„ Boves, & Canes, & Sues. In
„ his enim Quadrupedibus maxime
„ pulmonis tubercula oriuntur, quæ
„ aquam continent. Sectione nam-
„ que facta id illico cognoſces: aqua
„ quippe effluit. Talia autem mul-
„ to magis in homine, quam in
„ pecoribus fieri videntur, quanto
„ morboſa magis etiam victus ratio-
„ ne utimur. Plerique vero exor-
„ tis tuberculis purulenti etiam exti-
„ terunt.

„ Hæc igitur per initia oboriun-
„ tur morbo: tuſſis ſicca, & fauces
„ exaſperari videntur, & rigor &
„ febris ſuccedit, & orthopnœa; cu-
„ tis totius corporis tumeſit, tument
„ pedes, ungues contrahuntur; &
„ quandiu quidem in ſuperiore ven-

„ tre

„ tre Hyderus extiterit, extat acutus
„ dolor: cum vero ad inferiorem
„ ventrem devenerit, melius habere
„ videtur: deinde progrediente tem-
„ pore impleto ventre, ea, quæ prius,
„ patitur. Interdum vero ad latus
„ tumeſcit, & qua parte ſecandum
„ ſit, indicat. Quod ſi non indicet,
„ multa calida lotum, humeris com-
„ prehenſum, concutito, deinde quo-
„ nam in latere materia magis flu-
„ ctuat, auſcultato.

Hippocrates igitur cauſam Hydropis Pectoris deducit 1mo. ab aquæ potu, & nimio, & celeriter ingurgitato. 2do. A ruptis pulmonum tuberculis, (Hydatidibus) quæ, ſi verſus externam pulmonum ſuperficiem perrumpuntur, ſuam utique lympham in cavum thoracis effundunt.

Morbi ſigna & ſymptomata ait 1mo. Tuſſim ſiccam. 2do. Faucium rau-

raucedinem. 3tio. Rigorem. 4to. Febrim. 5to. Reſpiratonem citiorem. 6to. Orthopnœam. 7mo. Totius corporis, pedumque præſertim, Hydropem intercutem, ſeu ἀνὰ σαρκά. 8vo. Thoracis dolórem. 9no. Hydropem ventris, cum remiſſione omnium ſymptomatum, quum pectus ad tempus evacuetur. 10mo. Recreſcente pectoris lympha, quod ejus ſit ſcaturigo perennis, tunc aſcitem ultra non levare morbum pectoris. 11mo. Unguium curvationem, qualis fieri ſolet ſuppuratis: addit & alia ſuppuratorum ſigna, quæ mitius tamen ait, & diutius, ipſis evenire. 12mo. Abſentiam ſputi purulenti, etiamſi medela ad ſputum provocandum adhibita ſit.

Symptomatum horum plura etiam ſigna vera morbi ſunt, ſed addit *Hippocrates* aliud quid. Hominem

nem-

nempe in ſedili collocatum humeris valide concutit, movetque; ut ſic aure mox ad latus admota, undulantem percipiat aquam. Addit pro alio ſigno, *Libr.* 2. *de Morb.* quod eadem pectoris aqua, dum ſic aurem pectori admoveris, veluti acetum olet.

Errorne aliquis hic exemplariorum? *Foëſius*, & *Charterius*, & *Lindanus*, hic legunt ὄζει, *Cornarius* vero ζέει, nempe *fervet.* Juxta hoc exemplar ſenſus bonus eſt, non vero lectione alia. Nunquid enim *Hippocrates* juberet non nares, *ſed aurem*, pectori admovere, ut odorem aceti perciperemus? Sed ſi *fervere* intellexit, tunc aurem admovere oportune præcipit.

Cum magnus *Hippocrates*, adeo in ceteris Laconicus, judicaverit hunc morbum adeo fuſe deſcribi oporte-

re,

re, expectare quis poſſet *Galenum*, *Cælium Aurelianum*, *Aretæum*, poſteriorumque ævorum Scriptores, & fuſos, & perſpicuos eſſe, cum de eodem agunt. Sed nihil minus. Plures in Tranſitu meminere illius; nonnulli ne meminerunt quidem. Quo quid in obvio adeo morbo mirabilius? *Platerus*, *Hollerius*, *Goræus*, *Capivaccius*, *Hier. Mercatus*, *Salius Diverſus*, *Jacotius*, *Ballonius*, *Duretus*, &c. obiter modo de Hydrope pectoris locuti ſunt, eorumque, quæ adeo fuſe *Hippocrates*, ſignorum pauca modo raptim tetigerunt: unde concludere nos cogunt morbum ipſis minus in viventibus ægris, quam in denatorum cadaveribus, patuiſſe. Idemque judicium fit de *Cardano*, *Coitero*, *Donato*, *Cratone a Craftheim*, *Caſparo Bohino*, & reliquis omnibus, ex quibus optimus *Schenckius*, uti-

utiliſſimas ſuas adornavit collectiones.

§. II. Ineunte autem Sæculo XVII. tres magni in arte Viri ſimul hoc argumentum pro aliqua ejus dignitate tractarunt. *Proſper Martianus*, Romæ; *Carolus Piſo*, Nanceii; *Daniel Sennertus*, Wittenbergæ. Paulo poſt etiam *Lazarus Riverius* utcunque fuſe de eodem egit *J. B. Helmontius*, quanvis de eo parum habet, in Tractatu tamen, qui vocatur *Ignotus Hydrops*, & morbum in ægri vita præſentem cognoviſſe, & in cadavere demonſtraſſe, videtur. Poſt illum *Sylvius de le Boe*, & cum *Lowero Williſius*, ex profeſſo de eodem egere. Plures tamen poſt illos, ut *Juncken*, *Etmuller*, &c. ſolo vix nomine morbum recenſuerunt. Egregius *Wepferus* Libr. de *Affect. Cap. Obſ.* 60. anatome potius illum, quam

ægro

ægro vivente, cognoviſſe videtur: cumque ipſemet hoc morbo laboraſſe poſt mortem inveniretur, minus tamen id credidiſſe legitur apud *Brunnerum*, eo quod urinam egregie redderet, matutinisque gauderet ſudoribus. *Wratislavienſes N. C. Medici* ad Ephemerides ſuas ann. 1699 - - - 1702. Tractatum de Hydrope Pectoris adjecerunt, in quo ejusdem cauſas, ſigna, curamque, erudite tractant. Exinde *Academiæ N. C. Pariſ. Lond. Edimb.* varia ejus dedere exempla. Immortalis *Boerhaave* Cap. de *Hydrope* §. 1219. Hydropem hunc deſcribit Empyemati multis ſignis ſimilem, ſola cauſæ antecedentis obſervatione ab illo diſcriminandum. Nobiliſſ. Ruſſiæ Archiater *de Gorter*, in *Med. Comp. Tract.* 35. morbum obſcuriſſimum vocat, ejusque ſigna ex *Hipp. Piſone*, *Sennerto*, *tradit.*

§. III.

§. III. Porro ſi ex quibuscunque recenſitis hiſce Autoribus cauſas, ſigna tam communia, quam pathognomica, diagnoſin quoque, & curam, diligenter colligamus, notanda ſequentia invenimus.

1mo. In cauſarum enumeratione paſſim conveniunt omnes. Cauſas enim Hydropis generales recenſent, quæ vel in aliis corporis plagis Hydropem primo conciliant, deinde pectori; vel pectori primum, deinde reliquo corpori; vel denique pectori ſoli. Cauſas præterea peculiares quasdam nonnulli addidere: v. g. maturiorem vulneris in thorace curationem, rupturam ductus chyliferi, diruptionem hydropici pericardii, vaſorum in oſſeam ſubſtantiam degenerationes, &c.

2do. Signa morbi multi haud alia enumerant, quam quæ *Hippocrates*

nonnulli vero ſingularia dedere, quæ vel pathognomica, vel illis ſaltem proxima appellarunt: v. g. ſubitaneam prima nocte excitationem, cum intentata fere ſuffocatione; alterutrius, vel utriusque, manus ſive paralyſin, ſive œdema; hypochondriorum tumorem; pulſum debilem, tardum, inæqualem, haud raro intermittentem; fœtentem animam; urinam paucam, craſſam, & brevi ante fata ex atro rubentem, cum furfuraceo, aut lateritio, ſedimine.

3tio. In diagnoſi multi, gravesque Viri, difficilem, obſcurum, ambiguum, morbum eſſe fatentur: varii e contrario tanquam communi omnium more propriis ex ſignis cognoſcendum, atque ab aliis interſtinguendum eum deſcribunt.

4to. Curam ejus varii, vario admodum modo, auſpicati ſunt: *Hippo-*

pocrates textibus, ex *Libr.* 2. *de Morb.* & *Lib. de Aff.* ſupra recenſitis, „ Hunc quidem, ait, ſi exteriore „ parte intumeſcit, inter coſtas ſe- „ ctione facta, curare oportet. Sin „ vero minime intumuerit, etiam mul- „ ta calida lotum tunc, veluti puru- „ lentos, in ſella collocato, & qua „ parte ſtrepitum edet, ea ſecato: „ tertiam ab ultima coſtam ad os us- „ que ſecato: deinde terebra acuta „ ulterius perforato: votumque eſt, „ quo ſane facile effluat, ut quam in- „ fimo loco id fiat.

„ Ubi autem ſecueris, oportet „ ulcus cavum, in interna patens, „ efficere, impoſito lino crudo; craſ- „ ſum autem, & extremo acutius, „ oportet hoc linum, ſive linamen- „ tum, facere. Quam pauciſſimam „ aquam parce emittas. Impoſito „ igitur linamento mollem ſpongiam

 „ ſu-

„ ſupra imponito; deinde ne peni-
„ cellus decidat, deligato. Et ſi
„ quidem 5to. die pus in ulcere cir-
„ cumnaſcitur, ut plurimum evadit:
„ ſin vero circumnaſcitur nihil, poſt-
„ quam aquam eduxeris, ſitis pre-
„ hendit illum, ac tuſſis, & moritur.
„ Per 12. autem dies ſemel die aqua
„ educenda: poſt 12. vero dies, id
„ eſt, 13. die, tota aqua educen-
„ da eſt: & reliquo tempore, ſi ab
„ aqua diſtenſio fiat, exhaurienda,
„ venterque cibis ſiccis reſecan-
„ dus.

„ Hæc autem poſt ſectionem ex-
„ hibenda: ſuccum laſeris dragmæ
„ pondere adparatum, & Ariſtolo-
„ chiæ tali cervini magnitudine fru-
„ ſtulum deraſum, & lentium, er-
„ vique, torrefactorum polentam;
„ utriusque purgatæ chænicis dimi-
„ dium: hæc melle & aceto ſubigi-

„ to.

„ to. Deinde 60. trochiſcis forma-
„ tis, unum tritum quotidie vini ni-
„ gri auſteri quam ſuaviſſimi hemi-
„ næ dimidio maceratum, mox je-
„ juno potui exhibeto. Reliquam
„ vero victus rationem, & exerci-
„ tationem eandem, quam priore
„ tempore, habere jubeto. Et ſi
„ pudenda, ac femora intumuerint,
„ audacter ſcarificato. Hunc ſi ita
„ curaveris, certiſſime ſanum red-
„ des.

Monitos Lectores hic velim me 1mo. utrosque laudatos *Hippocratis* textus dedita opera confudiſſe, & commiſcuiſſe, ut continuata oratione integra ejusdem ſententia pateret. 2do. Me *Hippocratis* μότα, & ἔμμοτα, eo modo latina reddidiſſe, quo *Tom.* 4. *cap.* 3. neceſſe eſſe demonſtraverim.

Haud omnibus æque arriſit hicce curandi modus. *Proſper Martianus* Paracenteſin *Hippocratis* ut primum, ut præſtantiſſimum auxilium, commendavit. Magnus *Boerhaave* Aph. 1219. & 1238. *Hippocratem* & *Martianum*, preſſe ſequitur. At vero Auctorum plerique hanc eo duntaxat caſu laudarunt, quo remedia conſueta minime juvarent. Ita *Piſo*, *Sennertus*, *Wratislavienſes*, *de Gorter*, &c. Imo dantur haud contemnendi in arte Viri, qui hanc operationem, cum bona *Hippocratis* venia, condemnarunt, ut v. g. *Ludovicus Mercatus*, *Petrus Salius Diverſus*, & pene etiam *Sylvius de le Boe*.

Hinc ultimæ penultimæque claſſis Scriptores, ut quenvis paſſim Hydropem, ita & hunc evacuantibus docuere debellandum. Unde purgantia hi leviora, illi draſtica, tum

om-

omnis generis diuretica, ac ſudatoria, præſcripſere. Fonticulos quoque, & ſetacea, veſicantia, ſcarificationes, inuſtionesque crurum, femorum, tumentisque ſcroti, ad revellendam de pectore lympham, unanimiter commendarunt.

Et ſane quoad Paracenteſin in genere, in quovis Hydrope, notamus eam ab omni retro ævo male audiiſſe, & a multis tanquam periculoſam, a nonnullis tanquam quosvis indiſcriminatim occidentem, proſcriptam fuiſſe. Quos egregie *Cælius Aurelianus*, primi ſæculi æræ Chriſtianæ, ut videtur, autor, refutavit; ut & Sæculo 16. finiente *Ambroſius Paré*, aliique. Præcedenti ac præſenti Sæculo frequentiorem in uſum vocata eſt. Notabilia exempla *Acad. Reg. Sc. Pariſ. Theſes Pariſinæ*, obſervationes omnium Regionum, multas Hy-

dropis aſcitis curationes, ut vocant, radicales, aut ſemel, aut iterum, aut pluries inſtituta Paracenteſi, referunt: tum & curas plures morbum egregie palliantes.

Numeroſi, qui mihi obtigere, caſus me docuere, palliantes curas numero Plures, quam integras, Paracenteſi perfici. Quare examinare confert quandonam integre, & quandonam tantum palliative Hydropici ejus ope curari queant: ſponte tunc liquebit quibusnam Paracenteſis, & quousque, proſit.

A cauſa quacumque homo poteſt notabili tempore eam ſuis in humoribus tenuitatem, eam cutaneis in vaſis laxitatem, & anaſtomoſin, habere, ut perpetuo fere ſudet, ſudorque guttatim defluat, & veſtes madefaciat, lectosque. Sed & idem homo, ſeu bonitate naturæ, ſeu diæ-

tæ

tæ mutatæ, mutatæve athmoſphæræ, medicamentorumque, auxilio, ita poteſt compingi humoribus, vaſis ita conſtringi, ut ultra non ſudet, viresque ſudore confractas brevi recuperet. Hic homo tunc integre curatus eſt.

Verum ponamus exhalantium vaſorum debilitatem minus ad corporis ambitum peccare, quam ad pleuram, ad pæritonæum, ad viſcerum in thorace, ac ventre, ſuperficiem; ita ut potiſſimum per harum partium exhalantia vaſa tenuati humores Hydropem transſudando creent. Ut priori, ita & huic naturæ, regiminis, artis, auxilio, diatheſis ita tolli poteſt, ut internus ille ſudor ceſſet. An autem ita hic, quam ille curatus? Neutiquam. Prior ille vaſis roboratis, inſpiſſatisque humoribus, jam curatus erat; poſterior cum omni

ni hoc beneficio aquæ dolium manet. Hæc porro aqua ſi bonitate medelæ, aut maxime Paracenteſi, evacuata fuerit, cum mutata in melius jam antea diatheſi, perfecta aderit ac firma ſanitas.

Etiam hoc in caſu contingere poteſt, ut Paracenteſis, nondum mutata diatheſi, colluviem aquarum auferat; ac deinde optima roborantia & inſpiſſantia remedia integram efficiant, conſtantemque ſalutem.

Si nunc homo a ſubito, ac copioſiore potu aquoſo, poſt diuturnam ſitim hauſto, in Hydropem inciderit, quemadmodum olim totus pene exercitus invictiſſimi Imperatoris *Caroli V.* in expeditione *Tunetana*; utique potus abſtinentia, motus, elater conſervatus vaſorum, ejusmodi innumeros reſtituere poſſunt. Sin vero abundantior lympha, in corpore effuſa re-

remanſerit, homo hic aut aptis medicamentis, aut Paracenteſi, ab illuvie aquoſa liberandus erit: liberatus, recte valebit.

Sed alia longe res eſt, ſi diſpoſitio in corpore perſeveret, qua ſublatis aquis, perpetuo ſuccedant novæ. Si eductis aquis vaſorum humorumque vitia corrigi nequeant, cauſæ perſiſtentes novas continuo regenerabunt aquas. Si aperta hydatis aquam ſtillaverit, educta ea, novam abundantius, ablata reſiſtentia, dabit. Ergo paracenteſis ad tempus modo levabit; ſed & medicamenta belle evacuantia etiam tantum ad tempus proderunt. Igitur cum medicamenta ſæpe nihil aut vix agant, prætereaque corpus defatigent; ipſa vero paracenteſis vires vix projiciat, nec corpus exagitet, ſecure autem ſemper, certoque evacuet; merito *Proſper*

ſper *Martianus*, & *Boerhaavius*, Paracenteſin medicamentis prætulerunt. Tandem in aſcite, cui Hydrops cyſticus junctus, etiam ceteris paribus eſt Paracenteſis medicamentis anteferenda; quia medicamenta ibi vix unquam efficaciter agunt, & Paracenteſis ſemper evacuat.

Diffiteri equidem non poſſumus mortem Paracenteſi preſſo pede non-nunquam inſequi: cum tamen eo modo in caſu tunc adhibetur, ut vitam lymphæ abundantia jamjam ſuffocandam fortaſſis aliquantiſper producat, dubiumque tunc auxilium, quam nullum, adhiberi præſtet; neque etiam hic condemnanda Paracenteſis erit. Hujus erat mentis *Hippocrates* Lib. *de loc. in hom.* pag. apud *Foeſ.* 417. τῶν νοσημάτων ὅ, τι ἂν ἐπικινδυνοτατὸν ἔςιν, ἐν τȣ́τοισι παρακινδυνεύειν χρη. ἐπιτυχὼν μὲν γαρ ὑγιᾶ ποιήσεις,

σεις, ἀτυχήσας δὲ ὅπερ καὶ ὡς ἔμελλε γίνεσθαι. In morbis, in quibus periculum ingens adeſt, aliquid audendum eſt: ſi enim ſucceſſerit, poteris ſervare ægrum; ſi non profeceris, fit modo id, quod ſine tuo molimine brevi contigiſſet.

§. IV. Atque hæc de Paracenteſi. Sed quæ commendatur evocuatio in quacunque Hydropis ſpecie, cauteriis, ac ſcarificationibus, peragenda, illa etiam, ſubſequa brevi gangrena, diſcrimine non vacat. Paſſimque omnes poſt *Hippocratem* Medici Hydropicorum ulcera curatu difficillima, ne dicam impoſſibilia, notarunt. Interim qui hoc primus notavit *Hippocrates*, ille etiam ulcera Hydropicis arte excitanda eſſe primus monuit. Sibine igitur contradixit? Minime; ſed neceſſariam adhibuit, quam negligere ſolemus, cautelam.

Ἀεὶ

Ἀεὶ το ἐξοιγόμενον χρίειν θερματηρίῳ φαρμάτῳ. Sicque averruncare gangrænam potuit. Unde bene *Proſper Alpinus*, finiens ſuum 7. lib. *de Med. Methodica.* „ Hocque, inquit, præ„ ſidii genere ſcimus nos complures „ Hydrope fuiſſe ſanatos ; at quia „ curationem vulnerum neglexerunt, „ alio morbo quam Hydrope interemti ſunt: quippe vulnere in gan„ grænam abeunte. „ Quare, dum in Noſocomio ſcarificationes, Hydropem palliantes, inſtituimus, ſaturato corticis peruviani fomento gangrænam averruncavimus. Ultra nunc progrediemur. Hydropem & aſcitem, & intercutem, curatum vidimus in cancroſa femina, cui cortex adverſus cancrum dabatur. Cancer quidem non curabatur ; ſed vaſa corporis, cortice roborata, omnem aquarum colluviem alvo & urinis ex-

expulerunt. Quid ergo impedit, quo minus Hydropis, ſine viſcerum interiorum ſcirrho obtinentis, curam cortice & aſſumto, & ſacrificatis admoto locis, tuto tentemus? Duplex ſane cauſa nos eo adigit: altera egregius effectus in ipſo morbo; altera ejusdem, ad morbi proegumenam cauſam haud raro tollendam, exploratiſſima virtus.

Atque hæc de ejusmodi evacuationibus in genere dicta ſunto: ſupereſt eam, quæ de ipſo thorace directe inſtituitur, nunc contemplari.

§. V. Dudum quidem acceſſi ad ſententiam *Hippocratis*, *Martiani*, *Boerhaavii*, Paracenteſin thoracis ſive in Hydrope pectoris recentiore, ſive viribus utcumque conſtantibus vetuſtiore, palmarium auxilium eſſe ſtatuentium; attamen abſtinere nequeo, quin medicum hoc problema proponam; ſci-

ſcilicet: *Cur ita laudata Paraceteſis, ſive ut primum, ſive ſaltem ut alterum in hoc morbo adhibendum auxilium, ſpatio XXIII. Sæculorum theoretice commendetur, & vix unquam inſtituta legatur?* In empyemate hiſtoriam operationis, fateor, habemus: in Hydrope autem pectoris, forte unus alterve me caſus fugit, ſed vix illam inſtitutam novi, niſi a *Lowero* & *Williſio*, idque modo ſemel. *Williſ. op. omn. in fol. tom.* 2. *Phar. rat. part.* 2. *ſect.* 1. *cap.* 13. Quid igitur cauſæ, quod nulla operatio univerſalius commendata, nulla rarius inſtituta fuerit?

Si conjecturare liceat, ſuſpicor morbum inchoantem difficulter ſæpe ægrorum in vita cognoſci; morborumque aliorum, in quibus Paracenteſis haud conveniat, ſub larva fallere: dumque demum cognoſcatur, adeo

adeo jam provectum eſſe, ut eandem haud ultra admittat.

§. VI. Morbum apud *Batavos* haud infrequentem ſæpius in denatis, quam in vivis, cognoviſſe me fateor. Quod cum Veteranis in arte quoque contingere cernerem, phænomena obſervata in illis, quorum me morbus fefellerat, animo volvi, cum phænomenis ſimili morbo deinceps laborantium ſedulo comparavi, atque ita tandem ſæpius eundem citius præſentem detexi; haud tamen ita, ut nonnunquam illum non, niſi conjectura aſſequerer, imo vix rite, niſi deſperatis fere ægri rebus, cognoſcerem. En igitur quæ attentior obſervatio me docuit!

1mo. In plena ſanitate omnium prima obſervatur Dyſpnœa levis, vix notabilis, ut & vix advertenda Tuſſicula; quæ a communi Diſpnœa in

choante nullo ſigno diſtinguitur. Ejicitur nihil tuſſiendo: unde Medici totum incommodum pulmoni utcumque debiliori adſcribendum rati, roborantia cum effectu aliquoties bono, ſæpe autem nullo, exhibent. Neque tantillo debilior pulſus, aut vix perceptibilis ad motum defatigatio, anhelitusve, aliud ſuadent. Nulla enim ratio ſubeſt vomicas, aut abſceſſus, ſuſpicandi. Lento interim paſſu creſcit malum, interea dum non raro fallaci curatione Medico imponat. Quippe ſicciore dudum tempeſtate, moderatiore forte motu, curatum, læto ægro, lætis adparet Medicis: quieſcente vero ægro, aëreque diu valdeque humido, non curatus morbus, ſed auctus adparet. Tuſſis paulatim increſcens, glutinoſa pauca ac ſpumoſa producens, cum ſonticam cauſam non agnoſcat, progno-

gnoſin vix videtur gravare; quia in debiliore paululum pulmone quid glutinis generatione fallacius? Malleoli poſthac pedisque œdema leviſſimum conſpicitur, vagum quidem primo, poſtea autem conſtantius: ſed vix inde augmentum inquietudinis; quid enim in deſidioſa vita frequentius? Hic primus mali gradus, diuturno tempore ſic in pluribus obtinens.

2do. Interim fiunt ægri corpore haud modo, ſed & animo imbecilliores, ſpaſmis flatibusque, ac levioribus anxietatibus magis obnoxii, ſomnum ægrius capientes, exiguosque, leves, vix inchoantes, Aſthmatis ſpaſmodici patientes inſultus. Cum hucusque nulla cujuspiam viſceris labes ſe manifeſtet, perſiſtit nobis imbecillioris pulmonis idea, ſolidaque roborandi, ac fluida inſpiſſandi indicatio. Si autem gluten paucum pul-

mone ejectum Medicis eo usque imponat, ut ad attenuandum illud accingant ſeſe, morbi cauſa facile adaugetur.

3tio. Creſcunt mala pedetentim; obſervantur quidam noctu inquietiores, & conqueruntur quadam anxietate ſe a prima ſomni blanditie capta expergefieri, erectos ſe eſſe oportere, poſtea vero nonnihil tranquillitatis ſe denuo percipere. An id quia jacentibus, truſo altius diaphragmate præ mole viſcerum abdominis, thorax anguſtior? An vero iis modo fit, quibus venter effuſo intra illum liquore turgidior? Practica obſervata has rationes omnino non per omnia admittunt. Obſervavimus has nocturnas anxietates in his, quorum cadavera abdomen aquis inane exhiberent. Obſervavimus eaſdem cum *Piſone*, licet ægri illarum evitandarum cau-

cauſa in ſedili obdormiviſſent. Utique res explicatu difficilis! ſed quid tunc Medici concludunt indicari? Si gluten aliquid copioſius ad has anxietates exſpuatur, Aſthma glutinoſum; ſi vix tale quidquam, ſpaſmodicum concludunt. Præſertimque dum dato paregorico, & antiſpaſmodico ad noctem remedio; ſubitaneam mali furentis remiſſionem ægri ita lætantur, ut ſequenti, altero, tertiove die, noctes agant tranquillas; imo obliti ærumnarum, in publicum prodeant, ſuisque cum amicis ſe exhilareſcant. Ergo antiſpaſmodica vel expectorans medela continuatur; morbus in pejus ruit.

4to. Caducam ſuam machinam interea adhuc miſeri trahunt, donec ad tragicas illas noctes deventum ſit, quibus decies minantur ſuffocationem; unde tandem leipothymia, ſyn-

cope, debilitate, vitam ducant ipſa morte miſerabiliorem; ſicque, quanquam mortem effugere ſæpius viſi, tandem ſubito ſuffocentur. Lepida catarrhi ſuffocantis adplicatio Medicorum ſervat ſartum tectumque honorem; & ſi forſan Medicus affuerit, qui morbi præſentiam ante fata ſubolfecerat, utique non niſi ut immedicabilem pronunciaret, cognoverat illum.

Hæc nunc hiſtoria miſerandi morbi, ut plurimum ignoti, quo plures extincti in una, alterave, aut etiam in utraque thoracis camera collectas exhiberent aquas. Unde quidem crebrior nata poſtliminio ejusdem in vita ſuſpicio, ſed ſufficientium defectu ſignorum, quibus a morbis, quos ſimulabat, quosque ars ſæpe feliciter tollit, diſcriminaretur, nulla certitudo.

Quam-

Quamobrem ad invenienda propria morbi ac pathognomica ſigna variorum adhibiti animi; eorundemque demum is adornatus catalogus eſt, cujus cum pag. 75. meminerim, hic non repetam, ſed ad ſingula ejus Capita ordine reſpondebo.

Ac primo quidem reſpondeo, ſubitam a prima ſomni dulcedine excitationem, cum intentatis ſuffocationis minis, ſemel mihi octiduo ante fata quondam apparuiſſe, & pluries quidem maturius, at vero ſemper provecto ita morbo, ut omnem reſpueret curationem. Pathognomicum proinde hoc ſignum non adpellabo.

Secundo dico Hydropem pectoris aliquoties adeſſe poſſe citra hoc ſignum. En evidens exemplum! Sexagenaria mulier hoc ipſo anno, ineunte Majo menſe, ad *Paſmannianum*

Noſocomium transferebatur, aſcitem habens, tumidisque, atque hinc inde ulceroſis cruribus lympham ſtillans. Pectoris quidem nonnulla anxietas, ut in aſcite conſuevit, aderat, ſed admodum exigua: quodque in provecto aſcite mirandum, nulla tuſſis. Nulla præterea peculiaris de nocte anxietas, aut ſubitanea e ſomno excitatio. In dorſum quidem ſæpe incumbens viſa ægra, frequenter autem etiam utrumvis in latus. Vino herbis amaris medicato, cui Oxym. Squill. Spir. nitr. dulc. Tinct. Millep. &c. adjuncta, tota fere, idque iterata vice, detumuerat, ſed aqua furtim capta continuo ſe replens, relapſa eſt. Tandem manu ac brachio ſiniſtris quatriduo ante mortem tumentibus, 3. Julii expiravit.

In cadavere invenimus aſciten ventris cyſticique principium: ſcilicet duas

duas ovarii hydatidas, quarum una pellucentis lymphæ ultra libram gerebat. Deinde ovarium dextrum in cellulas cartilagineas degenerans, oſſiculum magnitudine pilulæ duorum granorum, membranula cohærens, ſuo in fundo continebat. Uterus vix diſtentus, glabro, carnoſoque corpore repletus, quod cum uteri fundo poſteriore ita unitum, ut non niſi unam eandemque cum eo formaret ſubſtantiam.

Sed quis mortalium credat hanc feminam utrumque pectoris cavum copioſiſſima lympha repletum geſſiſſe, ita ut arcto in ſpatio compreſſi pulmones, pluribus in locis aëre vix ultra permeabiles eſſent, magnisque ſui portionibus aquæ, in quam injecti, fundum peterent? Utque Pericardium, undique preſſum, cum cordis maſſa, nullo cavo relicto, in

unum coiviſſet, albitudine modo ſua, duas circiter lineas craſſa, a cordis ſubſtantia diſtinguenda? Obiter hic noto Pericardii abſentiam, ab Anatomicis notatam, ſimilibus forte cauſis deberi.

Si ergo nocturna orthopnæa omnino deeſſe in graviſſimo pectoris Hydrope potuit; ſi in aliis paucis modo ante funera diebus adparuit; ſi denique ubi adeſt, provectiore adeo morbo pateſcit, ut quodvis fere reſpuat auxilium; non videtur illa pathognomici ſigni nomine venire debere.

2dum Signum, œdema ſcilicet, aut paralyſis alterutrius, imo etiam utriusque brachii, manusve, priore vix multo certior eſt. In quo viro dixi nocturnam orthopnœam octiduo prius quam periret, me obſervaſſet, in eodem quoque manus non niſi eodem die œdematoſa apparuit. In femina,

cu-

cujus hiſtoria mox data fuit, quadriduo tantum ante obitum. In ea vero, cujus caſus Cap. 2. pag. 44. deſcriptus fuit, tale œdema adfuit nunquam. Caruit quoque eo clarus *Wepferus*. Ergo quod vel deeſt aliquando, vel morbo ad interitum proximo ſæpe advertitur, pathognomicum non eſt.

3tium Signum, aquæ nimirum fluctuatio, pluribus defuit meorum. Adeſſe tamen ſæpe illud, & ratio ſuadet, & Hippocrates tradidit, & noſtra femina Cap. 2. pag. 44. experta eſt, & plures memorant Autores. *Hippocrates* ſedentis hominis comprehendens humeros, valide ejus corpus concutiebat, ut audire fluctuationem poſſet. Autorum nonnulli corpore inclinato id explorant; imo ægro toto corpore ſuperiore de lecti crepidine deorſum pendulo. Verum vel

non

non adeſt multis, vel ſero tantum adeſſe percipitur fluctuatio; & in caſus *Hippocraticis* ſimiles incidere oportet, ubi auditu percipi poſſit. Quod ergo ſæpe deeſt, aut ſero nimis advertitur, pathognomici morbi ſigni conditione caret.

4^{tum} Signum, Hypochondriorum, vel alterutrius ejus tumor dicitur; ſed cum tumere id variis de cauſis queat, non eſt pathognomicus hic tumor. Contingere quidem poteſt, ut aqua in diaphragma gravans, hepar v. g. premat, trudatque extrorſum; cui ſigno, ſi forte fluctuatio ſimul adeſt, morbi major certitudo naſcitur: ſed in mutis & tumor deeſt & fluctuatio. Ergo

5to. Pulſus debilis, tardus, ſæpe intermittens, inter hujus morbi ſigna recenſetur. Erat quidem talis *Wepferi*, teſtante *Brunnero*, pulſus; ſed

cum

cum *Wepferus* etiam oſſeam habuerit Aortæ ſubſtantiam, pulſus ejus non poteſt Hydropis pectoris pathognomicus adpellari. Deinde talem pulſum multi Autores non recenſuerunt. Tandem pluribus noſtrorum defuit. Sane febricula, individua multis comes, pro tarditate celeritatem habet.

6to. Fœtentem animam meorum nemo habuit.

7mo. Urina pauca, craſſa, Hydropicorum paſſim eſſe ſolet, ſed non immutabili lege. Hydropica Cap. 2. pag. 64. eam reddit pulcre coloratam, limpidam, cum ſedimento fere acutorum bonorum. *Wepferus* ideo minus credebat ſe pectore hydropicum eſſe, quod *urina copioſa, naturalis; matutinusque adeſſet ſudor.* Deſcripta *Wratislavienſibus* urina, qualis prope mortem ipſis obſervata fuit, etiam ſic in Noſocomio adparuit: ſed

quod

quod lethi inſtantis, id morbi ipſius ſignum dici non poteſt.

Quam parum ergo certi, ut morbum initio præſentem dicamus, ex recenſitis nanciſcamur! provoco etiam ad quotidianam Praxin. Quin incertius concilio Medicorum, quos ſimilis convocaverit morbus! Examine per horam producto ſæpe uni horum malum aſthmaticum audit; alteri diſpnœæ ſimilius; tertio Hypochondriorum affectione natum; quarto peculiari nervorum irritabilitati, cum aliqua acritudine juncta, adſcribitur; cuiquam forte etiam Hydropis pectoris ſuſpicio naſcitur. Ac profecto ſi talis revera eſſe deprehenderetur, idoneum Paracenteſeos tempus nunc forſitan eſſet. Sed ſuſpicio morbi duntaxat eſt, eaque cum aliorum morborum ita intricata, permiſtaque, ſignis, ut certi quid con-

clu-

cludi nequeat; rarusque ſane ille Medicus foret, qui operationem hanc ex mera hac ſuſpicione in ſe ſuſcipere vellet, rariorque æger, qui incerta de cauſa permitteret thoracem ſibi terebrari. Unde ad maxime veroſimile concilium concludit, donec ſigna evidentiora luceſcant; utinam modo, iis eluceſcentibus, conclamatum non eſſet!

Nunquam e mente excidet caſus viri, quinquagenario majoris, qui ſpatio quinquennii ſæpius meam imploraverat opem. Cardialgiis ab immemorabili pene tempore obnoxius, nullum demum ſolamen habuit, niſi vel ab opio audacius dato, vel, quando digeſtionis tempore doloribus ferendis ultra non erat, compreſſo valide epigaſtrio. Ita ut aliquoties invenerim eum in terram pronum, ſubſtratis ſoli ventri pulvina-

na-

naribus. Sponte enim noverat vehementiores ſopire dolores, nervis abdominis prope ventriculum & pancreas compreſſis. Semianno ante mortem veſpere tempus ſuaviter cum amicis fallens, crudeli cardialgia afficitur, brevique poſtea anhelitu, demum aphonia; anhelans autem ac vocis expers, cardialgia liberabatur. Vena ſecta, immiſſo enemate, veſicante inter ſcapulas adhibito, inſultus ille mirus tridui tempore integre ceſſavit; ſed quæ eo triduo plane ſiluerit cardialgia, mox rediit. Quindecim diebus elapſis idem paroxiſmus rediit, ut inſtar aſthmatici reſpiraret æger; at miſtura Neurotica ſumta brevi convaleſceret. Octiduo poſt repetens priore ſævior inſultus, eidem remedio actutum ceſſit.

An hic, amabo vos! pectoris hydropem ſomniare, qui in conſilium

vo-

vocati, Medici potuere? Quid aſthmatico inſultui ſimilius? Potiſſimum ſi conſideremus 1mo. quandam affuiſſe materiem, quæ in ſingulo Paroxyſmo ſedem conſuetam reliquiſſe doloris, & ad thoracem videretur transmigraſſe. 2do. Idem ita creditum Aſthma conſuetis diſcutientibus & antiſpaſmodicis auſcultaſſe. 3^{tio}. Sed auſcultaſſe nunquam, niſi prius dolor antiquam ſedem occuparet. 4to. Per integros quinque deinceps menſes pectus nihil ſimile paſſum eſſe. Interea tamen toroſus eo usque homo, ac perfecte quadratus, indies collabaſcere animadvertebatur.

Octiduo tandem ante fata plura ſubito ſigna manifeſtabantur, quibus Hydrops pectoris ſubdole dudum latuiſſe, jamque adeo profectus eſſe videretur, ut immedicabilis eſſet. Improviſa ſcilicet e ſomno excitatio,

orthopnœa, oculorum vultusque livor, ac ſimul manuum inflatio ambarum: conſueti vero in Epigaſtrio dolores hac vice minime ceſſarunt. Pridie autem mortis omnibus ſymptomatibus tam in ventre, quam in pectore, liberatus, pulſum bonum, vultum mire recreatum, ac veluti vegetum, præ ſe tulit, ſuaque repetere negotia jam meditabatur. Nocte autem inſequente in lecto invenitur cum matula in manu veluti vomiturus, ſedens, ſed jam mortuus; atro, eoque plurimo cruore, ſub utraque albuginea, ſuffuſus.

In cadavere præter ingentem totius pancreatis ſcirrhum, præter lienis craſſam cartilagineam ſuperficiem, invenimus diaphragma utroque in latere abdominis, ſacci inſtar, prominens; & lympham enormi copia explentem ſiniſtrum thoracis cavum;

eo-

eodemque modo, ſed paulo parcius, dextrum; coſtarum denique cartilagines plane oſſeas factas.

Priorum anamneſis, morbi finis, inſpectio cadaveris, videntur demonſtraſſe colluviem in pectore aquarum diu adfuiſſe; quæ cum larvata, complurium Medicorum aciem fugerit, ſimul evicit, quam in proclivi ſit hic falli. præter orthopnœam nocturnam, œdematoſasque manus, etiam convexum verſus ventrem diaphragma a gravante lympha inveniebatur; ſed craſſitudo ventris notabilem non exhibuit in vita differentiam. Ita ut hoc ſignum pag. 108. ex Autoribus recenſitum in graciliore ventre evidentius, quam in craſſo, adverti poſſit, debeatque.

His omnibus ita penſitatis, veram capimus, arbitror, cauſam, cur centeni Scriptores practici Paracenteſin

 vel

vel in morbi principio, vel ſaltem poſt irritum remediorum uſum adeo laudantes, eam tamen nunquam inſtituerint: morbus quippe in principio non manifeſtus, eam non ſuaſit; cognitus poſtmodum, eam ultra non admiſit. Qui vero illam inſtituerunt, ut *Hippocrates*, *Lowerus*, *Williſius*, & forte pauci alii, hi cenſendi ſunt in ejusmodi ægros incidiſſe, in quibus ſigna morbi oportuno tempore manifeſta erant.

Unde ea proficiſcitur concluſio, ut 1mo. ſubdolus hic morbus raro, dum curabilis eſt, cognoſcatur; cognoſci incipiat, dum ultra vix admittat medelam. 2do. Ut ſi cognoſcatur mature, nihil ſit Paracenteſi potentius. 3tio. Ut in poſterum, dum ambiguus inchoantis mali ſe exhibet caſus, diureticis, purgantibus, ſudatoriis, diaphoreticis remediis minime parcamus; cum

cum ex effectibus brevi pateſcat ſubſitne, quem ſuſpicemur, an alius morbus?

CAPUT IV.
DE EPILEPSIA ET CONVULSIONIBUS.

§. I. *Impoſſibilis alias Epilepſiæ cura non raro obtinetur ſedula cauſarum procatarcticarum expiſcatione, quanvis proegumenæ haud auferantur. Gravidæ Epilepticæ id demonſtrans exemplum.* §. II. *Multiplices viæ, caſu detectæ, enarrantur, quibus aut ſopitus morbus, aut ſublatus fuerit. Hunc in ſcopum ſimplicia quædam laudantur.* §. III. *Exemplum mirabile curatæ in Adoleſcente Epilepſiæ. Mors ejusdem alia de cauſa orta; & inſpectio cadaveris.* §. IV. *Epilepſiam vafri homines varias ob rationes plurimum ſimulant. Bina, quæ id oſtendant, exempla enarrantur.* §. V. *Variæ leges dolos eorum malos expiſcandi, & demonſtrandi.* §. VI. *De Dæmoniacis fictis, eosque palam proſtituendi methodo. Magna prudentia Medicis opus eſſe oſtenditur.*

§. 1. Epilepſia morbus eſt omnem artis opem haud raro eludens, ſæpius tamen vel curandus integre, vel ita ſaltem moderandus, ut, cauſa procatarctica ablata, proegumena veluti ſopita maneat, atque ita certo quodam ſenſu morbus plane abactus eſſe videatur. Unde plurimum juvat, quæ ſymptomata aliquandiu, aut mox, ante inſultum præſentiat æger, apprime noſſe; nota autem tollere, aut ſaltem ſuffocare poſſe. Experimentis enim conſtitit horum felici ac prompto moderamine, haud raro totum averruncari Paroxyſmum. En ex pluribus unum! Inexpugnabilis multis ab annis Epilepſia tandem & arte Paroxyſmum nauſeas, & in Paroxyſmo vomitus, exhibet violentos. Illuſtriſſimus Baro *Van Swieten*, egoque, ad Emeticum ante futurum Paroxyſmum, dein-

deinde, ne Emetici turbæ nocerent, ad Paregoricum exhibendum, facile deveniſſemus, ni graviditas obſtitiſſet. Conſiderantes tamen poſtea & prægnantem, & fœtum, Paroxyſmis vehementiſſimis gravius lædi, quam Emetici actione, Emeticum dedimus, Emeticum repetivimus: idque eo cum ſucceſſu, ut morbus integro decennio ſiluerit. Præſentiebat quidem illa aliquoties quasdam veluti futuri inſultus inchoamenta, ſed & has uſu ſequentis remedii penitus compeſcuit. ℞. Spir. ſal. ammon. Tinc. Caſt. Suc. Aſæ fœt. ā dr. 3. ter, quater, die 60. gtt. cum vino. Exacto vero decennio, ſummis animi mœroribus confectam repetens Epilepſia occidit.

§. II. Dum vero aut nihil horum ab ægro præſentitur; aut etiam præſenſum auferri nequit; aut denique ablatum, effectum cauſæ latentis non

ſopit: ſæpe immedicabilis morbus haberi ſolet. Attamen ne tunc quidem abſolute conclamatum pronunciare oportet. Fuere quibus excitatus ille, & nutritus, opipara ac deſidioſa vita, ſubita fortunarum jactura per omnem vitam, haud contemnenda plane compenſatione, ſiluerit. Alii, quibus caſus ab alto in cranium, vulneraque ejusdem, aut contuſiones, morbi aut moderamen, aut integram effecerint abſentiam. Etiam mutatione domicilii, diuturniore peregrinatione, vitæ genere prorſum permutato, quidam leguntur ſe etiam ab ipſa gentilitia labe præſtitiſſe immunes. Ars hæc, ſimiliaque, contemplata, ac imitata, ſtupendas nonnunquam curas perfecit. Sed & ſimplicia uſu detexit, quæ ſummæ ad hunc morbum refrænandum efficaciæ ſint. Hæc inter *Pæonia*, *Viſcus*

Quer-

Quercinum, & *Radix Phy*, ſive *Valerianæ*, *foliis omnibus pinnatis* dictæ Botanicis. Vidimus ſane rebellem dudum morbum aut hiſce mitigatum, aut ſilentem penitus. Experimenta noſtra dudum facta confirmavit nobis Doctiſſimus Vir *J. Scopoli*, Phyſicus *Idrienſis Flora* ſua *Carniolica* clarus, qui binis dragmis pulveris Radicis *Valerianæ* quotidie datis, deinde ejusdem decoctæ libra poſt ſingulam pulveris dragmam exhibita, Epilepſiam triennem, ex terrore, (peſſima ſane origine) natam, & quovis fere die adorientem, jam per decem ſeptimanas, dum hæc ad me ſcriberet, ſuppreſſerat.

§. III. Sed præterea dum polymorphus hic morbus nos per hæc omnia tentantes, prorſum eludit, nonnunquam nobis, animo ad cuncta attentis, ſui ammotionem veluti furtim

indicavit. En notabile ejus, quod habuimus, exemplum!

Sexennis puer, ſaniſſimus, inſiliente in ſe cane moloſſo ita terretur, ut integro triduo convellatur, horrendosque poſtmodum Epilepſiæ inſultus fere quotidie patiatur. Morbus ad omnia rebellis, ac per ſexennii ſpatium perdurans, ignoto Parentibus remedio paululum miteſcebat; ſed novo irritatus pavore, nec ultra ignoto remedio moriger, puerum vario modo, quotidie, eodemque die multoties, adoritur. Tandem inter pauperes, qui mane Noſocomium conſilii cauſa petunt, mihi ſiſtitur.

Radicem *Phy.* trium ſeptimanarum ſpatio ipſi dedi, ſed ab eadem deſiſtere increſcens vis morbi me compulit. Quo autem ſecurior medicina eſſet, illum in Noſocomio locavi. Sedulo examine conſtitit vi-

ge-

geſies & ultra, die, inchoari Paroxyſmos, ſed ſemel tantum, bisve, compleri eosdem; idque hoc modo ſingulis diebus ac noctibus. Virus *Caſtorei* copioſioris me explorantem, itidem effectus eluſit. Quemadmodum etiam aliorum fœtidorum, & acrem ſpiritum rectorem habentium, uſum. Morbus varietate terribilis nunquam graviores ſuos inſultus modo perficiebat eodem. Alio enim tempore totum corpus, medium autem alio, convellebatur, altera ſui parte obrigeſcens. Nunc Opiſtotonos; Emproſtotonos utcumque alio tempore fuit. Jamque una vice vehemens calcitratus, alia vice manuum in proprium pectus, caputve, tanta agitatio, jactatio, vibratio, ut, ni cautum fuiſſet, ſibi nocuiſſet vehementer. Sudor perquam fœtidus inſultum comitabatur, copioſus ita, ut

in-

induſium, lectusque, plurimum maderent; tenax itidem adeo, ut corpori, ceu quopiam glutine, adhæreret. Mugitus, ululatus, rugitus, gemitus, vultusque omnem in modum horridus, & urinæ profluvium, Paroxyſmum frequenter concomitabantur.

Interim morbo quotidie in pejus verſo, naſcuntur ſigna vehementis humorum rarefactionis, quam ipſa natura haud levi narium hæmorrhagia teſtabatur. Sed ſæpius me Mater monuerat, nunquam ipſi graviores fuiſſe, frequentioresque Paroxyſmos, quam qui hæmorrhagiis ejusmodi ſucceſſiſſent. Re nihilominus creſcente, admodumque urgente, ſanguinem pede bis detraximus, diluimus, moderavimus, ſed morbum hinc vehementer augeri doluimus.

At vero dies diem docet. Animum quippe quamcumque in partem

tem vertentes, conſtanter demum obſervavimus puero jacenti, frequentique ſomno obrepto, morbum frequentiorem eſſe, quam aut ſedenti, aut vigili. Hanc ob cauſam majore die parte illum in ſedili locavimus, vigilemque variis objectis mentem grate occupantibus ſervare anniſi ſumus. Senſim hinc inſultus rariores.

Verum ſoporoſus erat. Et tandem ſomno quidem capto Paroxyſmum accedere, nunquam autem vigili, advertimus. Ergone cauſa tetri mali latens aptiores in ſomno nervos, ut agitaret, invenit, quam vigiliarum tempore? Utique experientia convincebamur, quo Adoleſcentem diutius vigilem ſervabamus, eo rariores contingere Paroxyſmos. Sic liberos quidem dies integros nanciſcebamur; nocturnos vero inſultus, cum tamen dormiendum erat, averruncare non poteramus.

Aliud

Aliud igitur conſilium arripuimus. Vigili inſultus ultra non fiunt: fiunt autem, dum ſtertoroſus eum ſomnus capit. Ergo cauſa latens invenit nervos ſomni ſtertoroſi, quam vigiliarum tempore, ad Convulſiones, ad Tetanos, ad Spaſmos, aptiores. Ipſeque ille ſtertor ſomnum minime naturalem eſſe demonſtrat. Quid igitur ſi opio nervos inſenſiles redderemus, ne cauſa illa, ignota nobis, irritare eosdem poſſet? Sed contra: Nunquid opium in diſpoſitione adeo comatoſa ſomnum non poſſet æternum facere? aut per omnem vitam ſtupiditatem? Sed periculo ſaltem vacabit minima doſis. Igitur tentavimus. Jamque minima doſis in corpore, opio neutiquam aſſueto, nec ſoporem augebat, & tamen boni præſtabat quidquam. Doſin ideo prudenter auximus; omnem omnino

Pa-

Paroxyſmum averruncavimus; pro ſopore ſomnum naturalem produximus; puerum brevi agilem, alacrem, ſanum, ſalutavimus; Matri reddidimus.

Uſus Adoleſcens integra per tres menſes valetudine, ad Noſocomium rediit; tumorem ſponte in ingnine natum mihi exhibiturus. Hernioſusne eſſet, an alius generis tumor, ambiguum fuit. Ventre primum liberato, emolliens Cataplaſma appoſitum eſt. Sed paucis poſtea diebus nuntiavit Mater Dyſenteria, quam mihi non indicaverat, ſed commiſerat Balneatori, Filium periiſſe.

Cadaveris examinandi copia fuit. Patuit tumorem in inguine ante aliquot dies exhibitum, ingentem fuiſſe abſceſſum. Nodus durus nervo diaphragmatico in medio ſuo itinere arcte circumcretus inveniebatur; aliusque

que ſimilis illi ejus loco, ubi in diaphragma abiturus erat. Thalami Opticorum emardici.

Nunquid vitia enarrata nervorum, medullæque, diu poſt Epilepſiam nata ſunt? An vero dudum præſentia, cauſam proegumenam poſuerunt, cui terror accedens, cauſam Epilepſiæ proximam cum illis formaverit? Incertum! Saltem aut Idiopathica Epilepſia a terrore genita, excitatave, aut Idiopathica a terrore cum male affecta medulla cerebri orta, aut demum invincibilis Deuteropathica, ex male affecto nervo diaphragmatico & terrore nata, arte medica ſi non curabilem, ſopiri ſaltem ita, ac ſi penitus abeſſet, ſe poſſe oſtendit.

§. IV. Sed tœdioſa cauſa ingratam obſervationem, Tyronum in gratiam, adjungere jubet. Quippe nulla re turpius decipimur, quam

Epi-

Epilepſia, aut Convulſione, fictis. Vix morbus datur, quem & frequentius, & artificioſius ſimulare Medici norint, quo tranſeuntium animos in commiſerationem commoveant. Pueri ac puellæ hanc vafram fingendi artem a ſe mutuo diſcunt, ne vapulent; vel ut mollius tractentur; vel ut nihil cogantur addiſcere: quemadmodum vident cum pueris, quos in Paroxyſmis forte viderint, a parentibus, tutoribusque agi. Maturam Virginem Procorum penuria torquet, angitque. Forte caſu audivit a garrientibus inter ſeſe matronis Epilepſiam matrimonio nonnunquam curari. Ergo eam artificioſe fingere diſcit, quo cogat Parentes ſe viro jungere. Monachus, quo a Choro, a jejuniis, aliaque monaſticæ vitæ aſperitate ſe vindicet, ſe fingit convulſum. Quin & ſine peculiari in-

tentione ipſe malus animus eo nonnullos ſeducit. Tandem etiam in ſcenam diabolus adducitur, quo obſeſſos ſe fingunt, intentione ſontica varia, etiam, quis credat! ſuperſtitionis roborandæ cauſa. En aliquot, quæ habuimus, exempla.

Adducebatur mihi puella gravi auditu laborans. Quo revellentibus, & factis in aurem injectionibus, reſtituto, Convulſiones ſuboriebantur, quas hoc ordine contingere Mater narrabat. Incipiebat tremere puella, angi, anhelare, clamare, brachia agitare, totumque corpus, humi cadere, pollices fortiter intra pugnos firmare, vociferari, cantare, ore tandem producere ſpumam. Principio bis, ter, die, id contigiſſe; jam autem quavis ferme hora.

Commodo meo morbum examinaturus, puellam juſſi in Noſocomio

ſer-

ſervari. Vidi illam, eadem die, in lecto decumbentem, convulſam, mediisque in Convulſionibus pollices adeo fortiter intra pugnos firmare, ut maxima vi vix ſolvere valerem. Oculos horrende agitabat. Attamen dolum ſubeſſe ſuſpicabar 1mo. quod oculi durante Paroxyſmo non connivendo, ſed ſano prorſum modo, aperirentur. 2do. Quod pulſus fere naturalis eſſet. 3tio. Quod cortinis lecti clauſis pupilla dilataretur, viciſſimque apertis iisdem contraheretur. 4to. Quod pupillæ admota candela vividiſſime ſe contraherent, & puella quaſi nocumentum inde percipiens, caput rotaret. Igitur e lecto ſtatim exemi: minitantem ipſam lapſum Cuſtos ægrorum minis, ſi caderet, intentatis, erectam ſervavit, & baculo munitus, eoque veluti vibrans, Convulſionum progreſſum ſti-

ſit. Convicta demum puella, fatebatur & ſurditatem olim, & nunc Epilepſiam, finxiſſe ſeſe, ne cogeretur munus ancillare obire, cui eam Mater deſtinaverat.

Hanc in fingendi fallendique artificio craſſiorem, ſequebatur aſtutior Adoleſcens, quem vaframento ſuo pluribus me luſiſſe diebus fateor. Mirifice convellebatur toto abdomine, tumque vehementer ſingultiebat. Ortum porro id aſſeverabat Mater, quod Emeticum ipſi datum fuiſſet. Adjungebatque Paroxyſmum non raro etiam invadere dormientem. Detentus aliquot diebus in Noſocomio, enemate, epithemate, neuroticis ac paregoricis, ſanitati, ut videbatur, reſtitutus, Parentibus redditur. Vix vero tantiſper paternas incoluerat ædes, quin repeteret Paroxiſmos, & a Matre in Noſocomium reduceretur.

Fu-

Fucum ſuſpicatus, privato eum cubiculo incluſi, ubi ſe ſolum credens, nobis eum per rimam contemplantibus, tranquille ſedebat, nobis intrantibus in Convulſiones Singultusque prorumpebat, nobis egreſſis iterum ſedatus. Imo idem in Paroxyſmo contingebat, dum adſtantes aliorſum cerneret occupatos; nam fictis tandem motibus defatigabatur. Patri arceſſito veritatem fateri coactus, ideo ſe ſimulaſſe hæc confeſſus eſt, ut a Magiſtro, apud quem carpentariam artem diſcere cogebatur, dimitteretur, ædibusque reciperetur paternis. Igitur vel Mater cum Filio colluſit, dum etiam dormientem malo invadi affirmaret, vel ipſe novit ſe dormientem vaferrime fingere.

§. V. Verſati in hiſce Practici ea paſſim experiri ſolent, quæ jam enarravi, quo doli latentis fiant cer-

tiores: ac præter hæc omnia, bonis unguibus norunt prehenſam cutim rudiſſime vellicare; imo ignem manui, aliisve corporis partibus admovere, & ſine id quidem juvat, ignem immediate adplicare ſolent. Exempla docent fictas Epilepſias ejusmodi tentaminibus ſe prodidiſſe.

Attamen & morbum fictum eſſe, & ne igne quidem poſſe detegi, non caret exemplo. Sceleſtiſſima femina 20. annorum, quæ animi gratia vetulam truculenta manu occiderat, faſſa in carcere eſt horridam Epilepſiam, qua longo tempore laboraſſe credita fuerat, ſe impio animo finxiſſe; id quod etiam experimento confirmavit. Morbum enim ſimulare juſſa, ita ſimulavit, ut quivis fere crederent fictum morbum in verum demum abiviſſe; juſſaque medio in Paroxyſmo ſurgere, & tranquil-

quille ambulare, ſurrexit, ambulavit. Hanc nos, Illuſtriſſimus Præſes, Spectabilis Decanus, & Clariſſimi Profeſſores, ſupremo juſſu, nomine Inclytæ Facultatis Medicæ examinantes, eadem audacter proferentem, & repetentem audivimus. Et quod res eſt, oſtendit nobis tres fœdas in manu cicatrices, quas ipſi igne Chirurgus, urendo veritatem exploraturus, olim inuſſerat, quasque inuri ſibi adeo tranquille pertulerat, ut ultra nemo de certitudine Epilepſiæ dubium moveret. Quis crederet remedium, adeo ceterum infallibile, quandoque turpiter fallere poſſe? Melius profecto in hac ſceleſtiſſima muliere Pariſinum ſucceſſiſſet experimentum. Cum enim quisquam ad Epilepſiam in platea adſtantium fucum ſubolfeciſſet, juſſit convulſo paleam ſubſterni, ne ſibi læde-

 ret:

ret: quo facto, utrumque paleæ extremum flamma incendit; effecitque, ut vaferrimus homo fulmine citius fugam capeſſeret.

§. VI. Sed & aliud Convulſionum genus hic memorandum eſt, quarum autor, horreſco referens, Sathanas dicitur. Utroque in ſexu id expertus ſum. Plures feminas, quas a diabolo obſeſſas vulgus non modo, ſed & Sacerdotes jurabant, AUGUSTISSIMA IMPERATRIX ad Noſocomium practicum deferri juſſerat, examinandas. Examinavi porro easdem eo munitus principio, quod homines a dæmonibus revera obſideri, ut ajunt, queant; quodque id invictis argumentis tum ex Novo Teſtamento, tum ex genuina Hiſtoria Eccleſiaſtica, & SS. Patrum Doctrina, petitis, indubitatiſſimum ſit; ut meridiana luce evidentius Illuſtriſſimus

Præ-

Præſes, Cap. de Epilepſia, demonſtravit: ſed ſimul eo principio, quod Sæculis poſterioribus, præſertimque corruptiſſimo noſtro, millenæ fingantur fallaciæ, quas utinam ſimpliciores Monachorum, Sacerdotumque, haud ita foverent! Horum porro principiorum ope fraudem facile detexi, detectam revelavi. Ubi igitur res mihi conſtabat, ſic egi: Cuſtodes ægrorum, ſingulos bona aquæ amphora munitos in acie collocabam, ut mox, dum ad auditum venerabile DEI Nomen, nominave Sanctorum, rerumque ſacrarum, fictus diabolus corpora pro more agitaret, integram amphoram unico ictu in faciem, pectusque profunderent; idque ita, ut ſi ad primam profuſam inſultus non ceſſaret, ſuam ordine omnes evacuarent. Prima utique vice amplo ſatis aquæ doleo indige-

bam: ſed cum intelligerent omnes deinceps Convulſiones hanc ſortem habituras eſſe, non habuerunt poſtmodum ullas, ſed integre ſane apparuerunt.

Nemo in nos, confido, quod rude adeo & incomtum experimentum tentaverimus, tanquam in profanos, indignabitur. Eramus aliis argumentis plane convicti de fraude nefanda; ſed ejus fabricatores publice convincendi erant. Ad exhibitam v. g. ſanctæ Crucis imaginem, aut ad alias res ſacras, quas corpori adplicatas illico diabolum revocare ferebant, videramus quidem ſtatim id, quod prædixerant fieri: ſed quando easdem res ſacras involveramus, ut, quid eſſent, non adpareret; involutasque eisdem applicueramus, Convulſio nulla excitabatur. Si quoque rude lignum aqua ſacra aſperſum eſſe dice-

ba-

bamus, eoque corpora tangebamus, furebat diabolus; itidemque ſi ipſa corpora aqua luſtrali aſpergebamus; ſed æque valide etiam, dum aqua mera utentes, tantum fingeremus eam aquam ſacram eſſe. Igitur fraudis certi reliquum experimentum duntaxat inſtituimus, ut dolus omnibus pateſceret.

Igitur ſanctiſſimæ noſtræ Religionis veneratione & amore ducti, debuimus ea confundere, quæ illam adeo dehoneſtent: & ex corde vovemus, ut ii, quorum eſt Catholicam Religionem tueri, propagare, & ornare, a depravata aut malitioſa hominum idea fovenda, ſtatuminandaque, abſtinerent; & ſive per ſe, ſive per alios, eadem, quæ nos, tentamina inſtituerent. Utique haud tam ſæpe res ad Religionem ſpectantes, ludibrio & irriſioni exponerentur,

tur, nec ipſi illi, fraude poſtmodum detecta, ignominia confunderentur.

Profecto ſi ad doctos hominum dolos eruditamque vafritiam, Medici ſe non aliquantulum cautos, atque ſubargutulos præſtent, & artem ſuam, & ſe ipſos, ludibrio continuo exponunt. Caſus quotidiani ſunt. Haud ita pridem femina aderat, quam ipſe Confeſſarius, tanta Religione pollere, tanto eminere pietatis exercitio, aſſerebat, ut ſi Sancti in hac tellure haberentur, hæc ſaltem Sancta habenda foret. Anxietatibus, & plane ſingularibus faciei convulſionibus viciniam totam in commiſerationem ducebat. Hinc illam in Noſocomio ſuſcepi, & bona fide aliquantiſper deceptus, tandem attentior in rem detexi pulſum & ante inſultum, & ſub inſultu, poſtque eundem, nunquam non optimum eſſe; dum de

de proſtrato prorſum appetitu conquereretur, eam integram ſuam portionem avide abligurire; & durante Paroxyſmo me manibus meis ita vultum ejus componere poſſe, ut Convulſiones plane ceſſarent. Convictus doli ego, turpitudinis eam ſuæ, ſuæ hipocriſeos, convincere annitebar, ſed incaſſum. Alio ergo modo convincenda erat. Cura per aquam, ut in dæmoniacis fictis inſtituta, effecit, ut Convulſiones redierent nunquam, licet adhuc per 12. dies in Noſocomio detineretur. Sed ne tunc quidem finis fingendi. Quippe a facie malum in pectus delapſum eſſe, continuumque creare anhelitum conquerebatur. Fraudem ipſa prodidit, dum liberrima, & longe producta reſpiratione fruebatur, quando per horæ quadrantem mentem ejus grato, quem cum illa miſcebam, ſermo-

mone, a decipiendi ſtudio abduxeram.

CAPUT V.
DE CALCULO, UVA URSI, LITHONTRIPTICIS DICTIS, &c.

§. I. *Hiſtoria hominis a diuturnis Calculi doloribus Uva urſina liberati; eaque occaſione deſcribitur remedium, quo ſibi olim multum profuerat.* §. II. *Alius Calculoſus, qui quodam remedio multum levatus, deinceps vero minime, ab Uva Urſi juvabatur; viribus autem penitus extenuatis moriebatur. Miranda ejus Anatome. Non curat Uva urſina, quos Lithotomia non curaſſet. Recenſio multorum, quæ vocant, Lithontripticorum; quæ probantur Uvæ Urſi viribus minora.* §. III. *Uva tamen quosdam non niſi tarde admodum juvat, imo nonnunquam Recidivam poſt ſe relinquit, ſi non continuatur: his ſectio ſuadenda, ne degeneratio partium immedicabilis fiat.* §. IV. *Congenitus veroſimiliter calculus felici ſectione curatus. Anceps hæc curatio, cum omnibus eam ſuaden-*

dentibus, diſſuadentibusque, argumentis enarratur, acutiſſimusque illi mox ſubſequus morbus: tum etiam urinæ phænomenon, Uvæ Urſi neceſſitatem, etiam poſt ſectionem indicans. Subjunguntur, intermiſcenturque obſervata circa Lithotomiam, & incommoda, quæ illa nonnunquam poſt ſe relinquit. §. V. *Urinam Calculoſus reddit, in qua, dum in vitro quieſcit, lapilli generantur. Homini huic Uva Urſi mirifice confert. Puer calculoſus, quo toto tempore* Stepſenianum *Remidium ſumit, calculoſa ramenta cum urina copioſiſſima emingit; ſectione nihilominus liberandus. Non fuere ſoluti Calculi ramenta, ſed corpora genita a materia terrea copioſa, in veſica præſente. Forſan generalis Calculoſorum ejusmodi diſpoſitio eſt. In contrarium autem affertur Hiſtoria Rev.* Kirkpatrik, & Quadraginta Calculoſorum, *in Actis* Acad. Reg. Scient. Pariſ. *ex quibus* Cl. Morandus *concludit id proprie effectum eſſe remedii* Anglicani, *viresque ejusdem Lithontripticas hinc demonſtrari. Argumenta contra hanc ſententiam.* §. VI. *Novum experimentum oſtendens id multiplici obſervatione conſtare, quod hæc ipſa Diatheſis Calculoſis communis ſit, quodque ſin-*

ſincere loquendo Stepfenianam *Medicamentum, ſi forſan ſapone, ac calce, quibusdam levamini eſt, plurimis tamen ita hanc in Calculoſis diſpoſitionem augeat, ut id jam fiat in veſica, quod alias in matula. Conjecturæ quædam circa Lithiaſin, & circa originem copioſæ adeo calcariæ materiæ.* §. VII. *Binæ noſtræ methodi in Calculo videntur cæteris hucusque cognitis anteponendæ. Vires horum omnium vere Lithontripticas nulla experimenta adſtruunt. Unde cura integra non eſt, ſed egregie adeo pallians, ut homo æque liber ſit ab incommodis morbi, ac ſi Calculum non haberet. Nec Calculus extra corpus humanum in aqua calcis magnam partem ſolutus, aliud docet. Tandem problemata proponuntur circa cauſam hujus indolentiæ.*

§. I. SPatio elapſi Academici anni freque tiores quosdam olim morbos, obſervavimus rariores; Paralyſin nempe, Calculos, ac ſyſtematis urinoſi alias affectiones: haud tamen ita raros, quin novas obſervationes colligere potuerimus, quorum præcipua

cipua dabo, una cum nondum communicatis antiquioribus.

Vir mediæ ætatis a 14. annis dolores in mittenda urina percipiens, cujusdam conſilio uſus eſt quotidie, ſpatio novimeſtri, ſeptem nucibus Avellanis, & novem Juniperi Baccis. Quo remedio, poſtquam urinam vini fœcibus ſimilem trimeſtri tempore minxiſſet, vitam diu tolerabilem duxit. Tandem tamen dolores redierunt, & urina anni abhinc ſpatio glutine copioſo ſcatet, validique adeo urgent teneſmi, ut Inteſtinum Rectum ad pugni molem extrudatur. Remiſſionis tempora obſervat nonnunquam. Et quæ utilia quondam remedia fuerant, ea uſu nunc caſſa experitur. Calculus, Cathetere inducto, manifeſtus adparuit.

Integris ſex menſibus Uva Urſi, & opiato nocturno, uſus, fere convaluit, ut leviora, quæ nonnunquam ſuper-

ſunt, incommoda non curet, remediumque, quod ceterum gratis habet, & facile ſumit, prorſum negligat. De induſtria formulam remedii quo malum quondam compeſcuerat, addidi; ut plura in rerum natura exiſtere intelligeremus, quæ hasce ærumnas mitigent. Aliud ſequens hiſtoria dabit.

§. II. Vir 32. annorum a 4. ætatis anno urinæ difficultati obnoxius vixit, variosque excrevit calculos. Ad vitæ ſuæ annum 24. mulierculæ conſilio, liquore uti cepit, qui odore ac ſapore Therebinthinam referret, eoque integri ſeptennii ſpatio optime ſe habuit. Pauper ipſe, cum liquori ſolvendo ultra non eſſet, ſubſtituit Juniperi Baccas, immenſaque devoravit quotidie copia. Tandem vero redeuntis doloris crudelitate iterum victus, antiquum liquorem repetivit; ſed jam citra levamen. Doctiſſimus

Gleiſ-

Gieiſner, qui jam *Græcii*, *Styriæ* Metropolis, praxin magna cum prudentia & laude exercet, miſeri hujus curam ſuſcepturus mecum conſuluit, datisque cum Uva Urſina, & Opiato, traumaticis ob puris eminƈti copiam Decoƈtis, ingens ſolamen homini attulit, & a doloribus per tres ſeptimanas immunem præſtitit. Homo tamen labeſcentibus ſenſim viribus contabuit, periit.

In cadavere renes magni, ſiniſter præprimis, ſaccos pure plenos referebant. Ureteres ita ampliſſimi, ut ſiniſter inteſtinum Colon amplitudine ſuperaret. Veſica circum Calculum contraƈta, ac plane ulceroſa. Calculus uncias quatuor, una dragma minus, pondere pendebat, fuſcus uno latere, altero cinereus.

Confirmari dato exemplo cernimus, quod *Tom.* 3. variis anatomicis obſer-

vationibus poſueram; eos nimirum Uva Urſi non curari, quos Lithotomia curare non potuiſſet. Calculi quippe ſectio degenerationem ureterum, ac veſicæ, renumque, non emendat, non aufert. Deinde ex enarratis patet ſolamina plura adhiberi poſſe, quibus longa annorum ſerie ſopiantur hæ calamitates. Occaſione liquoris Therebinthinam referentis memini olei dicti *Harlemenſis*, apud *Batavos* famigeratiſſimi, quod Therebinthinam odore ac ſapore quoque multum æmulatur. Equidem nocet multis, aucto forte ſtimulo, aliave ejus qualitate; ſed plures tamen novi, qui ejus uſu per annos ſæpe perſtent doloribus immunes. In Millepedibus cum Oleo Vitrioli Roſtochii *Laurenbergius*, in *Diſſert.* de *Lithontrip.* ad *Hoyerum*; in Olei Vitrioli rectificatiſſimi uſu copioſiſſimo *Schulzius* (vid. *Diſp. Chir. in*

Col-

Collect. Ill. Hall. tom. 4.) efficax ad Calculum remedium inveniſſe ſe autumarunt. *Uva Urſi* tamen reliquis palmam præripere videtur, quia & pluribus prodeſt, & conſtantes curas, Calculo etiam manente, efficit.

§. III. Porro quamvis celer in multis ejus effectus ſit, in aliis tamen tardus admodum obſervatur; id quod in bienni infante, ante triennium mihi exhibito, præprimis obſervavi. Etenim datum per 4. menſes remedium vix juvabat quidquam; deinde inconſtanter; jam vero ab anni elapſo ſpatio conſtantiſſime: ita tamen, ut ſi ſemper bene valentem eſſe puerum Parentes velint, pulveris uſum intermittere nunquam debeant. Aſper Calculus ipſi ante triennium deprehenſus, ſimilis etiam hoc anno, repetita per Catheterem exploratione, inventus eſt.

Hic ſane puer non eum remedii habuit, quem alii, effectum. Alii enim poſt longum ejus uſum neſciunt ultra ſe Calculo laborare, quanvis a longa die remedio carentes, hic ſi diu intermittat, a redeunte dolore ad idem confugere cogitur. Quare ſi hoc anno id non emendetur, facile proponemus Parentibus Lithotomiam: cum ab una parte Uva Urſi, magnopere licet ipſi proficua, clare tamen innuat aliquam, quanvis forte nondum valde notabilem, urinoſi ſyſtematis degenerationem; prout obſervata *Tom.* 4. data docuerunt: ab altera parte metus eſt, ne a diuturniore medicamenti uſu vel abhorrere puerulus, vel deſiſtere Parentes, incipiant, quod remedio dudum non adhibito, malum ſenſim renaſci videatur: quo in caſu miſerrimum in ſtatum puer dilaberetur, neglectuque auxilii in Veſicæ, Ure-

Ureterum, Renumve, immedicabilem incideret degenerationem. Ita ſimili in caſu hoc anno fecimus.

§. IV. Quippe menſe Februario anni 1759. Parentes ad me ducunt novennem filium ſuum, qui ex quo natus erat, perpetuo ipſis viſus fuerat in emittenda urina dolore, ejulare, eamque nunquam naturaliter, ſed perenni reddere ſtillicidio. Ærumnis hisce pauperes pedetentim aſſueti medelam non fecerant; jam vero cum ſine commiſeratione intolerabiles pueri dolores a 14. diebus adſpicere ultra non poſſent, eum mihi obtulerunt. Immiſſo Cathetere Calculum manifeſte deteximus.

Bimeſtri ſpatio incredibile quantum Uva urſina profuerit! Renaſcente nihilominus poſthac dolore, omnem curationis fiduciam depoſuere Parentes, puerumque omni deſtitutum reli-

quere auxilio. Interea ita crevit crudele malum, ut nunc hunc, nunc illum, levandi cauſa, adierint. Integro demum anno, ex quo puer ultimo nobis oblatus fuerat, elapſo, Pater illum hoc menſe Majo iterum adduxit, enixe petens, ut eum ſectione liberaremus. Calculi præſentiam exploraturi, Catheterem non niſi cum labore, dolore, hæmorrhagia, inducere valuimus, nec movere inductum: ita ut Calculum ea vice non perciperemus. Digito vero in anum immiſſo, eundem verſus veſicæ collum deprehendere videbamur.

Hic optimus noſter Chirurgus *Ferdinandus Leber*, egoque, rem citro, ultroque, verſavimus. Repræſentabamus nobis 1mo. Caſum ut fere congenitum, forſitan incurabilem fore, & notabiles nonnullas partium degenerationes jam adeſſe. 2do. Uvam

Ur-

Urſi initio prodeſſe viſam, reditum calamitatis minime impediviſſe, adeoque non juvante ea, nec Lithotomiam, ex factis antea obſervationibus, profuturam. 3tio. Veſicæ ad Calculum contractionem, tum impedimento fore, ne operatio rite peragi poſſet, tum ſi adhuc perageretur, vulnus veſicæ denſæ, cartilagineæ, imo ſcirrhoſæ, non coaliturum. 4to. Hiſce iisdem difficultatibus fortaſſis etiam alios permotos fuiſſe, ut operationem prudenter a ſeſe declinarent; ac proinde eadem nobis non ſuccedente, aut juſtam deprehendendi, aut ſaltem iniquam calumniandi cauſam, nos iisdem præbituros.

Sed ab altera parte conſiderabamus 1mo. Patrem, aliosque, qui nobis puerum commendabant, id ardenter deſiderare. 2do. Vires ejus aptas ad ſubeundam ſectionem. 3tio.

Ex reditu doloris ad degenerationem partium paulo forte meticuloſius concludi; cum Uva urſina haud ſufficienter adhibita fuiſſet. 4to. Veſicæ validam circum Calculum contractionem, indurationemque, tum operationi, tum vulneris conſolidationi, impedimento quidem fore; attamen id nondum certo conſtare. Cavis namque in viſcetibus nunc ſummam obſervari contractionem, nunc iterum relaxationem; adeoque ad eorum contractionem ſemel, iterumque, perceptam, velle eandem perpetuam credere, iniquum fore. Argumento eſſe experientiſſimi *La Motte* obſervationem, qui tertio jam die uterum contractiſſimum, una cum ſuo Collega, offendens, partumque lege naturæ impoſſibilem credens, demum Parturientem DEI ſolius auxilio commendaturus, abiturusque, ultimo tandem

dem explorare tentabat, jamque mirabundus contractionem ita relaxatam deprehendebat, ut breviorem, commodioremque partum vix unquam vidiſſet expertiſſimus Embryulcus. Sed etiam mutuæ noſtræ circa veſicam urinariam experientiæ, mutuam nobis memoriam refricabamus. Adeoque nec hoc operationem impedire oportere, ſi nova exploratione contractionis relaxationem deprehenderemus. 5to. Denique ſi ad ſectionem rationes ſufficienter probabiles adeſſent, quæ ſartam nobis tectamque conſcientiam redderent, famæ detrimentum omnium poſtremum eſſe oportere, ad quod ii attenderent, quibus proximi ſalus unice ante oculos verſaretur.

Sectionem igitur concludentes, inſtituimus eam die 26. Maji, præſentibus Magnifico Archiatro A. *Störck*,

Cl.

Cl. Viro *J. Gaſſer*, digniſſimo noſtro Anatomes Profeſſore, Viro expertiſſimo *L. Erndl*, Phyſico in Noſocomio Civico, Medico prudentiſſimo, optimo Chirurgo Cæſareo *Homburg*, dexterrimo ad S. Marcum Chirurgo *Reigberger*, Noſocomii Aſſiſtentibus, aliisque.

Catheterem, itinerarium in operatione dictum, non niſi magna cum difficultate Operator *D. Leber*, induxit, ſanguine denuo ex uretere profluente: eo vero intra veſicam admiſſo, urina mox jactu valido, & continuato, Catheteris apertura proſiliit, ipſeque Catheter commode in veſica movebatur. Itinerarii apice oblique ducto, ut fere 15. gradus notaſſet in quadrante circuli, ſi angulus rectus a centro itinerari & ad medium Perinæi, & ad latus, ductus fuiſſet, fiebat ſectio ſufficiens.

Cu-

Cujus longitudinem cernens Operator, eamque Calculi magnitudine, per anum explorata, majorem intelligens, non uſus eſt inſtrumento famoſi Lithotomi *Le Dran*, quo in longitudinali ſectione adhuc alia fiat, quæ latus ſectionis externum in angulos rectos ſecet, ut Calculo majus ſpatium paretur: eo, inquam, inſtrumento ob vulneris amplitudinem haud egens, illico Conductorem introduxit, & extracto Itinerario Forcipem. Verum cum ſimul Calculum digito in vulnere prehenderet, Conductorem, Forcipemque extraxit, ac digitis Calculum prehendit, eduxit. Vix quinque minutis tota operatio durabat. Ejulans eo usque puer, mox ad viſum Calculum præ gaudio exclamabat, veluti hoc momento omnium œrumnarum oblitus. Calculus ovalis, aſper, ſed mollior; ut ſi for-

fice

ſice captus fuiſſet, exteriore ſui parte omnino abiiſſet in grumos, parvosque lapillos. Erat ponderis unc. 1. dr. 1. ſcrup. 1. Potuit Chirurges facile perluſtrare veſicam, alium Calculum, grumosve, quærendi cauſa. Vulnus illico plumaceolo texit, & emplaſtro; repoſitoque in lectum puero, ventrem tepido oleo roſaceo totum inunxit, ac mappa lanea texit. Emulſionis leviter paregoricæ, & juris carnium, portio modica dabatur alternatim.

Fortunatiſſimam ſectionem horrida ſymptomata, a nobis ſane non prævisa, ſequebantur. Poſt meridiem quippe febris magna, veſpere ad octavam maxima, oriebatur; una cum peſſimo Peripneumonicorum roncho, tenſoque, & aſſeris inſtar duro, abdomine. Quare mox novem unciæ ſanguinis brachio detractæ, & emol-

liens

liens cataplaſma ventri, oleo bene inuncto, admotum eſt. Ingraveſcente autem poſt mediam noctem febre, roncho, tumore, ac duritie ventris, repetita V. S. fuit. Summe pleuriticus utriusque miſſionis ſanguis fuit. Exinde ſenſim decrevit febris, ac febricula modo per aliquot dies adfuit; urina per vulnus bene effluxit, pusque quarto die ad bona labia deprehenſum eſt. Eluebatur porro veſica ſæpius decocto hordei cum oleo lini, ne quid heterogenei in eadem maneret. Emulſiones paregoricæ diu continuabantur.

Sed de Urethra nunc cogitandum erat. Vulnerata quippe hæc toties per Catheterem, nec amplius ſtillicidio urinæ conſueto aperta, ſed collapſa, nunc facile coire, obturarique, poterat, omni urina per vulnus effluente. Cum enim a ſecto

Cal-

Calculo nonnulli per omnem vitam urinas vulnere ſtillent, ſive ob vulneris non coeuntis malignitatem, vel ob Urethræ coalitionem, metuimus moleſtiſſimum hoc turpiſſimumque incommodum a poſteriore cauſa. Unde liquorem in Urethram quotidie injiciendum eſſe decrevimus. At vero læti advertebamus maturum urinæ per Urethrem ſtillicidium, ideoque deſtitimus incepto. Tandem hortatu, multisque promiſſis, puerum deduximus ad conſuetudinem urinam in vitrum reddendi: unde clauſo penitus exacta ſeptimana tertia vulnere, ac cicatrice obducto, urinam deinde ſemper debito tempore retinuit, & in vitrum aut matulam reddere conſuevit.

Attamen necdum abſoluta cura noſtra. Glutinis, Calculum veſicæ comitari ſoliti, & aliquoties puris,

co-

copia notabilis in fœtente urina quotidie adparuit. An id reſiduum ejus, quod Calculi tempore in veſica præſens, injectionibus ablui, præ tenacitate, non potuerit? Et an veſica hinc inde exulcerata a calculo fuerit? Igitur mox Uvam Urſinam dedimus, qua continuata urinæ fœtor paulatim emendabatur, & pauculum ultra illius materie nunc prodit.

Quam pulcre hæc Lithotomia confirmat ſententiam, quam ſupra, de varia amplitudine & contractione viſcerum cavorum protulimus! Hinc raro deſperandum. Prudentia tamen ſemper opus eſt, ne veſicam, quo tempore adeo contracta eſt, importune lædamus. Nunquid, ſi ter, quater, eandem contractam invenimus, ipſam irreparabiliter contractam eſſe concludemus? Forte ſic eſt: ſed ſi per vices contrahatur, la-

xeturque, fieri id poteſt, ut ſæpius in contractionis tempora incidamus, & ut ea tamen haud perpetuo contracta maneat. Ita ut ne tunc quidem, ſine ulteriore examine, animum deſpondeamus.

§. V. Eſt hac occaſione de alio Calculoſorum phænomeno diſſerendum.

13. Julii hujus anni ad me venit Civis *Cremzenſis*, vir 34. annorum, qui per 28. annorum ſpatium verus Lithiaſeos Martyr, cum ardore nunquam non minxit rubram arenam, Calculos autem nullos. Evacuavit ſubinde olim, & nunc ſæpius ab octo retro annis, copioſiſſimam albam glutinoſam materiem; quæ pauculo tempore ſibi relicta, friabiles format, albidosque lapillos. Et hæc quidem in quiete. At ſi corpus itinere, aliove modo, movet, urinam

fu-

fuſcam, ac ſtranguriosam deponere ſolet. Lapillos hos, quorum copiam habeo, diceret quis cretæ albæ majora eſſe minoraque fruſta, ad figuram demum vaſis, in quo urina ſervatur, formata. Incredibile quantum Miſerrimus ille intra menſis ſpatium Uva Urſi mutetur, idque jam ab ejusdem initio: ut certe ſpem magnam faciat ſummi ſolaminis.

Juvat hic phænomenon referre, quod 20. abhinc annis obſervavi, una cum Celeberrimo Viro W. *Ouwens*, *Franequeræ* Academiæ in Medicina Lumine, ac Celſiſſimæ Principis *Arauſianenſis* viduæ Archiatro. Calculoſus puer *Hagæ Batavorum* utebatur famoſo Anglorum remedio, *Joanne Stepſens*, dicto; quod conſtat pulvere, decocto, & pilulis. Pulvis componitur ex putamine ovorum, & limacibus, domiportis dictis,

 om-

omnibus vero calcinatis. Decoctum fit ex Sapone Hiſpanico, ſeu Veneto, ex calcinata herba dicta Ambroſia campeſtri, Floribus Chamomillæ, Fol. Fœniculi dulcis, Petroſelini & Bardannæ. Pilulæ parantur ex Domiportis calcinatis, ſemine Paſtinacæ ſylveſtris, ſeu Elaphoboſci, & Lappæ majoris; tum ex Fructibus Fraxini, Rubi Idei, & Oxyacanthæ: horum omnium calcinatorum ā q. s. Cochleare pulveris cum unc. IV. Saponis Hiſpanici, & Mellis q. s. in pilulas redigitur.

Videbamus porro hunc puerum, magno cum Parentum gaudio, cum urina quotidie emingere fragmenta alba, lapidea, vel calcarea; ejus quidem formæ, ut adparerent veluti excorticantis ſe Calculi ramenta eſſe. Quanvis autem longo tempore ejusmodi materiem copioſe redderet, Calcu-

culi tamen ſymptomata ideo non mitigabantur, neque imminutus deprehendebatur Calculus. Ita quidem, ut tandem poſt collectam magnam ramentis hisce repletam pixidem, puer ſectione liberari a magno Calculo debuerit.

An ergo in corpore illius pueri idem a glutine, in veſica Calculoſorum contento, productum eſt, quod in Cive *Cremzenſi* ab eadem materia in vitro? aut in matula? Et quidem ita, ut indureſcens, lapideſcensve, hoc gluten, primo adhæſerit circum Calculum; deinde fragile nimis, per ramenta cum urina prodeuns, exfoliati in dies Calculi ſpecie deceperit? Utique ſi binos hosce caſus inter ſeſe conferamus, videremur ejus fere convicti eſſe, quod talis ſit calculoſæ urinæ diſpoſitio, ut quandoque ſuo in glutine, ſive dum intra

veſicam eſt, ſive extra eandem, petrificantem, ut ita dicam, hanc materiem gerat. *Cremzenſis* enim nihil ſumſit, quod ullam habeat cum *Stepfeniano* remedio affinitatem; ut exactiſſimo examine, iterato inſtituto, certus novi. Hanc autem ſententiam confirmabit afferendum deinceps ex Clariſſimo *Adamo* exemplum.

Contrariam tamen concluſionem ſequentia videbuntur ſuadere. Rev. *Jacobus Kirkpatrik*, in edito morbi ſui Diario narrat ſe, poſtquam 17. annorum ſpatio Nephritide calculoſa, & veſicæ Calculo, laboraſſet, Stepfenianis Medicamentis ab Octobri menſe 1738. usque ad Aprilem 1739. ſedulo uſum eſſe, & quod nunquam antea ſibi contigerat, jam ab initio curæ ſe ejusmodi fragmenta cum urina excreviſſe, idemque & durante tota cura, & poſt eandem,

con-

continuaſſe; ita ut majora minorave fragmenta numero 1036. eminxerit, prætereaque quinque parvos lapillos.

Sed ſecundo idem *Kirkpatrik* ſæpenumero in matula ſua advertit illud ipſum glutinoſum urinæ ſedimentum, in ſimilem, ſed ſæpe craſſiorem, magisque lapideam, abiviſſe ſubſtantiam. Egregius *Morandus* in *Act. Acad. Reg. Scient.* anni 1740. in ſua prima Diſſertatione ſuper *Stepfenianis* Medicamentis, obſervationes nobiscum communicans, quas circa 40. homines, iisdem uſos, juſſu Academiæ fecerat, adnotaveratque, aſſerit illos homines paſſim omnes ſolere, *Communement ils ont rendu* &c. ab ipſo remedii principio, cum urina gluten, albumque deponere ſedimentum; quod dum ſervaretur, atque ſicceſceret, in flavum pulverem abiret; huncque pulverem, dum igni

imponeretur, animale quidquam redolere. Plures porro non niſi hanc ſolam materiem produxiſſe; alios autem etiam veluti *cryſtallizatas* laminas, talco perquam ſimiles; alios ſquammas lapideas, easdemque convexas; nonnullos dura fragmata Calculi; quosdam denique lapillulos. Additque eos, qui ante remedii uſum rubram mingere arenam conſueſcerent, eandem ſub remedio ultra non reddere.

His ita utrinque poſitis, qui ab una parte conſiderat in glutine Calculoſorum, qui *Stepfeniana* medela nunquam uſi fuerint, hanc calcariæ aut lapideæ materiæ geneſin haud ita deſcriptam eſſe; & e contrario eandem a glutine urinæ eorum, quibus hæc medela exhibita fuerit, fere inſeparabilem eſſe; in eam facile ſententiam abire forſan poteſt, quod ab eodem remedio miſeranda ad Lithiaſin

ſin Diatheſis paſſim generetur, illudque ideo augere potius Calculum, quam ſolvere, contereréque debeat. Equidem contrarium laudatus mox *Morandus* in altera ſua Diſſertatione *Act. Academ. Reg. Scient. Pariſ.* anni 1741. evincere conatur; dum Calculum hominis, qui poſt ejusdem remedii uſum, crudelitate morbi aucta, periiſſet; dum duos alios Calculos binorum hominum, quos remedio fruſtra uſos ſectione ſervare oportuiſſet; plenos invenerit inæqualitatibus, crenis, foraminibus. Fateor, cum claro hoc Scriptore in eandem olim ſententiam abiveram, præ argumenti probabilitate: ſed ab eadem diſcedere obſervationes poſtmodum captæ jubent, cogunt.

Obſervo enim 1mo. & Civem *Cremzenſem* lapideam hanc, aut calcaream materiem abundanter reddidiſſe, li-

cet nec hoc famoſo olim remedio, nec illi conſimili, unquam uſus ſit; & *Haganum* puerum, poſt tantam emiſſæ hujus materiæ copiam, nullam Calculi, ſectione educti, ſolutionem exhibuiſſe. Conſidero 2do. præclaram remedii famam velocius forte evanidam, quam natam fuiſſe; ipſosque *Britannos*, ab octo & pluribus retro annis, in Aqua Calcis cum Sapone, vix ulla *Stepfeniani* remedii facta mentione, omnem fiduciam collocare. Sed dico 3tio. ejusmodi Calculos inæquales, ac veluti corroſos, foraminoſos, hinc inde pumicoſos, frequenter reperiri in his, qui illud remedium non adhibuerint; hasque præterea inæqualitates Calculi æque ab adpoſita inæqualiter materie, quam ab eadem ſoluta & ablata, produci poſſe.

Fuiſ-

Fuiſſe tamen, quis oggeret, quos obſervationes allatæ integre curatos affirment. Reſpondeo, nondum convincentia, quæ id ſtatuant, argumenta eſſe. Equidem copioſior Calcis, Saponisque, uſus, multis profuit, ut Nobiliſſimo *Horatio Walpole*, ut Homini noſtro *Tom.* 2 *Rat. Med.*, ut ibidem *Viro militari*, & ut novum exemplum adhuc præ oculis habeo. An vero ideo, qui remedium *Anglicanum* ſine noxa tolerantes, levamen inde experiuntur, curati dici debeant? Et *Kirkpatrik*, & reliqui Angli, Gallique, quos inde curatos fama ferebat, vix notabili tempore a remedio deſtiterant, dum promulgarentur eorum curationes. Imo ipſe *Kirkpatrik* vix ab illo ceſſaverat, quin lumborum ſe vexari dolore denuo conqueretur; quem tamen in gratiam, ut apparet, remedii, Lumbagini, quam

quam Nephritidi, acceptam ferre maluit.

§. VI. Sufficiat porro, occaſione experimenti Civis *Cremzenſis*, ea argumenta attuliſſe, quæ *Anglicanum* Medicamentum laudent, vituperentque. Supereſt meam paucis opinionem dicam, quam novo experimento fundabo.

Urinas enim varias Calculo laborantium collegi, gluten inde ſeparavi, & in aere aperto, limpida urina abjecta, poſui. Brevi glutinoſum hoc exaruit, & dr. 2. aliquando dr. 3. materiæ lapideæ ad figuram vaſis formatæ exhibuit. An autem non detur Calculoſus, quin idem phænomenon in ejus urina adpareat, nondum aſſero; ſufficiat experimenti demonſtraſſe frequentiam.

Summa ergo rerum hæc eſto: Quivis homo, etiam ſaniſſimus, Calculi ru-

rudimenta in ſe habet, eo quod ſolida corporis continuata vitæ actione deterantur, abradantur, humoribus miſceantur, & magnam partem per urinæ vias eliminentur de corpore. Hinc etiam pro magna parte oritur terra illa ſubtiliſſima, quam Chemia in urinis invenit. Nullam inde labem ſanus homo habet; quia ex alimentis tantum ac tale deperditorum loco adplicat, quantum & quale deperditum fuerat: deinde cum nulla in itinere obſtacula terrea hæc materies offendit, innoxie, integreque de corpore eliminatur. Huic nunquam Calculus naſcetur. At vero ſi contingat vel minimum corpuſculum alicubi hærere, ut v. g. fibrillæ portionem ſuppurando ſolutam, aut tantillum puris mora exſiccati, aut grumum ſanguinis, &c. id tunc inde proficiſci poteſt, ut terrea materies ad

ejus-

ejusmodi obſtaculum retardetur, adplicetur, & adhæreſcat: id quod dum continuo ſic pergit, ideam Calculi nobis facile format.

Sed 2do. Experimenta, ut vidimus, docent in urina Calculoſorum multorum copioſam materiem terreſtrem haberi, quæ in his cito, in illis tardius; in quibusdam ex ipſa urina ſtagnante, in aliis duntaxat ex aſſervato poſt effuſam urinam glutine; cretam quandam, lapillosque formet. Quæri hic poteſt, num omnis illa cretacea materies tantummodo a ſolidis humani corporis detritis? An vero dentur alimenta, potulentaque, quibus ſubtiliſſima hæc terra contineatur; quæ idoneo vehiculo miſta, Lacteorum oſcula ſubeat, cum ſanguine commiſceatur, ab eodem per urinam abluatur? Sane Regiones, in quibus Calculoſos vix invenire eſt,

ut

ut v. g. multi *Lombardiæ* loci, ejusmodi ſuggerunt ſuſpicionem.

An præterea calculoſam Diatheſim id demum appellemus, quod efficiat, ut terreſtre id, quod in aqua, quod in alimentis, quod in vino eſt, minus ſubigatur, ad ſanguinem vehatur, cum ſanguine commiſceatur, iterumque humorum circuitu, ac vi vitæ non mutetur, & in renibus tandem cum urina ſecernatur?

Nunquid etiam Arthritica materies eidem producendæ apta? Utique, cum Arthritidem ultimæ digeſtionis defectus efficiat, videntur minima quædam elementa terreſtria immutata manere; eaque ut ad juncturarum arteriolas adplicantur, ita etiam ad eas renum adplicari poſſe, & urinas generare calcareas. Hujus mentis Clariſſimus *Adamus* eſt, in Diſſertatione anno 1740. edita, occaſione

ſe-

ſexagenarii hominis, qui perpetuo rerum aut ſaccharo, aut lacte, paratarum, impenſus amator, Arthritidi, quosvis occupanti artus, obnoxius ultra 20. annos vixerat; dolorum vero pertæſus, eosdem novem abhinc annis Theriacæ emplaſtro ſopiverat. Unde in periculoſum morbum primo prolapſus, dein anomalam prorſus Arthritidem in multis internis corporis partibus per vices expertus erat; a Quinquennio autem acerbos veſicæ urinariæ dolores crebro repetentes, Dyſuriam, & varia alia Calculi veſicæ ſymptomata. Biennium erat, quod ramenta calculoſa, nucum putaminum inſtar concava, copioſe emingeret; annus autem, quod his ramentis abſentibus mucum cum urina redderet, qui in cretaceam abire materiem ſoleret. Et quod præprimis notandum, Podagræ acceſſu

lo-

lotium eo muco carebat; Podagræ receſſu ſcatebat eodem. Confirmat deinde hanc ſuam de Materie Arthritica ideam Autor eruditus variorum Scriptorum teſtimoniis. Quin etiam exemplis demonſtrat calcaream Arthriticorum materiem non modo ad vias urinarias, ſed quoque ad quævis alia corporis loca concretiones producere lapidoſas.

Sane quæ mihi hanc ſententiam probabilem reddant, plures habeo rationes. Arthriticum hominem Noſocomium XV. menſium ſpatio aluit, qui ab annis quindecim tum colli vertebris, tum pedum manuumque ambarum articulis, calcaream materiem excreverat, & etiamnum excernebat. Primo tempore urinam pallidam, & admodum furfuraceam emittere ſolebat; ultimo autem ſemianno, multo ſemper pure, una cum furfuribus,

onuſtam; denique multis ante obitum diebus & limpidam, & pauciſſimam. In cadavere nullus ullibi puris fomes: verum ipſe ſanguis, qui incredibiliter paucus in corpore ſupererat, adeo polypoſus fuit, ut vix guttula ejus inter ſecandum prodierit; quod, ut obiter notem, clare ea confirmat, quæ Tom. 2. Cap. 2. *de Puogenia* ſcripſeram. Quod autem maxime ad rem noſtram; Renes ambo in corticali ſua ſubſtantia craſſi & ampli, omnino arenoſi erant, ita ut quacumque in parte nitido ſemper cultro ſecarentur, novam ſemper arenam proferrent. Quippe calcarea materies hujus Podagrici partim ad renes delata, videbatur jam urinam calcaream productura fuiſſe, niſi eadem vaſorum urinam ſecernentium ora obſtruxiſſet, hincque tum urinæ ſecretionem fere impediviſſet, tum ipſam

cor-

corticalem renum ſubſtantiam reddidiſſet arenoſam. Calculoſus ceterum nunquam fuit.

Præterea relatus a *Sigismundo Koenig* ad Societatem *Anglicanam* caſus Juvenculæ, quæ poſt enormes artuum dolores demum in plurimorum, eorundemque majorum, Calculorum vomitum inciderat: deſcripta *Weismanno* Hiſtoria quinquagenariæ, quæ crudeles Arthritidis dolores perpeſſa, tandem tum Inteſtino Recto, tum ipſa vulva, plurimos excreverat lapillos: notata denique ab ipſo Clar. *Adamo* enarratio *Schneideri* de INVICTISSIMO IMPERATORE MAXIMILIANO II., qui Podagra graviſſima conflictari ſolitus, Calculos in corde geſſiſſe poſt mortem inveniebatur: hæc, inquam, omnia Cl. Viri ſententiam mirifice fulciunt.

Porro quod concavas Podagricus ejus reddat has concretiones, id vel ideo eſt, quod Calculum in veſica habeat, ad quem adplicata hæc materies, hanc formam induat neceſſe eſt; vel quod veſicæ ipſi, forte contractæ, qualis Calculoſorum frequenter reperitur, ſe adplicando, eam figuram adipiſcatur. Prius tamen enarrata ſymptomata probabilius reddunt; & Catheteris, quem non adhibuerunt, ope, certum, ni fallor, fieret.

Tandem 3tio. Compertum eſſe vidimus, calculoſos homines ab *Anglicano* Medicamento ſic diſponi, ut materies illa, toties deſcripta, jam in ipſa eorum veſica lapideſcat. Infauſtum ergo remedium hoc tam a priore dici deberet, quam tale eſſe experimentis comprobatur.

§. VII.

§. VII. Ex omnibus hucusque dictis evidens demum ſit binas noſtras in Calculo Methodos ceteris omnibus, hucusque per alios laudatis, tum præſtantiores eſſe, tum conſtantiores. Curæ enim id mihi fuit, ut, quotquot eorum, qui alterutra curati, indagari potuerant, quærerentur, exa-minarenturque ſedulo, utrum ab omnibus ſymptomatibus immunes eſſe perſiſterent, nec ne; ut demum, ſi relaberentur, genuinam relapſus hiſtoriam cum Publico communicarem; at vero curæ perſtant. Prima noſtra Methodus vere *Brittanica* eſt: eandem tamen, æquali copia lactis ad aquam Calcis adjecta, promptiorem, feliciorémque, invenimus. Unde etiam eandem *Stepſeniana* Methodo, licet nonnulla cum illa communia habeat, tum efficaciorem, tum humano corpori per omnia tutiorem, exiſtima-

mus. Altera vero Methodus, quam compendii cauſa, noſtri Noſocomii voco Methodum, Illuſtriſſimo autem Præſidi gratus debeo, numero plurimas conſtantes curas effecit.

Facile ex his omnibus patet, nec in noſtris remediis, nec in omnibus per alios recenſitis, vires ineſſe Lithontripticas, quantumcumque id de ſuis multi jactitarint. Experientia ſane convincere omnes debuit, tum in paucioribus his, quos *Anglicano* Medicamento dudum fruſtra adhibito, ſectione liberare a Calculo oportuit, tum in omnibus, quibus remedia noſtra profuere. Quippe fuimus in eo Chirurgis Gallis fortunatiores, qui, teſte *Morando*, a nemine eorum, quos *Stepſeniana* remedia juverant, id obtinere potuerint, ut ſe denuo Cathetere examinandos præberent: dum interea noſtri voto morigeri, Calculi,

ejus-

ejusque nonnunquam aſperioris, præſentiam, nobis demonſtrarint.

Nunquid tamen Calculus veſicæ, longiore tempore in Aqua Calcis maceratus, non ſolvitur? Solvitur certo multorum menſium ſpatio, modo Aquæ Calcis aditus detur ad Calculum, auferendo ſæpius id, quod in ejus circumferentia pumicoſum ab aqua redditum fuerat; ceterum minime. Ita demum trium menſium ſpatio ſolvi præcipuam majoris Calculi portionem. Similiter in experimentis ſuis Calculos in Aqua Calcis ſolvebat Doctiſſimus Vir *Carolus Alſton*, famoſus Profeſſor *Edimburgenſis*, ſcriptis clarus. Videatur in egregia ſua *Diſſ. de Calce viva, & Aqua Calcis.* Verum in veſica humana neque Calculus ſcalpello abraditur, neque illibata virtus Aquæ Calcis ita veſicam ingreditur, ut in experimentis

noſtris Non mirum ergo hominem, qui 1600. libras Aq. Calc. ſpatio ſex menſium biberat, jam poſt tertium illibatæ valetudinis annum adhuc Calculum in veſica gerere, ut exploratione Catheteris conſtat.

Quærat porro nemo a me, qui fieri id, qui concipi queat, quod homo Calculum in urinario ſyſtemate gerens, ſecernendi tamen, excernendique urinam, perfectam exerceat functionem; & adeo indolens vivat, ac ſi Calculum non haberet? Sufficiat rem, captu difficilem, obſervatu conſtare. Præcedentibus Tomis, maxime tertio, Obſervationis frequentiam plurimis exemplis demonſtravi, quæ exempla ab Autoribus notata, collectaque fuerant, priusquam Quæſtio præſens exiſteret. Nunquid ſive in humoribus humanis, ſive in ipſo urinario ſyſtemate, ali-

quid

quid exiſtit, quod applicatum Calculo, dolores, ſpaſmosque excitet; quodque ipſum in quibusdam corporibus vel minime, vel haud ſufficienter adſit, ut creet dolores? An hinc ratio petenda, cur inter diuturna tormenta Calculoſorum nonnulli lucidis fruantur intervallis? An tandem Calx, & potiſſimum Uva Urſina id in humoribus, aut ſyſtemate urinario, demant, abſorbeant?

CAPUT VI.
DE ANEURYSMATE.

§. I. *Duo Aneuryſmata curata, & Tom. 4. deſcripta, egregie curata manent.* §. II. *Aneuryſmata non raro cognitu difficilia, imo etiam impoſſibilia. Probatur 1mo exemplo Aneuryſmatis ad Poplitem, quod ad vitæ finem usque Chirurgo impoſuit. Anatome. Disquiritur, an homo culpa Chirurgi*

periiſſe credendus ſit? Animadverſio in Practicos, quibus Collegarum honori detrahere volupe. §. III. *Probatur idem 2do exemplo inventi ad pectus Aneuryſmatis. Sequuntur ad hos duos caſus Corollaria Medico-Chirurgica. Quandonam compreſſio Aneuryſmatis externa prodeſſe queat, nocere debeat.* §. IV. *Origo, ac celer progreſſus Aneuryſmatis arteriæ popliteæ, & amputatio cruris. Conſiderationes Medico Chirurgicæ circa arteriarum interceptiones, ac Fungi Agarici ad abſciſſas arterias adplicationem. Hæmorrhagia letalis, quamvis tanta adhibita eſſet in operatione prudentia. Anatome. Problemata circa hoc infortunium.* §. V. *Varia Phænomena Aneuryſmatum internorum, eademque palliandi methodus.*

§. I. DEdi anno proxime priore duarum feminarum hiſtoriam, quarum altera compreſſione ſimplici, altera operatione, ab Aneuryſmate in brachio curatæ fuerant. Caput præſens compoſiturus, juſſi ambas in urbe quæri, & ad me adduci,

quo

quo conſtantiam curæ, inconſtantiamve, cum Publico communicarem. Lætus vidi utriusque perfectam curam fuiſſe, ambas ſaniſſimas eſſe, omnemque, quem vellent, motum, brachio exercere poſſe. Unice modo conquerebantur, quod ad mutatas tempeſtates ingrata titillatio affectam olim arteriam afficeret.

§. II. Cognitio Aneuryſmatum utinam certior eſſet; ſignisque munita pathognomicis deſiſtere turpiſſimis erroribus anſam præbere! Hinc infortunia, quæ vel mihi, vel aliis, defectu horum ſignorum, contigerint, candidus enarrabo: quo demum aut majorem in Diagnoſi certitudinem, aut majorem ſaltem in pertractando eo prudentiam, omnes adipiſcamur.

Homo 37. annorum per omnia ſanus, menſe Octobri 1759. Eryſipelate ad internum ſiniſtri pedis malleo-

leolum ſe laboraſſe narrabat; eoque evanido, dolorem ſe ad ejusdem cruris Poplitem percepiſſe, deprehendiſſeque ibidem tumorem, qui mole ac dolore indies augeſceret. Hisce compeſcendis Emplaſtro Oxycroceo admoto, non modo tumorem ac dolorem Poplitis auctos eſſe, ſed integrum crus, pedemque, occupaſſe.

Hæc porro narrabat Chirurgo, quem medio Januario hujus, quem vivimus anni, ad ſe vocabat. Attente exploratis ille omnibus, detexit ad caput internum oſſis tibiæ quendam veluti materiæ ſtrepitum; in medio vero ejus, externoque capitis latere, materiem fluctuantem. Quantumcunque rem examinabat, malum a vi quapiam externa originem ducere deprehendere non potuit. Itaque crus ac pedem vehementer inflammatum eſſe cernens, cataplaſma

emol-

emolliens circumpoſuit illi. Altera die pars affecta abſceſſus ſimilitudinem hinc inde exhibuit, obſervatusque antea ſtrepitus, conticuit. Die tertio crure ac pede detumeſcentibus, maturum fere abſceſſum Poples referebat. Die 19. Jan. turgens pure tumor, ac veluti pus hinc inde transſudando propellens, levi ſcalpelli ictu dilatabatur, effundebatque mox purulentam materiem, ſed ſimul 4. vel 5. cochlearia ſanguinis. Levamen hinc tantum, ut indies redeuntem ſanitatem æger affereret. Nitroſis emulſis interea utebatur. Sexto vero demum ab apertura die, quis crederet unquam! Hæmorrhagiam ad usque animi deliquium paſſus eſt. Involvit, ligavitque, quacumque poſſibili arte, partem. Adveniens mox Chirurgus citra guttulam effuſam ſanguinis totum abſtulit adparatum. Sanguis igitur ultra non effluxit;

fluxit; debili tamen ægro ronchus in pectore auditur, deficit reſpiratio, & 12. horis ab Hæmorrhagia elapſis moritur.

Re ego percepta, ad ædes me contuli, & emta examinandi venia, Aneuryſmaticum ſaccum pugni magnitudine inveni, qui ex parva origine, ſuo in collo vix digitum craſſa, in enormem hunc ſaccum abiverat. De corpore ablatum in liquore ſervo.

Facile prævideo multos his lectis fore, qui ſuis in arte Collegis condemnandis aſſueti, in Chirurgi ſive ignorantiam, ſive imprudentiam, acriter invecturi ſint, ac ſi miſerandus ille homo Chirurgi culpa periiſſet. Verum antequam eo perveniant, rogatos eosdem volo, ut, vacuo a præjudiciis animo, ad ſequentia mecum attendere velint.

1mo. Aneuryſmati generando nulla cauſa violenta præceſſerat. 2do. Nulla Aneuryſmatici tumoris ſigna ex anxietate ad compreſſionem, vel ex ejusdem pulſatione, aderant. 3tio. Strepitus quidem percipiebatur; ſed cum is & in Aneuryſmate aliquando, nonnunquam etiam in tumoribus purulentis & aquoſis obſervatur, ad quos Emphyſema ſive ob aëris acceſſum externum, ſive ab ejusdem generatione interna, accedit; hinc cum nulla alia Aneuryſmatis indicia adeſſent, ſtrepitus loci ad aliam longe originem, quam ad Aneuryſma, referendus videbatur. 4to. Sex diebus continuis apertus tumor pus, nullum vero ſanguinem, dedit; id quod alioquin in Aneuryſmate, ablata reſiſtentia, impoſſibile videtur. Equidem in apertura ipſa aliquot effluxere cochlearia ſanguinis; ſed quis

Chi-

Chirurgorum ignoret expanſo vaſe cutaneo, eoque perſciſſo, quandam Hæmorrhagiam obſervari oportere? Sex ſane dies ſine ullo ſanguine aperto de vulnere transacti, quamcumque Aneuryſmatis ſuſpicionem, ſi qua nata forte fuiſſet, diſpuliſſent. 5to. Et qui tum in Aneuryſmate, tum variis aliis in tumoribus quandoque adeſt ſtrepitus, jam pridie aperturæ evanuerat. E contrario 6to. communis inflammationis ſigna, Eryſipelas nempe, aderant. 7mo. Hæc inflammatio primum malleolum internum occupaverat. 8vo. Nil veriſimilius, quam quod Eryſipelas Metaſtaſin ad Poplitem fecerit, relinquens malleolum. 9no. Inflammatio Eryſipelatoſa in abſceſſum abibat. 10mo. Fluctuatio materiæ manifeſto percepta eſt. 11mo. Apertura facta, pus & mox, & ſequentibus exivit diebus.

Suam

Suam cuique ſententiam integram relinquens, judico inculpatum Chirurgum fuiſſe, & concludo ita perſonatum Aneuryſma eſſe poſſe, ut decipiat vel oculatiſſimos. Quo ſubinde contingente, neceſſe foret quosvis cordatos Chirurgos Medicosque in defenſionem ejus, qui deceptus fuerit, unitos videri, & probe memores principii tum Naturalis, tum Evangelici: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne facito.*

§. III. Confirmare idem poteſt hiſtoria ſequens. Femina quadragenaria 17. Junii præſentis anni me acceſſit, conquærens a 3. vel 4. annis ægram ſe pectore eſſe: ſputa quippe purulenta, ſubinde ſanguine miſta, ſe reddere, cor ſibi palpitare, difficulter ſe reſpirare, vagosque experiri dolores. Lactaſſe quidem infantem ſeſe, at vero cum indies ema-

ciaretur, pejusque pectore haberet, ablactaſſe. Anni ſpatio menſtruis ſe carentem, nempe lactationis tempore, nunc denuo a trimeſtri gaudere. Tandem adjunxit a Feſto Paſchatis, ex nulla nota ſibi cauſa, puſtulam primo animadverſam eſſe ad ſiniſtri lateris thoracis coſtas, & quidem eo a latere ſterni loco, ubi cartilagines infimarum coſtarum pene uniuntur, ſterno jamjam inarticulandæ. Parvam quidem dudum manſiſſe, a quatuor vero retro ſeptimanis in tuberculum caſtaneæ magnitudinis abiviſſe.

Tumor examinatus, non pulſans, ſed durus & elaſticus, veram ſui non determinabat naturam. Eo igitur Emplaſtro Diabotanon tantummodo tecto, curam ad Phthiſin Pulmonalem potiſſimum direxi. Spatio trium ſeptimanarum nihil in tumore mutabatur; eo vero elapſo ſenſim emolleſcebat, ita

ut

ut 17. Julii apoſtema perfectum referret, manifeſtaque puris fluctuatio genuinam tumoris naturam nunc determinare videretur.

Suſpicio itaque indurati, ſcirrhoſi, aut cujuscunque alius mali, prorſum evanuerat, certitudo apoſtematis aderat, adeoque ejusdem apertura vel ideo maxime ſuadenda erat, quod Pulmo ſuppuratus fortunato caſu viam ſibi extrorſum quandoque capeſſat; qua diu aperta internum ulcus demum evacuetur, & ſaneſcat. Duos ejusmodi caſus ſub oculis præſentes habebamus; tertium, eumque triſtem, lugentes, eo quod, contra monitum noſtrum, Balneator ſalutare hoc incommodum præpoſtera ſua arte deleviſſet, ægerque jam hectice conſumeretur. Et quartum caſum tractabamus, jam vel ideo deſperatum, quod tumor a natura extror

 ſum

ſum ductus, ſed ruptus necdum, iniqua vero Chirurgi arte retropulſus, evanidusque, nunc eundem in locum a nobis revocari nullatenus poſſet.

Igitur tumorem aperuimus, pusque & album, & coctum, eduximus. Erat autem pus illud ratione tumoris parcius; in fundo autem durius quidquam ſupererat. Igitur tumorem partim maturum, partim crudum eſſe concludentes, digeſtivum impoſuimus, & Empl. Diach. c. gum., ſcopo maturandi totum teximus. Biduo elapſo rediit. Horreſcebamus. Loco expectatæ maturationis pulſus ibidem fortiſſimus in tota lata baſi tumoris, digitumque repellens, obſervatur: digito vero per aperturam immiſſo horrendum Aneuryſma obſtupeſcimus. Itaque mox conſolidandæ aperturæ gratia Emplaſtrum ad rupturas Fernelii impoſuimus, inte-

tegramque fere conſolidationem ſpatio trium ſeptimanarum obtinuimus. Deinde tumor Aneuryſmatis ſenſim eſt imminutus, & in toto tumoris ambitu ſub coſtis manifeſtum Aneuryſma pulſationis vehementia percipitur. Ita ut quod primo detectum fuerit, id modo veluti appendix ſit, quæ a magno ſacco orta ſeſe inter coſtarum cartilagines inſinuaverit.

De induſtria bigam hanc Aneuryſmatum communicare volui, ut pateſceret 1mo. Nullum fere morbum eſſe, in quo tum facilius, tum turpius, decipiamur. 2do. Poſſe Aneuryſma gigni ſine ullo pulſu externo percepto; idque veroſimiliter tunc, quando in eodem naſcente, mox laminæ concreti cruoris ſe ejusdem applicant parietibus. 3tio. Poſſe in membrana adipoſa, naſcens Aneuryſma tegente, inflammationem, ſup-

putationemque, ab affrictu, naſci; & copioſum pus omnem ita motum ſuffocare, ut licet jam forſitan antea pulſatio quæpiam adverti potuiſſet, eadem nunc minime percipi queat. 4to. Poſſe etiam educto pure adhuc veram mali naturam latere, ſi tumor reſiduus, explicata ad nm. 2. de cauſa, non pulſet. 5to. Etiam educto pure fieri poſſe, ut in uno caſu per duos dies, in altero per ſex, copioſior celluloſa ſubſtantia, nondum conſumta, debiliorem Aneuryſmatis pulſationem, ſi qua adeſt, adhuc ſuffocet. 6to. Poſſe quoque reliquam hanc adipoſam membranam in pus converti, atque integris ſex diebus omnem Aneuryſmatis ſuſpicionem, ſuo effluxu, amovere. 7mo. Videri demum ablata reſiſtentia, vel arteriam ſubito frangi, vitamque cum ſanguine profundere; vel extendi ita, ut latens

olim,

olim, jam manifeſta deprehendatur. 8vo. Conſultum eſſe, ut in poſterum, dum nobis purulenti tumores exhibebuntur, quibus aut inflammationes, aut tumores duri, atque ambigui, dudum præceſſerint, antequam pus adpareat; idque maxime iis in locis, ubi dura tubercula minus frequenter, quam quidem in collo v. g. aliisque glandulofis in locis, purulenta pro parte fieri ſolent; ut, inquam, hic conſideratiſſime procedamus. 9no. Oportere demum, ut dediſcant Chirurgi Medicos laceſſere, ut quidem Publicis Actis fecerint, jactando hos circa plurima incerta, intus latentia, verſari duntaxat; ſe autem maxime externis, ideoque certis, occupari.

Cum optimo noſtro Chirurgo *Leber* in hunc caſum meditatus, cogitavi, num forte compreſſio externa hic non conduceret? Attentior vero

contemplatio nos docuit, vitium in externa arteria locum non habere, neque ejus ſedem, præciſe determinatam, ibi eſſe, ubi cartilagines jam junctæ firmam baſin præbeant. Veriſimile maxime ex figura rotunda eſſe, quod ſaccus ſit, qui per rimam inter binas cartilagines exurgat, emineatque; quippe propterea vel arteriæ intercoſtalis, vel cujuspiam alius interioris, degenerationem denotet. Quia nunc egregius *Lanciſius* clare demonſtravit compreſſionem ſimili in caſu mortem accelerare, vitalibus quippe hinc anguſtatis, ab omni externo molimine abſtinuimus. Quin & docuit eventus, ut mox monebam, pag. 197. id minime indicari.

§. IV. Arteriæ *Popliteæ* Aneuryſmatis novum exemplum habeo. Rarius id deſcriptum jam ter *Viennæ* vidi. Primum enarravi Tom. 4. pag.

pag. 11. Alterum mox communicavi. Tertium autem ſic ſe habet.

Lanio quadratus 32. annorum me convenit 10. Junii proxime elapſi, narrans tres modo ſeptimanas eſſe, quod ſura ſiniſtra ſibi intumuiſſet, duas ſeptimanas, quod ad Poplitem tumorem adverterit, dolentem quidem, & mole in gradiendo auctum. Examine patuit Aneuryſma arteriæ popliteæ eſſe, cujus mole venas comprimente, crus ad ſuram intumeſceret, & varicoſum fieret. Ab aliis poſtea relatum eſt hominem ab alto per multos gradus cecidiſſe, antequam de crure conqueri cepit.

Vena brachii ſecta eſt; ſerum lactis cum Pulpa Tamarindorum, Rob Sambuci, ac Nitro, copioſe datum; Decoctum adſtringens cruri circumpoſitum; Ligatura idonea, quæ ab omni parte ſaccum arctaret, Spir.

vini rect. intincta, adponebatur; & ſumma corporis in lecto quies imperata eſt. Ut autem exactius omnia peragerentur, hominem in Noſocomio ſervavi.

Hac methodo ſura intra quatriduum egregie curabatur; poplitæus vero tumor indies crevit, & pugni demum magnitudinem mole æquavit; ita ut menſe exacto, omnis per compreſſionem illum curandi ſpes evaneſceret. Unde demum ipſi ſerio declaravimus bina modo ſupereſſe, quorum alterutrum eligeret: vel certam mortem, ſive poſt calamitoſum martyrium, ſive inopinatam; vel amputationem ambiguam. Hanc ideo ambiguam diximus, quia & per ſe gravis & periculoſa eſt, & neſciebamus, quam alte inciperet dilatatio aneuryſmatica; quæ quidem ſi amputato crure altior, vix conſtrin-

ſtringi idonea ligatura valeret; ſin autem adhuc ligari poſſet, tamen impulſu ſanguinis novum illico ſaccum formaret.

Reſpondit Lanio rem naturæ aliquantiſper committere ſe velle, & Noſocomio valedixit. Interea Balneatoris ſe curæ commiſit. Venam is ſecuit, multaque adplicuit. Tandem prima Auguſti per amicos certiores nos reddidit æger de tumoris incremento, & intolerabilitate dolorum: enixe petens, quo recipi in Noſocomium, amputationemque inibi ſubire poſſet. Mox eum recipientes, invenimus tumorem longe extenſiorem, inque latus productum eſſe; dolores autem tantos, ut ne opio quidem largiore ſopirentur.

Hinc properandum eſſe rati ſumus. Amputationem, præſentibus iisdem fere Medicis atque Chirurgis,

qui

qui Lithotomiæ pag. 156. adſtiterant, aliisque, *D. Leber* ſpatio 7. minutorum abſolvit.

Quæſitum fuerat, utrum arteriam majorem, atque unam alteramve minorem, ligatura, an *Fungi Agarici* adplicatione, obturaremus? Conſiderabamus ab una parte ligaturam arteriæ tutiſſimam quidem ſemper haberi; non raro tamen intercepto nervo, ejusve ramulis, convulſiones naſci, quibus ars non eſſet interno externove auxilio compeſcendis. Ab altera parte *Tom.* 2. *Acad. Reg. Chir. Par.* tria exempla inveneramus, ab egregio *Morando* relata, felicis Agarici ſuceſſus in crurum amputatione. Hinc eo fere inclinaſſemus. Attamen *Pariſina* exempla *Cruris* referebant, non *Femoris* amputationem. Cum igitur hic de femoris amputatione ageretur, & quidem de eadem lon-

longe altius, ne quid de ſacco reliqui faceremus, inſtituenda, ubi certe arteria longe majoris diametri eſſet; præterea cum exemplum in iisdem Actis *Pariſinis*, in Diſſert. *D. Louis*, pag. 395. referretur, quod Agaricum in amputato crure adeo inutilem demonſtraſſet, ut ſemihora elapſa totus adparatus auferendus eſſet, adhibendaque ligatura; rem dubiam experiri noluimus, ſed majorem ſaltem truncum arte ligandum eſſe, minores vero Agarici fungo obturari poſſe, unanimi conſilio decrevimus. Chirurgus itaque eo modo omnia perfecit, & ſoliti pulveris adſtringentis loco totum vulnus Agarici fungi pulvere craſſe texit, Inſtrumentum tornatile quoque ad arteriam apte comprimendam adpoſuit.

Hoc pacto nos ab omni Hæmorrhagiæ metu exemtos credentes, turpi-

piter tamen nos eluſos vidimus; trihorio ab operatione ſanguine per univerſum transfluente adparatum, lectoque toto inde madente. Chirurgus faſciis novis ſuper vetera adductis, arctiusque appreſſo ſtringente Inſtrumento, egoque Diacodio largiore, Hæmorrhagiam imminuimus, moderavimus, ſtitimus.

Saccus nunc erat amputata in parte examinandus. Arteria ſupra ſaccum naturalis magnitudinis demonſtrabat amputationem debito peractam in loco eſſe. Arteria, non ut in caſu pag. 190. deſcripto, uno latere ſed toto ſuo ambitu in ſaccum quaquaverſum extenſum, abiverat, excreſcente ſepimento membranoſo, ſed ſurſum deorſumque abrupto, illum bifariam dividente. Nervus magnus adjacens tota ſacci longitudine arctiſſime cum eodem coiverat. Ipſumque

Aneu-

Aneuryſma cum ſuperiore portione Gaſtrocnemii inſeperabiliter connatum erat. Unde hominem ita à motu minimo doluiſſe non mirabamur; quia ſaccus, nervusque, & muſculus, unam exhibebant, eandemque concretam, atque confuſam maſſam. Membrana porro ipſa poſtica ſacci, laterisque externi, adeo tenuis fuit, ut dum vi minima expandebatur, dilaceraretur. Quapropter id certum, quod, dilata operatione, disrumpi cito, ſubitamque facere mortem, debuiſſet.

Interim æger noſter una atque altera hora, poſtquam Hæmorrhagia ceſſaſſet, debilitari cepit; brevi dein frigeſcere, leviorem iterum Hæmorrhagiam pati, continuo vomere, pulmone angi, leviter delirare, tandemque vultu convelli. Horis 25. ab operatione elapſis obiit.

Exa-

Examinavimus tunc ſerio amputationis locum. Ligatura arteriam majorem apte claudebat; nervum autem minime comprehendebat. Fungus vaſis ſuis per ſtrata adplicatus inventus eſt. Vulnus integrum pulvere fungi egregie, craſſiusque, tectum. Pectore aperto, cor maximum, at palleſcens, & vacuum. Vacua etiam omnia vaſa majora, arterioſa, venoſa; exiguum modo, gracilemque, polypum ſua in axi gerentia.

Hæmorrhagia inter operationem, ac trihorio poſt illam, nata, homo hic tantum amiſit cruoris, ut ſine vitæ diſpendio ultra amittere non potuerit. Levior poſtea per totum adparatum transſudatio abſtulit eum reliquum neceſſarium ſanguinem, vitamque ademit.

Opti-

Optime tamen cum proviſum Hæmorrhagiæ videretur, tum Ligatura, tum Fungo, tum Inſtrumento, quæri poteſt an Fungi hujus viribus nimium non tribuamus? An vero in poſterum forte præſtaret majori arteriæ adplicare eundem, quia habet compreſſio ſuum punctum fixum ad os; reliquas autem duas, tresve arterias, imo etiam venam majorem, quæ, ligata arteria, aliquando vice arteriæ fungens, terribilem Hæmorrhagiam producit, firma interceptione ligare?

§. V. Aneuryſmata interna multa *Auſtria* habet. Plura curavimus Methodo deſcripta Tom. 4. pag. 29. multa vero incurabilia manent. Habuimus hoc anno horrenda exempla, coſtarum remotarum, ſterni elevati, motus aneuryſmatici terribilis ſupra mammam dextram, ſine ullo motu ad regionem cordis, &c. Hos pal-

giatis utcunque ærumnis ſolamur, omnem vigilantiam adhibituri, ut poſt fata eosdem examinemus. Mire interim quosdam levari ſequentia demonſtrant.

Juvencula fortis, toroſa, bene menſtruans, 24. annos nata, finiente Septembri 1759. circa inferiora ſterni dolere cepit, & quoddam Emplaſtrum loco admovit. Sed pedetentim aliquid ſub cartilagine enſiformi tumere percepit, ad tactum dolere, ſimulque fortiter pulſare, & ſomnos valde perturbatos efficere. Cum hæc ingraveſcerent, venit primo ad me 26. Febr. 1760. Cum Chirurgo & Aſſiſtentibus, eam examinans, deprehendi locum pulſantem, palmam manus fere æquantem eſſe, ſtanti quidem magis, minus vero jacenti, percipiendum. Malum ſenſim cepit nocte ingraveſcere, ac tandem gradus conſcendenti reſpiratio fere omnis de-

fice-

ficere. A paſtu quoque pejus habuit. Majo menſe minus, Junio parum, Julio nihil ultra femina doluit; pulſatio minime moleſta ſuperfuit modo. Ita quidem, ut jam optime comedat, tranquilliſſime dormiat, & graves ancillares labores, indefeſſa omnino, liberaque pectore, peragat.

Ad inexpectatam hanc mutationem ſumſit tota die ſerum lactis, cum Nitro, & Cremore Tartari; cubitum vero petens $\frac{1}{6}$. ſequentis: ℞. Pulp. Tamarind. Rob. Samb. Syr. Diacod. ā unc. 2. Laud. Liq. Syd. dr. $1\frac{1}{2}$. Et quia etiam nauſeoſo ac debili ventriculo, tum & ſegniori alvo, proſpiciendum erat, ſumſit quovis quarto mane dr. med. Elect. Hieræ picræ. Optime ſe nunc habens, pergit ſero lactis cum melle quotidie uti, alterno autem die Paregorico.

Dubitabit forte quiſpiam, utrum hæc femina verum Aneuryſma habuerit, an potius Deuteropathicum a Ventriculo, Pyloro, Pancreate? Idque 1mo. quia haud inſolitum hic Medicos decipi, ut exemplis patuit, *Tom.* 4. *cap. de Aneur.* 2do. Quia ſigna adfuere hærentis cujuſpiam labis in ventriculo, aut prope illum. 3tio. Quia poſt multa ſolventia, & repetitam ſæpius quartanam purgationem inſigniter lucrata eſt ægra. Huic reſpondeo: Etiamſi res ita haberet, conferret vidiſſe, qua demum Methodo ambiguum hoc malum ſuperetur. Attamen longe veroſimilius Prothopaticam eſſe affectionem; cum morbus medium annum jam emenſus eſſet, priuſquam inciperet ventriculi incommoda ſibi juncta habere; & antea cum optima functione naturali, ſolo tumore, dolore, ac pulſu conſiſteret.

Fe-

Femina 26. annorum menſe Auguſti 1758. brachia in altum, onus grave depoſitura, extendens, medio in pectore crepitum obſervabat. Paulo poſt ædemate totius corporis affecta eſt; quod copioſo Rob Sambuci dispuliſſe ſe credit. Tuſſis inde nata, ſputumque ſanguinis, veſpertini quoque horrores, & pectoris dolores continui. Remediis aptis a Tuſſi multum, a ſputo ſanguinis penitus, ubi liberata erat, conqueſta eſt 15. Martii 1759. interna, eaque violenta pulſatione os ſterni ſibi attolli videri. Examine inſtituto deprehendimus media, eaque inferiore ſterni parte tota, ejusmodi pulſum, ut digiti, vi quaſi, repellerentur. Cum adderet vehementius ibidem ſe ardere ac dolere, nec dorſo ultra incumbere poſſe, ſuſpicari Aneuryſma debuimus. Tandem pulſatio, tumorque magnus,

col-

colli totius anteriora & lateralia occupabat; dumque ſe in lecto convertebat, os pectoris veluti ſibi findi lamentabatur. Imo & ſupra ſiniſtram orbitam pulſatio & dolor extendebantur. Nocte aliquoties ſuffocatum iri ſe credebat, niſi erecta ſediſſet. Demum cordis palpitationem moleſtumque in dorſo pulſum, conqueſta eſt. Cum omnibus his ærumnis menſtruo fluore optime gaudet.

Iterata V. S. & Methodo demum eadem, qua ægra præcedens, ſenſim tantum lucrata eſt, ut jam dudum vitam maxime tolerabilem gerat.